

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 00443

DRAMEN

David Pinski

*Permanent preservation of this book was made possible by
Dena G. & Irving Greenberg*

FUNDING FOR THE CORE COLLECTION OF YIDDISH LITERATURE
WAS MADE POSSIBLE IN PART BY A GRANT FROM THE
DAVID AND BARBARA B. HIRSCHHORN FOUNDATION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דוד פינסקי דראמעז

פערלאג „פועלי ציון“

ניו יארק

1918

Copyright by David Pinski, 1918.

**PINSKI-MASSSEL PRESS
NEW YORK**

די אָרדנונג פון די פינף בענד דראמען און פון די דראמען
אין די פינף בענד איז נישט כראָנאלאָגיש, נישט נאָך דער צייט
פון זייער בעשאַפונג, און נישט נאָך זייער וויכטיגקייט — ווייל
זיי זיינען אלע גלייך וויכטיג אין די אויגען פון דעם דיכטער.
עס איז בעשטרעבט געוואָרען, אַז יעדער באַנד זאָל מיט זיך בילדען
אַן איינהייט. אין יעדען באַנד זיינען דערפאַר איינגעשלאָסען
דראמען, וועלכע דריקען מיט זיך אויס אַן עהנליכע שטימונג אָדער
אידעע. ווען יעדער איינצעלנער איינהייטליכער באַנד וואָלט
אָנגערופען געוואָרען מיט אַ בעזונדער נאָמען, וועלכער זאָל אָנ-
וויזען אויף דער שטימונג אָדער אידעע, וועלכע ער איז כולל,
וואָלט דער ערסטער באַנד אָנגערופען געוואָרען ש מ ע ר ז, דער
צווייטער ק א מ ע ד י ען אָדער ט ר א ג אַקאָמעדיען, דער דריי-
טער בעל-חלומות, דער פיערטער און פינפטער ל י ע ב ע.

מיון ה א ד ל ע ו, מיון טרייער, מייערער העלפערין.

ערסטער באַנד

אינהאלט פערצייכנים פון דעם ערסטען באנד :

פראָפּעסאָר ברענער, דראמע אין דרוי אַקטען.

יעדער מיט זיין גאָט, דראמע אין פיער אַקטען.

בעסער נישט געבאָרען ווערען, דראמע אין פיער אַקטען.

די מוטער, דראמע אין דרוי אַקטען.

גליקפּערגעסענע, דראמע אין איין אַקט.

יסורים, דראמע אין איין אַקט.

פּראָפּעסאר ברענער

דראמע אין דריי אקטען

(יוני—יולי, 1911)

פערזאנען:

ארטור ברענער, פראפעסאר פון מאלעריי.

מ.ר. ברענער, זיין בלינדע מוטער.

מיסס עממא הערריס.

מ. הערריס.

מ.ר. הערריס.

פינקעל, מאלער.

דער קוזין.

מ. קופער.

מ. פרענק.

ערסטע מיידעל.

צווייטע מיידעל.

נעסט.

ערסטער אָקט

פראָפעסאָר ברענער'ס מאָלער-אמעליע. די לינקע וואַנד איז גאַנץ גלאַז.
אין הינטער-גרונד צוויי מירען: לינקס צום ארויסגאַנג, רעכטס — צו
די וואוינצימער. אין דער רעכטער וואַנד די מיר צום פראָפעסאָר'ס
ביבליאָטעק-צימער. פאַר דער גלעזערנער וואַנד ציהט זיך אַ פּאַדיום,
אויף וועלכען עס שטעהן עטליכע שטולען; דאָס פּאַדיום איז בעדעקט
מיט ווייסע בערפעלען. פאַר דעם פּאַדיום צוויי מאָל-שטענדערס; איינער
פאַרנט, דער אַנדערער הינטען; טישלעך מיט מאָל-חפצים פאַר זיי. די
ווענד זיינען בעדעקט מיט בילדער און צייכנונגען. מאַרמאָרע און
בראָנזעווע פּיגורען פילען אויס די ווינקלעך. די פּאַדלאַגע איז בעדעקט
מיט אַ גרויסען טעפּיר.

פּינקעל (א דרויסגיגער, מיט געדיכטע וואַנצעס, איינזעצענדיג
מַרס. ברענער אויפ'ן פּאַדיום פאַר דעם הינטערסטען מאָל-שטענדער).
דעם קאַפּ אַ ביסעלע אויפגעהויבען.

מַרס. ברענער. אַ שווערע זאַך. ער ציהט אַרונטער.
פּינקעל. דאָך. אָט אזוי אָ. יעצט גאַנץ רוהיג. (געהט
צו דעם הינטערסטען שטענדער, בעטראכט נאָך אַ מאָל מַרס. ברענער און
העבט אָן צו מאַלען. נאָך אַ קליינער פּאַווע.) ווייסט איהר זשע,
ווי דאָס בילד וועט הייסען?

מַרס. ברענער. „מַרס ברענער, די בלינדע מוטער פון
פראָפעסאָר אַרטור ברענער“.

פּינקעל. שפּאַס! נישט אזא נאָמען מיין איך. איך האָב
אן אַנדער נאָמען. אַ זעהר פּאַסענדען, נישט קיין פּערזענליכען.
מַרס. ברענער. אַלואָ, גאַנץ געוויס אַ הויכער נאָמען,
וואָס זאָל שוין אין דעם אויסשטעלונגס-קאַמפּאָזאַן אַלעמען פּער-
אינמערערען.

פּינקעל. האַלט איהר מיך פאר אזא רעקלאמע-מאכער?
מַרס. ברענער. על כל פנים, ניט פאר אַ ליעבהאַבער
פון איינפאַכקייט.

פּינקעל. דאָך דאָס מאַל וועט דער נאָמען זיין די איינ-
פאַכקייט אליין. איהר האָט איהם מיר איינגעגעבען.
מַרס. ברענער. איך? ווען און ווי?
פּינקעל. מיט אייער וועזען, אייער נשמה, אייער זעהן
זאַכען, אייער טיעפען קוק.

מַרס. ברענער. אלזאָ... אלזאָ...
פּינקעל. דאָס בילד וועט הייסען „די זעהערין“.
מַרס. ברענער. דאָס איז אַ בייזער ווייץ.
פּינקעל. ניין, אָבער נאָר נישט! דער נאָמען בעט זיך.
יעדער איינציגער וועט מוזען גלייך איינזעהן, אז די בלינדע זקנה
דאָ אויפ'ן בילד „זעהט“ — זעהט ווייטער און טיעפער ווי די
געזינדסטע אויגען.

מַרס. ברענער. דאָס וועט אָבער נישט זיין מיין בילד.
איך בין קיין „זעהערין“ נישט און האַלט מיך נישט פאר אזא.
איך בין נאָר אַן אלטער מענש, מיין יונגער פריינד. האָב אָב-
געלעבט אכט און זיעבציג יאָהר, אַ סך איבערגעלעבט, פיעל זיך
אַנגעזעהן און נאָך מעהר איבערגעקלערט. דאָס איז אלץ.
פּינקעל. אַך, איהר האָט יעצט אַן אויסדרוק אין געזיכט,
וועלכער פאסט מיר נאנץ פאָרטעפליך. דאָס גאנצע געזיכט, די
גאנצע געשטאַלט האָט געזעהן יעצט פאר זיך דורות און וועלטען.
מַרס. ברענער. ניין, בלויז דלית אמות, מיין פריינד.
בלויז די פאָרקומעניסען אונטער מיין נאָז צווישען די אייגענע
ווענד פון מיין אייגענער היים. איהר סימבאָליזירט. איהר לעגט
אריין אין מיין געשטאַלט, וואָס איך האָב אין מיר נישט. על כל
פנים, ווען עס זאָל אייך געלינגען, קאָן עס זיין אַן אינטערעסאַנט
בילד.

פּינקעל. מיין מייסטער-ווערק. אָבער אין גאנצען ווי

איהר לייכט און לעבט. ווען איך האָב געזאָגט דעם פראָפּעסאָר,
ווי איך וויל אָנרופּען דאָס בילד...

מ'ר. ברענער. אָה, ער איז מיר אַ שלעכטער עדות.
איהם מוז מען מאכען זיין מאַמען וואָס שענער, וואָס הערליכער
און בעדייטונגספולער.

פּינקעל. און אויך מיסס הערריס —

מ'ר. ברענער. זי האָט נאטירליך אויך געפאטשט אין
די הענדר.

פּינקעל. זי האָט געזאָגט, דער נאָמען פאסט זיך צו אייך
און וועט געוויס זיך פאסען צום בילד.

מ'ר. ברענער. נא, זי איז מיר אויך אַ שלעכטער עדות.
פּינקעל. נא, נא, וואָס פאר אַ געזיכט האָט איהר פלוצלונג

געמאכט? ניין, נישט אזוי אָנגערוקט. טוט אייך עפעס וועה?
מ'ר. ברענער. מיין געזיכט דארף אייך גוט פאסען.

עס איז געוועזען אַ „זעהעריגס“ געזיכט.

פּינקעל. דאָך די רוה האָט געפעהלט.

מ'ר. ברענער. איך האָב אייך געזאָגט, אַז איך בין
זעהערין אין מיינע פיער איילען, און דאָרטען קאָן איך אָפט פער-
ליערען מיין רוה.

פּינקעל. איך זעה נישט איין, פאר וואָס מיסס הערריס'
נאָמען זאָל אוועקנעמען ביי אייך די רוה.

מ'ר. ברענער. איהר זעהט נישט איין?

פּינקעל. ניין — — (קוקט זיך אין איהר איין.) אָדער —

אָדער —

מ'ר. ברענער. אוהום!

פּינקעל. זעה איך דאָך וויעדער נישט איין, פאר וואָס
איהר זאָלט אייך פיהלען בעאונרוהיגט.

מ'ר. ברענער. נא, יא.

פּינקעל. געפעלט אייך מיסס הערריס נישט?

מ'ר. ברענער. איהר ווייסט מיין מיינונג וועגען איהר.

פֿינקעל. נא, אלזאָ?

מ.ר.ס. ברענער. אַ שאָד, וואָס איך האָב איך דערווילע אויפגעדעקט דעם פראָפעסאָר'ס סוד.

פֿינקעל. איך בין טאקע איבערראשט. דאָס איז געוועזען פאר מיר אַ פאָלשטענדיגער סוד. דער פראָפעסאָר האָט זיך מיר אפילו מיט אַ וואָרט נישט ארויסגעגעבען.

מ.ר.ס. ברענער. מיר אויך נישט.

פֿינקעל. פון וואַנען ווייסט איהר עס זשע?

מ.ר.ס. ברענער. זעהט איהר דאָך.

פֿינקעל. און איהר זייט זיכער?

מ.ר.ס. ברענער. נאנץ געוויס.

פֿינקעל. און איך זאָל איך נישט רופען „זעהערין“?

מ.ר.ס. ברענער. שוין גלייכער „הערערין“. פון דער אַרט און ווייזע, ווי ער רעדט צו מיר וועגען מיסס הערריס, ווי ער בריינגט ארויס איהר נאָמען, אין דעם טאָן פון זיין שטימע האָב איך ארויסגעהערט זיינע געפיהלען. די אויערן, מיין פערשארפט געהער האָבען עס געבראכט צו מיין מוטער-אָדער פרויענהארץ, און אזוי האָב איך דערגאנגען זיין סוד.

פֿינקעל. אָבער פאר וואָס זייט איהר בעאנווהיגט?

מ.ר.ס. ברענער. דאָס איז אן אנדער קאפיטעל.

פֿינקעל. מיינט איהר, ער לייעבט זי, זי איהם נישט?

מ.ר.ס. ברענער. ווי נייגערדיג איהר זייט געוואָרען!

פֿינקעל. ווי אַ קינד! נאנץ פערברעכעריש! איהר וועט

מיר ענטשולדיגען, אָבער איך וואָלט איך ווייס נישט וואָס אוועק-

געגעבען, אום צו וויסען אַלע אייערע געדאנקען.

מ.ר.ס. ברענער. איהר וועט זיי וויסען אָהן געצאָהלט.

פֿינקעל. אלזאָ! אלזאָ! איך ברען! ארויס מיט דער

שפראך!

מ.ר.ס. ברענער. דער פראָפעסאָר קומט.

פינקעל, איך וועל די טיר צושליעסען! איך וועל איהם משלח זיין! איהר מוזט מיר זאָגען!

מ'רס. ברענער. רוחיג, מיין יונגער פריינד, רוחיג. פראפעסאָר ארטור ברענער (א מאן אין די פופֿציגער, מיט אַ גרויסען באַרד און געדיכטע וואַנצעס, שוין שטאַרק פער־גרויט, קומט אריין): גוטען טאָג, מאמוניו! (קוסט זי). גוטען טאָג, פינקעל!

פינקעל (אַנקוקענדיג איהם מיט אַ פאַרשענדען בליק). גוטען טאָג, פראפעסאָר!

אָרטור. נו, ווי געהט'ס? (בעטראַכט דאָס בילד און די מוטער). שוין איז זי, ווי? איהר וועט קריגען דעם ערסטען פרייז, זאָג איך אייך. וואָס פאר אַ קאַפּ, האָ? פראכטפול, ווי? די „זעהערין“! ווייסט, ווי ער וויל אָנרופען...

מ'רס. ברענער. איך ווייס שוין, ער האָט עס מיר געזאָגט. דו ביזט נאטירליך ענטציקט.

אָרטור. גאנץ גרויסאַרטיג. איך וואונדער מיך, ווי בין איך נישט געקומען אויף דעם נאָמען. איך האָב שטענדיג בלויז מיין מוטער געזעהן. מיר האָט געפעהלט די אָביעקטיוויטעט. אַ פּרעמדער האָט זיך גלייך געכאַפט. גרויסאַרטיג, פינקעל, גרויס־אַרטיג. די „זעהערין“! (קלאַפּט איהר לאסצענדיג אויפ'ן רוקען.) ביזט שוין איינע.

מ'רס. ברענער. אַ „שמעקערין“! איך שמעק שוין, אַז איך קיך האָט עטוואָס צוגעברענט ביי נעלין! (שטעהט אויף). פינקעל. ניין, ניין, זיצען בלייבען! זיצען בלייבען! איך רופ אריין נעלין! איך לויף אין קיך!

מ'רס. ברענער (שאַפענדיג צו דער רעכטער טור אין הינטער־גונד). ניין, איך בין שוין סיי ווי סיי אַ ביסעל מיר פון זיצען. בין גאנץ שטיויף געוואָרען. (זי ווערט אַרויסגעהאַלפּען פון פראפעסאָר. פינקעל אַרבייט ביי דעם בילד. אָרטור קומט צוריק און קוקט איהם צו.)

אַר טור. אן אויסגעצייכענטע אויפפאַסונג! אן אויסגע-
צייכענטע אויפפאַסונג! זינט איהר האָט עס מיר געזאָגט, הער
איך נישט אויף צו טראכטען. און דער נאָמען פאַסט זיך צו איהר.
אַ זעהערין איז זי, אַ ווירקליכע זעהערין. ווי די בלינדע ווייס,
וואָס עס טוט זיך אַרום איהר, איז צום ערשטוינען. צום ערשטוי-
נען! מען דארף מיט איהר פאַרזיכטיגער זיין, ווי מיט אַ זעהענ-
דיגען. און ווי זי דרינגט אריין אין די זאכען אין תיבן אריין,
ביז אויף דעם גונד... יאָ, יאָ, אַ זעהערין.

פּינקעל. פשוט אַ סודות-ענטדעקערין...

אַר טור. יא, יא. אַ סודות-ענטדעקערין. אַ סודות-ענט-
דעקערין! דאָס האָט איהר אויך געמערקט?

פּינקעל. און אָט ערסט אפילו.

אַר טור. האהאאהא... אייערען אַ סוד ענטדעקט? אָט
ערסט? האהאאהא...

פּינקעל. ניין, אייערין.

אַר טור. ווי? מיינעם? אַ סוד?

פּינקעל. יא, יא, פּראָפּעסאָר.

אַר טור. ווי—ווי—ווי—ווי... וואָס פאַר אַ סוד?

פּינקעל. דאָס קאָן איך אייך נישט זאָגען.

אַר טור. אָבער דאָך... אָבער דאָך...

פּינקעל. איהר האָט דאָך מיר דעם סוד נישט ענטדעקט.

אַר טור (שערלאָרען). נו יא... נו יא... אַ סוד! אפשר האָט

זי אַ טעות געהאַט?

פּינקעל. מעגליך.

אַר טור. הום... אינטערעסאַנט צו וויסען, וואָס האָט זי

דאָרטין...

פּינקעל. אָט קומט זי, פרעגט זי.

אַר טור. יא, יא... איהר'ט ענטשולדיגען, פּינקעל.

פּינקעל. איך בעגרייף.

אַר טור. נאָר אויף אַ פאַר מינוטען.

פינקעל, איך בין שוין ניטאָ. קאָן איך אין אייער ביכר
ליאַטעק-צימער?
אַרטור, אָבער וואָס פאר אַ פראגע? דאָס שטעהט שטענ-
דיג אָפּען פאַר אייך.
פינקעל, פערפליה איך אַהין. (געהט אריין אין ביבליאָ-
טעק-צימער.)
אַרטור (בעגלויט איהם). איהר'ט'אָך ענטשולדיגען. איך
בין אזוי נייגעריג...
מַרס. ברענער (קומט אריין). אַ נאָז האָט זי! אונטער
דער נאָז האָט געברענט און גאָר נישט. (אַרטור העלפט איהר צו איהר
שטול.) דו, אַרטור? דאָס איז פינקעל ארויס אין ביבליאָטעק-
צימער?
אַרטור. יא. איך האָב איהם געבעטען אויף אַ וויילע.
מַרס. ברענער. אַהאַ...
אַרטור. האָסט איהם אויפגעדעקט מיינעם אַ סוד, וואָלט
איך געוואָלט...
מַרס. ברענער. פאר דיר איז עס דאָך קיין סוד נישט.
אַרטור. דאָך... גענויער...
מַרס. ברענער. האָסטו אַ סך סודות פון מיר?
אַרטור. האהא... דו טרייבסט מיך צו דער וואַנד...
וויילסט, איך זאָל אָנהעבען...
מַרס. ברענער. פאר וואָס טאקע נישט? פאר וואָס
זאָל איך נישט וועלען, דו זאָלסט קומען צו מיר: „מאַמע, אָט
אזוי און אזוי שטעהט עס מיט מיר...“
אַרטור. דאָס וואָלט איך גאנץ געוויס געטאָן... אין אַ
געוויסען מאָמענט...
מַרס. ברענער. אויב דער מאָמענט איז נאָך נישט
געקומען, לאָמיר ווייטער שווייגען.
אַרטור. ניין, אָבער אז דו ווייסט שוין...
מַרס. ברענער. יא, איך ווייס, מיין זון, און איך

ווייס, אז דו ליידסט אַ סך, און עס איז שוין לאנג געוועזען מיין אינגסטער וואונש, מיר זאָלען אונז אויסרעדען.

אַרטור (אַרומגעהענדיג זעהר אויפגערעגט, קנויטשענדיג און גרויזלענדיג דעם באַרד). יא, יא... רעד, מאמוניו, רעד.

מרים. ברענער. איך זאָל רעדען? גיב דאָך דו צוערסט דאָס טעמא.

אַרטור. אַך, דו ווייסט, דו ווייסט...

מרים. ברענער. דו אונבעהאַלפען קינד מיינס! קום-צו צו מיר.

אַרטור. איך וויל ארומגעהן, מאמוניו.

מרים. ברענער. דאָך, דאָך... קום-צו צו מיר. גיב מיר דיין האנד. אָט אזוי אָ. יעצט צו מיר. נישט-קשה, דער טעפּיך איז נישט שטויביג. אָט אזוי אָ, אויף די קני לעבען מיר... יעצט האָב איך אויף מיין ברוסט דיין קאָפּ, דייע באַקען, דיין אויפֿ-גערענטען אָטעם און קלאַפּענדיג האַרץ. גאָר ווי אַ מאָל. אָבער יעמאָלט האַסטו דיין גרויסען באַרד נישט געהאט, און דייע בע-קעלעך זיינען געוועזען סאַמעט־גלאַט. אָבער זיינען עס אַ סך, אַ סך יאָהרען! גאָט, ווען איך גיב נאָר אַ טראַכט... יא, יא, נאָר נישט אונגעדולדיג ווערען. איך קום שוין צום ענין. דו דארפסט נישט, זוהן מיינער, דו דארפסט נישט טראַכטען ווענען מיסס הערריס.

אַרטור (שמעט שניצל אויף, בלייב און רויט ווערענדיג, און לעגט ארויף ביידע הענד אויף די אויגען, בלייבענדיג ווי פּערגליווערט).

מרים. ברענער (שאַקעלט שווער מיט'ן קאָפּ). ביזט אויפֿ-געשפרונגען, ווי אַ שלאַנג וואָלט דיך אַ ביס געטאָן. קום, קום, אַרטור, גיב מיר דיין האנד, זיי רוחיג. פאַר וואָס שווייגסטו? מיר ווערט גאנץ מאַדנע...

אַרטור (מיט די הענד נאָך אויף די אויגען, לאַזט זיך אַראַב אויף די קני, אַנשפּאַרענדיג זיך מיט זיינע עלענבויעגעס אָן איהר שוים).

מַרְס. ברענער (גלעט איהם דעם קאַפּ). ביזט שוין צו אַלט, זוהנעניו, צו אַלט. (נעמט אַוועק זיינע הענד פון זיינע אויגען.) אַרטור. האָב איך מיך געקאַנט פערליעבען, בין איך נישט צו אַלט.

מַרְס. ברענער. קינדיש, מיין זוהן. ליעבען און לעבען זיינען צוויי בעזונדערע זאכען.

אַרטור. ליעבען איז לעבען.

מַרְס. ברענער. איך מיין לעבען — חתונה האָבען, מאַן-און-ווייב-לעבען. דו ביזט איין און פופציג, זי איז קוים צוואנציג. דו ביזט צו אַלט פאר איהר.

אַרטור. דער מאַן איז קיינמאָל נישט צו אַלט.

מַרְס. ברענער. דער מאַן! מיר רעדען דאָך נישט טעאָרעטיש. דער מאַן איז אפשר קיינמאָל נישט צו אַלט אויף צו פערליעבען זיך, צו ליעבען, קינדער צו זעצען אויף דער וועלט. אָבער דו, פּראָפּעסאָר אַרטור ברענער, מיט דייןע איין און פופציג יאָהר דארפסט נישט חתונה האָבען מיט אַ צוואנציג-יעהריגער מיידעל.

אַרטור. פאר וואָס? פאר וואָס?

מַרְס. ברענער. ווייל דו ביזט דו.

אַרטור. האָבען דען נישט אַ סך עלטערע פאר מיר חתונה מיט גאַנץ יונגע מיידלעך? מיט וואָס בין איך ערגער פאר זיי?

מַרְס. ברענער. דו ביזט בעסער פאר זיי. דאָס איז עס.

פאר וואָס איז דיין שלאָף אונרוהיג? פאר וואָס געהסטו ארום צורודערט? פאר וואָס זיצסטו ביים עסען אַ צושטרויטער? פאר וואָס זינסטו אָפט טרויער-מאַרשען? וואָס קעמפסטו דאָ אזוי מיט דיר?

אַרטור. (אויפשטעהנדיג). אַך, איך בין שמענדיג אַן אונענטשלאָסענער, שמענדיג פול צווייפעל. יעדע זאך, וועלכע איך טו, מוז איך דרעהען אהין און אהער. אזוי און אזוי און

טאָמער פערקערט. עס איז ווי אַ קללה וואָלט גערוהט אויף מיר. איך ליעב און איך ווייס, אז איך ווער געליעבט.

מ.ר.ס. ברענער. ענטשולדיג, וואָס איך רייס דיך איבער. דו האָסט עס פון איהר נאָך נישט געהערט?

אַרטור. ניין. אָבער איך ווייס עס, איך זעה עס.

מ.ר.ס. ברענער. גוט, גוט. איך ווייס עס אויך.

אַרטור. דו? ווי אזוי?

מ.ר.ס. ברענער. ווי אזוי! איך האָב זי געהערט רעדען מיט דיר, געהערט זי ארויסרעדען דיין נאָמען...

אַרטור. אלזאָ, זעהסטו!... איך ליעב, מיין הארץ איז מיר יונג, בין פיזיש און גייסטיג קרעפטיג, געזונד און פריש, און אַ יונג, קלוג, שוין מיידעל געפינט מיך פאר ליעבענסווערט, פער-ליעבט זיך אין מיר — פאר וואָס-זשע זאָל איך דאָס נליס נישט נעמען? פאר וואָס זאָל איך נישט צוגרייפען? נישט אויפשרייען פאר פרייד? פאר וואָס בעפאלען מיך אונזעהליגע צווייפעל?

מ.ר.ס. ברענער. דו האָסט אַ שאַרף געוויסען, מיין זעהן, און דאָס מאָל ביזטו גאנץ גערעכט אין צווייפעל נישט אין מיסס אַרטור. דו פערשטעהסט, איך צווייפעל נישט אין מיסס הערריס' כאַראַקטער. איך פערטראַכט נישט אויף שלעכטס...

מ.ר.ס. ברענער. דאָס דארפסטו גאנץ געוויס גישט. זי איז אַ וואונדערבאר קינד, עטוואָס גאנץ ריינעס...

אַרטור. עטוואָס גאנץ הערליכעס! גאנץ זעלטענעס! ער-קוויקענדעס! זונענשוין און לעבען! און זי קאָן זיין מיינע, גע-הערען מיר אין גאנצען, און מיר ברענט נאָר אין מאַרד: ווי, ווען נאָך אַ קורצען לעבען מיט מיר וועט אין איהר אויפּוואַכען אַ ביינקעניס נאָך יוגענד, נאָך מענליכער יוגענד?!

מ.ר.ס. ברענער. דאָס איז עס! דאָס איז עס!

אַרטור. גאָר געגען איהר ווילען, נאָר אלס אַ נאטור-געזעץ, אלס אַ מוז. דאן וועה מיר, ווען זי וועט געמריבען ווערען צו אונטרייהייט, און נישט וועניגער וועה מיר, ווען זי וועט בע-

קעמפפּען אין זיך די ביינקענים און מיר טריי בלייבען, ווייל נאנץ גליקליך וועט זי דאָך נישט זיין.

מ.ר.ס. ברענער. דאָס איז דאָך געוויסהייט, מיין זוהן. מיט אַט דעם עהרליכען געדאנק אין קאָפּ, מוזט דו דיך דאָך אָב־זאָגען איינמאָל פאר אלעמאָל פון דעם אנדער געדאנק וועגען חתונה האָבען מיט מיסס הערריס. וואָס קעמפּסטו נאָך?

אַרטור. יא, אָבער דער עהרליכער געדאנק איז דאָך בלויז אַ געדאנק, אַ מעגליכקייט, נישט אפילו אַ וואהרשיינליכקייט. ווי אזוי קאָן איך צוליעב אַ פערמוטונג אָבזאָגען זיך פון גליק און אויך איהר אזוי וועה טאָן?

מ.ר.ס. ברענער. אָבער זיי דאָך עהרליך. די ביינקענים נאָך יוגענד מוז אין איהר קומען, וועט אין איהר קומען.

אַרטור. אַ פערמוטונג בלויז, אַ פערמוטונג! און דאן — וואָס זאָל איך מיך פערטראכטען וועגען וואָס עס קאָן זיין אין דער ווייטער צוקונפט? צוגרייפּען, נעמען, דאָס איז די קונסט פון לעבען! נישט פערטראכטען, נישט איבערלעגען, נישט מורא האָ־בען פאר יעדען שריט...

מ.ר.ס. ברענער. דער אָרעמער האַמלעט ניסט זיך שטאַל אין די אָדערן.

אַרטור. און ווען!... און ווען!... דו העלף מיר דאָך! מיט דעם האָב איך דאָך געוואָלט קומען צו דיר, דו זאָלסט מיר ארויסהעלפּען אין מיינע צווייפּעל. צושטרוי זיי מיר. צוטרייב זיי מיר...

מ.ר.ס. ברענער. שפּאַרט זיך אָן אַ שטארקער מאַן אָן זיין שוואכער, בלינדער מוטער?

אַרטור. אַד, דו טוסט מיר וועה! דו פערשטעהסט דאָך מיך גוט און...

מ.ר.ס. ברענער. זוהן מיינער, לאָז מיך אויס דעם שפּיעל, פרעג ביי מיר נאָרנישט, זוף נישט מיין שטיצע. איך

בין ניטאָ מעהר. ביי מיינע אכט און זיעבציג יאָהר קאָן עס דאָך מאָרגען טאקע אמת זיין...

אַרטור. וויל דיך נישט ארויסדרעהען, מאמע! איך בין א קורצזיכטיגער מענש אין לעבען. איך זעה און זעה נישט; איך זעה געפאָהרען, וואו זיי זיינען ניטאָ, און פערזעה געפאָהרען ביי זיך אונטער דער נאָז. דו ביזט ווייטזיכטיגער פאר מיר, דו ביזט א זעהערין — העלף מיר יעצט. איך וויל זעהן מיין וועג קלאָר. מרס. ברענער. איך זעה איהם קלאָר. דו דארפסט נישט חתונה האָבען מיט מיסס הערריס. צו דעם פונקט, וועלכען דו האָסט ארויסגעבראכט, קאָן דיר צוגעבען נאָך עטליכע. ווילסטו זיי הערען?

אַרטור. דו ווייזט מיר א וועג צו פינסטערנים און טרויער, און איך וויל א וועג צו ליכטיגקייט און פרייד און גליק.

מרס. ברענער. ווילסט הייסט עס דוקא, איך זאָל דיר בעווייזען מיט א סך טעמים, אז דו דארפסט יא חתונה האָבען? ניין, ליגען זאָגען וועל איך נישט קאָנען.

אַרטור. איך אליין קאָן דיר אָנרעכענען אונזעהליגע טעמים אויף ניט. אָבער וואָס איך וויל איז — מוט, לעבענס-פרייד, אן אייזערנע בריק איבער אלע צווייפעל, אן אויפיובעלן, א טריאומף-געפיהל...

מרס. ברענער. דאָס זוך אין דיר אליין, אַרטור. דו האָסט עס דאָך אין דין קונסט, האָב עס אויך אין לעבען. אָבער געדענק, דאָס זיינען זאכען, וועלכע קאָנען דיך אריבערזעצען איבער אלע שוועריגקייטען אויף א געוויסע צייט. זיי וועלען אָבער די שוועריגקייטען ניט אָבשאפען. דו קאָנסט חתונה האָבען מיט מיסס הערריס, אָבער די שלעכטע פאָלגען וועלען קומען.

אַרטור. אָה, ווארף מיר נישט קיין שמאָק צווישען די פיס! רעד מיר נישט ווי א בייז געוויסען!

מרס. ברענער. יעצט וועל איך שווייגען. (שמעחט אויף.)

ארטור. איך האָב דיר נישט געוואָלט וועה טאָן, מאַמע.
אַבער דו פערשטעהסט דאָך...

מ'רס. ברענער. גוט, גוט...

ארטור. געה דאָך נישט אוועק. איך רוף אריין פינקלען.
מ'רס. ברענער. ניין. איך בין יעצט נישט אויפגעלעגנט
מעהר. מאָרנען.

ארטור. זיי דאָך נישט ביזן אויף מיר.

מ'רס. ברענער. אַבער געוויס נישט. קום, איך וויל דיר
א קום טאָן. (בויגט איהם אָן דעם קאַפּ און קוסט איהם אויף דער
שטערן.) איך קום דיר ארויס אלע ספקות. איך קום דיר אריין מוט.
ארטור. צו וועלכער טהאַט, זעהערין?
מ'רס. ברענער. א זעהערין, ווי דער דעלפישער אַראַקעל,
דריקט זיך קיינמאָל נישט אויס בעשטימט.

ארטור (לאַכט אויף). לאַנג לעבען זאָלסטו מיר!

מ'רס. ברענער. איך וועל מיך בעמיהען. (געהט אַרויס.)
ארטור (העכט אָן ארוםצוגעהן איבער'ן צימער, קניוטשענדיג
און גרויזלענדיג און בייסענדיג דעם באַרד, זינגט אונטער, גיט זיך
פלוצלונג אַ כאַפּ צו זיין זייגער, גיט אַ קוק די צייט, ווערט אונרוהיגער,
געהט צו דעם פאַרדערסטען שטענדער, קוקט אַ וויילע אויף דאָס בילד,
געהט וויעדער אום, ענדליך עפענט ער אויף די ביבליאָטעקטיר און
רופט אריין). פינקעל!

פינקעל (קומט אריין). יאָ?

ארטור. די מוטער פיהלט זיך מיר און וועט היינט נישט
קאָנען מעהר זיצען. אַבער איך האָב צו אייך אַ בקשה.

פינקעל. רעדט, אייער דיענער הערט.

ארטור. מיסס הערריס דארף דאָ גלייך זיין. אַבער... איך
וועל היינט נישט קאָנען... זעהן זי... די מאַמע האָט דאָך אייך
אויפגעדעקט מיין סוד...

פינקעל. יאָ. אייגענטליך האָב איך איהם מעהר געראָטען.

אַבער יעצט דעם צוזאַמענהאַנג — — ?

אַרטור (ארוםגעהענדיג). איך בין... איך בין... צו אויפֿ-
גערענט! די מוטער האָט מיך גאַנץ צוטומעלט, צורייצט. איך
וועל זי נישט קאָנען זעהן... איך מוז ביי מיר אויסמאכען... קלאָר
ווערען אין מיר אליין... איהר פערשטעהט? אהין אָדער אַהער.
יא אָדער נישט. אין ביידע אופנים וועל איך בערוהיגט ווערען.
אויך דאָס אַבזאָגען־זיך, די רעזיגנאַציען וועט מיך בערוהיגען.
שלאָף, אלט האַרץ, און פארטיג, און דאָס אלטע האַרץ וועט שלאָפען.
אַבער די צווייפֿעל, דאָס שאַקלען זיך אין ביידע זייטען... איהר
פערשטעהט? דאָס מאכט שרעקליך אונרוהיג און אונזיכער. איך
וועל היינט נישט קאָנען ארבייטען, נישט קאָנען רעדען מיט איהר.
איך וועל מיך געוויס נאַריש מאכען מיט די פארבען ווי מיט דער
צונג... איהר מערקט, די הענד זיינען קאלט, טרייסלען זיך...

פֿינקעל (מיט גלאַד־אויגען און אַן אַנגעקנייטשטער שטערן,
ווי צו וועלען בעגרייפֿען). איך האָב נישט אָנגעהויבען צו פֿער-
שטעהן.

אַרטור. וואָס וואָלט איהר געמאָן, פֿינקעל, ווען איהר זייט
איין און פופציג יאָהר אלט, מיט גרויע האָר און א סך קנויטשען,
און איהר פערליעבט איך אין א יונג מיידעל און איהר האָט
אורזאָכען צו גלויבען, אז זי לייעבט אייך?...

פֿינקעל. ווי הייסט, וואָס וואָלט איך געמאָן?

אַרטור. נו יא. איהר זייט איין און פופציג און זי
צוואנציג...

פֿינקעל. און מיר לייעבען אונז? הורדא און יוכהיי! די
ליעבע וואָלט אויסגענאָסען געוואָרען ביז אויפֿ'ן דעק!
אַרטור. הם, יא, יא... איהר אין לייעבע־זאָכען זייט שטענדיג
דיג לייכטזיניג געוועזען.

פֿינקעל. אין לייעבע איז ניטאָ קיין לייכטזיניגקייט. ווען
דו לייעבסט עהרליך און אמת, איז דאָ נאָר איין קאָנסעקווענץ:
אויסלעבען די לייעבע, אויסגעניסען זי.

אַרטור. אַבער ווען אַן עלטערער מענש האָט חתונה מיט

א גאנץ יונגער, דארף ער נישט מורא האָבען, און זי וועט זיך נישט באַלד פּערביינקען נאָך מענליכער יוגענד?

פּינקעל. נאָרישקייט, פּראָפּעסאָר, איהר וועט מיר ענטר שולדיגען! פון וואנען ווייס איך, צו וועט זי מיר פריהער נישט דערעסען? און און א יונג פאָר האָט חתונה אויס ליבע, איז ירען די ליבע ביי זיי א נאראנטירטע אייביגקייט? ווייסט איהר א סך פעלע פון אייביגער ליבע? מען פערליעבט זיך, האָט חתונה און — מען לעבט! מען לעבט — כאָטש אָפט איז פון דער ליבע קיין שפור נישט געבליבען. איין און צוואנציג, איין און דרייסיג אָדער איין און פופציג, אלץ איין מזל. דאָס איז דער גאנג פון דער וועלט. וואָס זייט איהר געבליבען שמעהן און פערט טראכט זיך?

אַרטור. יא, יא. איך זעה די זאך אנדערס. א יונג פאָר קאָן נישט פאָראויסזעהן, וואָס וועט זיי פּרעמד מאכען, אָבקהלען. אָבער איך קאָן... איך קאָן. און צובינדען צו זיך א מענשען, וועלכער זאָל באַלד אָנהויבען צו פיהלען זיך אונגליקליך — איך קאָן נישט... איך קאָן נישט... איך מוז מיר די זאך גוט איבערלעגען. פּינקעל. ליבע האָט נאָר איין אויסוועג — איין אויסוועג! אלע אנדערע זיינען געוואַלטמאָסטען — איבער זיך און איבער דעם געליעבטען וועזען. אומזיסטע יסורים! — איז מרס. ברענער געגען?

אַרטור. אָבער גאָנץ שטארק.

פּינקעל. אויס זעהערין מעהר! אויס! שוואַרצעהערין

איז זי!

אַרטור. דאָך, דאָך... זי זעהט די ווייטע קאָנסעקווענצען. און איך זעה זיי אויך. איך בין דאָך קיין דאָן זשוואַן קיינמאָל נישט געוועזען און צוליב צייטווייליגען גענוס... איהר פּערשמעהט, איך מוז מיך דערטראכטען ביז'ן סוף... וועט איהר אזוי פריינדליך זיין... זי קומט גלייך... זי מוז שוין דאָ גלייך זיין... וועט איהר אזוי גוט זיין און זאָגען איהר —

פֿינקעל. אז איהר זייט אוועקגערופען געוואָרען.
אַרטור. אין דער אַקאַדעמיע... זעהר נויטיג... וועט איהר
עס איהר זאָגען?

פֿינקעל. אלץ, וואָס איהר וועט מיר הייסען. אָבער פּאָלנט
מיך און בלייבט, בענגעננט אייער גליק מיט אָפּענע אַרמס, זייט
הערר איבער אייער שיקזאַל.

אַרטור. ניין, ניין... יעצט נישט... יעצט נישט. איך בין
צו אָבעשטומפט... וועט איהר איהר זאָגען? אין דער אַקאַדעמיע...
גאַנץ נויטיג, יא, פינקעל?

פֿינקעל. אָבער געוויס.
אַרטור. בעסטען דאַנק, פּריינד, בעסטען דאַנק! ... שאַ!
(הערט זיך צו.) עס האָט געקלונגען. דאָס מוז זי זיין, אַלזאַ...
(ער איילט אַוועק אין ביבליאָטעק-צימער.)

פֿינקעל (שאַקעלט מיט'ן קאָפּ, שמייכעלט און ווענדט זיך צו
זיין שמענדער. עס קלאַפט אין מיר). אַריין!
עממאַ הערריס (קומט אַריין). גוטען טאַג! (קוקט
זיך אַרום.) גוטען טאַג, מר. פינקעל! וואו איז דער פּראָפּעסאָר?
פֿינקעל. גוטען טאַג, מיסס הערריס! דער פּראָפּעסאָר
לאָזט זיך ענטשולדיגען. ערסט אוועקגערופען געוואָרען אין דער
אַקאַדעמיע.

עממאַ. אַה-ה!

פֿינקעל. גאַנץ דרינגענדר. ער'ט נישט נעקאַנט אפילו
אָבוואַרטען צו זעהן זיך מיט אייך, ביי זיין בעסטען ווילען נישט.
ער לאָזט זיך פּיעל מאַל ענטשולדיגען.

עממאַ. ווען קאָן ער קומען צוריק?

פֿינקעל. דאָס קאָן איך אייך נישט זאָגען. מעגליך, אז
זעהר שפּעט. אז נישט, וואָלט ער אייך געוויס געבעטען וואַרטען.

עממאַ. די בייזע אַקאַדעמיע!

פֿינקעל. יא, זי פּערדיענט צוגעשלאָסען צו ווערען. אזוי
אַריינמישען זיך אין פּריוואַטע אַנגעלעגענהייטען!

עממא. איהר מאכט שפאס, און איך וועל אָבער האָבען
א שלעכטען טאָג.

פּינקעל. מיין מיטגעפיהל. דער טאָג, ווען איך זעה נישט
דעם פראָפּעסאָר, איז אויך פון מיינע שלעכטעסטע.

עממא (פערלעגען). פון וואָנען ווייסט איהר, אז איך האָב
עס אזוי געמיינט?

פּינקעל. ווי? — אָבער דאָס איז דאָך זעלבסטפער-
שטענדליך.

עממא. זעלבסטפערשטענדרליך איז גוט! ליעבט איהר
אזוי דעם פראָפּעסאָר? (זעצט זיך.)

פּינקעל. דארפט איהר עס נאָך פרעגען? איך גלויב, איהר
ווייסט עס.

עממא. גליקליכער מענש! און איהר'ט קיינמאָל נישט
געדארפט דערקלערען זיך איהם אין ליעבע?

פּינקעל. דאָס האָב איך. און נישט איינמאָל.

עממא. אויף די קני?

פּינקעל. איך וועל באַלד חושד זיין, אז מען האָט זיך
איך נאָך קיינמאָל נישט דערקלערט אין ליעבע, און איהר האָט עס
אויך נאָך קיינמאָל נישט געטאָן.

עממא. אָך, איהר האָט געטראָפּען!

פּינקעל. אויף די קני שטעלט מען זיך אין ראָמאנען און
אין הומאָריסטישע בלעטער. אין לעבען ווערט ליעבע ארויסגע-
זאָגט גאנץ איינפאכער און געוועהנליכער.

עממא. אָדער ווערט גאָרנישט ארויסגעזאָגט.

פּינקעל. גאנץ ריכטיג.

עממא. מען דערפיהלט זי. מען דערקענט זי. אין אַ קוי,
אין אַ בעוועגונג.

פּינקעל. איך בויג מיין קאָפּ פאר אייער אויטאָריטעט.

דאָך דאָס איז נישט געזאָגט געוואָרען פאר אלעמען. פאראן אזעלכע
האַרטהויטיגע, וועלכע נויטיגען זיך אין אַ וואונק מיט אַ שטעקען.

עממא. צווישען מענער?

פינקעל. ניון, מעהר צווישען פרויען. דערפון נעמט זיך דאָך עס, וואָס די פרויען ווארטען אלץ, מען זאָל זיך שטעלען פאַר זיי אויף די קני — יעמאַלט ווייסען זיי, אז מען ליעבט זיי.

עממא. (שטעהט אויף). נישט אמת.

פינקעל. איך רעד פון ערפאהרונג, מיין ליעבע מיסס הערריס.

עממא. און איך...

מ.ר.ס. ברענער (קומט אריין). אַרטור!

עממא. (איילט איהר ענטגעגען). אָה, גוטען טאָג, ליעבע

מ.ר.ס. ברענער! ווי געהט עס? (קומט זי.)

מ.ר.ס. ברענער. גוטען טאָג! אַ דאנק! מען הערט דאָך

דאָ עפעס דעם פּראָפּעסאָר נישט.

עממא. אַך, ער איז דאָ טאַקע נישטאַ. איהר ווייסט עס

נאָרנישט? ער איז דאָך אוועקגערופען געוואָרען!

מ.ר.ס. ברענער. אוועקגערופען געוואָרען?

פינקעל. גאנץ פּלוצלונג. זעהר דרינגליך.

עממא. די ביזע אַקאַדעמיע!

פינקעל. האָט מסתמא פּערגעסען אין איילעניס צו מעלדען

זיך ביי אייך פאר'ן אוועקגעהן.

מ.ר.ס. ברענער. אזא איילעניס, אז ער האָט מיך פּער-

געסען? ... נו, יא... (געהט צו דער ביבליאָטעקטיר, טאַשט זי אָן און,

אומקעהרענדיג זיך צוריק, נייגט זי אָן דאָס אויער קוים בעמערקבאַר.)

עממא. (פּערפאַלגט איהרע בעוועגונגען, ווערט אנגרוהיג.)

טרעפט עס אזוי זעלטען?

מ.ר.ס. ברענער. אָה, זעלבסטפּערשטענדליך! זעלבסט-

פּערשטענדליך.

עממא. מוז זיין וואָס גאנץ אונגעוועהנליכעס דאָרטין —

אין דער אַקאַדעמיע?

מ.ר.ס. ברענער. נאַטירליך, נאַטירליך.

עממא. מרס. ברענער, איך וואָלט אייך געוואָלט עפעס זאָגען. קאָן איך מיט אייך אַרױן אַ ווײַלע אין דאָס בײַבליאַטעק-צײַמער?

מרס. ברענער. אין דאָס...?

פּײַנקעל. איך קאָן אַרױס. איך קאָן אייך לאָזען אַלײן. (מאַכט אַ בעוועגונג ווי אױעקצוגעהן.)

עממא. נײן, נײן, נײן... בלײבט! איך האָב מײך אײבער-לעגט. איך וועל עס זאָגען אײן אַנדערס מאָל. דאָס איז אַ צו לאַנגע טעמאַ, און איך וויל יעצט אױעקגעהן.

מרס. ברענער. איך האָב אייך געוואָלט אײנלאָדען אין עסצײמער. דאָרטײן וואָלטען מײר געקאָנט דעדען און נאַשען. ווילט אײהר? עס וועט מײך זעהר פּרעהען.

עממא. אַ שײנעם דאַנק. אָבער אַן אַנדערס מאָל. אָדער מאָרגען. יא? יעצט וועל איך געהן. בלײבט מײר רעכט געזונד, גוטע מרס. ברענער. (קוסט זי.) אַדיע, מר. פּײַנקעל! מענער זײנען האַרט־הױטײגער! האַהאַהאַ... און זײט אזוי גוט און פּרײַנד־ליך און זאָגט דעם פּראָפּעסאָר, אַז מאָרגען זאָל ער זײך נישט לאָזען אױעקרופּען אין דער אַקאַדעמיע אין מײן צײַט. אַדיע! (דריקט מרס. ברענער די האַנד און געהט שנעל אױעק.)

מרס. ברענער. דער פּראָפּעסאָר איז דאָך נישט אױעק-גערופּען געוואָרען.

פּײַנקעל. נײן, און מײסס העררײס ווײס עס יעצט אױך. ווי אױפּגערעגט זי איז געווען צולעצט!

מרס. ברענער. ער האָט זײך אָבגעטראָגען. בעהאַלטען זײך.

פּײַנקעל. ער האָט נישט געוואָלט זעהן זײך יעצט מיט מײסס העררײס.

מרס. ברענער. דער שוואַכער מענש!

פּײַנקעל. דאָס זאָג איך אױך.

מרס. ברענער. קײנדיש! קײנדיש!

פֿינקעל. גאנץ מיינע ווערטער.
 מרס. ברענער. וואָס האָט איהר איהם געזאָגט?
 פֿינקעל. דאָס פערקעהרטע פון דעם, וואָס איהר האָט
 איהם געזאָגט.
 מרס. ברענער. דאָס האָב איך מיר געקאָנט פאָר-
 שטעלען.
 פֿינקעל. לאָזט מיך אייך זאָגען, אז דאָס מאָל זעהט איהר
 די זאך זעהר קרום.
 מרס. ברענער. איהר ווילט מעסטען אלע מענער מיט
 אייער מאָס. און וואָס איהר וואָלט געקאָנט טאָן, דארף דער
 פראָפּעסאָר נישט טאָן. — ער איז ביי זיך אין זיין ביבליאָטעק?
 פֿינקעל. אויב ער איז פון דאָרטין נישט ענטרוגען אין
 דאָס עסצימער.
 מרס. ברענער. ער איז דאָרטין.
 פֿינקעל. מיר קאָנען עס גלייך אויסגעפינען. ווילט איהר
 צו איהם?
 מרס. ברענער. ניין, מיך זאָל ער יעצט נישט זעהן.
 ער וועט זיך שעמען. ער וועט רויט ווערען פאר זיין שוואַכקייט.
 פֿינקעל. מען מוז איהם אָבער שוין בעפרייען פון זיין
 געפיינגנים.
 מרס. ברענער (ווענדט זיך צו דער רעכטער מיר). בע-
 פרייט איהם! בעפרייט איהם!... איך געה אוועק. (פינקעל העלפט
 איהר.) זאָגט איהם אויך, אז מיסס הערריס ווייס פון זיין בע-
 האַלטענים.
 פֿינקעל. דאָס וועט איהם אָבער שטארק וועה טאָן.
 מרס. ברענער. וועט איהם אויך גוט טאָן. וועט ער
 זיך מעהר נישט בעהאלטען. יעצט וועט ער מוזען אהין אָדער
 אהער. זאָגט עס איהם. יא, פינקעל?
 פֿינקעל. גוט, גוט.
 מרס. ברענער (געהט אַרויס).

פֿינקעל (רופט). פראָפּעסאָר! (געהט צו דער ביבליאָמעק-
טיר, קלאַפּט אָן) פראָפּעסאָר! (געהט צוריק צו זיין שמענדער.)
אַרטור (קומט אַרויס נאָך אַ קליינער פּאַוזע, ווי אַ שולדיגער,
פּערשעמט שמויכלענדיג, גרויזלענדיג זיין באַרד). שוין געווען און
אַוועק?

פֿינקעל. געווען — און אַוועק.

אַרטור. אזוי שנעל.

פֿינקעל. נו יא — וואָס זאָל זי דאָ טאָן אָהן אייך?

אַרטור. פוי, צום ערסטען מאָל האָב איך געברויכט די
אַקאַדעמיע פאַר אַ צוועק, פאַר וועלכען זי איז נישט בעשטימט
געוואָרען!

פֿינקעל. און נישט געלונגען אויך.

אַרטור. ווי?

פֿינקעל. ווייל מיר האָבען פּערגעסען מרס. ברענער.

אַרטור. די מוטער? ווי קומט זי?

פֿינקעל. זי איז אַריינגעקומען, האָב איך געמוזט אָננעמען
איהר דיזעלבע ערקלערונג.

אַרטור. אה!... און מיסס הערריס?

פֿינקעל. האָט זיך גלייך געכאַפּט. פאַר'ן אַוועקגעהן האָט
זי געבעטען איבערגעבען אייך, אַז מאָרגען זאָלט איהר אייך נישט
לאָזען אַוועקרופען אין דער אַקאַדעמיע אין איהר צייט.

אַרטור. אזוי האָט זי געזאָגט?

פֿינקעל. וואָרט אין וואָרט.

אַרטור. הם! — מיאוס! מיאוס! — דאָס קומט דערפון...

פֿינקעל. וואָס מען איז שוואַך.

אַרטור. יא, יא, יא... יעצט מוז עס אָבער נעמען אַ סוף...

יעצט וועל איך מוזען אַרויסקומען מיט קלאַרע דיבורים... איך וועל
דאָך נישט קאָנען שטעהן אויף דאַרויף, אַז מען האָט מיך אַוועק-
גערופען אין דער אַקאַדעמיע, ווי? דאָס וועט דאָך זיין... ניין,
דאָס וועל איך נישט קאָנען. איך וועל איהר מוזען ערקלערען,

פאר וואָס איך האָב זי נישט געוואָלט זעהן. זיך וועל עס דאָך
מוזען, ווי ?

פּינקעל. אָבער זעלבסטפערשטמענדליך.

אַרטור. נו יא... נו יא... וועל איך עס טאָן. וועל איך
עס מאַרגען טאָן. אָדער זאָל איך עס שוין היינט טאָן ? אריבער-
געהן צו איהר און ערקלערען איהר... אהין אָדער אהער...

פּינקעל. דאָס וואָלט געוועזען די גלייכסטע זאָך.

אַרטור. די גלייכסטע זאָך... די גלייכסטע זאָך... גאָט,
וויפיעל עצות האָב איך מענשען צוגעבען, און יעצט לויף איך אום
איבער'ן צימער, גאנץ נאָריש אין קאָפּ... אהין אָדער אהער... ווען
איך וואָלט געוועזען יעצט איין און דרייסיג יאָהר אַלט, וואָלט איך
דאָך געוועזען דער גלייכסטער! ... ווען איך וואָלט געוועזען איין
און פיערציג, וואָלט איך דאָך אויך קיין שום צווייפּעל נישט גע-
האַט... און נאָר... און נאָר... פינקעל, גלויבט איהר אין מיר, אין
מיין טאַלענט, אין מיין שאַפּענסקראַפּט ?

פּינקעל. דאָרף איך עס אייך נאָך זאָגען, פראָפּעסאָר ?
זעהר וועניגע קאָנען זיך פּערגלייכען מיט אייך אין קראַפּט און אין
דער לעבעדיגקייט פון דער פּאַנטאַזיע. עס ליגענט פרישע יוגענד-
קראַפּט אין אלץ, וואָס איהר שאַפּט און —

אַרטור. גענוג, גענוג... אזוי וועט עס זיין. איך געה צו
איהר. אָדער... אָדער...

פּינקעל. אָהן „אָדער“, פראָפּעסאָר! געהט און נעמט
אייער גליק.

אַרטור. איהר פּערשטעהט, דאָס וועט אפּשר אויסזעהן צו
אינגליש.

פּינקעל. וואָס מאכט עס אויס ? זייט אַ מאָל אַ אינגעל!
אַרטור. דאָס איז אַ גוט וואָרט. זיין אַ מאָל אַ אינגעל!
בעפרייען זיך פון דעם יאָך פון די יאָהרען און ערלויבען זיך דאָס
פּערגינגען צו האַנדלען ווי אַ אינגעל. דאָס איז אַ טייער וואָרט.
און אייגענטליך איז דאָס נישט אינגליש, נאָר מוטיג. אריינקומען

און זאָגען: יא, איך בין נישט געוועזען אין דער אקאדעמיע, נאָר
האָב מיך בעהאלטען, און דאָס איז דערפאר און דערפאר. און
ווייטער זאָל זיין וואָס עס וועט זיין. — פוי, ווי בעפריי איך מיך
יעצט פון מיר אליין! עס גריבעלט און גריבעלט און גריבעלט אין
מיר. עפעס אַ ריס טאָן זיך, עפעס... עפעס...

פֿינקעל. וועט איהר מיר ערלויבען ארויסצושטופען אייך
פון טיר?

אַרטור. יא, איך געה!

פֿינקעל. און זאָל זיין מיט גליק, פראָפּעסאָר! (דריקט
איהם די האַנד.)

אַרטור. איהר וועט זיין מיין אונטערפיהרער, פינקעל.

פֿינקעל. מיט'ן גרעסטען פּערגניגען!

אַרטור. יא, וואָס האָב איך אייך געוואָלט נאָך זאָגען?...

פֿינקעל. גאָרנישט. געה!

אַרטור. עפעס דאָך. ווארט... טאָמער...

פֿינקעל. אי, אי... ספקות!... איך וויל גאָרנישט הערען!

אַרטור. האַהאָהא... יא, איך געה. ווי האָט איהר פריהער

געזאָגט? יא: הערר זיין איבער'ן אייגענעם שיקזאַל! הערר זיין

איבער'ן לעבען! (געחט ארויס.)

(פאָרהאַנג טאַלט.)

צווייטער אקט

דאָס זעלבע צימער. — אַרמור שמעקט מיט צוויי גירעס אין די הענד
און מאַכט גימנאַסטיק. מרס, ברענער זיצט און מאַכט אַ זאַק.

אַר טור. דאָס האָב איך שטענדיג געדאַרפט טאָן, וואָלט
איך יעצט נישט אזוי אלט אויסגעזעהן מיט מיינע איין און פופציג
יאָהר. איך זעה דאָך אויס ווי אַן אַלטער מאַן. אַך, איבער דער
קונסט האָב איך דאָס לעבען פּערגעסען.

מרס. ברענער. וואָרף נישט ארויף די שולד אויף דיין
קונסט.

אַר טור. עס איז דאָך אזוי.

מרס. ברענער. פאַראַן קינסטלער, און זעהר גרויסע
קינסטלער, וועלכע געפינען צייט אי פאַר גימנאַסטיק אי פאַר נאָך
אַנדערע זאַכען.

אַר טור. איך — איך אָבער.

מרס. ברענער. יא, דו. בעשולדיג דיך, אָבער נישט
דיין קונסט. דו וואָלסט געוויס נישט וועניגער דערגרייכט אין דיין
קונסט, ווען דו וואָלסט אוועקגעגעבען אַ שעה אין טאָג אויף גימ-
נאַסטיק, אָבער ווייס דיך דער גומער, פאַר וואָס דו האָסט עס נישט
געטאָן. האָסט דיך איינפאַך געפּוילט.

אַר טור. מיר האָט זיך שטענדיג אויסגעדרוכט, אַז איך
וועל בענעהן אַן עברה, ווען איך וועל אוועקגעמען קאַסטבאַרע צייט
פון מיינע פאַרבען אָדער מיינע ביכער און אוועקגעבען איך ווייס
דאָרטען עפעס אַ נאַרישקייט, אַן אַרומוואַרפעניס מיט די הענד
ארויף, אַראָב, און רעכטס און לינקס. און געדעכט ביזטו: איך
וואָלט נישט וועניגער דערגרייכט אין מיין קונסט. דאָס איז גע-
וועזען אַ רעכענפּעהלער פון מיר, און ער לאָזט זיך יעצט מערקען.
מרס. ברענער. פּערגעס נאָר נישט, מען ווערט אַלס

אויך מיט גימנאסטיק. און איך ווייס גארנישט, צו דו ביזט אזוי אלט. דו ביזט יעצט בלויז אויפגעלעגט צו ברומען. ארטור. ניין, עם פערדריסט מיך יעצט בלויז אויף די פערנאנגענע יאָהרען. איך בין דאָך אַ נאַר געוועזען. דאָס לעבען איז פאַר מיר געוועזען אַ נעבענזאך, די קונסט אלץ, און איך האָב דאָס נאנצע לעבען פערנאכלעסיגט.

מַרס. ברענער. ווילסטו יעצט אָניאָגען?

אַרטור. יא, יעצט וויל איך לעבען. איך בין נאָך יונג נענוג.

מַרס. ברענער. דו האָסט הייסט עם בעשלאָסען...

אַרטור. יא.

מַרס. ברענער. זאָל זיין מיט גליק, מיין זוהן.

אַרטור. איך וועל זיין יעצט אזוי יונג ווי איך בין נאָך קיינמאָל נישט געוועזען. איך וועל יעצט לעבען נישט פון דער קונסט וועגען, נאָר צוליעב דעם לעבען וועגען. לעבען און געניסען דאָס לעבען. איך האָב אזויפיעל געלעבט פאַר דער קונסט און שטעה יעצט אויף אזאַ הויכער שטופע, אז איך קאָן מיר פערניגען צו געניסען אין פולען, וואָס איך האָב דערגרייכט. מיין בעריהמט־הייט, מיין גרויסער נאָמען, אלץ מוז מיר יעצט דיענען צום גענוס. איך און מיין יונג ווייב — מיר וועלען עם אַ הוליע טאָן! ... האָסטו נאָר גארנישט צו זאָגען דאָגעגען?

מַרס. ברענער. ווי? — — ניין!

אַרטור. דאָך נעכטען...

מַרס. ברענער. איך האָב דיר געגעבען מיין ברכה. ווי דו נעמסט דיר פאַר צו טאָן, זאָלסטו זיין געבענשט. קיין עצות וועל איך דיר נישט געבען.

אַרטור (גלעט זי). מאַמעלע! מאַמעלע! (עס קלאַפּט אין קאָרידאָר־שיר. ער בעהאַלט אויף גיך די גירעס.) אַריין!

פּינקעל (קומט אַריין, די וואַנצעס אַבראַזירט, לאַכענדיג).

גריטען טאָן!

אַרטור (פּערוואַונדערט אַנקוקענדיג, נישט דערקענענדיג). גור-טען טאָג! פינקעל? משוגע צו חסר דעה! וואו האָט איהר איהר געמאָן די וואַנצעס?

פינקעל (לאַכענדיג). איך קאָן אייך געכען די אדרעסע פון דעם באַרבער. אויב ער האָט זיי נאָך נישט ארויסגעקעהרט, וועט איהר זיי דאָרטין נאָך געפינען, פרישע, צאָפּעלדיגע.

מ.ר.ס. ברענער. ווי? ער האָט אראַבגענומען די וואַנצעס? און איך, די זעהערין, וואָלט געקאָנט אַברעדען מיט איהם דעם גאנצען טאָג און וואָלט דערפון נישט געוואוסט.

אַרטור. וואָס איז דאָס געוועזען פאר אַן איינפאל? פינקעל. אָט אזוי איז מיר איינגעפאלען. איהר זאָגט מיר בעסער, וואָס...

אַרטור (ווינקט איהם שטאַרק מיט הענד און אויגען, ער זאָל שווייגען).

פינקעל (קוקט איהם פּערוואַונדערט אָן). דארף איך אייך... אַרטור (ווינקט איהם נאָך שטאַרקער). וואָס עפעס מיט אַ מאָל אראַבגענומען די וואַנצעס? — גאָר פּלוצלונג!

פינקעל (קוקענדיג אויף דעם פּראָפעסאָר נאָך אַליץ פּערוואַונדערט). ווי אַלע גוטע זאכען. איך האָב זיי שוין לאַנג געוואָלט אראַבנעמען. נאָר עס האָט מיר געפּעהלט מוט. אין דער לעצטער מינוט פלעג איך ווערען שוואַך אין די קנין. אָבער ווי אַלע וועגען פון שיקזאַל האָבען קיין ערקלערונג נישט, אזוי קאָן איך נישט ערקלערען, פון וואַנצען האָט זיך היינט גענומען צו מיר דער מוט. אָדער דאָך... דאָס איז דערפאר, וואָס איהר האָט אייך געכטען אַנגענומען מיט מוט... איך האָב מיר אַנגעשטעקט...

אַרטור (ווינקט איהם שטאַרקער און שטאַרקער).

פינקעל. בקיצור, איך האָב עס געמאָן.

אַרטור, און גוט געמאָן. עס קלייבט אייך זעהר גוט. און אינגער זייט איהר געוואָרען. וואָלסט איהם יעצט זעהן, מאַט-מוניו. אינגער אויף צעהן יאָהר. נישט צו דערקענען. איך בין

באַלד אַ בעלן פטור צו ווערען פון מיין פּערוואַקסעניס. דאָס פּאַסט מיר יעצט צו מיין פּראָגראַם.

פּינקעל. איך האָב טאַקע געטראַכט, אַז איהר דאַרפט עס טאָן.

מ.ר.ס. ברענער (דערשראַקען). דאָס דאַרף ער נישט!

אַרטור. פאַר וואָס נישט?

פּינקעל. פאַר וואָס טאַקע נישט? אָט זעה איך יעצט אויס ווי אַ צוואַנציג-יעהריגער. איך האָב ליעב די צוואַנציגער יאָהרען און קאָן מיך מיט זיי נישט צושיידען. קאָן איך זיי נישט אַבשטעלען, לאַמיר כאַטש אויסזעהן.

מ.ר.ס. ברענער. דער פּאַלשער שיין! וועמען ווילט

איהר נאַרען?

פּינקעל. כאַטש מיך אליין. איך פּיהל מיך זעהר יונג

מיט מיינע דרייסיג יאָהר, און איך וויל, אַז דער שפּיעגעל זאָל מיך נישט ארויסרייסען פון מיינע געפּיהלען.

אַרטור. וואָס זאָל איך שוין זאָגען?

מ.ר.ס. ברענער. טראָג געזונטערהייט דיין לאַנגען באַרד

און זאָג גאָרנישט. עס איז פאַראַן אַ געוויסע גרענעץ, ווען אזעלכע זאַכען זיינען אונגעגליך. דיינע איין און פּופּציג יאָהר זיינען גע- וויס אַזאָ גרעניץ. און ענדליך בעט איך דיר, דו זאָלסט עס נישט טאָן. איך וויל עס נישט.

פּינקעל. און דאָס, וואָס מען קאָן עסען סוף אָהן דער געפּאַהר, אַז פון די וואַנצעס וועט אַראַבקאַפען אויף די מלבושים, גראַד ווען די סערוויעטקע ליעגט אונטער די פּיס?

מ.ר.ס. ברענער. די געפּאַהר האָט דער פּראָפּעסאָר נישט:

ביי איהם קאַפעט אַראַב אויפ'ן באַרד.

אַרטור. און נאָך ווי! אָפט האָב איך אין באַרד אַ גאַנצע

שפּייזקאַמער. דערפאַר אליין האָב איך געדאַרפט...

מ.ר.ס. ברענער. דו וועסט עס נישט טאָן. פון מיינע-

וועגען וועסטו עס נישט טאָן. איך געדריינג דיין געזיכט מיט באַרד

און וואָנצעס. אז דו וועסט זיי אַראָבנעמען, וועל איך נישט וויסען מעהר, ווי דו זעהסט אויס.

אַרטור. וועסטו דיך דערמאָנען, ווי איך האָב אויסגעזעהן, איידער מיין געזיכט איז פּערוואַקסען געוואָרען.

מַרס. ברענער. אָבער דאמאָלס האָסטו די פּיעלע קנוי-טשען נישט געהאט: נישט אַרום מויל און נישט אויף דער שטערן, און נישט אונטער די אויגען. איך קאָן מיך אפשר דערמאָנען, ווי מיין זיעבצעניעהריגער זוהן האָט אויסגעזעהן אָהן באַרד און וואָנצעס, אָבער איך וועל בשום אופן נישט וויסען, ווי עס זעהט אויס מיין איין און פּופציג יעהריגער זוהן. זוהן מיינער, נאַר מיין זכרון נישט. לאָמיר נישט נאָך שטאַרקער פּיהלען מיין בלינדקייט. אַרטור. נו, נו, מאַמוניו... איך געה עס דאָך נישט טאָן. מַרס. ברענער. זאָנסטו מיר צו, אז דו וועסט דיך אויף אזוי ווייט נישט בענאַרישען?

אַרטור. די פּאַרם איז צו האַרט. איך זאָג דיר צו, מיין באַרד און וואָנצעס שטעהט נאָך פּאַרלויפּיג קיין סכּנה נישט פּאַר. נישט, כל זמן דו וועסט זיך אָננעהמען פאַר זיי.

מַרס. ברענער. איז גוט. איז אַ דאַנק דיר. און יעצט וועל איך אוועקגעהן. פּינקעל האָט געוואַלט עפעס וויסען פּון דיר, און דו האָסט איהם אָבגעשטעלט. וועל איך אייך לאָזען אליין. אַרטור. אָבער, מוטער...

פּינקעל. אָבער, מַרס. ברענער!

מַרס. ברענער. יא, יא... איך האָב נישט געזעהן, אָבער איך ווייס. האָסטו אויך אַרומגעפּאַכעט מיט די הענד אין דער לופט ווי אַ ווײַטרימיהל. בלייבט אייך אליין... בלייבט אייך אליין... (געהט צו דער טיר.)

אַרטור. אָבער, מוטער! אָבער, מאַמע! (וויל זי אָב האַלטען.)

מַרס. ברענער. דאָך... דאָך... רעדט אייך אויס. רעדט אייך אויס...

פּינקעל. איך האָב דאָך געוואָלט אָנגעהן מיט אונזער אַרבייט.

מַרס. ברע נער. בין היינט נישט אויפגעלעגט... נאָר-נישט אויפגעלעגט... (געהט אַרויס.)

אַרטור. ווי מען דארף מיט איהר פאָרזיכטיג זיין. איך האָב איהר גאָרנישט דערצעהלט פון מיין נעכטיגען געהן צו מיסס הערריס און נישט געוואָלט, זי זאָל עס וויסען.

פּינקעל. איהר וועט מיר ענטשולדיגען, איך האָב עס נישט געוואוסט. — אלאָז דארף איך אייך פרעגען...?

אַרטור. איך בין ביי מיסס הערריס נישט געוועזען.

פּינקעל. ווי?!

אַרטור. נישט געוועזען.

פּינקעל. נאָך דעם פעסטען בעשלוס?

אַרטור. אויף דער גאס איז ער ביי מיר צוקראַכען גע-וואָרען.

פּינקעל. פאר וואָס? וואָס איז?

אַרטור. איך האָב מיך איבערלעגט...

פּינקעל. גאָט אין הימעל!

אַרטור. נאָך אַ נאכט די זאך איבערצוטראכטען קאָן דאָך נישט שאַדען. היינט, ווען זי קומט, מוזן דאָך סיי ווי סיי אָבגע-גמ'ט ווערען אַהין אָדער אַהער. און ביי דער נאכט, ווען איך ליעג אין דער פינסטערניס מיט צוגעמאַכטע אויגען, טראכט איך אַם שטארקסטען, אינטענסיווסטען. איהר ווייסט דאָך, מיינע בעסטע געראַנקען זיינען אויסגעאַרבייט געוואָרען פון מיר אין שלאָפלאָזע נעכט... האָב איך געוואָלט...

פּינקעל. האָט איהר שוין אלץ איבערגעלעגט, איבערנע-טראכט, אויסגעפלאַנעוועט? איז שוין אַ סוף צו די גריבעלייען?

אַרטור. איך בין די גאַנצע נאכט אָבגעשלאָפען ווי אַ גע-הרג'עטער.

פֿינקעל. דאָס וויל הייסען, אז היינט וועט איהר אױך
אױעקגעױפּען װערען?
אַרטור. דאָך, אױך בױן אױפּגעשטאַנען מיט אַ פּעסטען
בעשלוס.

פֿינקעל. דאַרף אױך אױהם װױסען?
אַרטור (שלעפּט אַרױס די גירעס). אז אױך דאַרף אָנהעבען
מאַכען גימנאַסטיק און זעהן, אױך זאָל עפּעס װערען עלאַסטישער.

פֿינקעל. דאָס אױז אַ נומער בעשלוס, אָבער...
אַרטור. אױך האָב נאָך אױינעם אױך.
פֿינקעל. און דאָס אױז?
אַרטור. אז אױך װעל צו קױן בעשלוס נישט קומען.
פֿינקעל. האַהאַהאַהאַ!

אַרטור. אַך, דאָס אױז דער אױנציגער בעשלוס, צו װעלכען
אױך האָב געקאַנט קומען.

פֿינקעל. אלזאָ, הױסט עס, אָבטראָגען זױך?
אַרטור. נױן, אױך בלױב. שױן דערפאַר אַלױן, װאָס אױך
האָב זױ נעכטען נישט געזעהן. צװױ טעג נישט זעהן זױ, װעט זױן
צופיעל פאַר מיר. זױ װעט קומען, אױך װעל זױ זעהן, מיר װעלען
רעדען, און אפּשר װעלען מיר אונז צו עטװאָס דעררעדען.
פֿינקעל. אזױ װילט אױהר, הױסט עס, אַלץ אױבערלאָזען
דעם צופאַל?

אַרטור. דאָס װאָלט געװעזען די גלױכסטע זאַך. דאָך
בױז זױ װעט קומען, האָב אױך נאָך אַ פּאָר שעה צו טראכטען. אפּשר
װעל אױך מױך צו עפּעס דערטראכטען.

פֿינקעל. און דער אױנציגער בעשלוס, צו װעלכען אױהר
זױט געקומען?

אַרטור. אױהר װױסט דאָך: נומע רעזאָלוציאָנען װערען
געמאַכט, כּדי עס זאָל אַרױסקומען פּערקעהרט.
פֿינקעל. אַך, פּראָפעסאָר, פּראָפעסאָר, אױער לעצטער

בעשלוס וועט שוין זיין דער ריכטיגסטער. איהר וועט אייך צו גאָרנישט דערטראכטען, צו קיין בעשלוס נישט קומען.

אַר ט ו ר. דאָך, דאָך.. ווייסט איהר דען נישט, ווי אַ מאָל אין מיטען שאפען בלייבט איהר שמעהן פאר אַ שווערען פונקט. אייך פעהלט עפעס. איהר טראכט און טראכט, שטריינגט אָן אייער מאַרד, און אומזיסט — שעה נאָך שעה, טאָג נאָך טאָג. איהר ווערט פערצווייפעלט. אייך דוכט זיך אויס, אַז איהר וועט שוין קיינמאָל נישט געפינען, וואָס איהר זוכט. און פלוצלונג אין דעם מאָמענט פון דער גרעסטער פערצווייפלונג, ווען איהר ווילט שוין אראַברייסען דאָס לייווענט פון דעם שמענדער, געהט אייך אויף אַ ליכט אין די אויגען — דאָס, וואָס איהר האָט אזוי שווער געזוכט אין די ווייטסטע חדרים פון אייער מאַרד, איז גאָר געדעגןען אזוי אויבען־אויף, פשוט פאר דער נאָז...

פּינקעל. וועל איך אייך לאָזען טראכטען.

אַר ט ו ר. איהר וועט דאָך אויף מיר קיין פאראיבעל נישט האָבען, וואָס איך וועל אייך יעצט נישט פעהאלטען.

פּינקעל. אָבער, פראָפעסאָר! איך ווילש אייך גאָר פון נאנצען הארצען, אַז דאָס ליכט זאָל אייך ענדליך אויפגעהן. גוטען טאָג! מײן בעסטען גליקוואונש!

אַר ט ו ר. אַ דאנק, אַ דאנק, לייעבער פריינד, גוטען טאָג!

פּינקעל (געהט אַוועק).

אַר ט ו ר (לעגט אַוועק די גירעס, געהט אום איבער'ן צימער, זינגט אונטער, פערזונקען אין געדאנקען; בלייבט ענדליך שמעהן פאר'ן בילד אויף דעם פאַרנסטען שמענדער, און ביסלעכווייס עסט ער זיך איין אין איהם מיט די אויגען, פול לייעבע און ליידענשאַפט). דו, דו, דו, דו, דו! — ווי לייעב איך דיר! — ווי וואָלט איך דיר — אַך, דיר קוסען! (נעהמענדיג זיינע ליפען צום בילד. אַ קלאַפען אין דער קאַרדיאָ־אַרטיר. ער שפּרינגט אָב גאַנץ מבולבל, פערלאָרען, ווייס עפעס נישט וואָס צו טאָן מיט זיך. דאָס קלאַפען חור'ט זיך איבער. ענדליך קומט ער צו זיך און רופט אויס). אַרײן!

עממא (קומט אריין, מיט א פערלעגענעם לאכען). גוטען טאָג,
פראָפּעסאָר!

אַרטור (גאַנץ איבערראשט). איהר? יעצט? דאָ? וויפיעל
איז דער זייגער?

עממא. צוערסט ענטפערט „גוטען טאָג“.

אַרטור. גוטען טאָג! אָבער... (העלפט איהר אַראָבנעמען
מאַנטעל אין הוט.)

עממא. איך האָב מורא געהאט, איהר זאָלט וויעדער אוועק
גערופען ווערען אין דער אַקאַדעמיע, בין איך געקומען פריער.
אויסערדעם מוזען די עלטערען מאַכען א וויכטיגען בעזוך ביי מיין
באָבען מיט מיר צוזאַמען, און אום נישט צו פערפעהלען דאָ...

אַרטור. איך דאַנק איך בעסטענס.

עממא. דאָס פּערגניגען איז געגענווייטיג.

אַרטור. דאָס פּרעהט מיך זעהר ריעזיג.

עממא. אָבער איהר האָט דאָ געמוזט שלאָפען... איהר

האָט מיך געלאָזט וואַרטען אויף אייער „אַריין“.

אַרטור. איך בין געשטאַנען פאַר אייער בילד.

עממא. אין ענטציקטער פּערוזנקעהייט און פּערוזנקלענער

ענטציקונג, און נישט געשפירט און נישט געפיהלט, אז דאָס שיינע
אַריגינאַל שטעהט הינטער דער טיר.

אַרטור. אַך, דעם מענשענס אַרמזעליגקייט! ער איז קלוג,

קלוג, ווייס, וואָס עס טוט זיך אויף די ווייטסטע שטערען און

ווייס דאָך נישט, וואָס עס טוט זיך הינטער זיין טיר. דער עיקר,

ווען ער האָט אַ זייגער, וועלכער זאָגט איהם, אז די, וועלכע ער

ערוואַרט הינטער זיין טיר, דאַרף דאָרטין זיין ערסט אין דריי

שטונדען אַרום.

עממא. ווי קומט עס אָבער, וואָס איהר האָט איך נעכ-

טען געלאָזען אוועקרופען אין דער אַקאַדעמיע, נראָד ווען די ער-

וואַרטעטע האָט געדאַרפט אַנקומען?

אַרטור. איך בין נעכטען נישט געוועזען אוועקגערופען.

עממא. איהר זייט גאָר געוועזען ביי זיך אין ביבליאָטעק-
צימער.

אַרטור. איהר האָט דאָס ריכטיג ארויסגעזעהן מיט מין
מוטער'ס בלינדע אויגען.

עממא. און וואָס זאָל דאָס בעהאלטעניס בעדייטען?
אַרטור. אז איך האָב אייך געכטען נישט געקאָנט זעהן.
עממא. דארף איך וויסען — פאר וואָס?
אַרטור. ווייל — ווייל איך האָב געדארפט אין עפעס
קלאָר ווערען.

עממא. זייט איהר עס?
אַרטור (קוקט זי שאַרף אָן, ווי וועלענדיג יעצט אויסמאַכען
ביי זיך).

עממא (אַראַבלאָזענדיג די אויגען). וואָלט איהר היינט
אויך בעהאלטען אייך?

אַרטור. איך האָב אויף אייך געוואַרט.
עממא. דאָס וואָלטען געוועזען צוויי טעג.
אַרטור. דערפאר האָב איך געוואַרט.
עממא (פאַלט איהם אויפ'ן האַלז). דו ליבער!

אַרטור (אַרומנעמענדיג און צודריקענדיג זי צו זיך). מין
ליבער! מין ליבער! מין יוגענדר! (בוויגט איהר אָן דעם קאָפּ
אויף הינטען און קוסט זיך איין אין איהרע ליפען; דערנאָך קוקט ער
זיך איין אין איהרע אויגען, און קוסט זי אין קליינע פּאַוזען, לוידענ-
שאַפּליך, ענטציקט.) מין גליק! מין פרייד! מין פריהלינג!

עממא (טוליענדיג זיך צו איהם). אָך, האָב איך געביינגט
נאָך דעם מאַמענט! ווי האָט אַלץ אין מיר געשריען, געלעכצט!
אָך, ווי איך ליבער דיך! ווי איך ליבער דיך! ... עם שווינדעלט מיר
פון דעם איבערפלייצענדיגען געפיהל! ... און דו ליבעסט מיך אויך?
ליבעסט מיך? ליבעסט מיך? טייערער, ליבער! ... (עסט זיך איין
און איהם מיט אַ לאַנגען קוס.)

אַרטור (אָוועקזענדיג זי אויף אַ שטול און אַראַבלאָזענדיג

זיך פאַר איהר אויף די קני, קוקט ארויף צו איהר, ארומנעמענדיג איהר געזוכט מיט ביידע הענד). צו איך ליעב דיך! צו איך ליעב דיך!

עממא. זאָג עס מיר! לאָז עס מיך הערען!

אַרטור. קאָן איך עס דען מיט ווערטער ארויסרעדען? און איך וויל נאָר נישט רעדען. איך וויל דיך קוסען, קוסען, ארייני-קוסען דיר מיין גאנצע נשמה און ארויסקוסען דינע אין מיר, און דאָך קיינמאָל נישט זאָט ווערען, און שרייען פאַר איבערמענשליך גליק. דו יוגענד מיינע און לעבענסקראַפֿט! (קוסט זי.)

עממא (טוליענדיג זיך צו איהם). ווי איך האָב דיך ליעב! דו גרויסער, גרויסער קינסטלער מיינער! איך וויל נאָר ווערען אַ טייל פון דיר, צוגעבען מיין נשמה צו דיין נשמה. און דו וועסט יעצט מוזען וואָס גרויסעס שאַפען, מיט אַ פּערגרעסערטער נשמה. אַרטור (דריקט איין מיט ביידע הענד איהרע באַקען, אַז זי קאָן נישט ווייטער רעדען). ווי דו ליעבסט — ליעבסט — דעם קינסטלער אין מיר! — גלויבסטו שטאַרק אין מיר?

עממא (שאַקעלט שטאַרק מיט'ן קאָפּ, ביז אַרטור לאָזט אָב איהרע באַקען). צו איך גלויב? איך שעם מיך צו זאָגען, ווי איך גלויב אין דיר. איך זעה אין דיר דעם גרעסטען. דאָס, וואָס דו האָסט געשאַפען ביז יעצט, איז הערליך. אָבער איך פרעה מיך אויף דיין קומענדיג שאַפען. יעצט וועסטו דיך נעמען צו אַלע דינע גרויסע פּלענער. אַלע דינע גרויסע אידעען, וועלכע פּלענען מיר פּערכאַפען דעם אָטעם, וועסטו יעצט ארויסבריינגען אויפ'ן לייווענט. איך וועל ביי דיר זיצען צופּוסען, שטייל, מיט אייני געהאַלטענעם אָטעם, און צוועהן, צוועהן, און פּיהלען, ווי דיין האַרץ קלאַפּט שטאַרק פון דינע גרויסע געדאַנקען, וועלכע דו ווילסט פּער-קערפּערן. וועט זיין גוט אזוי? וועסטו קאָנען שאַפען מיט מיר ביי דיר צופּוסען?

אַרטור. ווי דו רעדסט! ווי דו רעדסט!

עממא. אָה! ווי איך ליעב דיך! אַרטור! אַרטור! מיינער!
אָה! (דריקט איהם צו זיך, אומאַרמט איהם, קוסט איהם.)

אַר טור. איך פיהל, אז עס עפענען זיך פאר מיר נייע האַרזאָגנטען. דאָס בעסטע אין מיר וועל איך יעצט ארויסבריינגען, יעצט וועל איך ערסט דער קינסטלער ווערען. און ווייסטו אין דער לעצטער צייט, אין מיין ביינקענים נאָך דיר, בין איך געוועזען ווי געלעהמט. איך האָב געמיינט, אז מיט מיר איז עס שוין אויס. עממא. און ידאָך האָט געהאָמערט אין דיר אַ ריעזען קראַפט, ווען דו פלענסט מיט מיר רעדען פון דייע פלענער.

אַר טור. דאָס איז געוועזען אַ זעלבסט־פּערזענלעך אַ אויף אַ וויילע, ווען דיין אַנוועזענהייט האָט מיך בעגייסטערט. אָבער נאָך דיין אַוועקגעהן האָב איך קיין ענערגיע נישט געהאט צו נאָר־נישט. דאָן פלעג איך אַרומגעהן בלויז איבער מיין צימער, קוקען און גאַרנישט זעהן, זינגען און נישט הערען וואָס, אָבער געוויס עטוואָס טרויעריגס, ביינקענדיגס.

עממא. איז עס שוין לאַנג?

אַר טור. מיר דוכט, זינט איך קען דיר.

עממא. אלזאָ — אויפ'ן ערסטען בליק! פאר וואָס־זשע ביזטו געוועזען אזוי אונגעמשלאָסען? האָסט דיר בעהאַלטען, גע־דארפט אין עפעס קלאָר ווערען...

אַר טור. פּערשטעהסטו עס אליין נישט?

עממא. וואָס זאָל איך דאָ פּערשטעהן?

אַר טור (אַנגעמענדיג זיין באַרד). און דאָס?

עממא. דאָס איז אַ באַרד. אַ גרויסער, שיינער באַרד,

וואָס קליידט דיר אזוי שיין.

אַר טור. און די גרויע האָר?

עממא. דערמיט שטאַלצירען דאָך היינטיגע יונגע לייט.

אבי זיי האָבען האָר.

אַר טור. און מיינע קנויטשען?

עממא. איך האָב זיי קיינמאָל נישט געזעהן.

אַר טור. און מיינע איין און פּופּציג יאָהר?

עממא. גאַרנישט, גאַרנישט האָב איך נישט בעמערקט.

אַרטור. האָסט נישט בעמערקט?
 עממא. גאַרנישט. אבסאָלוט גאַרנישט.
 אַרטור. נישט בעמערקט האָסטו?
 עממא. ווי פרענסטו עס עפעס?
 אַרטור. און אז דו וואָלסט בעמערקט?
 עממא. נאַרישקייטען! איך ווייס, אז דו ביזט נישט די
 ערסטע יונגער, און ליעב דיר דאָך מיט דער גאנצער קראפט פון
 מיין נשמה.

אַרטור. בעגרייפסט דאָך אָבער, אז איך האָב געמעגט זיין
 אונגענטשלאָסען. עס איז עטוואָס — נישט אלטעגליכעס. די
 ליעבע צווישען אן איין און פופציג יעהריגען און אַ צוואנציג-
 יעהריגער...

עממא. איין און צוואנציג יעהריגער, ביטטע!
 אַרטור. . . . די איז נישט קיין געוועהנליכע ערשיינונג.
 איך שמעה יעצט פאר דיר און גלויב מיינע אויגען נישט; איך הער
 דיר רעדען און גלויב מיינע אויערן נישט — —
 עממא. און מיר קוסען אונז, און דו מיינסט, אז דו
 טרוימסט. אָבער איך פיהל אויך דאָסזעלבע. דאָס גליק איז
 אזוי גרויס, דאָס גליק פון דיר געליעבט צו ווערען איז אזוי אונ-
 ענדליך גרויס, אז איך קאָן עס גאָר נישט פאסען.
 אַרטור. ווען נישט מיין פעקעל יאָהרען, ווי וואָלט איך
 געיובעלט אין דעם געפיהל פון מיין ליעבע! דאָך יעצט האָב איך
 מיך דערשראָקען, ווען מיין געפיהל צו דיר איז מיר קלאָר געוואָרען.
 ווי עפעס אוננאטירליכעס, גאנץ אונמעגליכעס וואָלט זיך אריינג-
 גע'גנב'עט צו מיר.

עממא. און אויף געגענליעבע האָסטו דיר גאַרנישט דער-
 וועגט צו ריכטען!

אַרטור. אפילו ווען איך האָב דיין ליעבע געפיהלט און
 געזעהן — —

עממא. האָסטו עס? און דו האָסט דיר געמאכט נישט

וויסענדיג? האָסט מיר געלאָזען אין מיין אונגעוויסהייט און
געלאָזען מיר ליידען! דו ביזער מענש!
אַר טור. דאָס איז עס. מיין צווייפעל האָבען מיר נישט
אַבעלאָזען. עס טאָר צווישען אונז צו גאָרנישט קומען, האָט עס
אין מיר גערעדט.

עממא. פאר וואָס? וואָרום? ווען מיר ליבען אונז
אזוי שטארק?!

אַר טור. פּרעג נישט! פּרעג נישט! ליבע און לעבען
מיינס! פּערשטאָפּ מיר ליבער דאָס מויל. לאָז מיר נישט רעדען,
אַלע מיינע צווייפעל שטעלען זיך פאר מיר אויס ווי צום מוסטירען,
די פראגען פאר וואָס? און וואָרום? האָב איך מיר נישט אויפֿ-
געהערט צו פּרעגען, אָבער די ענטפּערס, וועלכע איך האָב מיר
געגעבען... אַך, איך קאָן זיי יעצט מיט דיר נישט דורכגעהן! און
איז עס יעצט די צייט?

עממא. ניין! ניין! זאָל גאָט אויסהימען! נישט יעצט
און נישט מאָרגען, און איבערהויפּט נישט אזוי שנעל. ערסט
שפּעטער, ווען אויך ביי מיר וועלען זיך בעווייזען קנויטשען אויף
דער שטערן, און אַרום די אויגען, און ביים מויל, וועל איך דיר
זאָגען: אַרויס אהער מיט אַלע דיינע אמאָליגע צווייפעל און
טענות, און לאָמיר האָבען אַ גוטען לאַך. יעצט וויל איך זיי נישט
הערען! וואָרום וואָס זיי זאָלען דאָרטען נישט זיין, מיט וואָס
וועל איך דיר קאָגען איבערצייגען, אז דו ביזט אונגערעכט? נאָר
די צייט איז דער בעסטער דיספּוטאנט.

אַר טור (צודריקענדיג זי צו זיך און קוסענדיג און לאַסצענדיג).

דו יוגענד און קראַפט מיינע!

עממא. און דו ביזט מיר דער אַדלער, וועלכער וועט מיר
טראָגען אויף זיינע מעכטיגע פליגעל.

אַר טור. דו זאָלסט מיר נאָר גליקליך זיין! שטענדיג —
גליקליך — זיין!

עממא. דאָס וועל איך גאַנץ בעשטימט. ווי קאָן איך

אנדערס, ווען איך וועל זיין דיין ווייב! דו ליעבער, ליעבער! —
 אָה, ווען איך קום אין דייןע אויגען, וועלכע יוגענד ליעגט אין זיי
 און וועלכע קראפט! ... אָה! ... (עס קלינגעלט). שא, דאָס מוזען
 זיין מיינע עלטערן. זיי קומען אוועקצונעמען מיך צו דער באַבען.
 ששש, זאָג זיי גאַרנישט. נעם שנעל דיין פאלעטע, איך זען מיך
 אוועק אין מיין פּאָזע... (עס קלאַפט).

אַרטור (נעמענדיג שנעל פינזעל און פאלעטע און אַוועק'
 שמעלענדיג זיך ווי און דער אַרבייט): אַרײַן! (מר. און מרס. הערריס
 קומען אַרײַן. בעגריסונג, האַנדדראַק).

מרס. הערריס. גוטען טאָג, פראַפעסאָר!
 מר. הערריס. ווי געהטס, פראַפעסאָר? אַ שיינער טאָג
 היינט, ווי? אַן אַפּריל־טאָג ווי אין יולי.

אַרטור. גוטען טאָג, מרס. הערריס! — וואָס מאַכט
 איהר, מר. הערריס? יא, אַ פראַכטפולער טאָג.
 מרס. הערריס (צו עממאַן). נו, האָט זיך געלוינט
 צו קומען אויף דער קליינער ווילע?

עממאַן. אָבער געוויס.
 מרס. הערריס. איהר שמעהט דאכט זיך אויף דעם
 זעלבען אָרט ווי עהערנעכטען.

אַרטור. אָבער ניין, מרס. הערריס. איך האָב היינט
 אַרויסגעקראַגען, וואָס איך האָב ביז היינט נישט געקאָנט. מיר איז
 עס איינפאך נישט געגאנגען.

מרס. הערריס. טאקע עפעס דאָ אַרום די אויגען. יא?
 זיי זעהען יעצט עפעס אַנדערס אויס. עפעס טיעפער. איך וואָלט
 זאָגען, גלאַנציגער. יא?

עממאַן. וואו? ביי מיר אָדער אויפ'ן בילד?
 מרס. הערריס. עפעס... עפעס... מערקסטו עס, אייב?
 מר. הערריס. איך האָב דאָס בילד נישט געזעהן שוין
 נאנצע זיעבען טעג, איז עס פאר מיר פול מיט אַ סך נייע „עפעס'ען“.
 מרס. הערריס. וואונדערבאר, גאנץ וואונדערבאר.

עממא. זעהסטו, האָט זיך שוין געלוינט צו קומען אויף דער וויילע? און וואָס איז ווערט, וואָס איך האָב דערווילע ארויס געקראָגען ביים פראַפעסאָר, אז איהם קומט מזל טוב?

מ.ר.ס. הערריס. ווי?

מ.ר. הערריס. אזוי?

עממא. ער איז געוואָרען אַ חתן.

מ.ר.ס. הערריס. אָה, גראַטולירע! פון נאנצען הארצען

גראַטולירע!

מ.ר. הערריס. מזל טוב, פראַפעסאָר! מזל טוב!

אַרטור. דאנק, דאנק, ליעבע פריינד!

מ.ר.ס. הערריס. דארפען מיר וויסען, מיט וועמען?

עממא. מיט אַ שיינער יונגער מיידעל.

מ.ר.ס. הערריס. אָבער גאנץ געוויס. אין דעם האָב

איך נישט געצווייפעלט.

מ.ר. הערריס. דער הערר פראַפעסאָר מיט זיין גע-

שמאַס — איך קאָן מיר שוין פאַרשטעלען. אַ רעכט יונגינקע,

ווי, פראַפעסאָר?

מ.ר.ס. הערריס. דארפסט נאָך פרעגען? ווען איך וואָלט

געוועזען אַ יונג מיידעל, וואָלט איך מיך די ערסטע פערליעבט אין

פראַפעסאָר.

מ.ר. הערריס. רעד נישט, איך וועל אייפערזיכטיג

ווערען.

מ.ר.ס. הערריס. אָך, איך בין שוין קיין יונג מיידעל

נישט, און פאר מיין יאָהרנאנג האָט דער פראַפעסאָר קיין אויגען

נישט. האַהאַהאַ... אַלזאָ, ווער איז די גליקליכע?

עממא. דיין טאָכטער, מאַמע.

מ.ר. און מ.ר.ס. הערריס. ווי?!

עממא. איך האָב געטאָן, וואָס די מאַמע וואָלט געטאָן,

ווען זי וואָלט געוועזען אַ יונג מיידעל — (ארוםגעמענדיג אַרמור'ן) —

און מיט דער גאנצער נשמה פערליעבט מיך אין מיין טייערען,

ליבען, גרויסען קינסטלער און פאמעליך אריינגע'גנב'עט זיך צו
איהם אין הארצען — (ווענדט זיך צו די עלטערן) — און אַט שמעהען
מיר פאַר אייך — —

מַרס. הערריס (פאלט איהר אויפ'ן האלז). מזל טוב
דיר, מיין טאָכטער! (בעדעקט זי מיט קוסען).

מַר. הערריס. איך בין — איך בין — פראָפּעסאָר,
ניט אַ נומען האנדררוק! (זיי דריקען זיך די האנד וואָס און האַר-
ציג.) איך ניב אייך מיין ברכה. מיר זאָלען דערלעבען פון אייך
ביידען אַ סך נחת!

מַרס. הערריס. און מיין ברכה, פראָפּעסאָר. (גיט איהם
די האַנד.)

מַר. הערריס (נעמט אַרום עממאָ'ן און קוסט זי).

מַרס. הערריס (צו אַרטור'ן). לאַנגע, לאַנגע יאָהרען —
איהר זאָלט אייך צוזאַמען עלטערן און... און... איהר ווייסט דאָך!
איך בין אזוי איבעראַשט און אזוי דערפּרעהט, אַז איך קאָן גאָר
קיין ווערטער נישט געפינען! מזל טוב דיר, טאַמע! (פאלט טר.)
הערריס'ן אויפ'ן האלז און צוקוסט זיך מיט איהם.)

עממא (אָנגעמענדיג אַרטור'ן פאר ביידע הענד). ביזטו נישט
פרעהליך? ביזטו נישט איבערגליקליך?

אַרטור. ביז אין דער טיעפסטער טיעפענים פון מיין נשמה.
עס מאַכט מיך גאַנץ שמום.

מַרס. הערריס. אַך, וועט דאָס די באַבע איבערראַשט
זיין!

עממא. אַרטור, דיין מוטער!

מַרס. הערריס. אַך, מַרס. ברענער ווייס נאָך נישט?
אַרטור (דריקענדיג עממאָ'ן די הענד). אַ דאַנק! אַ גרויסען
דאַנק! (אויולט צו דער מיר.) מוטער! מוטער!

מַרס. הערריס. מיר וועלען געהן צו איהר. צו וואָס
זי בעמיהען אַהער?

אַרטור. זעהר ליעבענסווירדיג. ביטע. (ווייזט אָן אויף דער רעכטער טיר.) אַך, דאָ איז זי שוין!
מרס. ברענער (אין דער טיר). דיין קול קלינגט ווי פון גרויסער פרייד.

אַרטור. דו זאָלסט אונז מוזל טוב אָבעבען, מיר מיט עממאָן. און דאָ זיינען אויך מר. און מרס. הערריס.
מרס. ברענער. מוזל טוב! פיעל גליק און פיעל פרייד דיר, מיין זעהן! (נעמט איהם אַרום און קוסט איהם.) און דיר, מיין טאָכטער! (שטרעקט אויס די האַנד, וועלכע עממא כאַפּט אָן און קוסט מיט וואַרמקייט.) פיעל גליק און פיעל פרייד! (קוסט זי האַרציג. שטרעקט אויס די הענד צו די הערריסעס.) און אויך, פאָטער און מוטער! (מר. און מרס. הערריס נעמען אָן איהרע הענד און דריקען זיי.)

מר. הערריס. מוזל טוב! מוזל טוב!
מרס. הערריס. מוזל טוב! מיר האָבען שוין געוואָלט געהן צו אויך —
מרס. ברענער. בין איך געוועזען פלינקער. זיין רוף האָט מיך געטראָגען.

אַרטור (טראַגט איהר אונטער אַ שטול). זעץ דיר, מאַמוניו.
מרס. ברענער (זעצט זיך).

עממא (לאָזט זיך אַראָב פאַר איהר אויף די קני).
אַרטור. זעצט אויך, מרס. הערריס. מר. הערריס, ביטע, נעמט פלאַץ.

מרס. הערריס. אַ דאנק. (זעצט זיך.) ווער קאָן נאָר זיצען? איך וואָלט יעצט... אייברעהעם, וואָס שמעהסטו עפעס ווי אַ התנבחות? זעהט נאָר דעם מחותן?

מר. הערריס. וואָס ווילסטו דען? צום ערסטען מאָל אין אַזאַ וויכטיגער ראָליע און אזוי איבעראַשט. איך שמעה די נאנצע צייט און טראכט, וואָס איך זאָל רעדען, וואָס איך זאָל

זאָגען. זעהסט דאָך, דער פראָפּעסאָר אליין איז אויך וואָרטקאָרג.
עס רעדט זיך נישט.

מ.ר.ס. הערריס. ווען דאָס הארץ איז איבערגעפולט.

מ.ר.ס. ברענער. יא, יא, עס רעדט זיך נישט. אָט איך
האָב אַ סך צו זאָגען. מיר דוכט אַ גאנץ לעבען אויסצורעדן.
און עס ווילט זיך מיר שווינגען. איך פיהל, אַז מען ווייס שוין,
וואָס איך וויל זאָגען. (גלעטענדיג עממא'ס קאַפּ). יא, טאַכטער,
דו ווייסט שוין, וואָס איך וויל זאָגען. פיהלסט עס, יא? דאָס
גאַנצע גליק פון דער וועלט ווינט איך דיר. און דער עיקר, זאָלסט
קיינמאָל נישט חרטה האָבען. דו ווייסט, וועמען דו האָסט דיר
אויסגעקליבען, וועמען דו האָסט דיין ליעבע געשיינקט. דו קענסט
איהם, דו זעהסט איהם מיט זיינע גרויע האָר און זיינע קנויטשען
אויפ'ן געזיכט.

• מ.ר.ס. הערריס. אַך, וואָס!

מ.ר. הערריס. זאָל נאָר דער פראָפּעסאָר אַבראָזירן
באָרד און וואָנצעס אזוי ווי איך...

מ.ר.ס. ברענער. ליעב איהם שטענדיג. ער פערדיענט
געליעבט צו ווערען. זעה אין איהם שטענדיג דעם יונגען, שאַ-
פענדיגען. און געדיינק, דו קאָנסט איהם נאָך אינגער מאַכען. —
אַך, ווי טוט מיר וועה, וואָס איך קאָן דיר נישט זעהן, וואָס
איך קען דיר נישט. (טאַפּט אַרום עממא'ס געזיכט) אַרטור האָט
מיר שוין אפילו אַ סך מאָל בעשריעבען דיין געזיכט, און איך רופ
עפעס אַרויס אַ געזיכט פון אַ יונגער מיידעל פאַר מיינע אויגען,
אַבער דאָס איז געוויס נישט דיין געזיכט. איך האָב עס געוויס
אַראַבענגע'גנב'עט פון אַ פאַרטערט, וואָס איך האָב געזעהן איידער
איך בין בלינד געוואָרען. אַבער קאָנסט זיין שטאַלע, דאָס פאַר-
טרעט איז געוועזען זעהר שיין. און איך ליעב דיר סיי ווי סיי.
און איהר, מ.ר.ס. הערריס, וועט דאָך זיין אַ גוטער פריינד מיין
אַרטור'ען. און אויך איהר, מ.ר. הערריס. איהר וועט ערסט דער-
קענען דעם פראָפּעסאָר...

מ.ר.ס. הערריס (געריהרט און טריקענדיג זיך די אויגען).
אָה, מיר קענען איהם זעהר גוט. מיר וועלען זיין די בעסטע פריינד
און וועלען איהם הארציג ליבען.

מ.ר. הערריס. אָבער גאנץ געוויס. דער פּראָפּעסאָר
וועט נאָר דארפֿען אויסלערנען זיך ווהיסט שפיעלען, דאן האָט ער
מיך פאר אן אייביגען פריינד. נאטירליך, וועט ער מוזען ביי מיר
פערליערען.

מ.ר.ס. הערריס. און איך שטעל קיין שום בעדינגונג
נישט, ווי נאָר ער זאָל שטענדיג ליבען מיין עממא'ן, און אז ער
וועט מאַלען מיין בילד, זאָל ער מיך מאכען וואָס שענער...

מ.ר.ס. ברענער. קומט יעצט מיט מיר אין עסציער,
מיר וועלען עפעס געניסען.

מ.ר.ס. הערריס. א גרויסען דאנק. מיר וואָלטען עס
גאנץ געוויס. מען דארף דאָך עפעס טרינקען „לחיים“. אָבער
מיין מוטער ווארט שוין אויף אונז. זי מוז שוין דאָרטין אונז
געדולדיג זיין, און אז זי ווערט אונגעדולדיג, איז נאָכדעם נישט צו
בערוהיגען זי. וועלען מיר טאקע גלייך געהן.

מ.ר.ס. ברענער. אָבער עממא בלייבט דאָ. זי האָט
מיר נעכטען פערשפּראַכען היינט צו זיין מיין גאסט ביים טי.
עממא. יא, יא, איך וועל בלייבען דאָ.

מ.ר.ס. הערריס. דאָך, דאָך... די באַבע וועט זיך
שטארק בעליידיגען.

עממא. אַך, איך וועל זי איבערבּעמען. איך וועל אונטער-
קומען שפעטער מיט ארטור'ן.

מ.ר.ס. הערריס. דאָס איז גוט. זאָל זיין אזוי.

מ.ר.ס. הערריס. וועסט מיך אָבער בעגלייטען צום אויטאָ-
מאָביל. איך וויל דיר עפעס זאָגען. א גוטען טאָג, מ.ר.ס. ברענער!
(צוקוסט זיך מיט איהר.) א גוטען טאָג, פּראָפּעסאָר! אָדער —
ארטור! יא?

ארטור. אָבער נאטירליך. א גוטען טאָג!

מר. העררױס. אַ גוטען טאָג, מרס. ברענער! אַ גוטען
טאָג, צוקינפטיגער איידים!

אַרטור. אַ גוטען טאָג, שווער!

מר. העררױס. אַ גוטען טאָג! אַ גוטען טאָג! (צו
מרס. העררױס.) דו, יעצט מעהר דרך ארץ פאר מיר. איך בין דער
שווער פון פראָפּעסאָר ברענער!

מרס. העררױס. און איך די שוויגער. בין איך נאָך
אַלץ בעל־הבית'טע איבער'ן הויזשליסעל, האַהאַהאַ. (געהען ארויס,
בעגלייט פון עממאַ'ן.)

אַרטור (בעגלייט זיי ביז דער טיר, דאַן קעהרט ער זיך אום
צו מרס. ברענער.) נו, מאמוניו?

מרס. ברענער. פיעל גליק דיר, מיין זוהן, פיעל גליק,
און קיינמאָל קיין חרטה נישט האָבען.

אַרטור. און דו ביזט ווירקליך פרעהליך און צופריעדען?
מרס. ברענער. דו פרענסט, ווי דו אליין וואָלסט אין
דיר אונרוהיג געוועזען!

אַרטור (לאַכט פערלעגען).

מרס. ברענער. וואָס זאָל דאָס בעדייטען? איז דאָס
דיין גליקסגעפיהל?

אַרטור. איך בין איבערגליקליך, מאַמוניו. איך וואָלט
געקאָנט שרייען פאר פרייד. אָבער ערגעץ־וואו זיצט עפעס אין
מיר און נאָגט און נאָגט.

מרס. ברענער. הער דיר נישט צו. טאָרסט דיר יעצט
נישט צוהערען. האָסט געמאָן דעם ערסטען שריט, יעצט מאַרשיר
ווייטער פעסט און שטארק און זיעגעסכעוואוסט. איך בין געוועזען
געגען דעם ערסטען שריט, דאָך יעצט בעשווער איך דיר, דו זאָלסט
פערטריבען פון דיר אַלע צווייפּעל און אַלע ביזע פערטראַכ־
טעניסען.

אַרטור. אָבער בעגרייף...

מרס. ברענער. איך וויל גאָרנישט בעגרייפּען.

אַרטור. זי האָט מיך ליעב אַלס דעם קינסטלער...
מַרס. ברענער. געוויס. געוויס. ווי דען זאָל זי דיך
ליעבען?

אַרטור. זי איז פּערליעבט אין מיין קונסט, אין מיין
טאלאנט.

מַרס. ברענער. נו יא, נו יא. האָסט געוואָלט, זי זאל
זיך פּערליעבען אין דיין גרויען באָרר, אין דייןע קנויטשען?
אַרטור. אַך, עס איז נאָריש, אָבער עס נאָנט. עס ווילט
זיך אזוי, אַז כאַטש אַ ביסעלע זאָל זי מיך ליעבען פון מיינטוועגען;
אזוי צו זאָגען, די פּערזאָן, דעם מאַן....

מַרס. ברענער. אַ ביסעלע — טוט זי מסתמא.
אַרטור. ווי, ווען מיין שאַפונגסקראַפט וועט געבראַכען
ווערען?

מַרס. ברענער. זאָל נאָט אויסהיטען! וואָס רעדסטו
עפעס אזוינס?!

אַרטור. איך בין שוין איין און פּופּציג. ווי לאַנג קאָן
מיין קראַפט וואַקסען? אָדער אפילו אָנהאַלטען?

מַרס. ברענער. איך האָף און גלויב, אַז מיין זוהן'ס
טאלאנט וועט אייביג יונג זיין און אייביג פּריש.

אַרטור. יא, יא. אָבער דאָך.
מַרס. ברענער. און דאָן וועט זי דיר אַ נייע יוגענד
זיין, אַ לעבענסקוואַל.

אַרטור. דאָס איז עס. מיר איז, אַז זי קאָן עס מיר זיין,
נאָר ווען זי זאָל דעם מאַן אין מיר ליעבען.

מַרס. ברענער. דו העכסט מיך אָן צו שרעקען, אַרטור.
אַרטור. ניין, ניין, מאַמונוו. דו קענסט דאָך מיך. איך
מוז צווייפלען, גריבלען, אויסטייטשען אויף שלעכט. אָבער אין דער
אייגענער צייט ווייס איך, אַז ווען איך וועל צוגעהן צו מיין קומענ-
דיגען נייעם ווערק, וועט אלץ אין מיר זינגען און יובלען אין דעם
גרויסען געפיהל פון איהר ליעבע, און איך וועל וואָס גרויסעס,

הערליכעם שאפען. — אַך, אָט קומט זי. איך הער איהרע טריט.
 געבענשט זאָלסטו מיר זיין, מיין גליק! (עפענט אויף די טיר און
 שטעלט זיך אויף מיט אויסגעשפּרױטע אָרמס.)
 ע מ מ אַ (קומט אריין און וואַרפט זיך אריין מיט אַ גלוקליכען
 לאכען אין זיינע אָרמס.)
 מר.ס. ברענער (שאַקעלט שווער מיט'ן קאַפּ).

(פאַרהאַנג פאלט.)

דריטער אקט

א צימער בוי די העררויס'עס. אין דער הינטערוואַנד אַ גרויסע נישע מיט אַ לעדערבאַנק איבער איהר גאַנצער לוינג; אין דער לינקער וואַנד צוויי טירען, פאַרנט און הינטען; אין דער רעכטער אַ גרויסער „מענטעל פּויס“ און אַ פּויערפּלאַץ; פּויער גרויסע לעדערנע פּאַטעלס שמעהען פאר איהם. צווישען ביידע טירען לינקס אַ גרויסער ביכערשראַנק. דעם מוּטען צימער פּערנעמט אַ קיילעכדיגער טיש מיט לעדערשטולען ארום איהם; איבער איהם איין עלעקטרישע שענדאליער. אין די ווינקלעך סטאַטועטקעס; אויף די ווענד בילדער. — אַ גערויש פון אַ סך שטימען דרינגט אריין, פון רעדען און לאַכען. פון דער הינטערסטער טיר קומען אריין דער קוזין, מר. קופּער און מר. פּרענק.

דער קוזין. איך בין אָבער נאנץ מיד געוואָרען פון זיצען ביים טיש.

קופּער. די רעדעס זיינען געווען צופיעל און צו לאַנג. פּרענק. זיי זיינען געוועזען און גאַנצען איבריג, און די פּערלאַבונג בכלל האָט געמאַגט נישט אזוי שרייענדיג זיין.

קוזין. מיין טאַנטע האָט עם געוואָלט זעהר פאַראַדנע. קופּער. נו, עפעס דאָך אַ בעריהמטהייט. קוזין. ביי מיר האָט זיך געריסען פון צונג אַ שפּאַט-טאַסט אויף אייך יונגעלייט, וועלכע האָבען געלאָזען אוועקנעמען ביי זיך אַזאַ פּערל ווי מיין קוזינע.

קופּער. אָן מיר איז קיין מניעה ניט געוועזען. איך האָב געמאָן מיין בעסטס. איך בין אָבער קיין בעריהמטהייט נישט. פּרענק. חתונה האָבענדיג מיט אן אלטער בעריהמטהייט, איז זי נאָך פאר אונז ניט פּערלאָרען.

קוזין. ניין, מיין קוזינע איז נישט פון דעם שטאַף. איהר

וועט מוזען ווארטען, ביז ער וועט צומאכען די אויגען, און דאָס קאָן געווערען אַ היבש ביסעל צייט.

קופער. דאָס איז, וואָס איך האַלט פאר פערקעהרט. האָסטו שוין חתונה מיט אַן אַלטען, האָב דאָך חתונה מיט אַזאַ, וואָס זאָל זיך באַלד אַבטראָגען. ווי אַלט איז דער פראָפּעסאָר?
פּרענק. שש... ער קומט. (אַ גרופע יונגעלייט און מיידלעך קומען אריין מיט רעש, הינטער זיי אַרשור און פינקעל.)

אַרשור. גאָט זיי דאַנק, וואָס דער רעדנערצעמעל איז נישט ליינגער געוועזען. זיצען און הערען לויברעדען און ברכות איז נישט מיין ליעבלינגסאַרבייט. איך האָב זיי שטענדיג אויס-געמידען, און גראָד היינט האָב איך געמוזט דערמיט בעשטראָפּט ווערען. מיר וואָלטען געקאָנט פערבריינגען די צייט פיעל שטיעפער רישער און שפיעלערישער. (שמעלט זיך ביים ביכערשאַנק; איבער-הויפט סטארקט ער זיך אזוי צו שמעהן, אז הינטער איהם זאל זיך קיינער נישט געפינען, אַז זיין רוקען זאָל זיין פרוי. זיין בליק איז דאָס רוב אונרוהיג און ער וואַרפט איהם אין אלע זייטען, פאַרשענדיג, אריינבריינגענדיג.)

פינקעל. דער אַווענד איז נאָך פאר אונז. מיר וועלען נאָך האַכען צייט פאר אַלץ.

איין מיידעל. לאַמיר טאַקע אין עפעס שפיעלען.

אַ צווייטע. טאַנצען!

פינקעל. עס איז דאָ אַ פאַרשלאַג אויף אין עפּים שפיעלען און אַן אנדער פאַרשלאַג אויף טאַנצען. ווער וויל דאָס וואָרט?

אַרשור. גענוג גערעדט שוין היינט.

אַ יונגערמאַן. אַבשטימען!

אַלע. אַבשטימען! אַבשטימען! אַבשטימען!

פינקעל. איך וואָלט געמיינט, אַז ווער עס וויל נישט טאַנצען, זאָל שפיעלען, און ווער עס וויל ניט שפיעלען, זאָל טאַנצען.

אַרשור. דאָס וואָלט הייסען צוטיילען די געזעלשאַפּט.

פֿינקעל. בעסער ווי אַרויפצווינגען אַ שפּיעלערישע מאַך
יאָריטעט אויף אַ טאַנצענדיגער מינאַריטעט אָדער אומגעקעהרט.
קו פער. מיר זיינען אין אַ לאַנד, וואו די מאַיאָריטעט
רעגירט.

פֿרענק. עס דוכט זיך בלויז.

קוזין. נישט פּאָליטיש ווערען.

שטימען. אַבשטימען! אַבשטימען!

פֿינקעל. איך גיב מיך אונטער. ווער עס איז פאר
שפּיעלען, זאָל אויפהעבען די האַנד. (הענד העבען זיך אויף. פֿינקעל
זעהלט.) איינס, צוויי, דריי, פּיער, פינף, זעקס, זעבען... דאַנקע.
ווער איז פאר טאַנצען, זאָל אויפהעבען די האַנד. (הענד העבען זיך
אויף. פֿינקעל זעהלט וויעדער.) איינס צוויי, דריי, פּיער, פינף,
זעקס, זעבען... דאַנקע. אַ גלייכע צאָהל.

ערסטע מיידעל. דער הערר פּראָפעסאָר האָט נישט
געשטימט.

אַרטור. איך בין פאר ביידע זאכען.

ערסטע. דאָס געהט נישט. איהר מוזט אויסקלייבען

איינס.

אַרטור. דאָס איז מיר די שווערסטע זאך. גאנץ אונגעגלייך.

צווייטע. וואָס ווילט איהר צוערסט?

אַרטור. איך צוברעך מיר שוין דעם קאָפּ און קאָן ביי

מיר נישט אויסמאַכען. דאָס טאַנצען זיצט מיר אין די פּיס, און

דאָס שפּיעלען ליענט מיר אין זין...

קופּער. דער הערר פּראָפעסאָר מאַכט שפּאַס. ער וויל

ביידע זאכען נישט.

אַרטור. וואָס פּאַלט אייך איין!

ערסטע מיידעל. וואו איז עממאַ?

קוזין. זי אונטערהאַלט זיך מיט מרס. ברענער און איז

שטאַרק פּערטאַן.

קופּער (שטיל). זי האַלט יעצט מיט אַלטע יאָהרנינג.

אַרטור (וואָרפט אויף איהם זיין אונרוהיגען פאַרשענדיגען בליק, ווי על וואָלט וועלען וויסען, וואָס שעפּטשעט יענער).
צווייטע מיינעלע. לאָמיר צונויפקלייבען דאָס גאנצע יונגוואַרג.

פינקעל. לאָמיר ציהען קניפּלעך.

שטימען. יאָ, יאָ! קניפּלעך! קניפּלעך!

אַרטור. דאָס איז אַ גליקליכער איינפאל. אָט איז מיין טאַשענטוך. (בינדט אַ קניפּעל.) איך זאָל נאָר נישט פּערגעסען אָבבינדען איהם, אַז נישט וועל איך מיר דערנאָך ברעכען דעם קאָפּ, וואָס אַזוינס דארף ער מיר דערמאָנען. אַלזאָ, דער קניפּעל איז פאַרטיג. (שליעסט איין דאָס טאַשענטוך אין דער פּויסט, לאָזענדיג אַרויסשטעקען צוויי עקען. ווענדט זיך צום ערסטען מיינעלע.) מיסס וואַלף, איהר האָט גראָד געקוקט אָן אַ זייט און מיינע קניפּעל-בעוועגונגען נישט נאָכגעפאַלגט, זייט אַזוי פּריינדליך און ציהט. דער קניפּעל וועט בעדייטען — וואָס? זאָל זיין טאַנצען — יאָ?

שטימען. טאַנצען! טאַנצען!

אַרטור. אַלזאָ, ציהט איהר אַרויס דעם קניפּעל, וועלען מיר טאַנצען.

מיסס וואַלף (מאַכט אַ קניקס און ציהט אַרויס דעם קניפּעל).

אויסגעשרייען. טאַנצען! טאַנצען! טאַנצען! (מען לאָזט זיך צו די טירען.)

קופּער (געעהענדיג מיט פּרענקען צו דער פּאַרנסטער מיר). איך וואָלט מיר געפּיהלט פּרייער, ווען דער פּראָפעסאָר וואָלט אוועק צו די שפּיעלער ביי די גרינע טישלעך.

פּרענק. איהם ווילט זיך אָבער זיין יונג מיט די יונגע.

קופּער. אַ רחמנות אויף די יונגע.

פּרענק. און אויף איהם. (געעהן אַרויס.)

אַרטור (שטעהענדיג נישט ווייט פון דער הינטערסטער מיר און פאַרביילאָזענדיג פאַרביי זיך די אַרויסגעעהענדיגע, וואָרפט זיין בליק

אויף קופער'ן און פרענק'ען, פערבויסט די אויבערסטע ליפ, גרויזעלט זיך דעם באַרד און געהט לאַנגזאַם אַרויס. — דאָס צימער איז אַ וויילע לעדיג. פון אַ ווייטערען צימער דעהערט זיך טאַנצמוזיק, פּיסקלאַפּען און אַ געמיש פון שטימען. עממאַ קומט אַרײַן, פיהרענדיג מרס. ברענער). מרס. ברענער). ניין, ווירקליך, געה דאָך בעסער טאַנצען מיט איהם.

עממאַ. איך וועל שוין. איך וועל שוין. (פיהרט זי צו די גרויסע פאַטעלס. זיי זעצען זיד.)

מרס. ברענער. איך וועל מיך דאָ אין דער איינזאַמער קייט אַ ביסעל פּעררוהען.

עממאַ. איך בין אזוי פּעראינטערעסירט. דערצעהלט מיר נאָך עפעס פון איהם.

מרס. ברענער. טאַכטער מיינע, ער וועט דיר שוין אלץ דערצעהלען, און אַ סך בעסער ווי איך. און ווען ער וועט דיר דערצעהלען, קוק איהם אין די אויגען. זיי זיינען גאַנץ וואונדערבאַר, ווען ער דערצעהלט וואָס.

עממאַ. דאָס ווייס איך. איך קען זייער מאַכט. איך באַד מיך אין זיי.

מרס. ברענער. קוקט מען אין זיינע אויגען, ווייס מען, אז ער איז וואָס. ער האָט זיין טאַמען'ס אויגען. איבער הויפט איז ער זעהר עהנליך אויף זיין טאַמען.

עממאַ. מר. ברענער איז שוין לאַנג געשטאַרבען?

מרס. ברענער. ניינצעהן יאָהר. — אָבער אויב שטאַרבען הייסט פּערגעסען ווערען, איז ער נאָך נישט געשטאַרבען. היינט האָב איך אַפילו געהאַט אַ גרויסען פּערדראָס איבער איהם. עממאַ. אַ פּערדראָס?

מרס. ברענער. איך האָב מיך דערמאַנט, אז איך האָב איהם עפעס פּערגעסען צו דערצעהלען. אַ קלייניגקייט. טאַקע ווענען ארטור'ן: דאָס וואָלט איהם שטאַרק אינטערעסירט און הנאה נעמאָן.

עממא. ווי גליקליך אזא צוזאמענלעבען!
 מרס. ברענער (שמויכלענדיג גליקזעליג, שאַקלענדיג מיט'ן קאַפּ, ווי זי וואָלט עפעס איבערגעלעבט): טאַכטער מינע, דו ווייסט דאָך, וואָס לייעבע איז, און דאָס געפיהל האָט געהאלטען ביי אונז אין שטענדיגען וואַסען. שטענדיג זיינען מיר געוועזען איינס אין איינס. גוף און נשמה, הארץ און אָטעם.
 עממא. דאָס וועט זיין אונזער לעבען אויך!
 מרס. ברענער. הלואי, טאַכטערקע, הלואי!
 עממא. הערר ברענער איז געוועזען... (רייסט זיך איבער און לאַכט פּערלעגען אָב).
 מרס. ברענער (זוכט־אויף איהר האַנד און גלעט זי).
 מיט פינף יאָהר עלטער, מיין טאַכטער.
 עממא. נאָריש. איך וואונדער מיך, ווי קום איך דאָס צו פרעגען.
 מרס. ברענער. עס מאכט נישט אויס. דאָס לייענט אויף דער האַנד.
 עממא. פינף אָדער פינף און צוואַנציג — וואו לייעבע איז, דאָרטין איז גליק — דאָרטין איז גליק! און אַרטור'ס היים וועט זיין דאָס גליקליכסטע. ער וועט ניט האַרפען מקנא זיין זיין פאָטער.
 מרס. ברענער. געבענשט זאָלסטו זיין!
 עממא. איך וועל —
 אַרטור (איילט אַרײַן). נו, איך האָב גענוג געוואַרט, יעצט אָבער מוזטו מיט מיר.
 עממא (שפּרינגט אויף). מיט'ן גרעסטען פּערגניגען.
 (כאַפּט זיך). אָבער די מוטער?
 מרס. ברענער. לאַזט אייך ניט שטערן. איך וועל מיך פּערווהען. אפשר גאָר כאַפען אַ דרימעל.
 אַרטור. מיר וועלען באלד וויעדער קומען. גאָר אַ ביסעל דורכטאַנצען זיך.

מ.ר.ס. ברענער. און אפילו אַ פּולע. לאָזט אייך נישט שטערן. איך וועל מיך פּערהוהען, וועל איך ארויסקומען אין זאל. עממא. אפשר טאנצען מיר דאָ?
אַרטור. מען וועט מיינען, אז איך שעם מיך פאר לייטען צו טאנצען.

מ.ר.ס. ברענער. יא, יא. געהט, געהט אין זאל. אָדער דאָך. טאנצט אַ ביסעל דאָ. איך וויל הערען, ווי איהר טאנצט. דארפסט וויסען, עממא, אז איך בין אַ מאָל געווען אַ גרויסע טענצערין.

אַרטור. מען הערט די פיאנאָ נישט דייטליך.
מ.ר.ס. ברענער: דאָך... דאָך... (זי כאַפּט-אויף די טאַקען פון דעם וואַלצער, וואָס ווערט געשפּיעלט אין זאל.)
אַרטור און עממא (טאנצען, עממא אונטערזינגענדיג. אַרטור טאַנצט אונגעשוקט, ווי איינער, וועלכער איז נישט זיכער אין זיין קאַנען).

מ.ר.ס. ברענער: גוט... גוט... פּיין... פּיין... טאנצט ווייטער... טאנצט ארויס... צו דער מוזיק... אין זאל. טאנצט... לאָזט אייך נישט שטערן. (אַרטור און עממא טאנצען ארויס פון דער הינטערסטער טיר. מ.ר.ס. ברענער שמויבעלט אַ וויילע, באַלד ווערט איהר געזיכט ערנסט. זי שאַקעלט מיט'ן קאַפּ.) נע, נע, נע...

פּינקעל (איילט אריין פון דער פּאַרנסטער טיר). נא, וואו זייט איהר, חתן-כלה? (קוקט זיך ארום.) ווי? ניטאָ דאָ גאָר?
(צו מ.ר.ס. ברענער.) און איהר גאָר גאַנץ אַלײן?
מ.ר.ס. ברענער. דער פּראָפּעסאָר האָט ערסט ארויס-געטאנצט אין זאל מיט מיסס הערריס. און איך וויל מיך אַ ביסעל פּערהוהען.

פּינקעל. לויף איך צו מיין טאַנץ. (איילט צו דער טיר.)
מ.ר.ס. ברענער. פּינקעל!
פּינקעל. איהר ווינשט וואָס?
מ.ר.ס. ברענער. ווי זעהט אויס דער פּראָפּעסאָר?

פינקעל. שטראהלענדיג.

מ.ר.ס. ברענער. גרייזעלט ער דעם באָרד?

פינקעל. נישט בעמערקט.

מ.ר.ס. ברענער. און ער איז די גאנצע צייט מיט די יונגע?

פינקעל. פאר וואָס דען נישט?

מ.ר.ס. ברענער. העהע.

פינקעל. וואָס ווילט איהר דערמיט זאָגען?

מ.ר.ס. ברענער. איהר קענט דאָך דעם פראָפעסאָר נישט.

פינקעל. ארויס מיט קלאָרע דיבורים!

מ.ר.ס. ברענער. איין אנדערס מאָל. יעצט געהט צו

אייער טאָנץ. אָדער ווארט. קוקט ארויס און זאָגט מיר, ווי

טאנצט דער פראָפעסאָר.

פינקעל (געהט צו דער הינטערשטער מיר, קוקט ארויס, זוכט

א ביסעל). וואו איז ער נאָך? אָ, יאָ. איך זעה איך שוין.

נאנץ אויסגעצייכענט. טאנצט אָבער אויסגעצייכענט.

מ.ר.ס. ברענער. נו, נו, איהר זייט גלויך מיט אייער

התפעלות.

פינקעל. אָבער ווירקליך. פלינק, געשיקט, ווי גאָר יונג.

מ.ר.ס. ברענער. ער האָט דאָ געטאנצט אַ ביסעל פאר

מיר. איך האָב געהערט זיין טאנצען און ווייס, ווי אויסגעציי-

כענט.

פינקעל. ער האָט שוין בלויז לאנג נישט געטאנצט.

מ.ר.ס. ברענער. אהא!

פינקעל. אָבער...

מ.ר.ס. ברענער. נו, גענוג. איך האָב אָבער צו אייך

נאָך אַ בקשה. זעהט, אז דער פראָפעסאָר זאָל נישט בלייבען אליין.

האַלט אַן אויג אויף איהם.

פינקעל. וואָס זייט איהר חושד?

מ.ר.ס. ברענער. איהם קאָן זיך פערוועלען גריבלען זיך

א ביסעל, און דאָס דארף ער ווירקליך נישט היינטיגען אָווענד.
פּערשטעהט איהר מיך?

פּינקעל. אָבער געוויס.

מ'ר. ברענער. און ווייסט איהר גאָר וואָס? (שמעקט
אויף). פיהרט מיך ארויס אין זאָל. אַרטור און עממאָ וועלען
זיך רותיגער פיהלען.

פּינקעל. און טאַקע פאַר אייך גלייכער, ווי זיצען דאָ
אינע אליין. (פיהרט זי ארויס פון דער פאַרנעמער טיר. אַ וויילע
שמעקט האָס צימער לעדיג. עס הערט זיך די מוזיק, דאָס טאַנצען,
שטימענגערויש. באלד טאַנצען אריין אַרטור מיט עממאָ'ן.)
עממאָ. איך וואָלט געשוואָרען, אַז איך האָב געזעהן די
מוטער מיט פּינקעלען. (קוקט ארויס אין טיר.) יא, דאָרט איז זי
טאַקע.

אַרטור (אַנגעמענדיג זי פאַר דער האַנד). איז גוט, עממאָ.
זי וועט שוין דאָרטען ניט זיין. אליין. קום, מיר וועלען אונז דאָ
צוזעצען.

עממאָ. ביזטו מיך?

אַרטור. מיך? פון דעם ביסעל אונגעשיקטען טאַנצען?
דאָס גראָד נישט. זעה איך דען מיך אויס? — ווי דו קוקסט
מיך אָן! איך זעה יעצט אויס אַלט, ווי?
עממאָ. אַך, וואָס! דו האָסט מיך געפרעגט, צו זעהסטו
אויס מיר...

אַרטור. ניין, ניין, איך בין לגמרי נישט מיר. אָבער
איך וויל מיט דיר בלייבען אַ וויילע גאנץ אליין. האָסטו נישט
דאָס בעדירפניס?

עממאָ (אַסענדיג זיך צו איהם). שטאַרק אפילו. זעהר
שטאַרק.

אַרטור. נא, אלזאָ. (זיי זעצען זיך ביים פייערפלאץ.) מיר
איז גאָר אנדערס צו מוט, ווען איך בין מיט דיר אליין.
עממאָ (צודריקענדיג זיך צו איהם). דאָס פיהל איך אויך.

אַרטור. וואָלסטו געוואָלט מיט מיר אין איינזאמקייט?
 עממא. מיט דיר וועל איך ערניץ נישט איינזאם זיין.
 אַרטור. ערניץ אויף איין איינזאמער אינזעל —
 עממא. פּערוואָרפען אין מיטען ים —
 אַרטור. אין איין איינזאמען פּאלאץ —
 עממא. בעהאלטען אין אַ געדיכטען וואַלד צווישען הימעל-
 הויכע בוימער —

אַרטור. ווי אין אַ מעשה'לע!
 עממא. ווי אין אַ קינסטלער'ס טרוים!
 אַרטור. מיינסט עס ערנסט?
 עממא. דאָס דארפסטו דאָך פיהלען. איך מוין עס מיט
 מוין גאַנצער נשמה.
 אַרטור. און דו וואָלסט אויסגעהאלטען אזא איינזאמ-
 קייט?

עממא. פאַר וואָס דען נישט?
 אַרטור. דו מיט דיין גרויסער יוגענד?
 עממא. איך מיט מוין גרויסער ליבע!
 אַרטור. און שטעל דיר פאַר, איך בין יונג...
 עממא. איז וואָס?
 אַרטור. וואָלסטו — יעמאָלט אויך געוואָלט — בעהאַל-
 טען זיך מיט מיר?

עממא (גאַנץ דערשראָקען). ווי טייטשסטו אויס מיינע רעד!
 אַרטור (קומט און לאַסצעט זי). אַך, דו דארפסט אויף
 מיר קיין פאַראיבעל נישט האַבען. איך ווייס אליין נישט, וואָס
 עס רעדט אין מיר.

עממא. ווען דו וואָלסט געוועזען יונג, גאַנץ יונג, און
 וואָלסט דאָך געוואָלט די איינזאמקייט, איך וואָלט זי מיט דיר
 געטיילט, ווען איך וואָלט דיר געליעבט, ווי איך לייעב דיר יעצט.
 איך וויל דיר און דיין קונסט און דיין שאַפען — וואָס געהט
 מיך אָן די גאַנצע וועלט?

אַר טור. מערקווירדיג: עס איז שטענדיג געוועזען אין מיר אַ נייגונג צו איינזאמקייט, אויך אלס סטודענט. און דאָך, ווען איך וואָלט יונגערהייט פּערזעצט זיך מיט דיר אין איינזאמ קייט, וואָלט איך געוואוסט, אז איך טו עס דורך איינגעבאָרענער נייגונג און ווייל איך האָב אין דיר אלץ, וואָס דאָס לעבען און די וועלט קאָנען מיר געבען. און יעצט —

ע מ מ א. און יעצט?

אַר טור. רוכט זיך מיר אויס, אז איך וויל עס טאָן, ווייל איך וויל מיך בעהאלטען. אָדער — דיך בעהאלטען.

ע מ מ א. טראכט נישט אזוי, טייערער! מאך דיר דאָך נישט אומזיסטע שווערע געדאנקען. דארפסט דיך ניט בעהאלטען און מיך אויך נישט. אין דער גרעסטער מאסע און דעם גרעסטען טומעל וועלען מיר דאָך געהן אונזער אייגענעם וועג, הארץ אין הארץ, נשמה אין נשמה.

אַר טור. דו — מיין ליעבע און לעבען!

ע מ מ א. טראכט נישט, טראכט נישט דיינע ביזנעס געדאנקען! זאָג מיר צו, אז דו וועסט זיי נישט טראכטען.

אַר טור. געדאנקען קומען און געהען. איך וויל זיי גאָר נישט האָבען. איך בין אַ ביסעל ציטערדיג, דאָס איז אלץ.

ע מ מ א. דו, וועלכער האָט געשאפען קראפטגעשטאלטען! אַר טור. דאָס איז עס. איך קאָן מיך אויפהעבען צו דער גרעסטער ענערגיע אין מיין קונסט, און דערנאָך ווי אָבגעשוואַכט ווערען און זיין גאנץ קראפטלאָז אין מיין אייגענעם לעבען, פול צווייפעל און מורא. זעהסט, אז דו וועסט מיך נעהנטער דער-קענען, וועסטו נאָך חרטה האָבען...

ע מ מ א. פאר דאָס ווארט קרינסטו... (וויל איהם שלאָגען אויפ'ן מויל).

אַר טור (האַלט אָב איהר האַנד לאַבענדיג, נעמט זי אַרום, קוסט זי, קוסט איהר אַרײַן אין די אויגען). זאָג, וועסט מיך שטענדיג ליעבען?

עממא. דאָס זאָלסטו גאָרנישט פרעגען!
אַרטור. און ווי אז מיינע בילדער וועלען מיר פּלוצלונג
נישט געלינגען...

עממא. שוין וויעדער! שוין וויעדער ביזע געדאנקען!
אַרטור. איך מין, איך בין דאָך נישט קיין מלאך. איך
שאף גוט, גוט, גוט — און פּלוצלונג... און דו ליעבסט דאָך דעם
קינסטלער אין מיר...

עממא. יעצט שלאָג איך דיך אָבער אויפ'ס מויל!
אַרטור (האַלטענדיג אַיהרע הענד צוריק). וועט עס זיין אַן
ענטפּער?

עממא. און דערנאָך וועל איך דיך קוסען און קוסען, ארויס-
קוסען אַלע דינע צווייפּעל. אָבער צוערסט מוז איך דיך שלאָגען
אויפ'ס מויל. וועלכע רעד! וועלכע געדאנקען! גאָט! דאָ האָסטו!
(קלאַפּט איהם אויפ'ס מויל.)

אַרטור. נו, און יעצט קוסען!
עממא. וואַרט, קיינער קוקט נישט? (קוקט זיך אַרום).
איז שנעל איינס... צוויי... דריי. (קוקט זיך אַרום). פיער... פינף...
זעקס... זיבעען... אַכט... וועסטו דיך אַרומטראָגען מיט אַזעלכע
געדאנקען?

אַרטור. עס לוינט זיך שוין.
עממא. מיינע קוסען וועסטו סיי ווי סיי קריגען. פון
גאנצען האַרצען בעט איך דיך, שלאָג דיר אַרויס פון קאָפּ אלע
אַזעלכע געדאנקען. לאָז זיי נישט צו צו דיר. פּערגעס גאָר
אין גאַנצען, אז דו ביזט עלטער פאַר מיר, ווי איך טראכט נישט
פון דעם. איך טראכט בלויז, אז דו ביזט מין מאַן, מין לעבענס-
גענאָסע, מין לעהרער, מין געליעבט, געליעבט אַרטור. איך
בעט דיך...

קופּער (לויפּט אַריין פון דער הינטערשטער מיר, קוקט זיך
אַרום, דערזעהט זיי). אַך, ענטשולדיגט! (קומט צו, פּערבויגט זיך
פאַר עממא'ן.) מיסס הערריס, מין וואַלץ.

עממא. אָך, יעצט...

קופער. יעצט האָט אויף אייך קיינער קיין רעכט נישט, אויסער מיר. איך האָב אייער וואָרט. איך לאָז עס אייך נישט אָב.

עממא. דעם נעכסטען...

קופער. ניין, איך בעשטעה אויף מיין רעכט. עממא. איהר זייט א שלעכטער. — איין מאָמענט, ביטע. קופער. אָבער נאָטירליך! (דרעהט זיך אָב און אַ זייט.) עממא (צו אַרמור'ן, שמיל). קום מיט. איך וויל דיך דאָ אליין נישט לאָזען.

אַרמור. ניין, נאָכ'ן טאנצען וועסטו קומען אהער. וועט זיין לייכטער, ווי מיר ביידע זאָלען וויעדער פערשווינדען.

עממא. און דיינע געדאנקען?

אַרמור. איך וועל אויסזוכען די פרעהליכסטע.

עממא. געדענק עס! (ווענדט זיך צו קופער'ן.) מיין הערד! קופער (שמעלט איהר אונטער דעם אָרם און זיי געהען ארויס). אַרמור (קוקט איהר נאָך, מאַכט באַלד צו די אויגען, קלאַפּט מיט דער רעכטער פּוּסט אין דער לינקער האַנד, שמעהט אויף און העכט אָן אַרומצוגעהן). די פרעהליכסטע! פרעהליכסטע! ... (באַלד העכט ער אָן אונטערצווינגען עשוואָס גאַנץ טרויעריגס).

פּינקעל. קומט ארוין. אליין גאר?

אַרמור (בלויבט שמעהן און קוקט ארויס אין פענסטער). יא.

פּינקעל. און אַ טרויעריגער ניגון?

אַרמור (לאַכט-אויף).

פּינקעל. פּראָפּעסאָר, וואָס איז מיט אייך?

אַרמור. איהר ווייסט, אויף וואָס האָב איך מיך יעצט דערמאָנט? איך האָב אַ מאָל געלייענט אין אַ צייטונג, אז אַן עלטערער מענש איז בעגאנגען זעלבסטמאָרד, ווייל ער האָט דער-פּיחלט, אז זיין יונג ווייב איז נישט אין גאַנצען גליקליך. ער איז קוים עלטער געוועזען פאַר מיר. פינף און פּופּציג איז ער געוועזען.

פֿינקעל. פראָפעסאָר, וואָס פאר געדאַנקען!

אַרטור. אייגענטליך פערפאַלגט מיך די דאָזיגע צייטונגס-
נאָטיץ שוין זעהר לאַנג. אָבער יעצט איז זי וויעדער ארויפ-
געשוואומען.

פֿינקעל. זיצט נישט אליין! איהר זייט קראנק! איהר
שרעקט מיך! קומט ארויס צו די טאַנצענדיגע!

אַרטור (העכט אָן ארומצוגעהן). מיינע געדאַנקען וועט עס
נישט פערטרייבען, פינקעל. צווישען די טאַנצענדיגע וועט מיר
נאָך שווערער זיין.

פֿינקעל. וואָס זאָל עס בעדייטען?!

אַרטור. איהר ווייסט, איך האָב קיינמאָל נישט מורא
געהאַט פאר דער יוגענד. אַלס לעהרער האָב איך געזעהן צו געבען
דער יוגענד דאָס בעסטע אין מיר און וועקען אין איהר דאָס בעס-
טע, און נישט מורא געהאַט, אַז אַ תלמיד וועט מיך אריבער-
יאָגען, פערדונקלען מיין רוהם. יעדע יונגע קראפט האָט מיך יונג
געמאַכט, געוועקט מיינע כחות, אָנגעטריבען זיי. איהר ווייסט
דאָך. און יעצט געה איך דאָ ארום און האָב מורא פאר דער
יוגענד. פון אַט דער געפאהר האָב איך קיינמאָל נאָרנישט גע-
טראכט. זי האָט זיך מיר ערסט היינט ארויסגעשטעלט. אַלע
יונגעלייט ארום עממאָן זיינען מיר שרעקליך. נישט אייפער-
זוכט, פערשטעהט מיך, נאָך עטוואָס עקעלהאפטיגעס: מורא!
אַ מורא נעמט מיך אָן. איך האָב מורא פאר אַ פיזישען פער-
גלייך מיט יעדען יונגען מאַן. פינקעל, וואָס זאָגט איהר דערצו?
פֿינקעל. איך לאַך.

אַרטור. איהר לאַכט — און איך האָב מורא לעכערליך
צו ווערען. דענקט אייך, עס איז מיר איינגעפאַלען צו שפיעלען
דעם יונגען מענשען, דרעהען זיך צווישען יונגע, רעדען און קוואַ-
טשען און שפרינגען און נאָריש מאַכען מיך ווי אַלע יונגע. קאָן
עס לעכערליכער זיין?

פֿינקעל. ווער הייסט אייך עס? צו וואָס טוט איהר עס?

אַרטור. אָבער מיר איז עס דאָך איינגעפאלען! איך האָב
עס דאָך געמאָן! פאר וואָס איז דאָס מיר איינגעפאלען? און
פאר וואָס זעה איך, ווי מען שמייכעלט הינטער מיין רוקען?

פּינקעל. ווער שמייכעלט? קיינער שמייכעלט נישט. די
מוטערס און טעכטער זיינען מקנא מיסס הערריס איהר גליק!

אַרטור. איך האָב שוין אָבער דעם שמייכעל פערשפּירט!
און איך ווייס, אַז וואו איך וועל מיך בעווייזען מיט מיסס הערריס,
וועט מען אונז אָננעהמען פאר פאָטער און טאָכטער, און אַז מען
וועט זיך דערוויסען אונזערע אמת'ע בעציהונגען, וועט מען
שמייכלען הינטער מיין רוקען. און הינט האָב איך שוין דעם
שמייכעל בעמערקט. מיין הויט איז מיר צו עמפּינדליך, און אַ
שמייכעל אפילו הינטער'ן רוקען, מאכט זי מיר גענזיג. און דאָס
וועל איך איבערלעבען יאָהר-אויס יאָהר-אין... יאָהר-אויס יאָהר-
אין... יאָהר-אויס יאָהר-אין...

פּינקעל. איהר זייט קראַנק! איהר זאָלט מיר ענטשול-
דיגען, פראַפעסאָר, איהר ליידט פון פערפאָלגונגסוואַהן!
אַרטור. און דאָס איז דאָך די ריינע לאַגיק. דאָס איז
דאָך די ווירקליכקייט.

פּינקעל. צו וואָס פיהרט עס? וואָס וועט איך ארויס-
קומען פון אזעלכע געדאנקען?
אַרטור. זיי פלאַנטערן זיך אין קאָפּ ווי אונגעבעטענע
געסט.

פּינקעל. קומט ארויס צו די געסט. עס איז גלאַט נישט
שיין, מוז איך אייך בעמערקען.
אַרטור. דאָס זייט איהר באלד גערעכט. איך וועל באלד
ארויסקומען.

פּינקעל. פערשפרעכט איהר עס מיר?

אַרטור. איהר האָט געהערט.

פּינקעל. איז גוט. (איילש אַרויס.)

אַרטור (תעכט אן וויעדער ארומצוגעהן, זינגט אונטער טרויער-

ריג, געהט צו צום פענסטער און קוקט אַרויס. נאָך אַ קלוינער פּאַוזע).
 ווען — איד — וואָרף — מיך יעצט — אזוי אַרויס, וואָלט עס —
 געהייסען צופאַל — (רוקט אַרויף דאָס פענסטער און זעצט זיך אַרויף).
 מר.ס. ברענער (שאַפט זיך אַרײַן אין צימער). אַרטור...
 (העכער). אַרטור!

אַרטור (שפּרינגט אויף, דערשראָקען, בלייב ווערענדיג). די
 מוטער!

מר.ס. ברענער. אַרטור, ביזטו דאָ?
 אַרטור (רייסט זיך אָב פֿון פענסטער און געהט צו איהר, מיר,
 קוים שלעפענדיג די פּיס, שעפטשענדיג). מוטער!

(פּאַראַנג פּאַלט).

יעדער מיט זיין נאָם

דראמע אין פיער אַקטען

(סעפטעמבער, 1912)

פערזאנען:

מנשה ריווקין.
דאָבע, זיין צווייטע פרוי.
אייזיק, זיין זון.
אידע, אייזיק'ס פרוי.
שפרה קונין, זיין פלימעניצע.
מאָריס נעלסאָן, א שריפטשטעלער.
יוסף ניימאן.
א שכנה.

די האנדלונג קומט פאָר אין ניו יאָרק, ארום 1910.

ערסטער אַקט

אַ מענעמענט־קיך, וואָס איז אויך דאָס עס־צימער און אַרויסגאַנגס־
צימער. רעכטס פאַרנט די אַרײַנגאַנגס־טיר. ווײַטער הינטען דער
„סינק“ און דער „וואַשמאַב“. לונקס פאַרנט די טיר צו די שלאָפֿצימער,
ווײַטער הינטען דער גאַז־אויװען און דער גלעזער־שראַנק. אין דער
הינטער־וואַנד די ברויטע רוק־טיר צום „פּראָנט־רום“. אין מיטען גאַנץ
פאַרנט אַ טיש מיט שמוּלען. די אַרויסגאַנגס־טיר איז אָפֿען. אײַדע,
וועלכע איז בעשעפֿטיגט מיט דעקען דעם טיש און אָנשטעלען אויף איהם
טעלער און גלעזער און אַרױפֿלעגען אויף אַ טעלער וואַרשט און צונג,
לופֿט צו אַטליכע ווײַלע צו דער טיר, קוקט אַרויס, הערט זיך צו.
בײַם דריטען־פּיערטען מאָל ווערט זי אָנגעשטעלט פֿון דער שַכּנֶה.)

די שַכּנֶה: וואָס, ניטאָ נאָך אייערע „גרינע“?
אײַדע (אַרױנטרעטענדיג): נאָך ניטאָ. שוין דריי אַ זײַ־
גער. אײַך ווײַס שוין נישט וואָס איבערצוקלערען.
די שַכּנֶה (אַרױנטרעטענדיג): „עלענד“־אײַלענד! אַ
קלײַניגקײַט, ביז מען קריגט עמיצען פֿון דאָרטין אַרויס.
אײַדע: אײַך בין גאַנץ אויסער זיך. שוין אכט זײַגערנע
שעה, אז מײַן אײַזיק איז נאָך זײַ אוועק.

די שַכּנֶה: אפשר האָט מען זײ פֿערהאַלטען?
אײַדע: זאָל גאָט אויסהיטען! פאר וואָס זאָל מען זײ
עפעס פֿערהאַלטען? מײַן שווער איז נאָך גאָר אַ יונגער מאַן און
האַט בײַ זיך געלמ.

די שַכּנֶה: איז עס גלאַט אזױ עפעס. קײַנער איז דאָך
פֿון זײ נישט קראַנק געוואָרען?
אײַדע: אײַ, אײַך ווײַל עס גאָר נישט טראַכטען.

די שכנה: איך ווייס, מען קאן דארטין נוט קראנק ווערען.

איידע: אך, רעדט שוין בעסער נישט.
 די שכנה: וואָס מען ליעגט זיך אלץ אָן אין די פייפערס,
 און איך ווייס, אז איך בין אריבערגעקומען — —
 איידע: שא — איך וואלט געשוואַרען — מיין אייזיק'ס
 שטימע! (לויפט צו דער טיר, די שכנה געהט אַרויס. אַ געמיש
 פון שטימען. מען הערט מנשה'ן רופען: „הויר, אָבער הויר וואוינט
 סטו!“ אייזיק, מנשה און דאָבע — די ערסטע ביידע מיט משעמאַץ
 דאַנעס אין די הענד, די לעצטע מיט פערשיעדענע בינדלעך — קומען
 אריין. איידע מאַכט צו די טיר.)

מנשה (אראַבלאָזענדיג דעם משעמאַדאָן, ווישט זיך אָב דעם
 שווייס און גיט איידע'ן די האַנד): איז אָט דאָס ביזטו? מיין
 אייזיק'ס ווייבעל? מיין שנור? מיין טאַכטער? מעגען מיר,
 הייסט עס, צוקוסען זיך. וואָרום איך בין איך — אייזיק'ס טאטע
 אליין. (נעמט זי אַרום און קוסט זי האַרציג. דערנאָך צייגט ער
 אויף דאָבע'ן.) און דאָס איז זי — פרוי ריווקין נומער צוויי.
 אָדער ווי איהר זאָגט דאָ: מיסיס ריווקין. זעהסט, איך קען
 שוין ענגליש.

איידע און דאָבע (גיבען זיך די הענד און קוקען זיך
 אָן, נישט געפֿינענדיג קיין ווערטער).

מנשה (אויסטוענדיג פון זיך דעם מאַנטעל, וועלכען אייזיק
 נעמט פון איהם אַוועק): שלום עליכם — עליכם שלום! צוקוסט
 אייך! (בריינגט צונויף זייערע קעפֿן.) א שטיפֿשוויגער קאָן דאָך
 נישט זיין ערגער ווי אַן אמת'ע שוויגער.

איידע און דאָבע (צוקוסען זיך).
 מנשה: אָט אזוי אָ. און זייט גוטע פריינד! שטיפֿ-
 שוויגער — שטיפֿשנור — זייט גוטע פריינד!

דאָבע (אויסטוענדיג איהר מאַנטעל מיט אייזיק'ס הילף):
 קאָן איך מיך איבערהויפֿט אַ ביסעל איבערטאָן?

אייזיק: געוויס, קומט, איך וועל אייך אריינבריינגען אין אייער צימער. (צו איידע'ן.) שטעהט דאָרטען שוין פריש וואסער?

איידע: זעלבסטפערשטענדליך.

אייזיק: וועט איהר אייך דאָרטען ארומוואשען און איבערטאָן. אין וועלכען טשעמאָדאָן — ? איך וועל שוין געמען ביידע. (נעמט ביידע טשעמאָדאָנעס און טראָגט לינקס.)

דאָבע (געהט איהם נאָך).

מנשה (וועלכער האָט זיך מיט אַראָבעלעאָזען אויף אַ שטול, קוקט אַן איידע'ן): איז אזוי, ביזטו דאָס איידעלעך? קום נאָך אהער, איך וויל דיר אַ ביסעל ארוממוסטירען. (נעמט זי אַן פאַר דער האַנד און דרעהט זי אַרום.) גוט. — און יעצט לאָך. איך וויל הערען, ווי דו לאכסט. האָט דיר אייזיק גאָרניט געזאָגט, אז ביי מיר מוז מען קאָנען גוט לאכען? קאָנסטו גוט לאכען, האַלטסטו ביי מיר אויס דעם עקזאמען אויף פינפען.

איידע (לאַכט אויף).

מנשה: דאָס איז אַ ביסעל געצוואונגען, אזוי זיך אַ געלעכטער. ווארט, איך וועל דיר פאַרלאכען. (צולאַכט זיך.) איידע (ברעכט אויס אין אַ האַרציגען געלעכטער).

מנשה: דאָס איז גוט, אויסגעצייכענט. עהרליך, האַרציג. (קלאַפט איהר אויף דער פלויצע, נעמט זי ארום און קוסט זי.)

אייזיק (קומט אַריין): נא, דו האָסט זי שוין געמאַכט צו לאכען. ווי איז דיר עפעס געפעלען מיין שידוך?

מנשה: נאָך אַ מאָל מוזל טוב ידיר, מיין זוהן. (נעמט איהם אַרום, קוסט און גלעט איהם.) עס געפעלט מיר דיין שידוך. און — ווי געפעלט דיר עפעס מיין שידוך? — יא. איך ווייס, איך ווייס — דו וואָלסט בעסער געוואָלט, די מאמע זאָל לעבען און קומען מיט מיר. (זיפצט אויף.) יא, נישט צו מאכען. האָט געבעד שטארק געליטען. — האָסט דאָך אויף מיר קיין פאַראיבעל נישט, וואָס איך האָב חתונה געהאַט. איך בין דאָך נישט קיין

אלטער מאן, און אליין זיין — נא! (קלאפט איהם אויפ'ן רוקען.)
 דו פערשטעהסט דאך! —

אייזיק (זיפט אויף): יא! — ווילסטו זיך נישט
 איבערטאן?

מנשה: דאס וואָלט טאקע געוועזען אַ גוטע זאך, איז
 אפילו גאנץ נויטיג. אָבער עפעס קאָן איך מיך ניט אוועקרייסען
 פון איידעלען. אזוי וואָלט איך געקוקט און געקוקט אויף איהר.
 איידע: און איהר מוזט דאך מסתמא שטארק הונגעריג
 זיין.

מנשה: ניין. איך וועל אָבער עפעס צובייסען. דער
 עיקר אָבער — טיי, טיי! און אויך אַרומוואשען זיך אביסעל.
 איידע: איך וועל גלייך אַריינבריינגען אַ האַנדטוך.
 (אויטל אין פּראַנטרום.)

מנשה: איז אזויאָ זעהען מיר אונז, און אין אַמעריקא,
 אין נעוו יאָרק. זעקס יאָהר ניט געזעהן זיך. יא. זעקס יאָהר.
 די מאמע געשטאָרבען, אַ פּאָגראַם דורכגעמאַכט, דאָס געלט פּער-
 לאָרען, און —

איידא (קומט אַרױן מיט אַ האַנדטוך און גיט עס מנשה'ן):
 און דאָ איז זיף. (לעגט עס אַוועק איבער'ן סינק.)
 מנשה: אַ גרויסען דאַנק. איז וואו וואַשט מען זיך דאָ
 אַרום?

איידע (צייגט אויפ'ן סינק): אָט-אָ דאָ. (ררעט אויף
 דעם קראַנט און לאָזט דאָס וואַסער לויפען.)

מנשה: אָט דאָ טאקע גופא. איז גאָר גוט. (העבט אָן
 צו וואַשען זיך.) אַרומוואשען זיך, מאכען אַ שנאַפּס — געבראַכט
 מיט זיך אַמת'ען רוסישען שנאַפּס. האָסט שוין לאַנג געטרונקען
 רוסישען שנאַפּס, אייזיק? קריגט מען איהם דאָ? — איהר
 ווייסט, דאָס וואַסער איז דאָ אויך — נאָס. פונקט ווי ביי
 אונז — האָבען מיר זיך גאָר נישט וואָס צו שעמען. און די זיף
 איז זיף — עסט אין די אויגען — ביטער, פע! — פונקט ווי

ביי אונז — נאָ אָבגעוואשען זיך, ריין, שיין. געה נאָר, אייזיק, אין דעם קלענערען טשעמאָדאנטשיק וועסטו געפינען דאָס פֿלעשעל. **אייזיק:** די — די — איז אפשר נאָך נישט פארטיג. **מנשה:** אַהא, ווילסטו נישט אריין. אויך גערעכט. דעם טאטענ'ס ווייב און דאָך נישט קיין מאמע. אויך גערעכט. אָבער מיט „די — די —“ וועסטו נישט קאָנען אויסקומען. רוף זי מאמע, מוהמע, דאָבע. רוף זי דאָבע. די גלייכסטע זאך. זי איז דאָך כמעט אין איינע יאָהרען מיט דיר, זי איז איין־און־דרייסיג און דו ביזט באלד זיעבען־און־צוואנציג. רוף זי דאָבע. איהרץ זי, איהרץ זי נישט, דאָס מאכט שוין אויס צווישען אייך. אָבער דערוויילע קלאפ איהר אָן אין טיר און זאָג איהר, אז זי זאָל ארויסבריינגען דעם שנאפס. **אייזיק (געהט אַרויס).**

מנשה: נו, איידעלע, ווי געפעל איך דיר עפעס אן אָב־געוואשענער? ווארט, איך וועל מיר נאָך פערקעמען, פערבארשטען דעם באָרד — (טוט עס. דאָבע און אייזיק קומען אריין. אייזיק שטעלט אַרויף שנאָפס־גלעזלעך אויפ'ן טיש).

דאָבע: איך בין שוין פארטיג.

מנשה: און איך אויך. אָבער דאָס מאָל האָב איך מיר געפוצט נישט פון דיינטוועגען, נאָר פון איידעלע'ס וועגען. **אייזיק (שטעלט אַרויף גלעזער טיי אויפ'ן טיש).**

דאָבע: אַך, טיי! טיי! (זעצט זיך און העכט אָן צו טרינקען).

מנשה: און איך וועל מאכען אַ לחיים, פערבייסען מיט אַ שטיקעל וואורסט און נעמען זיך אויך צום טיי. (גיסט אָן די גלעזלעך.) לחיים, קינדערלעך! עס זאָל עפעס אָנהעבען דאָ אַ ניי לעבען מיט אַ נייעם מול פאר אונז אלעמען. (טרינקט און פערבייסט.)

אייזיק (צו דאָבע'ן): בייסט עפעס צו. אָווענדיכרויט וועלען מיר עסען, ווען שפרה וועט קומען. איך האָב דאָך נישט

געוואוסט, ווען איהר וועט קומען, האָב איך מורא געהאט צו קאָכען דינער.

מנשה: וואָס קאָכען? דינער? אָה, איך פערשטעה!
ווארמעס. דינער בלע"ז. דינער, דינער, דינער, קנעכט, עבד,
שקלאַף. — און שפרה קומט ערסט אין אָווענד. אָה, איך וואָלט
זי שוין אזוי געוואָלט זעהן. ווי האָסטו געזאָגט, וואָס איז זי
היינט?

אייזיק: ביז.

מנשה: ביז. א סך ארבייט הייסט עס. אן ארביי-
טערקע געוואָרען. שפרה א פשוט'ע ארבייטערקע געוואָרען. גער-
שמודירט, גימנאזיום געענדיגט און אן ארבייטערקע געוואָרען.
אמערקא! און אזוי ווי איז זי עפעס? ווי זעהט זי עפעס אויס?
און מסתמא פערטאָן אין חברות, רעוואָלוציעס...
שפרה (לויפט אַרײַן, גאַנץ פּערסאַפּעט, אַטעמלאָז, און בלייבט
אײַן מאַמענט שטעהן אין טיר).

מנשה: זעה, דאָס איז זי דאָך! (שפּרינגט אויף).
שפרה (שרײַט אויס): פעטער! (לאָזט זיך צו איהם און
וואַרפט זיך איהם אויפ'ן האַלז).

מנשה (קוסענדיג זי און קלאַפענדיג איהר אויפ'ן רוקען):
שפרהמשקע! שפרהמשקע!
שפרה (האַלמענדיג מנשה'ן מיט דער לינקער האַנד, גיט
דאָבען די רעכטע): שלום עליכם, מוהמע!
דאָבע (אויפשטעהענדיג): עליכם שלום, פּלימעניצע!
(צוקוסען זיך).

שפרה (ווענדט זיך צוריק צו מנשה'ן, אָנגעמענדיג איהם
מיט ביידע הענד): זייט איהר דאָ! איך האָב ניט געקאָנט איינ-
זיצען אין שאַפּ. עס האָט מיך געהויבען פון אָרט. ביז איך
האָב אַ וואָרף געטאָן די ארבייט און געפּלויגען אהער, נישט טויט
נישט לעבעדיג. איז וואָס מאכט איהר עפעס? לאָזט אייך אָנ-
זעהן. אַ ביסעל עלטער געוואָרען. גרויע האָר. — און איהר,

דאָבע, קוים אַ ביסעל עלטער. דער פאריק בלויז. אַך, פעטער, ווי פרעה איך מיך! וויעדער אין איינעם. וואָס קוקט איהר אזוי אויף מיר?

מנשה: ווי האָסט דו זיך געענדערט פאר די פינף יאָהר! דו זעהסט מיר אויס — א גאנץ אנדער שפרה עפעס.

דאָבע: יא, איך וואָלט אויך געשוואָרען, אז — מנשה: ביזט דאָ אן ארבייטערקע געוואָרען. געשטרירט, געשטודירט און געוואָרען אַן — וואָס ארבייטסטו דאָ? (צו אייזיק'ען.) ווי האָסטו אָנגערופען ביי וואָס זי ארבייט?

איזיק: ביי ווייסטס, ביי בלוזקעס.

מנשה: בלוזקעס. פשוט אַ שניידערקע געוואָרען. און ווי שטעהט דאָ עפעס מיט איבערקעהרען אַ וועלט, אראָבזעצען קיסרים? אַ שיינע זאָך האָט זיך אויסגעלאָזען פון דיין רעוואָלוציע. האָ? אַ בוידעם — איך מעג עס דאָך זאָגען? ווי? ווי דו זעהסט מיר עפעס אויס! אזא טרויעריגע, בלאַס, רענדער אונטער די אויגען... איך וואָלט שווערען, אז דו האָסט שוין אויך גרויע האָר!

שפרה: עקזאמינירט, פעטער, עקזאמינירט.

מנשה: ווייסט איהר גאָר וואָס, קינדער, פערנעמט איך מיט אייער טיי — איך וויל מיך דורכרעדען אַ ביסעל מיט איהר. אָדער מיר וועלען אונז פערנעמען מיט אונזער טיי.

שפרה (איבערראַשט): וואָס איז פאראן דורכצורעדען זיך. איך האָב קיין סודות נישט. איך זעה אַ ביסעל מיר אויס, פון דער ארבייט איינפאך. איך האָב היינט שווער געארבייט, איבער-הויפט די לעצטע פאָר וואָכען. און איך בין דאָך דאָ נישט אינגער געוואָרען, פעטערקע.

מנשה: דאָך, דאָך.

איידע: מיר זיינען שוין ניטאָ. (צו דאָבע'ן.) איהר האָט דאָך נאָך נישט געזעהן אונזער פראָנטירום. קומט, מיר וועלען אריין אין פראָנטירום. (געהט אַהין מיט די גלעזער.)

דאָס ב'ע: „פּראָנט־רום“ — וואָס איז דאָס? (געהט נאָך איידע'ן.)

שפּר ה': אָבער ווירקליך, איהר דארפט נישט. אייזיק: אז דער טאטע וויל, ווייסטו דאָך. (פּערנעמט צוקער און זיין גלאַז און געהט אַרויס, צומאָכענדיג הינטער זיך די פּראָנט־רום־טיר.)

מנשה: נו, שפּרעהטשקע, זאָג, וואָס איז מיט דיר, זיי זיך מתורדה.

שפּר ה': ווער האָט אייך געזאָגט, אז מיט מיר איז עפעס, אז איך האָב מיך וואָס מתורדה צו זיין?

מנשה: מיר זיינען דאָך עפעס אלטע נומע פריינד. און ווייסט דאָך, מיר דארפסטו קיין פינגער אין מויל נישט אריינ־לענען. איך זעה, אז עפעס דריקט דיר. איך האָב דיר שוין פינף יאָהר נישט געזעהן און ווייס נאטירליך נישט אלץ, וואָס איז פּאָרגעקומען דאָ אין דיין לעבען, אָבער איך קאָן שווערען... שפּר ה' (לאַזט אַראָפּ דעם קאַפּ אין די הענד).

מנשה: זעהסטו, זעהסטו — קום יעצט אַרויס מיט דער שפּראַך, מאַך לייכטער דיין האַרץ. (גלעט זי איבער'ן קאַפּ.)

שפּר ה' (טאָנלאַז, מיט די אויגען אויסגעגלאַצט ערגעץ ווייט): פעטער, ווייסט איהר, וואָס הייסט גאָט פּערליערען?

מנשה (איבעראשט): גאָט פּערליערען? (ווייזט מיט דער האַנט צום הימעל.) גאָט?

שפּר ה': ניין. (צייגענדיג אויפ'ן האַרץ.) דעם אייגענעם גאָט, דעם גאָט, וועלכער איז איך געזעסען אין האַרצען, וועלכער האָט אויסגעפילט אייער גאנץ וועזען, וועלכער האָט אויסגעמאכט אייער נשמה?

מנשה: איך וויל ווייטער הערען, וועל איך בעסער פּער־שטעהן. דאָס איז פאר מיר אַ ביסעל חקירה. איך ווייס, אַ יעדער מוז האָבען גאָט אין האַרצען; האָט ער איהם נישט, איז ער אַ שלעכטער מענש, פּעהיג צו אל דאָס בייז. אזוי מיינסט

דו עס דאָך נישט? ביזט דאָך דאָ נישט שלעכט געוואָרען?
 ש פ ר ה: איהר ווייסט, וואָס מיך האָט אויסגעפילט אין
 רוסלאַנד, איהר ווייסט, אויף וואָס איך האָב דאָרטען אוועקגע-
 געבען מיניע טעג און יאָהרען, מיין גאנץ לעבען. די רעוואָלוציע,
 דער סאָציאַליזם — דאָס איז געוועזען מיין גאָט, וועלכען איך
 האָב געדיענט מיט מעהר טרייהייט און פייער, ווי דער פרימסטער
 איד צו זיין גאָט. און איהם —

מ נ ש ה: האָסטו דאָ פערלאָרען?

ש פ ר ה: האָב איך דאָ פערלאָרען.

מ נ ש ה: אין דער פרייער אמעריקא?

ש פ ר ה: אין דער פרייער אמעריקא.

מ נ ש ה: האָסטו איהם פערלאָרען, דארפסטו דאָ איהם
 מסתמא נישט האָבען. דאָס איז געוועזען מסתמא אַ רוסישער
 אָבנאָט, וועלכער פאַסט זיך נישט פאַר אמעריקא. מיר האָבען
 איין גאָט אן אמת'ען פאַר דער גאַנצער וועלט און אַ סך אָבגעטער
 פאַר פערשידענע פעלקער און לענדער און מענשען.

ש פ ר ה: עס קאָן זיין, אז איהר זייט גערעכט. אָבער

דער רוסישער אָבנאָט איז געוועזען מיין לעבען, האָט גענעהרט
 מיין נשמה. יעצט אָהן איהם בין איך פּוסט, פּערגעהט מיין נשמה
 פאַר הונגער, ווייס איך נישט, צו וואָס איך לעב אויף דער וועלט.

מ נ ש ה: קום, איך וועל דיר זאָגען אויפ'ן אויער. וועסט

חתונה האָבען, האָבען קינדער און לעבען, ווי אלע אידישע טעכ-
 טער לעבען. וואָלסטו זעהן, אין רוסלאַנד אליין איז דער אָבנאָט
 געשטאַרבען אָדער פערלאָרען געוואָרען — דער גוטער רוח ווייס
 איהם. וואָלסטו זעהן, אלע דיינע חבר'טעס און חברים האָבען
 חתונה געהאט, האָבען קינדער, טוען געשעפטען, פראַקטיצירען,
 זיינען מענשען מיט אלעמען צוגלייך. בורזשועס געוואָרען.

ש פ ר ה (כאַפט זיך פאַר'ן קאַפּ): ווי שרעקליך! ווי

שרעקליך!

מ נ ש ה: זאָג דעם אמת, האָט זיך עפעס נישט געמאַכט

קיין לייטישער יונגערמאן? זאל זיין א ליעבע אדער נישט קיין ליעבע.

שפרה (כאפט איהם אן): פעטער! (כייסט איהר ארבעל, אום איינצוהאלטען זיך פון וויינען.)

מנשה: אָבער, שפרהמשקע! אָבער גאָט איז מיט דיר!
שפרה: אז איך זאל קאָנען אויסהערען אזעלכע רייד און נישט צושרייען זיך און נישט אויסזידלען איך! אָבער איהר האָט געטראַפּען דעם אמת, פעטער. ווי איך האָב מיין גאָט פּער-לאָרען, ווי איך האָב דערפיהלט, אז אין מיר ווערט עס פּוסט און לעער, האָט מיר מיין הארץ אָנגעהויבען וועה צו טאָן פאר מיין פּערלאָרענער יוגענד, פאר אלע פּערלאָרענע יאָהרען, און דער ער-סטער געדאַנק איז געוועזען: חתונה האָבען!

מנשה: נו, וואָס דען!

שפרה: איך קאָן די מענשהייט נישט גליקליך מאכען, לאַמיר אליין כאַטש אַ ביסעל גליקליך זיין. מיין אייגענעם ווינקעל האָבען, מיין אייגענע היים.

מנשה: נו, יא! נו, יא! אלזאָ, נו?

שפרה: איהר זעהט דאָך, פעטער, קיינער האָט מיך נאָך נישט אויסגעכאַפּט.

מנשה: וועט נאָך קומען.

שפרה: אָבער בעגרייפט איהר, פעטער, וואָס הייסט פאר מיר זיצען און ווארטען און אויסקוקען די אויגען, אז „וועט נאָך קומען“? פאר מיר, אַ מיידעל מיט הויכע אידעען און אידעאלען, וועלכע האָט דאָך געגלויבט עהרליך און אמת אין דעם, אין וואָס זי האָט געגלויבט! אָבער עס קומט נאָך ערגער.

מנשה: ערגער?! שפרה!

שפרה (זוכענדיג ביי זיך אין האַנדרכייטעל): איך בין נאנץ טיעף געזונקען.

מנשה (שרויט אויף): שפרה! שפרה! דאָס איז דאָך אונמעגליך!

ש פ ר ה (אַרויסנעמענדיג אָן אויסשניט פון אַ צייטונג):
 פערטראכט אויף גאָרנישט, פעטער. נאָט, לייענט.
 מנשה (כאַפט אָן מיט ציטערדיגע הענד דעם אויסשניט און
 לייענט): „איך בין זיעבען־און־צוואנציג יאָהר אלט, שוין קלוג,
 געבילדעט, אין דער היים געענדיגט גימנאזיום, מיטגעמאכט די
 רעוואָלוציאָן, דאָ געוואָרען אַ „ווייסטמייקערין“. איך פיהל מיך
 זעהר עלענדר דאָ אין אמעריקא — זוף איך די בעקאנטשאפט פון
 אַ יונגען מאן אין מיינע יאָהרען און אויך אַ ביסעל עלטער, מיט
 דיזעלבע מעלות, וועלכע איך האָב אויסגערעכענט אין מיר אליין,
 און וועלכער איז דאָ אויך אזוי עלענדר, ווי איך. די מיד געוואָרענע.“
 (איבערלייענדיג, קוקט ער עס נאָך אַ מאָל איבער, דרעקט עס איבער
 אויף דער אַנדער זייט, און ענדליך קוקט ער אַרויף צו איהר, ווי ער
 וואָלט נישט גאָנץ פערשטאַנען.)

ש פ ר ה: דאָס איז אַן אדווערטייזמענט, אַן אנאָנסע אין
 אַ טעגליכער צייטונג.

מנשה: אַן אנאָנסע?

ש פ ר ה: איך האָב זי אַריינגעגעבען. דאָס האָב איך
 אנאָנסירט, דאָס האָט אין מיר געפלאצט די געדולד צו ווארטען
 און איך האָב אנאָנסירט: דאָ בין איך, איך וויל חתונה האָבען.
 ווער עס וויל, זאָל קומען און נעמען מיך. ווי איז דאָרטען אַין
 דער הגדה פאר די פיער קשיות? ווער... ווער עס וויל, זאָל
 קומען און עסען!... שפרה קונין, וועלכע האָט געקעמפפט פאר
 נייע אידעען, פאר אַ נייער מענשהייט, וועלכע איז געזעסען איבער
 אַ יאָהר אין אסטראָג און איז שיער ניט געהאנגען געוואָרען פאר
 איהרע אידעען — שפרה קונין אנאָנסירט נאָך אַ חתן, נאָך אַ
 מאן! טראָגט זיך ארויס אין מארק אַרײַן: קויפט מיך! איך
 בין צום קויפּען! (בײַסט זיך וויעדער דעם אַרבעל.)

מנשה: ווען האָסטו זי אַריינגעגעבען, די אנאָנסע?

ש פ ר ה: האַה־א־האַ, איהר טראַכט שוין וועגען תכלית,
 איהר געהט צום פונקט. האַה־א־האַ. — מיט פיער טעג צוריק,

און נעכטען איז זי געווען געדרוקט. איך האָב מיך געאיילט פאר אייער קומען. איך האָב געפיהלט, אז איך וועל עס נישט קאָנען טאָן, ווען איהר וועט דאָ זיין. איהר וועט מיר אָנבריינגען היימישע לופט, אריינטראָגען א ביסעל פון דעם גלאַנץ פון די אמאָליגע יאָהרען. איהר וועט מיך דערמאָנען, וואָס איך בין געוועזען. האָב איך מיך בעאיילט. אויף גיך! אויף גיך! זיי וואָס שנעלער מקבר דיין גאָט און דיין גאנצע פּערגאנגענהייט! האַהאַהאַ.

מנשה (גלעטענדיג און בערוהיגענדיג זי): איך בין א איך פון אן אנדער וועלט מיט אנדערע געדאנקען און אנדערע השגות. אריינשטעלען אין א צייטונג, אז איך זוך א כלה, וואָלט איך אפשר ניט געקאָנט. אי, פארוואָס א שדכן יא און א צייטונג נישט? איז עס פשוט. מיט א שדכן רעד איך אונטער פיער אויגען אין מיינע פיער ווענדר. אָבער א צייטונג איז שוין צופיעל עפענטליך. ווי דו האָסט געזאגט: ארויסגעטראָגען זיך אין מאַרק. עס פּעהלט די בושע. אָבער אויב דאָ איז דאָס אָנגענומען אין עולם, זעה איך נישט איין —

ש פ ר ה: פּעטער, איהר ווייסט נישט, וואָס דאָס האָט מיך געקאָסט! איך וואונדער מיך, וואָס איך לעב נאָך, וואָס איך האָב מיר קיין מיתה נישט אָנגעטאָן. איך האָב מיך געראַפּט צוזאמענגעמען מיט אלע כחות אויף אויפשרייבען די פאָר שורות. איך האָב זיך בעגאָסען מיט ביטערע טרערען, עס האָט אין מיר געציטערט יעדער אבר. און אז איך האָב אריינגעוואָרפען דעם בריעה אין קאסטען, האָב איך מיך אזוי דערשראָקען פאר דעם קלאַפּ, אז איך האָב געמיינט, דער הימעל איז איינגעפאלען אויף מיר. איך האָב מיך געלאָזט לויפען איבער די גאסען, איך האָב מורא געהאט אומצוקערען זיך אהיים אין מיין צימער, איך האָב מורא געהאט, איך וועל משוגע ווערען.

מנשה: אף, רעד נישט, דערצעהל נישט. דו האָסט עס דאָך שוין אָבעטאָן, און די אנאָנסע איז דאָך שוין געדרוקט. און

ווי איך פערשטעה, טוען עס דאָך דאָ א סך, איז עס דאָך דאָ אזא מנהג — איינפאך א פאפיערענער שדכן. איז וואָס איז פאראן צו רעדען? זאָג מיר בעסער, ווען קאָנסטו ערווארטען עפעס רעזולטאטען?

ש פ ר ה (צולאָכט זיך היסטעריש, פּערגראָכענדיג דאָס געזיכט אין איהר לינקען אָרם און ציטערנדיג מיט אַלע אברים. — עס קלינגט געלט. זי נעמט זיך צוזאמען, דריקט אָב די קנאָפּקע און ענטלויפט לינקס אין צימער. איידע, אייזיק און דאָבע קומען אַרויס פון פּראָנט-רום).

א י י ד ע : עמיצער קומט. איהר האָט דאָ שוין אָבגערעדט? וואו איז שפרה?

מ נ ש ה : זי איז אַרײַן אהער אין צימער. (געהט צו דער מיר, הערט זיך צו, מאַכט זי אויף.) וועסט באלד ארויסקומען, שפרהטשקע?

ש פ ר ה : באלד. (עס קלאַפּט אין דרויסען־מיר.)

א י י ד ע : קאַם־אין!

מ נ ש ה : אַרײַן, הייסט עס. קאַם־אין — אַרײַן, קאַם־אין — אַרײַן... (נעלסאָן קומט אַרײַן.)

נ ע ל ס אָן (געהט צו צו מנשה'ן, גיט איהם די האַנד) : שלום עליכם, פּאַני ריווקין!

מ נ ש ה (קוקט איהם פּערוואונדערט אָן) : עליכם שלום! — ווער איז א איד? אן אונזעריגער?

נ ע ל ס אָן : אדרבא, טרעפט. (גיט די האַנד דאָבע'ן.) שלום עליכם, דאָבע רב קאלמען דעם דיין'ס.

ד אָ ב ע : אַי, איך וואָלט געשוואָרען, אז דאָס איז —

נ ע ל ס אָן : נו, שווערט, שווערט.

ד אָ ב ע : מאַאיסי קאטצענעלענסאָן!

נ ע ל ס אָן : נעטראָפּען! און איז אפילו רויט געוואָרען.

מ נ ש ה : מאַאיסי קאטצענעלענסאָן? וואָס דו נישט

זאָגסט? טאקע, יעצט דערקען איך איהם אויך! וואו איז דאָס
 אהינגעקומען אייער בערדעל מיט די וואַנצעס?
 נעלסאָן: אמעריקא האָט זיי ביי מיר אָבגעגריזשעט.
 דאָבע: מאַאיסי קאטצענעלענסאָן — ווי שווער צו
 דערקענען.

נעלסאָן: איהר האָט דאָך אָבער.
 דאָבע: אָן די אויגען עפעס. — איהר זייט דאָך גאָר
 אינגער געוואָרען.

נעלסאָן: וואָס דען, מיינט איהר, ווערט מען אין
 אמעריקא? און איהר ווערט נאָך אלץ רויט?
 איידע: א גלעזעל טיי, מיסטער נעלסאָן?
 נעלסאָן: איך וועל מיך נישט אָבזאָגען.
 מנשה: ווי האַסטו איהם גערופען? אוי יאָ, דאָ הייסט
 איהר דאָך מאַרים נעלסאָן!
 נעלסאָן: אוהום.

מנשה: מיר האָבען זיך דאָרטין אלץ געוואונדערט, ווי
 ווערט עס פון קאטצענעלענסאָן — נעלסאָן? יעצט זעה איך:
 אמעריקא האָט אָבגעגריזשעט. אָבער ווי ווערט עס מאַרים פון
 משה?

נעלסאָן: הלמאי וועט איהר דאָ באלד הייסען מייק?
 מנשה: אזוי אפילו? מייק! עס איז דאָ, הייסט עס,
 אזא נזרה, אז מנשה מוז הייסען מייק. נישט צו מאכען. יעמור
 רב מייק ברב — מיין טאטע האָט געהייסען נפתלי — שא, און
 ווי וועט עס עפעס הייסען דאָבע?
 נעלסאָן: לאכט, לאכט, אָבער איהר וועט שוין א סימן
 האָבען. אייער נאָמען וועט געענדערט ווערען, אייער באָרד וועט
 נעלם ווערען — —

מנשה: מיין באָרד?! מיין שיינער באָרד?
 נעלסאָן: און אייער שוין ווייב וועט אויסטאָן דעם
 פאריק און וועט נאָך שענער ווערען.

מנשה: הערסט, ווי ער מאכט דאָס קאָמפּלימענטען! ...
 דאָס אַרט מיך שוין גראָד נישט. איך האָב איהר אויף אין אונזער
 שטעדטעל נישט געהייסען איהם טראָגען. אָבער מיין באָרד!
 אלץ יא, און דאָס נישט! זאָל פון „מנשה“ אוועקגענאשט ווערען
 דאָס גאנצע „נשה“, אָבער מיין באָרד טאָר אַ האָר נישט געדיהרט
 ווערען.

נעלסאָן: נישקשה, אז שקצים אין נאם וועלען איך
 אָנהעבען צו צופען פאר'ן באָרד...

מנשה: ווי? מעשה רוסלאַנד גאָר!? דאָבע, צוריק!
 נעלסאָן: דער חילוק איז, וואָס דאָרטין טוט מען עס
 אויס אידען-האָס און דאָ אויס האָס צום אידישען באָרד. אידישע
 אינגלעך אליין וועלען איך צופען פאר'ן באָרד.
 מנשה: מיר איז אלץ איינס. דאָבע, צוריק! נעם האָק
 און פאַק און צוריק!

דאָבע: האָסטו אויף הוצאות?

מנשה: שא, שטיל, זאָג נישט אויס. אין מחשבות'ן,
 ווי ווערט מען דאָ עפעס רייך? אין די גאסען, וועלכע איך בין
 דורכגעגאנגען, האָט זיך קיין געלד נישט געוואלנערט. אפשר
 האָב איך נישט געקוקט אונטער די פיס, ווייל איך האָב אלץ
 געדארפט פעררייסען דעם קאָפּ ארויף. איז ווי אַן ערד...

נעלסאָן (וויכטיג, מעשה פּראָפעסאָר): אמעריקא איז אַ
 לאַנד פון אונבעגרענצטע מעגליכקייטען. עס וואלנערט זיך טאקע
 גאָלד אין די גאסען, גאנצע אוצרות, נאָר דארף מען עס קאָנען
 דערועהן און אויפהעבען. מען דארף דערקענען, אזוי צו זאָגען,
 די אייגענע מעגליכקייט. מאָמענט און פלאַץ און געלעגענהייט
 און אייגענע פּעהיגקייט. אונזעהליגע זיינען אהער געקומען אָהן
 אַ גראַשען געלד און זיינען דאָ געוואָרען ריעזיגע מיליאָנערען.
 אפשר זייט איהר אזא איינער.

מנשה: וואָס מיינט איהר? מיט פינף-און-צוואַנציג
 יאָהר צוריק בין איך געקומען אין מאָסקווע מיט אַ הונדערט רובעל

אין קעשענע, א יונגערמאנמשיקעל, ערשט פון דער איי ארויס, און א קליינשטעדטעלדיגער נאך דערצו, און אין איינע פיער יאהר בין איך שוין געוואָרען איינער פון די גרעסטע קאָמיסאַר־נערען. ווען נישט די גזרה אויף אידען — ווען נישט דאָס ארויסטרייבען פון מאַסקווע, ווער ווייס, וואו איך וואָלט יעצט געהאלטען. דער גירוש מאַסקווע האָט מיך גאנץ רואינירט. פּאָליציי האָט מיך אין גאנצען אויפגעגעסען, און צום סוף האָב איך ערסט געמוזט פּערלאָזען מאַסקווע עירום ובחסר כל. ווי איך בין געקומען, אזוי האָב איך זי פּערלאָזען. און איהר ווייסט דאָך, ווי איך האָב מיך דערנאָך ארויפגעשלאָגען אין אונזער שטעדטעל. נישט צו פּערזינדיגען געוועזען, ווי? וויפּיעל האָט איהר איבערגענומען ביי מיר לעהר־געלט פאר איהם? האָב איך עפעס גוט געצאָהלט, הא? האָט איהר א השגה, וויפּיעל איך בין ווערט געוועזען? איז עס אָבער רוסלאַנד. דארף זיין א פּאָגראַם, און אלץ ווערט פּערברענט און צושטערט און בעראַד בעוועט. קוים מיט'ן לעבען זיך ארויסגעראטעוועט. דאָס גאנצע קאפיטאַל אין איין טאָג אוועק, ווי נישט געוועזען.

נעלסאָן: איז וואָס מיינט איהר, פאר אזא מענשען ווי איהר קאָן אמעריקא טאקע ווערען א גאָלד־לאַנד.

אירע: אוי, הלואי!

מנשה: ווארט נאָר, איך פּערקאשער מיינע ארבעל און ביים צונויף די ציין. עס מוז ווערען!

אירע: דאָס וועט עפעס פאר אונז אלעמען א גליק זיין. מנשה: עס מוז ווערען! איהר ווייסט, איך וואָלט דאכט זיך גלייך ארויסגעלאָפען אין גאס, גלייך עפעס אָנגעהויבען צו טאָן, גלייך אָנגעהויבען צו זוכען, ווי איהר זאָגט, מיין מעגליכקייט. אין מהשבות'ן, וואָס העבט מען אָן צו טאָן? צו וואָס נעמט מען זיך?

נעלסאָן: עס היינגט אָב דערפון, וואָס איהר האָט אין קעשענע:

מנשה: לעכער. א צוגזוינד בלאָזט דאָרטין, אז א סכנות נפשות. מען קען לייכט קריגען לונגענענטצינדונג און טשאכאָטקע. און דערפון וועט מען דארפן אויסגעבען אויף א דירה, אויף א ביסעל מעבעל...

נעלסאָן: איך זעה שוין, איהר וועט מוזען ווערען א שניידער, ווי אלע אידען. נייען בלוזקעס אָדער הויזען, אויס-נייען לעכער, אייננייען קנעפלעך, דערווילע וועט איהר זעהן אָפּשפּאַרען אַ ביסעל געלט, ווי אלע אזעלכע אידען טוען, און דערווילע וועט איהר אייך אַ ביסעל אַרומקוקען...

מנשה (אין געדאנקען): יא, יא, איך פערשטעה. אַ ביסעל אַ צו לאַנגער וועג, אַ „פּאַלג-מיך-אַ-גאנג“. העב אָן מיט דער נאָדעל, כאָטש דו האָסט דיין גאנץ לעבען קיין נאָדעל נישט געהאלטען אין דער האַנד, און ענדיג מיט — (זיפצט.) יא, יא! — נא, און איהר? ווי שטעהט עס דאָ מיט אייך? האָט איהר שוין דאָ ענטדעקט אייער מעגליכקייט? אָדער איהר מאכט זיך נאָך אלץ נישט אויס פון געלט? איהר זייט דאָ דאכט זיך געוואָרען אַ גאנצער שרייבער?

נעלסאָן: אַ גאנצער שרייבער.

מנשה: און נו? ווי שטעהט עס מיט מיליאָנער ווערען? אייזיק: יא, ער האָט שוין ביי מיר געבאָרנט פינף דאָלאַר.

נעלסאָן: און נאָך נישט אוועקגעגעבען.

מנשה: זייט איהר הייסט עס געבליבען דער אייגענער. געלעבט פון האַנד אין מויל, וועגען מאָרגען זאָל גאָט זאָרגען. גליקליך אזא מענש! און נאטירליך, סאָציאליזם, פּערוואַמלונגען, פארטייען — יא, יא, א יעדער האָט זיך זיין וועג אין לעבען. דאָס איז עס. א יעדער זיין וועג. בין איך געוועזען א סוחר, וועל איך ווערען א שניידער, דערנאָך — מען דארף פרעגען שפּרה'ן, וואָס זאָגט זי דערצי. (געהט צו דער טיר לינקס, קלאַפט אַן און עפענט זי פּאַמעליד אויף.) וואָס זאָגסטו עפעס? זעה, דו ליעגסט נאָך? וואָס ליעגסטו? (געהט אריין אין צימער.)

איידע: זי ליענט גאָר? (געקט אויך אַהין).
 אייזיק: מסתמא שוין וויעדער מיגרען. (געקט צו
 שפרה'ן).

דאָ בע (מאַכט אַ בעוועגונג אויפצושטעהן).
 נעלס אָן (שנעל): האָט איהר מיך דערקאָנט. איהר
 וויסט, אז איהר האָט אייך גאָר נישט געביטען. נאָר דער פאריק,
 וועלכען איהר טראָגט — פע! — זאָגט דעם אמת, האָט איהר
 אָנגעטאָן דעם פאריק, ווייל איהר האָט אליין געוואָלט, אָדער ווייל
 איהר האָט אנדערס נישט געקאָנט, ווייל איהר האָט נישט געקאָנט
 געהן געגען אייער טאַטען דעם דיין און געגען אַלע ווילדע דאָרטין.
 דאָ בע (פערלענען, שעמענדיג): מען וואָלט דאָך דאָרטין
 געטויט אויף מיר מיט די פינגער, ווען איך וואָלט איהם נישט
 געטראָגען.

נעלס אָן: דאָ אָבער וועט מען אויף אייך טייטען מיט
 די פינגער, ווען איהר וועט איהם יאָ טראָגען. און ס'איז איינפאך
 אַ פערברעכען, איהר זאָלט טראָגען אַ פאריק. איהר האָט דאָך
 געהאט אזעלכע וואונדערבארע האָר. איך האָב מיר געווינשט,
 אז אויב די רוסישע רעגיערונג וועט מיך אַ מאָל פער'משפּט'ען
 צום טויט, זאָל איך אויפגעהאנגען ווערען אויף אייער צאָפּ, אויף
 מיין עהרענוואָרט. זיינען אייערע האָר אַלץ נאָך אזוי שיין,
 אָדער איהר האָט זיי אָבגעשאָרען און אָבגעגאָלט? דאָס וואָלט
 געוועזען דאָס גרעסטע פערברעכען, וואָס איז בעגאנגען געוואָרען
 אונטער'ן הימעל, אויף מיין עהרענוואָרט. ווארט, דאָ קוקען זיי
 ארויס פון אונטער'ן פאריק. דאָ קוקען זיי ארויס, די שיינע,
 בלאַנדע...

דאָ בע (לאַכט).

נעלס אָן: איך בין אַ בעלן צו פאלען פאר אייך אויף די
 קני, איהר זאָלט אראָפּנעמען אייער פאריק, און איך זאָל ווידער
 מענען בעוואונדערען אייערע האָר.
 דאָ בע (לאַכט).

נעלסאָן: וואָס קוקט איהר און לאַכט אזוי קאלט און איראַניש? וואונדערט איהר אייך נישט, וואָס נאָך אזויפיעל יאַהרען האָב איך נאָך נישט פּערגעסען, וואָס פאר אַ האָר איהר האָט געהאַט? איך וועל אייך נאָך דערצעהלען, ווי איהר האָט זיי געטראָגען. איך געדענק נאָך גוט, ווי איהר פלעגט אייך פּערקעמען. איך האָב אייך איבערהויפּט אַ האָר נישט פּערגעסען. און ווען איהר וואָלט געוואוסט, ווי איך האָב אייך שוין געוואָלט זעהן — איהר וואָלט דאָך אלץ געלאַכט אזוי קאלט און נישט ריהר-מיד-אָן, דיזעלביגע דאָבע רב קאַלמען דעם דײַן'ס, אַן אייד קאַלטע שיינהייט, א פּער'כשוּפ'טע פּרינצעסין, וועלכע איז פאַר איהר קאַלטקייט און שטריינגקייט בעשטראָפּט געוואָרען מיט אַן אַלטען מאַן!

דאָבע (שטריינג): גאָספּאַרדין קאַטצענעלענסאָן!
נעלסאָן: אַך וואָס, איך האָב ליעב צו זאָגען דעם אמת!
מנשה (בעווייזט זיך אין שיר, אייזיק און אידע תינשער איהם): אָבגעמאַכט, איך ווער אַ שניידער! זעהט, ווי שנעל איך מאַך אַ נאָדעל-פּאַרדײַם. איינע—צוויי—פאַרטײַג! איך ווער אַ שניידער!

שווער צו זיצען איינגעבויגען,

ארויסצונעמען זיך די אויגען,

שווער, אַך לעבען, שווער —

דאָס שווער איך ביי מיין שער!

אַ מעלע איז דאָך אַ גרויסע

ביי אונזער שניידעריי:

מען קנאַקט אריין א כוסה,

ווערט מען וויעדער חי!

הא-הא-הא-הא! (ארוינגעמענדיג דעם באָרד אין האַנד, ערנסט, מיט אַ זיפּץ) רב מנשה ריווקין ווערט אַ שניידער!

פאַרהאַנג.

צווייטער אַקט

אין אַ חדש ארום. ביי מנשה'ן. אַ קוים מעבלירט „פראַנטרום“ — אַ טיש אין מיטען צימער, אַ סאָפּע צווישען ביידע מיט גאַרדינען פּערהאַנד גענע פענסטער ביי דער לינקער וואַנד, עמליכע שמוּלען. אין דער הינטער-וואַנד אַ גרויסע מיר צו דער קיך, אין דער רעכטער האַנד די מיר צו די אַנדערע צימער. — עס איז שבת-צו-נאַכט נאָך חבדלה. דאָס צימער איז בעלויכטען פון אַ גאַז-מאַנטעל און איז זעהר ריין און זוּיבער. אויפ'ן טיש ליעגט אַ טעפיד-מישטוך. — פון דרויסען לאָזט זיך אָפּ הערען אַ פארביגעהענדיגע עלעקטרישע קאַר. — מנשה, שבת'דיג אָנגעטאָן, געהט אום איבער'ן צימער און זינגט די זמירות: „אליהו הנביא, אליהו התשבו...“ דאָ בע, אין אייגענע האָר, מאַדיש פּער-קעמט, שטעהט פאַר'ן שפּיעגל, זעלכער היינט רעכטס אויף דער הינטער-סטער וואַנד, און ענדיגט איהר שוואַלעט.

מנשה (איבעררייסענדיג די זמירות): אָבער טיי וועסטו דאָך מיט מיר טרינקען?
דאָ בע: איך וויל קיין טיי נישט.
מנשה: דאָס טעאטער העבט זיך אָן האַלב נאָך אכט, און נעלסאָן איז נאָך ניטאָ, קאָנסטו דיך דאָך אוועקזעצען און אויס-טרינקען מיט מיר אַ גלעזעל טיי.
דאָ בע: אז איך וויל קיין טיי נישט.
מנשה: איז ווי דו ווילסט דיר! וועל איך אליין טרינקען.
אָבער דעם טיי צושטעלען און אָנגיסען?
דאָ בע: אז איך וועל פארטיג ווערען. קאָנסט דאָך אָבער אליין אונטערצינדען די נאַז און ארויפשמעלען דעם טשייניק.
מנשה: אויך גע'פּוועל'ט. אָבער אָנגיסען דעם טיי וועסטו

מיר. (קוקט זי אָן, אָבער זי קוקט זיך אויף איהם נישט אום, און ער געהט אַרויס, דריקענדיג די ציין און אונטערבורמשענדיג די זמרות.)
דאָבע (וואָרפט איהם נאָך אַ ביזען, פּערעכטליבען בליק).

מנשה (ארוינקומענדיג, אונטערזינגענדיג און דורכגעהענדיג זיך אַ ביסעל איבער'ן צימער): און דו ביזט טאקע ביז? — קוקסט אפילו נישט אין מיין זייט, אזוי ביז ביזט דו. — וואָס פאר אַ מעם וועט האָבען דיין טעאטער, אז דו ביזט אזוי ביז? — זאָג דאָך כאַטש אַ וואָרט.

דאָבע: איך האָב נישט וואָס צו רעדען.

מנשה: איז ווייס איך. איז האָב איך געהערט. האָסט נישט מיט מיר וואָס צו רעדען, איז פארטיג. (פעסט דריקענדיג די ציין.) און אז איך וועל וועלען, דו זאָלסט מיט מיר רעדען? דאָבע (פארטיג מיט איהר טראַלעט, נעמט אַראָב דאָס טעפּיד-מישטוך און לעגט עס צונויף).

מנשה: איך וויל, דו זאָלסט מיט מיר רעדען.

דאָבע: וואָס ביזט דו צוגעשטאנען? וואָס טשעפעסט דו זיך?

מנשה: קום זען דיך צו, קוק מיר גלייך אין די אויגען אריין, און איך וועל דיר זאָגען, וואָס איך טשעפע מיד.

דאָבע: איך קאָן הערען פון ווייטען.

מנשה: איך וויל, דו זאָלסט מיר קוקען אין די אויגען.

דאָבע: איך האָב נישט וואָס צו קוקען דיר אין די אויגען. איך האָב ביי דיר גאָרנישט גע'גנב'עט. (טראַגט אַוועק רעכטס אין צימער דאָס מישטוך.)

מנשה (געהט אום איבער'ן צימער אונטערזינגענדיג דעם זמרות-ניגון):

דאָבע (קומט אריין מיט אַ ווייסען מישטוך און לעגט עס אויפ'ן טיש).

מנשה (איבעררייסענדיג אַ וויילע שפעטער דאָס זינגען): מיינסט דו, אז איך בין געוואָרען אַ שניידער, בין איך געוואָרען

אויס מאן? מיינסט דו, אז איך פערדיען וועניג, האָב איך פער-
לאָרען די דעה? איך בין ווייך, ווייך, און פלוצלונג —

דאָבע: שרעק נאָר נישט די גענו.

מנשה: לאָמיר זיך דורכרעדען מיט גוטען, דאָבע. איך
מיין עס גאנץ ערנסט. נעכטען אין אַווענד און היינט דעם נאנצען
טאָג האָב איך עפעס דעם שבת נישט געוואָלט פערשטערען. האָסט
דיך געבלאָזען, האָסט קיין פרוינרליך וואָרט נישט געזאָגט, האָב
איך געליטען, געקוקט און געשוויגען. אָבער יעצט וועט עס מוזען
נעמען אַ סוף. איך האָב פיינט צו רעדען צו דער וואנד. קום,
זעץ דיך צו צו מיר און — (עס קלינגעלט.) שוין נעלסאָן?

דאָבע (געהט עפענען).

מנשה (געהט צו דער טיר): אַה, דאָס זייט איהר? (אייזיק
און איידע קומען אַריין.) גוט וואָך אייך, קינדערלעך.

אייזיק: גוט וואָך, טאטע!

איידע: גוט וואָך, שווער. ווי געהט'ס? וואָס מאכט
איהר, דאָבע?

מנשה: ששש, זי איז ביז.

דאָבע: וועסטו אויפהערען!

אייזיק: וואָס איז עפעס?

מנשה: אָט דאָס האָב איך מיך געוואָלט מיט איהר אויס-
טענ'ען, איידער איהר זייט אריינגעקומען. טוט אייך אויס, קינד-
דערלעך, לעגט אָב די מאנטלען.

אייזיק: מיר זיינען נאָר אויף אַ וויילע, דאָס זיינען מיר
ארויס עפעס קויפען.

מנשה (אַראַבעמענדיג פון איהר דעם מאנטעל): דאָך, דאָך.

וועט איהר טרינקען טיי מיט מיר, קינדערלעך?

אייזיק (אַבלעגענדיג זיין מאנטעל): טיי זאָל זיין טיי.

וואָס האָסטו עפעס אויסגעמאכט די וואָך, טאטע?

מנשה: ששש, ווענען דעם שפעטער. יעצט, דאָבע, טיי,

דאָס וואסער מוז שוין קאָכען.

דאָבע (געזש פֿרויס אין קיד).

מנשה (צו איידע'ן): ווערסטו אויך אזוי ביין? דו קאָנסט נישט אזוי ביין זיין.

איידע: אָט זאָל ער אייך זאָגען.

מנשה: און ווען ער פערדיענט וועניג?

איידע: ווען פערדיען איך דען אַ סך?

מנשה: זיין מאמע האָט אויך נישט געקאָנט זיין אין כעס. — נו, יאָ. — האָסט דאָך געוואָלט וויסען, וואָס האָב איך אויסגעמאכט די וואָך? ניין דאָלער דרייסיג סענט.

איידע: הם!

מנשה: וועניג, וואָס? דערפאר ארבייט איך אָבער פינף און אַ האַלב טעג בלויז.

איידע: ניין דרייסיג. ווי קאָן מען נאָר אויסקומען?

מנשה: אויסקומען מוז מען שוין. אָבער ווי קאָן מען ארויסקומען? ארויסדרעהען זיך פון שניידעריי און דערשלאָגען זיך צו עפעס. זי איז אין כעס, וואָס איך — (עס קלינגעלט). דאָס מוז זיין נעלסאָן. ער נעמט זי אין טעאטער.

איידע: נעלסאָן? זי אליין?

מנשה: נו, וואָס דען? ער קריגט אומזיסטע בילעטען.

צוויי בלויז. קאָן איך דאָך נישט מיטגעהן. און צאָהלען האָב איך נישט —

דאָבע (קומט פֿרוין מיט דריי גלאָז טיי אויף אַ טאַץ).

נעלסאָן (הינמער איהר): אַ גוט אָווענד אייך אלעמען.

דאָבע (אויגעשטעלענדיג דעם טאַץ אויפ'ן טיש): דאָ האָט

איהר טיי. יעצט געה איך.

מנשה: איז עס שוין אזוי שפעט?

נעלסאָן: ניין, עס איז נאָך פריה, איהר קאָנט נאָך מיך

אויך מכבד זיין מיט אַ גלאָז טיי.

דאָבע (אונגעדולדיג): איז עס דען נאָך אזוי פריה?

מנשה: אז ער זאגט, ווייס ער. (קוקט אויף זיין זייגערל).
 עס איז ערסט קוים נאָך זיעבען. פויל דיק נישט און גיס איהם אָן
 א גלאָז טיי. אפשר וועסטו יעצט אויך טרינקען? איהר דארפט
 וויסען זיין, מיסטער נעלסאָן, זי איז ברגו.
 דאָבע (געהט ארויס).

מנשה: זי וועט אייך נאָך פערדארבען דאָס גאנצע טעג-
 טער. סיינען איהר האָט עפעס אַ תרופה צו כעס. עפעס אַ מין
 בויעל.

נעלסאָן: נאָר אַ פאָר מאָל אַ לאַך טאָן, און יעדער כעס
 איז פארביי. און היינט וועט זי זיך שוין אביסעל אָנלאכען. —
 האָט איהר נאָך עפעס פון אייערע רוסישע פאפיראָסען?

מנשה (גיט איהם זיין פאָרטסיגאר): זייט אייך מכבד.

דאָבע (קומט אַרײַן מיט צוויי גלאָז טיי).

מנשה: זעהסט, איך האָב נאָר פערנעסען די בעסטע תרופה
 צו דיין כעס. געדארפט דיק אַ ביסעל קיצלען, דו זאָלסט לאכען.
 נעלסאָן: דארף מען וויסען, פאר וואָס עפעס אין כעס?
 מנשה (צו דאָבע'ן): זאָל איך זאָגען? דעם דיין'ס טאָכ-
 טער איז אין כעס, פאר וואָס איך ארבייט נישט אום שבת.

איי דע: אזוי נאָר?

מנשה: וואונדערסט דיק?

נעלסאָן: ניטאָ זיך וואָס צו וואונדערען. זי איז אויך

גערעכט.

מנשה: שלעכט, איהר פערדארבט מיר די דאָליע!

נעלסאָן: ניין, אין ערנסט טאקע. וואָס זייט איהר מיט

אַ מאָל פרום געוואָרען? איך געדענק דאָך גוט די צייט, ווען מיר
 האָבען ביידע גערויכערט אום שבת.

דאָבע: און איך ווייס עס דען נישט, וואָס?

מנשה: אָבער איך האָב קיין מאָל אום שבת נישט גע-

ארבייט.

דאָבע: וואו האָסטו געזאָלט ארבייטען אום שבת? ביי אונז אין שטערטעל?

מנשה: אויך אין מאַסקווע האָב איך נישט געארבייט.
 דאָבע: איך ווייס נישט, וואָס אין מאַסקווע איז געוועזען.
 מנשה: מיין עהרענוואָרט. אייזיק, דו געדענקסט דאָך אַ ביסעל די מאַסקווער יאָהרען — ווי איז ביי אונז שבת צוגע-
 נאנגען? איך האָב אפילו בריעף נישט אויפגעעפענט. גערויכערט,
 אָבער געשעפטס-בריעף נישט געלייענט. שבת איז שבת, האָב
 איך געזאָגט. גערוהט דארף ווערען! אויס געשעפט, קאָפּ פריי.
 איין מאָל אין וואָך מוז א מענש וויסען, אז ער איז קיין לאַסט-
 פערד נישט. אזוי איז עס ביי מיר געוועזען אפילו אין מאַסקווע,
 אין א גויאישער שטאָדט.

דאָבע: נו, איז עס ביי דיר אזוי געוועזען אין מאַסקווע!
 איידע: אָבער ווי קומט עס, איהר זאָלט וועלען, ער זאָל
 ארבייטען אום שבת?

מנשה: מיט דעם אראָבזוארפען דעם פאריק איז איהר
 דער קאָפּ אויפגעדעקט און אויפגעעפענט געוואָרען, און זי איז מיט
 אַ מאָל געוואָרען אן אויפגעקלערטע.

דאָבע: וואָס איך בין געוואָרען, מאכט נישט אויס. איך
 זאָג אָבער, אז אויב דו האָסט געקאָנט רויכערען פאפיראָסען אום
 שבת, קאָנסטו אויך ארבייטען אום שבת, און אז דאָ ארבייטען
 הונדערטער טויזענדער אידען, וועלכע האָבען אין דער היים נישט
 גערויכערט אום שבת, מאַנסט דו דאָך א ודאי. און אז דו ארבייטסט
 נישט, זאָג איך, אז דו פוילסט דיד, אז דו ווילסט נישט ארבייטען,
 אז דיד ארט נישט, אז דו פערדיענסט ניין דאָלאַר א וואָך, כאַטש
 דאָס מיינט אייביגע אַרמקייט.

מנשה (הארט): דו ווייסט, אז דו זאָנסט ליגען.

נעלסאָן: אָבער, מיסטער ריווקין!

מנשה: זי זאָנט ליגען! זי ווייס, אז איך פויל מיך נישט.

זי ווייס, אז איך וואָלט געארבייט יעדען טאָג כאָטש פיער־און־צוואַנציג שעה.

נעלסאָן: אָבער אין אַ כשר'ען אידישען שאַפּ, וואו מען אַרבייט נישט שבת, קאָנט איהר זיך דאָך נישט אַרויפֿאַרבייטען! מנשה: דאָס איז וואָס אַנדערס. זאָל זי מיר אָבער נישט זאָגען, אז איך פויל מיר.

נעלסאָן: פוילט איהר אייך נישט, איז דאָך אַן עברה אייערע כחות.

מנשה: שבת אַרבייטען וועל איך נישט. וואָס איך האָב נישט געמאָגן אין מאַסקווע, וועל איך נישט טאָן אין ניו יאָרק.

נעלסאָן: אין מאַסקווע האָט איהר נישט געדאַרפט, דאָ מוזט איהר עס. אין מאַסקווע זייט איהר געווען רייך, האָט איהר אייך געקאָנט פּערגינגען אזא לוקסוס, דאָ אָבער איז עס אַ ברויט־פראגע.

מנשה: ווען איך וואָלט אין מאַסקווע געפיהרט געשעפט אום שבת, וואָלט איך פיעל רייכער געוועזען, און ווען איך יאָלט קיין איד נישט געוואָלט זיין, וואָלט איך נאָך יעצט געווען אין מאַסקווע און וואָלט פון קיין שום צרות נישט געוואוסט.

נעלסאָן: אַ איד בלייבען און שבת אַרבייטען זיינען צוויי בעזונדערע זאַכען.

מנשה: דער שבת איז ביי מיר אַ נשמה־זאך, און איך וועל מיין נשמה נישט פּערקויפען פאַר אַ רובעל.

דאָבע: און איך זאָל פּער'השך'ן אין אַרמקייט, אָבאַר־בייטען זיך אויף וועש וואשען, אויסגעריסען ווערען נאָך מיינע יאָהרען און טעג.

מנשה: איך וועל שבת נישט אַרבייטען.

נעלסאָן: פון וואנען קומט צו אייך פּלוצלונג אזא פּרינ־ציפּען־פּעסטקייט?

מנשה: נישט אומזיסט זייט איהר געווען אַ לעהרער ביי מיר אין שטוב אזויפיעל יאָהר.

נעלסאָן: איהר שטעכט זיך?

מנשה: איך מיין עס ערנסט. זייט איהר דאָך געוועזען בערייט צו זיצען אין אָסטראָגאָן און צו געהן אין סיביר פאר אייערע פרינציפען. און וואָס זייט איהר יעצט? נישט קיין סאָציאַליסט? האָט איהר זיך דאָ עפעס געביטען?

אייזיק: האהאָהאָ! אויב דו וועסט וועלען ווייטער אָב לערנען זיך פון איהם, טאטע, וועסט דו מוזען אָנהעבען ארבייטען אום שבת. זעהסט דו דעם סאָציאַליסט? ער שרייבט אין נישט-סאָציאַליסטישע צייטונגען נאנץ נישט-סאָציאַליסטישע ארטיקלען. נעלסאָן: און בין נישט קיין ערגערער סאָציאַליסט ווי געוועזען. עס איז ביי מיר א לעבענס-פראגע. איך מוז מאכען א לעבען. איך מוז עסען. גיט מיר א סאָציאַליסטישע צייטונג און בעצאָהלט מיר גוט, וועל איך אייך שרייבען סאָציאַליזמוס, אָבער אז איך האָב נישט קיין סאָציאַליסטישע צייטונג, שרייב איך אין א קאפיטאליסטישער, און נאטירליך מוז איך שרייבען, וואָס מיין ברויטגעבער פערלאנגט.

מנשה: אזוי איז עס מיט אייך? (שאַקעלט מיט'ן קאָפּ.) איך וועל מיך פון אייך מעהר גאַרנישט אָבלערנען... דאָבע, דו וועסט נישט — גאַרנישט, גאַרנישט. עס מוז שוין שפּעט זיין, איהר דארפט שוין געהן אין טעאטער. ווייסט איהר, נעלסאָן, אלס קאטצענעלענסאָן ביי אונז אין שטעדטעל זייט איהר מיר אַ סך מעהר געפּעלען געוועזען.

נעלסאָן: איך האָב מורא, אז איך וועל עס אייך דארפען זאָגען. איהר ווערט אַ פאנאטיקער.

מנשה: דאָס, וואָס איהר זייט געוועזען. און איך וועל אייך בעטען, רעדט מיט איהר, מיט מיין ווייב, וועגען טעאטער, אקטיאָרען, וועטער, פאראיינאָהריגען שניי, אָבער נישט וועגען אייערע נייע געדאנקען און אידעען.

נעלסאָן: אפשר וועט איהר מיר אויפשרייבען דאָס גע-

שפרעד? האהאהא... נא, איך וועל זי שוין פון וועג נישט אראָב-
פיהרען.

דאָבע (אָנגעטאָן אין מאַנטעל): קומט, עס איז שפעט.
נעלסאָן: יא, מיר געהען, א גוטע נאכט איך אלעמען.
נאָך אַ רוסישען פּאַפּיראַס? איך וועל נעמען עטליכע. מאָג איך?
דהענק יו! גוטע נאכט. (גיט אלעמען די האַנד).
דאָבע (אין מיר): גוטע נאכט.

מנשה: ווילסט נאָר קיין האַנד נישט געבען? מילא
מיר — ביזטו ברגז, אָבער אייזיק'ען און איידע'ן?
דאָבע (געחט אַוועק). נעלסאָן נאָך איהר).
מנשה: איהר דארפט אויף איהר קיין פאַראיבעל נישט
האַבען.

איידע: איך וואָלט זי נישט געלאָזען געהן אליין מיט
נעלסאָנ'ען אין טעאטער.
מנשה: דו וואָלסט נישט — וואָס וואָלסטו נישט? —
וואָלסט דו געוואָלט, אז אייזיק זאָל דיך נישט לאָזען מיט נעלסאָנען
אליין?

איידע: איך ווייס נישט, איך —

מנשה: רעד קיין נארישקייט נישט.

אייזיק: טו אזוי ווי איך.

איידע: דו שווייגסט דאָך נאָר.

אייזיק: דאָס מיין איך טאקע. — און יעצט קום.

מנשה: ווארט נאָך, קינדערלעך. וואָס איילט איהר
אייד? דער אַווענד האָט זיך דאָך ערסט אָנגעהויבען, די קראַמען
זיינען שפעט אָפּען. ווארט כאַטש ביז שפרה וועט קומען. איך
וואָלט מיט דיר געשפּיעלט אַ שאַך, האָבען די פּאַגראַממטיקעס
צובראַכען מיין גוטען שאַך, און צו קיין נייעם האָב איך מיך שוין
מעהר נישט דערשלאָגען. (צו איידע'ן). איז מיינסטו אויך, אז
איך האָב זי נישט געדארפט לאָזען?
איידע: אויך? ווער מיינט עס נאָך? קיינער מיינט

עס דאָך נישט, און ביי מיר האָט זיך ארויסגערעדט אַ נאָרישקייט.
 מנשה: און מיינט איהר, איך האָב אויף איהר פאר-
 איבעל, וואָס זי איז אין כעס? עס איז אויף איהר טאקע א
 גרויסער רחמנות. זי האָט דאָך איהר גאנץ לעבען נישט
 געוואשען קיין וועש. און וואָס מיינט איהר, האָבען אי אן אלטען
 מאן אי קיין ברויטגעבער נישט — — —

דאָכע: אַך, אן אלטען מאן!

מנשה: מיט ניינצעהן יאָהר עלטער פאר איהר. — ווייסט
 איהר, מיט שניידעריי וועט זיך גאָרנישט אויסלאָזען. איך וועל
 מווען אַבזאָגען זיך פון שניידעריי. שבת ארבייטען וועל איך
 נישט, בשום אופן נישט. זאָל זיין, אז דאָס איז ביי מיר א
 קאָפּריו, אַ משוגעת. איך וועל מיך נישט אונטערנעבען! אין
 דער פרייער אמעריקא פערקויפען זיך דעם דאָלאַר? בשום אופן
 נישט! אָט פיהר איך אויס און טראָג מיין באָרד. לאכט מען
 פון מיר, זאָל מען לאכען. און ווער לאכט? שקצים! לויפערס!
 די רוסישע שקצים נישט נאָכגעגעבען, און די אמעריקאנער שקצים
 יאָ נאָכגעבען? און דער אמעריקאנער דאָלאַר וועט ניט זיין
 שטארקער ווי דער רוסישער רובעל. שבת איז ביי מיר שבת.
 מיין רוהימאָג. גערוהט צוזאמען מיט גאָט, האהאהא... נו, וואָס
 שוויינט איהר אזוי ביידע? (גלעט איידע'ס האַנד) קעצעלע
 מיינט! וואָס ניט מען היינט אין טעאטער? ווען איך האָב געלד,
 געהען מיר יעצט אלע דריי אין טעאטער. ווארט, איך ווייס
 אפילו נישט, אין וועלכען טעאטער זי איז געגאנגען. דאָ זיינען
 דאָך עפעס פאראן א סך טעאטערס. נו, איז זיצען מיר אין דער
 היים.

אייזיק: צו וואָס וועסטו דיך יעצט נעמען, טאטע?
 מנשה (ווי אויפגעוואכט): צו וואָס? — אַך, יאָ... דאָס
 איז שוין ביי מיר אן אַבגעמאכטע זאך. איך בעווייז עס גלייך.
 (אויולט אַרויס אין קיך.)

אייזיק: א רחמנות אויפ'ן טאטען.

אייזיק: נאָר פאָרויכטיג רעדען מיט איהם. ער האָט וואונדען אין הארצען און מען דארף שטארק פאָרויכטיג זיין מיט ווערטער, וועלכע קאָנען בלויז שיטען איהם זאלן אויף די וואונדען.

איידע (זיפצט): יאָ, יאָ. (זיצען שטיל.)
 מנשה: (קומט אריין מיט א גרויסען זאָק): דאָס!
 אייזיק: ווי?

איידע: א זאָק איז עס דאָך!
 מנשה: נו יאָ, א זאָק. (יוואַרפט אַרויף דעם זאָק אויף דער פלייצע.) אי קעש קלאָטה! אי קעש קלאָטה!
 שפרה (קומט אַריין): גוט וואָך! וואָס איז דאָס?
 איידע (מיט גרויס שרעק אין די אויגען): א פּעדלער וויל ער ווערען!

מנשה: האָט עס דיך אזוי דערשראָקען? קעצעלע מיינס!
 וואָס פאר אויגען זי האָט דאָס געמאכט! מיט וואס איז עס ערגער און מיאוסער ווי שניידעריי? אבי נאָר עהרליך דאָס ברויט פער-דיענען. און איך האָב אויסגעפונען, אז מיט פּעדלעריי קאָן איך א סך בעסער אויסמאכען. אויסערדעם בין איך מיר מיין אייגע-נער בעל הבית, און שבת איז שוין נאָר קיין פּראָגע נישט. איך בין געוועזען א סוחר און מוז זיין א סוחר. צו פּעדלעריי דאַרף מען האָבען א ביסעל קאַפּ און א סך שטימע, און דאָס האָב איך. הערט נאָר, ווי דאָס וועט ביי מיר קלינגען, ווי ביי אן אמת'ען בעל-תפלה. (לעגט אונטער א פינגער אונטער דער גאַרגעל.) „אי קעש קלאָטה! אי קעש קלאָטה!“ גוט, האָ? (צו איידע'ן.) וואָס וויינסטו, נארעלע? זי וויינט נאָר! הא-הא-הא!...

אייזיק: קום, איידע, מיר וועלען געהן.
 מנשה: געהט, געהט, קינדערלעך. מיט מיר איז איצט דאָ נישט פּרעהליך. (צו איידע'ן.) אויף מיין נגינה פּערשטעהסטו זיך נישט. געה, איך האָב פון דיר מעהר געהאַלטען.
 איידע: איז אז נישט שניידעריי, מוז עס זיין פּעדלעריי?

מנשה: איך קאָן אויך זיין אַ באַנקיר, אויב דו ווילסט.
איך פערשטעה מיך נאנץ גוט אויף באַנקגעשעפט. אָבער צוערסט,
פערשטעהסטו, מוז איך דורכגעהן די שולע פון פערלעריי. דאָס
איז שוין דאָ אזוי. האָסטו דאָס גאָר נישט געהערט פון נעלסאָנען?
אייזיק: אַ גוטע נאכט, שפרה!

מנשה: אַ גוטע נאכט, אייזיק! אַ גוטע וואָך, זוהן! וועסט
דיך דאָך ניט שעמען מיט דיין טאטען.

אייזיק: ווארט נאָך, אפשר מאכען מיר נאָך שותפות.
מנשה: איך אויף איין זייט גאָס, דו אויף דער אנדערער!

גוט!

אייזיק (קלאַפט איהם אויפ'ן רוקען גוטברידערליך און
ליבערפול און געהט צו דער מיר).

אייזיק (דורך טרערען): אַ גוטע נאכט, שווער! אַ גוטע
נאכט, שפרה!

מנשה: אַ גוטע נאכט דיר, קינד מיינס. (צערשעלט איהר
האַנד.) ווארט, איך ווייס נאָך ניט, צו זאָל איך איהר זאָגען פון
מיין נייער בעשעפטיונג אָדער נישט. זי קאָן נאָך גאָר נעמען
און אנטלויפען פון מיר, העהעהע. איהר וועט אפשר גאָר נישט
אַנשמעהן. אָדער — אָדער — איהר זאָגט איהר גאָרנישט.
איך וועל שוין זעהן. איך וועל מיר — אַ גוטע נאכט דיר, קע-
צעלע! (בויגט איין איהר קאָפּ און קוסט זי.) האנדעל איין גוטע
מציאות. איך האָב אפילו פערגעסען צו פרעגען, וואָס איהר געהט
קויפען. נא, אַ גוטע וואָך אייך.

אייזיק און אייזיק (געהען אַוועק).

שפרה (וועלכע איז געשטאנען אין מיטען צימער מיט אַ
שווערען, ליודענדיגען אויסדרוק אויפ'ן געזיכט, אָפט צומאכענדיג די
אויגען אין טיפען שמערץ און קוים ענטפערענדיג אייזיקען און איידען
אויף זייער „גוטע נאכט“, ווענדט זיך יעצט אָב און העכט אָן אַראָב-
צונעהמען פון זיך דאָס הימעלע און דעם מאַנטעל).

מנשה: נו, און דו, וואָס ביזטו אזוי געשטאנען, אז אַט-

אַט פאַלסטו אין חלשות? וואָס האָסטו געדענקט, וועט דיין פעטער
דאָ ווערען?

ש פ ר ה (טראַגט אַרײַן איהרע זאַכען אין דאָס אַנדערע צימער).
מ נ ש ה : העהעהע. (נעמט דעם זאַק, בעטראַכט איהם פון אַלע
זײַטען און קריכט אַרײַן מיט דער האַנד, צו זעהן, ווי טיעף ער איז.
לאַכט ווידער.) העהעהע. „אי קעש קלאַטה!“

ש פ ר ה (קומט אַרײַן) : וואו איז עפעס די מוהמע?
מ נ ש ה : אין טעאַטער. מיט נעלסאַנען אַוועק אין טעאַטער.
ער האָט געבראַכט צוויי בילעמען, דריי קריגט ער נישט. איי-
נעמליך, פאַר וואָס זאָל אַ קריטיקער נישט קריגען דריי בילעמען?
און ווי, אַז ער האָט אַ ווייב און אַ שוויגער? העהעהע. זעה נאָר,
סאַר אַן ערנסט געזיכט! איך מאַך אַ ווייז, און דו לאַכסט נאָר
נישט. ביזט אויך דאַגעגען, וואָס איך האָב זי געלאָזען געהן מיט
נעלסאַנען אַרײַן אין טעאַטער?

ש פ ר ה : איך בין נאָר הונגעריג. איך געה מיר נעמען מיין
עסען. (געהט אין קיך.)

מ נ ש ה (אין טיר) : זעהסט טאַקע, איך האָב נאָר פּערגעסען,
אַז דו דאַרפסט עסען. ווייסט דו, איך וועל אויך עפעס עסען.
מיר וועלען מאַכען אַ סעודה. וואַרט, דו מאַך צורעכט די גע-
ריכטען, און איך דעק דאָ דעם טיש. (נעמט אַראָב די גלעזער, לעגט
ארויף אויפ'ן טיש מעסער, גאַפּעל, טעלער, ברויט און זאַלץ, אונטער-
זינגענדיג דער נאָז.) „אי קעש קלאַטה!“ „אי קעש קלאַטה!“
ש פ ר ה (אַרײַנברײַנגענדיג דאָס עסען) : איהר חזר'ט איין,
איהר זאָלט ניט פּערגעסען.

מ נ ש ה : ווי? וואָס מיינסטו? אַה, „אי קעש קלאַטה!“
העהעהע. גאַנץ אין געדאַנקען עפעס. גאַנץ אין געדאַנקען.

ש פ ר ה (זעצט זיך און הויכט אָן צו עסען).
מ נ ש ה (טוט עס אויך) : איז וואָס זאָנסטו צו מיין נייער
בעשעפטיגונג?

ש פ ר ה : אַ בעשעפטיגונג ווי אלע. וואָס מאַכט עס אויס,

צו איהר האָט אָבגעשטעפט אַ בלוזקע אָדער אָבגעקויפט אַן אַלטען
ראַק?

מנשה: געזונד זאָלסטו מיר זיין. זי אָבער, דאָבע, האָב
איך מורא, וועט זיך שטעלען אויף די הינטערפּיס, וועט מאַכען
אַ סקאנדאַל מיט אַ יללה. זי דעם דיין'ס טאָכטער! דאָס שטעהט
אין אונזרע תנאים נישט, אז איך זאָל ווערען אַ פּעדלער.

שפרה: און אַ בלוזקע-נייהער?

מנשה: דאָס איז עפעס גאַנץ אנדערס. דאָס איז דאָך
נעלסאָן אויך געוועזען, איידער ער איז געוואָרען אַ שרייבער. האָט
ער, הייסט עס, געאַדעלט די פּראָפּעסיאָן. ווייסט, איך האָב אַלץ
דיר נישט געוואָלט גלויבען וועגען איהם, וועגען נעלסאָנען. איך
האָב געמיינט, ווייל איהר האָט געהערט צו פּערשיעדענע פּאַר-
טייען — אַן אַלטע שנאה. אָבער יעצט ווייס איך, אז ער טויג
טאַקע נישט. וואָלסטו דאָ געהערט פון איהם דיבורים! איך האָב
זי נישט געדאַרפט לאָזען מיט איהם אין טעאַטער.

שפרה: שלאָנט אייך עס אַרויס פון קאָפּ, פּעטער. אַ
וואָרים טאָטשעט אין אייך און גאַנץ אומזיסט.

מנשה: איך האָב איהר שוין געוואָלט זאָגען, אז זי וועט
נישט געהן. אָבער איך האָב מיך אָבגעשטעלט, פּערכאַפט זיך.

שפרה: גאַנץ גוט געטאָן.

מנשה: נישט אזוי וואָס? נאָר אַ סקאנדאַל וואָלט אַרויס-
געקומען און נישט מעהר. ווארט, איך וועל איהם אָבטאָן. איך
וועל ווערען אַ פּעדלער, וועט ער זיך שעמען ארומצוגעהן מיט דער
ווייב פון אַ פּעדלער, האַהאַהאַ. וואָס זאָנסטו צו דעם איינפאל?
האַהאַהאַ! אַך, דו לאַכסט אַלץ נישט!

שפרה: אייערע וויצען זיינען ביטער, פּעטער. שלעכטע
וויצען פון אַן אונרוהיגען האַרץ, איבער זיי לאַכט מען דאָך נישט.
איך ווייס, איהר קאָנט מאַכען בעסערע וויצען. איך ווייס, ווי
איהר קאָנט לאַכען. וואָרט, איך וועל אייך גלייך פּרעהליך מאַכען.

וואונדערט אייך, איך וועל אייך פֿרעהליך מאכען. (אוילט אין דאָס צווייטע צימער.)

מנשה (לעגט אַוועק דעם קאַפּ אויפ'ן ברעג מיט, זיצט אַזוי אַ ווילע, נעמט ארויס דאָס טאַשענטוך און מריקענט זיך די אויגען, שטאַרקט זיך, עטעמט אָב און נעמט זיך צום עסען).

שפרה (קומט אריין מיט אַ פעקעל בריעה אין האַנד): איך האָב בריעה.

מנשה: בריעה?

שפרה: נאָך בריעה. אַ סך.

מנשה: אַהא! נו?

שפרה: זעהט נאָר. אַלע, וועלכע האָבען אָנגעפרענט מיין אַדרעס דורך דער צייטונג, האָבען יעצט צוגעשיקט בריעה. דער סאַן פראַנציסקאַער, דער אַמאָהאַר, דער האַמילטאָנער, אַלע, אַלע. אַלע ווילען זיי האָבען די געוועזענע גימנאַזיסטקע און רעוואָלוציאָנערקע.

מנשה (פריידיג): נו, נו!

שפרה: „נו, נו!“ יעצט העכט זיך דאָך אָן די גאַנצע צרה, די גאַנצע שווערקייט.

מנשה: די „צרה“? די „שווערקייט“? קינד, דאַרפסט דאָך גאָט דאַנקען, אזויפיעל ווילען דיך!

שפרה: האַהאַהאַ, איך קאָן דאָך אָבער אַלעמען נישט נעמען!

מנשה: אַי, אַי, אַי, אַי! יעצט זעה איך!

שפרה: צופיעל, זעהט איהר, איז אויך נישט גוט. וואָס טו איך מיט אזויפיעל אָנבאַטונגען? וועמען קלייב איך אויס?

מנשה: וואַרט, לאָז זעהן די בריעה.

שפרה (איבערגעבענדיג איהם די בריעה): אַלע אויף איין

נוסח כמעט. איך האָב שוין געפרואווט אפילו שטודירען די האַנד

שריפטען, טאַמער וועל איך אָן זיי קאָנען דערקענען די כאַראַקט

טערען פון די שרייבער, אפילו די נעמען האָב איך שטודירט.

גארנישט. איך קאן נישט קלוג ווערען. איין בריעה נאָר נעמט זיך אויס פון אלע. ווארט לאָזט זעהן. אָט אַ דער, פון טשיקאגאָ. איך זאָל ווארטען צוויי חדשים. איך זאָל נישט פערלירען די געדולד און ווארטען, ביז ער וועט קומען אין ניו יאָרק אין צוויי חדשים ארום. — יוסף ניימאן. — עפעס דער טאָן, אין וועלכען ער שרייבט, די פעסטקייט און קורצקייט פון די שורות — — מנשה: ווייסט, וואָס איך וועל דיר זאָגען? מיר וועלען ציהען די בריעה.

שפרה: גוט! גרויסארטיג! ווארט, מיר וועלען נעהמען אייער זאק.

מנשה: צו גרויס.

שפרה: מאכט נישט, אזויפיעל דאָך. און איך וויל, פער- שטעהט איהר מיד, אריינטאָן מיין מזל אין דעם זעלביגען זאק, אין וועלכען איהר ווילט אריינטאָן אייער מזל. מנשה: דאָס איז פיין געזאָגט. פיין. גוט. אהער גלייך מיט די בריעה. שמייס זיי אריין. שמייס זיי אריין. (שטעלט אַן דעם זאק.)

שפרה (ווארפט אַריין די בריעה).

מנשה: אזוי. אלע? קיינער נישט געבליעבען? האָסטו נאָך וועלכע ביי דיר אין דער טאַשע?

שפרה: אלע, אלע. אלע אין דעם זאק אַריין. דער סאָן פראנצישקאָער און דער אָמאהאר און דער טשיקאגאָער און — — מנשה: ווער זאָל ציהען? איך צו דו?

שפרה: איך, פעטער. דאָס וועט הייסען, לאָז דיך טיעף

אראָב און נעם דיר אַ מאַן.

מנשה: וואָס הייסט, לאָז דיך טיעף אראָב?

שפרה: איך מיינ, אין זאק.

מנשה: ניין, איך פערשטעה דיין מיינ. דו מיינסט, דו זינקסט טיעף, ווען דו טוסט עס. דו דארפסט אָבער אויף דעם אזוי נישט קוקען. איך וועל דיר אָט וואָס זאָגען. קוק אויף דעם

ווי אויף א גאט-זאך. דו גלויבסט אפילו נישט אין בעשערט, אָבער זעהסט דאָך: אָט שטעהסטו פאר א סך, וועלכע ווילען דיך, און דו וועסט אויסקלייבען דעם בעשערטען. ציה, שפרה'טשקע, ציה! (עפענט פערנאנדער דעם זאק).

ש פ ר ה (צולאָכט זיך): האַהאַהאַ, איהר מיינט עס טאקע מיט'ן נאנצען אמת?

מ נ ש ה: פאר וואָס נישט? ווערט מען דאָך בעגליקט פון אַ לאַטערוי-צעטעל. ציה, שפרה'טשקע, ציה, און זאָל זיין מיט מול און מיט גליק.

ש פ ר ה (היסטעריש, מיט דער לינקער האַנד אויפ'ן מויל, די אויגען פול טרערען, העכט אָן לאַנגזאַם אראַבצורוקען די רעכטע האַנד אין זאק. לאַכט אויף מיט טרערען אין קול). דאָ שטעה איך מיט אַלע מיינע אידעען און אידעאַלען הינטער מיר און וויל מיר אַרויס-נעמען אַ מאן פון זאק! גימנאַזיום, דעוואָלוציע, סאָציאַליזם, אָסטראָג, נייער גאָט און נייע הימלען — האַהאַהאַ... (וואַרפט זיך אויפ'ן טיש, אויסברעכענדיג אין אַ יאָמער). לעבען, וואָס האָסטו געמאַכט פון מיר! לעבען, וואָס וועסטו נאָך פון מיר מאַכען?! מנשה (פערלאָרען, אַרײַנגעמענדיג דעם זאק אין איין האַנד, טיש דער אַנדערער גלעשענדיג איהר קאַפּ, בערוהיגענדיג זי): ששש... נו, וואָס איז צו מאַכען? וואָס איז צו מאַכען? זעהסט דאָך, וואָס איך? וואָס איך? (קעמפט מיט טרערען, בייסט זיך די ליפּען, וויינעריש). „אי קעש קלאַטה!“ „אי קעש קלאַטה!“

פאַרהאַנג.

דריטער אַקט

צוויי הדשים שפעטער. — דאָס זעלבע צימער. — געלסאָן געהט אַרום אויפגערעגט, דאָבע שטעהט ביים פאַרנסטען פענסטער.

געלסאָן (וואַרפט אַוועק זיין פאַפיראַס אין שפּוידקעסטעל מיט האַרץ): פּוּי! — קאַלט! אייז! קיין האַרץ גאָר נישטאָ! אַ מענש קאָן לעבען איהר פערבלוטונגען, און זי וועט שטעהן און קאַלטבלוטיג אַרויסקוקען אין פענסטער. דרעהט כאַטש צו צו מיר אייער געזיכט, לאָזט מיך אייך כאַטש זעהן!

דאָבע (דרעהט זיך אום צו איהם מיט'ן געזיכט).

געלסאָן: דאָ שטעהט זי מיט איהר שיינעם פנים און איהרע וואונדערבארע אויגען — און גאָרנישט! ספּינקס! ספּינקס! רעטענים! מיסטערום! פרוי, וואָס בעהאַלטסטו אין דיין ברוסט? דאָבע: איהר שפּיעלט גוט טעאַטער.

געלסאָן: איך שפּיעל גוט טעאַטער! איך פיהל, אַז איך ווער משוגע, און ביי איהר הייסט עס, איך שפּיעל טעאַטער! וואָס זאָל געשעהן מיט מיר, אַז איהר זאָלט וויסען, אַז איך שפּיעל נישט טעאַטער? זאָל איך טאַקע משוגע ווערען? זאָל איך זעלבסט-מאָרד בענעהן? אַז איך האָב מיין קאַפּ פערלאָרען, אַז איך קאָן נישט ארבייטען, אַז איך קאָן נישט שלאָפען, אַז איך געה אום ווי אַ משוגע'נער, איז אייך וועניג? געהט און הערט זיך צו, וואָס מען רעדט יעצט וועגען מיר אין מיינע קרייזען, וועט איהר וויסען, אין וואָס פאַר אַ צושטאַנד איך געפין מיך. די גאַנצע וועלט רעדט דערפון, אַז איך מוז משוגע פערליעבט זיין, נאָר איהר אַליין ווילט עס נישט איינזעהן! די גאַנצע וועלט קוקט אויף מיר מיט רחמנות און מורא, אַז מיט מיר זאָל עפעס ניט געשעהן,

נאָר איהר אליין קוקט מיך אָן מיט קאלטע אייזיגע אויגען, און
איך מאָג כאַטש אַ מיתה משונה אייננעמען. איך וועל מיך, דאָכט
זיך, באלד צוואוייגען, אויף מיין עהרענוואָרט. אוי, איך וואָלט,
דאָכט זיך, עפעס... (זעצט זיך און פּערגראַבט דאָס געזיכט אין ביידע
הענט.)

דאָבע: ווי אַלט זייט איהר, מיסטער נעלסאָן?
נעלסאָן (היצוג): איך בין מיט זעקס יאָהר עלטער פאַר
איך אין די מעטריקעס, אָבער אין דער ווירקליכקייט זייט איהר
זיעבציג און איך בין זיעבצעהן.

דאָבע: זייט איהר דאָך טאקע נעביך משוגע צו נעמען
און צו פּערליעבען זיך אין אַ זיעבציגיגעהריגער פרוי.
נעלסאָן: בין איך טאקע משוגע, וואָס איך האָב מיך
פּערליעבט אין אייך, אין אזא קאלטער אויסגערעכענטער אַוואַנ-
טיריסטקע.

דאָבע: וואָס, בין איך?
נעלסאָן: ווען איהר וואָלט נישט געווען קיין פּעההיי-
ראַטע, וואָלט איהר זיך געהאלטען אייזקאלט נעגען דעמינענען,
וואָס וואָלט געהאַט דאָס אומגליק צו פּערליעבען זיך אין אייך,
און וואָלט איהם געטריבען צו דער העכסטער פּערצווייפלונג, ביז
ער וואָלט געמוזט חתונה האָבען מיט אייך. און איצט, אז איהר
זייט פּעההירראַט, ווילט איהר מיך משוגע מאַכען און אַרײַנטרייבען
אין פּערצווייפלונג, ביז איך זאָל כאַפּען אַ האַס אָדער אַ רעוואָלווער
און הרג'ענען ריווקינען און אייך בעפרייען פון איהם, און דאָן
חתונה האָבען מיט אייך. אָבער די חתונה וועט דאָן מוזען זיין
אויף דעם עלעקטריק־שטול. (ווילד.) איהר פּערשטעהט, אויף
דעם עלעקטריק־שטול!

דאָבע: נעלסאָן, איך וואָלט אייך געראַטען, איהר זאָלט
נעהן אַהיים און אויסשלאָפּען זיך. איהר ווייסט נישט, וואָס איהר
רעדט.

נעלסאָן (וויעדער פּערגראַבענדיג דאָס געזיכט): איך ווייס

נישט, וואָס איך רעד, איך ווייס נישט, וואָס איך שרייב, איך ווייס נישט, וואָס איך טו, איך ווייס נישט, אויף וואָסער וועלט איך בין. איך ווייס בלויז, אז איך בין אונגליקליך.

דאָבע: איך בין אין דעם ניט שולדיג. איך האָב ניט געהייסען אייך פּערליעבען זיך אין מיר.

נעלסאָן: קאלטער גזלן! אָט אזוי אַ זייט איהר דאָך אויך געוועסען פאר צוועלף יאָהרען ביי אייער טאטען אין שטוב, אַ נישט-דייהר-מיד-אָן, פּראָסטיג קאלט, ווי אַן אייזערנע קליאַמקע אין ווינטער, צו וועלכער מען טאָר נישט צולעגען אַ האַנד, און נישט אויסגעמאַכט זיך פון אַלע קרבנות. (שרייט אויף.) איהר זייט אַ מענער-מערדערין! אַ מענער-מערדערין זייט איהר! און איהר האָט אייך גאָרנישט אָבגעלערנט! יעמאַלט האָט איהר אזוי געטריבען, אז אַלע מענער זיינען זיך פון אייך צולאָפען ווי פון פייער, און יעצט אויך — —

דאָבע: אנטלויפט פון מיר. איך האַלט אייך נישט. איך האָב אייך נישט געבעטען, איהר זאָלט צו מיר קומען.

נעלסאָן: דאָס איז נישט אמת! איהר האָט מיך יאָ געבעטען! איהר האָט געוואַרט אויף מיר! איהר האָט אייך געלאָזען נעהמען פון מיר אין טעאטער. איהר האָט אייך צוגע-הערט צו אַלץ, וואָס איך האָב אייך געזאָגט. פון מיינעמוועגען האָט איהר אַראָבגענומען דעם פאַריק — —

דאָבע: איך וואַלט איהם סייזויסיי אַראָבגענומען. נעלסאָן: אייער גאַנצע פרומקייט האָט איהר אוועקגע-וואָרפען דורך מיינע רייד!

דאָבע: אזא פרומקייט איז עס געווען. נעלסאָן: און אז איהר זייט נישט פרום, און אז איהר זייט שטענדיג נאָר אויבערפֿלעכליך פרום געווען, און איך בין אייך דאָך זיכער נישט צוואוידער, און איך ליעב אייך צו משוגע ווערען — —

דאָבע: זאָל איך-מיך אייך וואַרפען אויפ'ן האַלז?

נעלסאָן: קומט און נעמט מיין גרויסע ליבע, מיין
ליידענשאפט, מיין משונעת!
דאָבע: דערצו וועט איהר מיך נישט בריינגען בשום אופן
נישט.

נעלסאָן: בשום אופן נישט! איז הערט, וואָס איך וועל
איך זאָגען. עס איז נישט אמת, ווען איך זאָג, אז איהר זייט
קאלט, אז איהר זייט אייז. אומגעקערט איז דאָס ריכטיגע: איהר
ווערט אויפגעגעסען פון פערבאָרגענער תאוה, עס ברענט אין איך
א גאנצער גיהנום, די לוסט צו זינד איז אין איך ווי א קעסעל
זודיגע סמאָלע, אָבער איך, דער גייסטיגער מענש, דער שריפט-
שטעלער, ווירק אויף איך נישט. איהר דארפט האַכען עפעס
א געוונדען בעל עגלה, א פריידפייטער, א פאָליסמאָן...
דאָבע (שטרוינג): מר. נעלסאָן!

נעלסאָן: טרייבט מיך ארויס! טרייבט מיך ארויס!
רופט מיך לומפ און פאָרליעז! איך וועל מיר א מעשה אָנטאָן!
איך וואָרף מיך ארויס פון פענסטער דאָ פאר איך אין די אויגען!
(שפרינגט אויף און לאָזט זיך צו איהר פענסטער.)

דאָבע (אין שרעק): אוי, איהר זייט דאָך משוגע געוואָרען!
(כאַפט איהם אַז.)

נעלסאָן (לעגט אַוועק זיין קאָפּ אויף איהר אַקסעל, בלייבט
אויף איהר היינגען, מיד און פערצווייפעלט).

דאָבע (רוקט איהם אָב פון זיך גאַנץ לאַנגזאַם און מיט אַנ-
שטרענגעניס): בערוהיגט איך און זייט א מענש.

נעלסאָן (פאלט אויף א שטול): איך בין א נערווען-
מענש, פערשטעהט! איך לעב מיט מיינע נערווען. איך קאָן
מיך נישט בעהערשען אַזוי ווי איהר. און דערצו האָט איהר קיין
מאָל נישט געליעבט. איהר ווייסט נישט, וואָס ליבע הייסט.
און איהר זייט קיין מאָל קיין שריפטשטעלער נישט געווען —
איהר ווייסט נישט, וואָס ליבע הייסט פאר א שריפטשטעלער.

און איהר זייט אזוי שיין, אזוי פערפיהרעריש שיין, און איך לעב דאָך מיט שיינהייט, איך פערנעמער דאָך שיינהייט. איך האָב גלייך געוואוסט, אז איך וועל זיין אייער קרבן. פאר וואָס האָב איך געדארפט אייך צורעדען, איהר זאָלט אויסטאָן דעם פאָריק? דער פאָריק האָט אייך העסליך געמאכט, און ער וואָלט געווען מיין בעסטער שוין. (שרייט אויף.) און דער עיקר, אייער צונעלאָזענקייט צו מיר! איך בין געווען זיכער, אז דאָס איז ליבע. און פאר וואָס האָב איך נישט געזאָלט זיין זיכער? איך בין מאָריס נעלסאָן. פרויען פערליעבען זיך שוין אין מיין נאָמען אליין, אין מיין בעריהמטקייט, אין מינע ווערק. און פלוצלונג איהר, וועלכער איך האָב אוועקגעגעבען גאנצע טעג און גאנצע נעכט אין פערלויף פון חדשים, א קליינשטעדטעלדיגע, וועלכע האָט קיין מאָל אין איהר לעבען נישט געהערט דאָס ברענענדיגע וואָרט פון גרויסער ליבע — פלוצלונג אַ פעסטונג! אַ פעסטונג, וועלכע וועט מיר דאָס לעבען קאָסטען! און איך ווייס, פאר וואָס דאָס איז. איך האָב אייך נישט געדארפט צייגען מיין ליבע, איך האָב מיך געדארפט שמעלען קאלט. אָבער איך קאָן נישט צוועל'ציען, איך בין אַ געפיהלס־מענש. איך קאָן מיך נישט בעהאלטען. איהר'ט נאָר געדארפט אָנקוקען יעצט אייער געזיכט. קאלט, קיין אויסדרוק, אַ מאַסקע — וואָס עס טוט זיך אין האַרצען איז נישט אָבצוליינען, ניט אָבצולערנען. און אין האַרצען מוז עס אייך דאָך קיצלען צום קראַנקלאַכען זיך, וואָס איך, מאָריס נעלסאָן, דער בעריהמטער שריפטשמעלער, וואָס ביי אַנדערע פרויען וואָלט געווען אַ זכיה, איך זאָל אויף זיי אַ קוק טאָן, ערנידעריג מיך אזוי פאר אייך, מאַך מיך צום נאר, וויל זעלבסטמאָרד בענעהן, און רעד און רעד, ווי צו דער וואַנד, ווי צו טויבע אויערען.

דאָב ע (לאַכט).

נעלסאָן: איהר לאַכט! אזוי אַ, ווייזט ארויס, ווי עס קיצעלט אייך.

דאָב ע: איך לאַך פון אייך, ווי איהר רעדט און רעדט.

נעלסאָן: ווי איך רעד און רעד — — — (כאָפּט זיך עפעס.) ווי איך רעד און רעד? איך בין טאָקע אַ נאַר — מעהר רעד איך נישט! (שפּרינגט אויף.) איך כאָפּ אויך אין מינע אָרמס —

דאָבע (שטעלענדיג זיך הינטער אַ שטול): איהר וועט איך נישט דערוועגען, איך וועל מאַכען אזא געשריי...

נעלסאָן: איהר וועט מיר מוזען געבען אַ קוס, עס מאַג זיך איבערקעהרען די וועלט. איך וועל מיך פאַר גאַרנישט נישט אָבשטעלען. אַ פעסטונג מוז אינגענומען ווערען נישט מיט ווער טער. אזוי איז עס, איך האָב אייך ריכטיג פּערשטאַנען.

דאָבע: איהר האָט מיך גאַר נישט פּערשטאַנען. און איך זאָג אייך, איהר זאָלט בלייבען גאַנץ רוהיג, אויב איהר ווילט נישט האָבען קיין בזיונות. איהר זאָלט בעסער מיט גוטען —

נעלסאָן (שרייט): איך וועל נישט — — —
מנשה (קומט אַריין). ער איז אָבערשאַגען, געעלטערט, פיעל גרויער. ער קוקט אָן די ביידע צוערסט מיט אַ פּערוואַונדערטען, צאַרניגען בליק, גלייך אָבער לויכט אויף זיין געזיכט, אַ לוסטיג פּייעריל צינדט זיך אָן אין די אויגען און אויף די ליפען צולעגט זיך אַ שמויכעל): גוטען טאָג! אזוי פּעררעדט, אז איהר האָט גאַר נישט געהערט, ווי איך בין אַריינגעקומען. און אַ היציג געשפרעך, ווייזט אויס. נעלסאָן: גיט מיר אַ סיגאַרעט. פון אייערע רוסישע סיגאַרעטס.

מנשה: איהר ווייסט דאָך, שוין לאַנג ניטאָ. מיט אייער הילף אלע אויסגערויכערט. איך קאָן אייך אָבער געבען אַ היגען. נאָט, זייט אייך מכבד. שטינקט. עכט חזיר-מאַרק, אַ קלאָג צו קאָלומבוס/ען. נאָט אייך אויך פּייער. אָדער קאָנט איהר פּער-רויכערען אָן דער אייגענער הויז? האַה-אהאַ. איז וועגען וואָס האָט איהר דאָ גערעדט?

נעלסאָן: נאָ, אַ גוטען טאָג אייך!
מנשה: וואָס אַנטלויפט איהר? אז איך בין געקומען,

דארפט איהר אנטלויפען? איך קאן דאך פערקלערען גאט וויים וואָס. איך קאָן נאָך אייפערזיכטיג ווערען.

נעלסאָן: רעדט נישט קיין נאָרישקייט. (גיט איהם די האַנד.) אַ גוטען טאָג!

מנשה (נישט נעמענדיג זיין האַנד): ווילט איהר דוקא אנטלויפען, ווען איך בין געקומען. ווי, אז איך זאָל אייך אַ ביסעל — ארויסבעגלייטען?

נעלסאָן: וואָס הייסט עס?

מנשה: האַהאַהאַ, פערשטעהט ער גאָר קיין אידיש נישט! אָבער געהט אַליין, געהט אַליין. איך בין יעצט צו מיד, צו בעווייזען אייך — — — געהט געזונדערהייט.

נעלסאָן: איך וויל וויסען — — —

מנשה: אַך, אַך, איהר ווייסט, אז איך ווייס, אז איהר ווייסט — גוט פריינד — גוט פריינד —

נעלסאָן: איך בין אַ בעלן אוועקצוזעצן זיך, אָט ווי איך האָב קיין צייט נישט, און אויסהערען פון אייך, וואָס איהר האָט מיר צו זאָגען.

מנשה: איהר זייט אַ שרייבער — יאָ? אן אויפגעקלערטער מער — יאָ? איהר שרייבט וועגען מענש און מענשליכקייט און יושר — יאָ? (קוקט איהם אָן און שמויכעלט, נערוועז ציהענדיג די קנעפלעך פון נעלסאָן'ס ראָק.)

נעלסאָן: איז נו? איז נו? — לאָזט דאָך דערוויילע אָב מיינע קנעפלעך.

מנשה (אַבלאָזענדיג איהם): איז גאָר נישט. איך האָב עס אייך בלוז געוואָלט דערמאָנען. אַ גוטען טאָג אייך.

נעלסאָן: איהר האָט היינט מסתמא געהאט אַ שלעכטען טאָג. גאָר קיין געשעפט, נישט געמאַכט.

מנשה (וויל אויפשטורמען, האַלט זיך אָבער איין): מיין געשעפט — — — נו, יאָ. — אָבער איהר האָט היינט אויך געהאט אַ שלעכטען טאָג, גאָר קיין געשעפט נישט געמאַכט.

נעלסאן: מיט אייך איז יעצט נישט צו רעדען. א גוטען

טאג.

מנשה: העהעהע.

נעלסאן: גוד ביי, מיסים ריווקין! (געהט אוועק.)

מנשה (שמעלט זיך אין טיר און בעגלייט איהם מיט די אויגען, דאן ווענדט ער זיך אום צו דאָבע'ן, וועלכע האָט זיך אוועקגעדרעהט צום פענסטער. ער קוקט זי אָן, נערוועז צופענדיג דעם באַרד): איך האָב, דאָכט זיך, אַלץ ריכטיג פּערשטאַנען, ווי? איך האָב אָבער גוט געטאָן, וואָס איך האָב איהם נישט אַרויסגעוואָרפען, ווי? מיין אַרויסוואָרפען איז גאָר נישט, דיין שטאַרקייט איז אַלץ. מיינסט, אז איך האָב שוין לאַנג נישט בעמערקט, וואוהין ער ציעלט? אָבער איך האָב מיך נישט געוואָלט נאַרש מאַכען. ווער קאָן וואָס איינהיטען? און דערצו האָב איך דיך ריכטיג אָבגע-שאַצט. אָט ווי דו האָסט דיך דאָ אין אַמעריקאַ נישט איבער-געאַנדערסט, ביזטו דאָך געבליבען אַ כשר'ע אידישע טאַכטער. קיין אַשת-איש וועסטו דאָך ניט ווערען. און דאָס, כאָטש דו פּעראַכטסט מיך יעצט, כאָטש דו ווילסט מיך גאָר נישט אָנקוקען, כאָטש דו ביזט מיר גאָר קיין ווייב נישט מעהר. און וואָס מיינסטו, דאָס וועט דיר נישט בלייבען נישט בעצאָהלט.

דאָבע (ווענדט זיך ראַש אום מיט כעס): וואָס „דאָס“?

מנשה: דיין עהרליכקייט און טרייקייט.

דאָבע: פּששש, ווי דו קאָנסט שוין בעצאָהלען! וועסט

נאָך עפעס פּער'משכונ'ען פון שטוב און אויפעסען.

מנשה: וועסט זעהן, אז איך וועל באלד קומען צו געלד.

דאָבע: דו? ווי אזוי? וואָס פאַר אַ מציאה האָט זיך

דיר געמאַכט?

מנשה: איך וועל קומען צו געלד, וועסט זעהן. איך דאַרף

גאָר עטליכע הונדערט דאָלאַר, און דאָן בין איך שוין אויפ'ן פּערד,

און די עטליכע הונדערט דאָלער וועל איך קריגען.

דאָבע: ווי אזוי?

מנשה: וועסט שוין זעהן. אויף דארויף איז מען דאך
עפעס אין אמעריקא. איך זאג דיר, ווי מען קומט אין אמעריקא
צו געלד — אההה!

דאָבע: אדרבא, בעווייז אויך א קונץ און קום צו געלד,
און לאַמיד זעהן, וואָס דו קאַנסט דאָ אויפּטאָן.
מנשה: דאָס וויל איך אויך. איך ווייס, ווי פּערהאַסט
איך בין דיר, זינט איך בין געוואָרען א פּעדלער. און איך האָב
אויף דיר קיין פאַראיבעל נישט. צייטענווייז בין איך מיר אַליין
פּערהאַסט. און דאָך ביזטו אַ כּשר ווייבעל, לאַזט דיר נישט
פּערפיהרען פּון אַ שאַרלאַטאַן — דאָס מוז דיר בעלוינט ווערען.
און איך וועל עס, דאָבע. וועסט זעהן, דאָבע. (עס קלינגעלט.)
יעמאַלט אָבער וועסטו דיר מוזען איבערבּעמען מיט מיר. (געהט
עפענען די מיר.)

דאָבע (קוקט איהם נאָך מיט אַן איראַניש־פּערעכטליכען
שמויכעל אויף די ליפּען).

מנשה (קומט אַרױן, אַרױנלאַזענדיג פאַר זיך אױזוק'ען מיט
אױדע'ן, וועלכע בעגריסען דאָבע'ן מיט אַ קאַלמען „גוטען טאָג“, אויף
וועלכען זי ענטפּערט קױם).

מנשה: וואָס עפעס אין מיטען טאָג? און אזוי ערנסט?
וואָס איז געשעהן?

אייזיק: מיר קומען עס פון דאָקטאָר.

מנשה (מיט שרעק): נו, און?

אייזיק: און ער האָט געזאָגט, אַז אױדע'ס לונגען זײנען

אַנגעגריפּען —

מנשה: די לונגען?!

אייזיק: און זי מוז אוועקפּאַהרען אין ליבערטי.

מנשה: אַנגעגריפּען? די לונגען? ווי ווייט?

אייזיק: אַ קליין ביסעל בלוז. די שפּיצען. מען קאָן

עס, זאָגט ער, זעהר לייכט פּערכאַפּען. זעהט, ווי איהר האָט זיך
דערשראָקען. מעהר ווי איך.

מנשה: איך האָב פיינט צו האָבען צו טאָן מיט די לונגען.
איך האָב זיי גענוג אין קאָפּ פון זיין מאַמען. איז וואוהין דאָרף
זי פאָהרען? איז עס ווייט?

אייזיק: דאָס איז נישט זעהר ווייט, אָבער —
מנשה: דאָס דאָרף קאָסטען געלד. איך פערשטעה שוין.
אַ סך געלד?

אייזיק: לכל הפחות פופצעהן דאָלער אַ וואָך.
מנשה: פופצעהן דאָלער אַ וואָך! און וויפיעל וואָכען?
אייזיק: ביז איך וועל אין גאַנצען געזונד ווערען.
אייזיק: און וואָס מאכט עס אויס, וויפיעל וואָכען, אַז
עס איז אפילו אויף דער ערסטער וואָך נישטאָ, און אפילו נישט
אויף באַהנגעלד.

אייזיק: און איך מיון, אַז עס איז נאָר נישט אַזוי, ווי
דער דאָקטאָר זאָגט. עס וועט אַלין פאַראיבערגעהן, און אָהן
ליבערטי. איך וועל מיך נאָר אַ ביסעל מעהר צוועהן אין דער היים.
ער האָט ליעב אַראַבצולאָזען די נאָז ביי יעדער קלייניגקייט.

אייזיק: איך האָב נאָר נישט ליעב אַראַבצולאָזען די נאָז,
אָבער די נאָז לאָזט זיך ממילא אַראַב. ווען איך וואָלט געזעהן
כאָטש דעם מינדסטען וועג, ווי איך קאָן קומען צו געלד, ווי איך
קאָן מעהר פערדיענען, וואָלט איך מיר פאַר גאָר נישט אָבגע-
שטעלט. אָבער ווען דו שטעהסט, ווי פאַר אַן אייזערנער וואַנד,
נישט אַהין און נישט אַהער, אַ לאַ יוצלח, נישט די הענט אַרביי-
טען און נישט דער קאָפּ — — —

מנשה: ששש! דערפאַר האָב איך גראַד אַן איינפאַל,
ווי צו קומען צו געלד!

אייזיק: דו? וואָס פאַר אַן איינפאַל?
מנשה: שוין נאָר אַ גוטער. גליקט ער מיר, קאָן איך
קריגען ווייט אין די הונדערטער, איהר פערשטעהט, ווייט אין די
הונדערטער! און אַז איך האָב ווייט אין די הונדערטער —
ווייסטו דאָך שוין, וואָס דיין טאַטע קאָן אויפֿטאָן!

אייזיק: אָבער ווי און ווען?
 מנשה: ווען? זעלבסטפערשטענדליך מוז עס געשעהן
 וואָס שנעלער.

שפרה (קומט אריין): גוטען טאָג!
 מנשה: אָט ביזטו אויך! האָסטו געזעהן אַ מאָל,
 שפרה'טשקע, אַ סאָלאַטסקען פּערד, ווען ער האָט דערשמעקט
 פּולווער? ער שפּרינגט און רייסט זיך און קאָן איין מינוט נישט
 איינרוהען — אזוי בין איך אויך. איך האָב געלד דערשמעקט.
 שפרה: געלד? מויל און אויערען עפען איך דאָך אויף.
 מנשה: און אלץ קאָכט און זידט אין מיר.
 שפרה: דאָך דאָס געלד, דאָס געלד, פון וואַנען איז עס
 געקומען צו איך?

דאָבע: עס איז נאָך נישט געקומען.
 מנשה: נאָך נישט געקומען. איך האָב עס בלויז דער-
 שמעקט. אָבער איך וועל עס האָבען. ווי מיר האָבען יעצט טאָג
 אויף דער וועלט, איך וועל עס האָבען. און נאָר אין גיכען. עס
 איז אפילו אַ ביסעל, ווי זאָל איך זאָגען — אָבער איך מוז עס.
 איך מוז עס. קינדערלעך, איך קאָן מעהר קיין פּעדלער נישט
 זיין. איך האָב עפעס פּערלאָרען די אייגענע ווערדע נישט נאָר
 ביי איהר אין די אויגען, נאָר ביי מיר אפילו אליין. אלע
 קוקען אויף מיר, ווי אויף אַ בעטלער, ווי איך וואַלט געקומען
 בעטען אַ נדבה, נישט קויפען און צאָהלען. דאָכט זיך, אין פּלוג
 טו איך דאָך דעם פּערקויפּער אַ טובה — איך קויף ביי איהם
 אַ זאך, וועלכע ער קאָן שוין מעהר ניט געברויכען, און גיב איהם
 געלד פאַר עפעס, וואָס ער דאַרף אַרויסוואַרפען. אָבער ווען איך
 פּרעג ערנעץ אָן, צו האָט מען וואָס צו פּערקויפען, מאַכט מען מיר
 צו די טיר אונטער דער נאָז, אַקוראט ווי איך וואַלט געווען אַ
 בעטלער, אַ לויזיגער בעטלער! און דאָס ערגסטע איז, וואָס מע
 קוקט אויף מיר, ווי אויף עפעס אַ גנב. קום איך אריין אין אַ
 שטוב, קוקט מען זיך צו ערסט אַרום, צו ליעגט עפעס נישט, וואָס

איך וואָלט געקענט אוועקנעמען. איהר פערשמעהט מיין געפיהל? איך ווייס, זיי קענען דאָך מיך נישט, זיי ווייסען דאָך נישט, וואָס איך בין געווען אין דער היים, מאָגען זיי דאָך זיין פאָרויכטיג. אָבער דאָך — איך פיהל, ווי עס גיסט זיך מיר מיין בלוט, עס עמען זיך מיר מיינע יאָהרען.

ש פ ר ה: איך האָב עס געוואוסט, פעטער. איך האָב עס אין איך געזעהן.

מ נ ש ה: און האָסט געליטען מיט מיר.

ש פ ר ה: און האָב געליטען מיט אייך.

מ נ ש ה: איך האָב עס נישט געזעהן, וואָס? איז אויס פּעדלער! און נישט דאָס נאָך אליין. איך האָב עס איהר פריהער געזאָגט: איך מוז עס אזוי בריינגען, אז זי זאָל צוריק ווערען, ווי זי איז צו מיר געווען. איך מוז מיך אַרויפּשלאָגען אויף אַ דרך, ווערען ווידער דער גרויסער פּערדיענער, און יעצט קומט נאָך צו איידעלע. זי מוז — וואוהין, האָסטו געזאָגט, דארפסטו פאָהרען?

א י י ד ע: נאָך ליבערטי.

ש פ ר ה: ליבערטי?!

מ נ ש ה: די לונגען, די שפיץ לונגען. זי מוז אויסקורירט ווערען, און וואָס גיכער — פּערשמעהסט? און דיר, מיינסטו, האָב איך נישט אין מיין חשבון?

ש פ ר ה: מיך?

מ נ ש ה: מיר געפעלט דיין אַמאָהאר נישט. דו ווייסט נישט, פון וואָנען ער האָט זיין געלד, וואָס פאר אַ מענש ער איז, און איך ווייס בכלל נישט — און דיר געפעלט ער אויך נישט. און נישט נאָר געפעלט ער דיר נישט, נאָר זינט דו ביזט אייניג געגאנגען אויפ'ן שידוך, ביזטו אויס מענש, געהסטו אויס מיט יעדען טאָג.

ש פ ר ה: פעטער! פעטער!

מ נ ש ה: ווי דו האָסט געזעהן אין מיר, אזוי זעה איך אין

דיר. און איך ווייס דאָך, אַז דו ביזט איינגעגאַנגען אויפ'ן שידוך, ווייל דו ווילסט מיר ארויסהעלפּען. ווילסט בריינגען אַ גרויסען קרבן און וועסט פאַלען אַ קרבן. וועסט עס נישט אויסהאַלטען. איז פּערשטעחסט, איז גלייכער, איך זאָל דיר אויסהעלפּען.

דאָ בע: דער גאַנצער וועלט אויסהעלפּען. אָבער ווי ער וועט קומען צו זיין געלד, ווייס נאָך פּאַרלויפּיג קיינער נישט. מנשה: און איהר וועט קיינער נישט וויסען, ביז איך וועל דאָס געלד ניט האָבען אין מיינע הענט.

דאָ בע: האָסטו די גאַנצע זאָך געדאַרפט האַלטען בסוד. געדאַרפט קומען מיט אלעם פּאַרטיגען, מיט'ן געלד אין קעשענע. מנשה: דאָס ביזטו גערעכט. דאָס — ביזטו — גערעכט. דאָס האָב איך ווירקליך געדאַרפט. פּערפאַלען. עס האָט מיך אַ שלעפּ געטאָן פאַר דער צונג. דו ווייסט דאָך, פאַר וואָס.

שפרה: פעטער, אויב אין אייער בעשלוס האָב איך גע' שפיעלט אַ גרויסע ראָליע, מאָגט איהר איבערבשליסען. די מוהמע איז גערעכט: איהר דאַרפט נישט אויסהעלפּען דער גאַנצער וועלט. און איך וועל מיין בעשלוס סיי ווי סיי נישט איבעראַנדערסען. איך האָב איהם מיין וואָרט געגעבען און וועל עס האַלטען. און איך וויל אייך דאָס נאָך זאָגען: אויב אייער פּלאַן דאָס געלד צו קריגען איז פּערבונדען מיט גרויסע שוועריגקייטען, זאָגט זיך אָב פון איהם. וואָרט אָב. איך וועל אייך פּערשאַפּען דאָס געלד, וואָס איהר דאַרפט. פעטער, איך האָב אָנגענומען דעם אָמאָהאַר נישט אום עמיצען אַ קרבן צו בריינגען. איהר ווייסט דאָך, איך בין מיר געוואָרען, איך וויל מיין אייגענעם ווינקעל האָבען. איך קאָן נישט מעהר ארבייטען און איך בין קיין ארבייטערקע נישט. וואָרט אָב, פעטער.

מנשה (האַרט): ניין, איך ווייס גענוי וואָס איך האָב צו טאָן. דו דאַרפסט מיט דעם אָמאָהאַר נישט חתונה האָבען. דו טאַרסט נישט. און איך געה נאָך היינט צו מיין פּלאַן. (עס קלינגעלט. אויזיק געהט עפענען.)

ש פ ר ה : פעטער, ווייסט איהר עפעס וועגען דעם אָמאהאר, וואָס איך ווייס נישט?

מ נ ש ה : איך — —

א י י ז י ק (אַרײַנקומענדיג צוריק) : א יונגערמאַן וויל דיך זעהן, שפרה. יוסף ניימאַן פון משיקאנאָ.
ש פ ר ה : ניימאַן? פון משיקאנאָ? (לאַכט פערלעגען אויף, קוקט אָן מנשה'ן און געהט אַרויס.)

מ נ ש ה : ניימאַן פון משיקאנאָ? אַך, דאָס איז יענער, וואָס האָט געבעטען וואַרטען! (ווינקט צו די אַנדערע.) קומט מיר וועלען אלע אַרויסגעהן, לאָזען זיי אַלײן. (אייזיק, איידע און דאָבע געהען צו דער טיר, וועדליג שפרה קומט אַרײַן מיט ניימאַן'ען.)

מ נ ש ה (קוקט אָן דעם אַרײַנקומענדיגען שאַרף און נייגערדיג, שטיל צו שפרה'ן) : שפרה, איך וועל וואַרטען. אויב עס איז עפעס, פערגעס דעם אָמאהאר. (געהט אַרויס, צומאַכענדיג די טיר.)
נ י י מ אַן : איך האָב אייך געשריבען מיט צוויי חדשים צוריק.

ש פ ר ה (פערלעגען אויפלאַכענדיג) : איך ווייס. זעצט אייך. ניימאַן (פערבויגט און זעצט זיך) : איהר וועט מיר ערלויבען — א ווילע אַנצוקוקען אייך?
ש פ ר ה : גאָט! (פערדעקט זיך דאָס געזיכט מיט דער לינקער האַנד און אַטעמט שווער.)

נ י י מ אַן : איהר מיינט, איך וויל אייך אַנקוקען, ווי איינער, וועלכער איז געקומען אַנזעהן זיך אַ כלה, און דאָס האָט אייך אַ שטאָך געמאַן אין האַרצען. אָבער איך בין גאָר קיין חתן נישט און בין נישט געקומען אַנצוזעהן אייך אַלס אַ כלה.
ש פ ר ה (רוקט אַראָב די האַנד פון געזיכט און קוקט איהם פערוואונדערט אָן).

נ י י מ אַן : יעצט ווילט איהר וויסען, ווער איך בין, וואָס וויל איך פון אייך, פאר וואָס בין איך צו אייך געקומען. איך האָב אייך דעם אמת געבראַכט.

שפרה: דעם אמת געבראכט?

ניימאן: דעם אמת, ווי איך פערשטעה איהם. מיין אמת. איך וויל איהם אייך בייבריינגען. אפשר וועט ער אייער טרייסט זיין און אייער ישועה.

שפרה (גאנץ ערשטוינט): איך — פערשטעה — נישט. ניימאן. זיכערליך נישט. אָבער איידער איך העב אָן צו רעדען, האָב איך געוואָלט מיך איינקוקען אין אייך, אין אייערע אויגען, שטיף זיצען און קוקען אויף אייך, און אין דער שטילקייט דערהערען און דערפיהלען אייער נשמה. שפרה (זעצט זיך אוין, ווי אין שרעק, ווי אַ שולמיידעל פאַר איהר לעהרער, גאנץ היפּאָטיוזירט, ווילענלאָז).

ניימאן: יעצט איז עס מיר נישט נויטיג מעהר. איך האָב שוין געזעהן, וואָס איך האָב געדארפט זעהן און אייער אויס־רוף „גאָט!“ האָט מיר נאָך מעהר אויפגעדעקט. איך קאָן יעצט רעדען. אָבער קוקט מיך אזוי נישט אָן. איך וויל אייער נשמה זאָל וואַך זיין.

שפרה (פיהרט זיך איבער'ן געזיכט, ווי זי וואַלט געוואָלט עפעס אַראָבטרייבען, און סטאַרעט זיך צו שמייכלען).

ניימאן: שמייכלט, שמייכלט, דאָס מאכט מיך פרייער. שפרה (אַ ביסעל אונגעדולדיג): רעדט, רעדט.

ניימאן: איך האָב אייך געזאָגט, איך בין קיין חתן נישט און זוף מיר קיין כלה נישט. אָבער איך גלויב, אַז איך בריינג מיט מיר מעהר ווי פאַמיליען־גליק. איך וויל אייך אומקעהרען די ליעבע, וועלכע איהר האָט פערלאָרען.

שפרה: די ליעבע, וועלכע איך האָב פערלאָרען?

ניימאן: די ליעבע צום מענשען, צו דער מענשהייט, צו די נשמות, וועלכע געהען אום אין עלענד און פינסטערניס.

שפרה (מיט אַ שמערצליכען לאַכען, די האַנד אויפ'ן שטערען און די אויגען): אַך!

ניימאן: איך וועל אייך דערצעהלען, ווי און פאַר וואָס

איהר זייט מיר געוואָרען, ווי איהר זייט געקומען צו אייער אדווער-
טייזמענט אין דער צייטונג.

ש פ ר ה : איהר דאַרפט עס מיר נישט דערצעהלען. איך
ווייס עס צו גוט.

נ י י מ אן : איך וויל, איהר זאָלט זעהן, אז איך ווייס.
ש פ ר ה : איך גלויב אייך.

נ י י מ אן (גאָר אַ ווילע בעטראַכטען זי) : אויך אין בין
דאָ אזוי מיר און אָבגעקעלט געוואָרען. מיר געוואָרען פון
שטויסען וואַסער, פון טאָן און גאָר נישט אויפמאַן, פון האַלטען
שטענדיג ביים אָנהויב. אָבגעקעלט געוואָרען פון דער אַרומיגער
געלד־יאָגעניס און פּרינציפּענלאַזיגקייט און אונעהרליכקייט, פון
דעם אייביגען פּעראַט צו אלע אידעאַלען און צו יעדעם אידעאַ-
ליזמוס, פון דעם אונפּערשעמטעסטען ציניזמוס. און אין אַ זעהר
שווערער מינוט, ווען די נשמה האָט אין מיר פּערבלוט־גט, האָב
איך געהאַט אויפּגעהויבען אַ רעוואָלווער צו מיין שטערען.

ש פ ר ה (טאַנלאַז) : און?

נ י י מ אן : איהר זעהט דאָך.

ש פ ר ה : וואָס האָט אייך אָבגעהאַלטען?

נ י י מ אן : די ליעבע צום לעבען און — דער אמת.

ש פ ר ה : דער אמת?

נ י י מ אן : איך האָב פּלוצלונג אין דער לעצטער מינוט דער-
קענט דעם אמת.

ש פ ר ה : וואָס איז אייער אמת?

נ י י מ אן : מיר איז געוואָרען קלאָר, אז איך בין דאָך בלויז
אין די מענשען, אין די טוער און מיטקעמפּפּער ענטווישט געוואָרען,
אָבער נישט אין מיין אידעע. (קוקט אָן שפּרען פּיעלדיוויג און
בעגייסטערט.)

ש פ ר ה (נישט גאַנץ בעגרייפּענדיג) : נו, און?

נ י י מ אן (בעגייסטערט) : איהר הערט! דאָס איז דאָך
אַלץ! איך בין מיט אַמאָל ווידער רייך געוואָרען, איך האָב דער-

פיהלט, אז איך בין קיין מאָל גאָר אָרעם נישט געווען. איך האָב אויפגעאָטעמט, מיין נשמה האָט אויפגעיובעלט. מיין גאָט לעבט אין מיר, מיין רעליגיאָן איז מיט מיר. וואָס געהען מיך אלע פּער-רעטער און פּערפיהרער און אלע ענטווישונגען אָן? וואויל מיר, ווען איך וואָלט יעצט געהאט די קראפט פון אַ נביא! איך וואָלט אַרויסגעטריבען פון דעם טעמפעל אלע די פאלשע נביאים און פּער-פיהרער, אלע די יעניגע, וועלכע דיענען זיך און מאכען אַן אָנשמעל, אַז זיי דיענען אַן אידעע. איך וואָלט זיי אַרויסגעטריבען מיט דער גרעסטער אכזריות, ווייל דורך זיי האָב איך מיך געהאט פּערלאָרען, און וואָלט אויפגעהויבען מיין קול אין דעם נאָמען פון מיין רעליגיאָן, אַז מען זאָל מיך הערען ווייט און ברייט. אָבער די קראפט האָב איך נישט געהאט, און איך האָב אויך פּערלאָרען דעם גלויבען אין מאס-מיטינגען אלס ערציהונגס-מיטעל. אַ מאס-מיטינג איז גוט אויף צו כאַפּען אַ נשמה, אָבער נישט אויף צו ערציהען אַ נשמה. און איך האָב אויסגעקליבען מיין אייגענעם וועג, מיין אידעע אַם בעסטען צו דיענען.

ש פ ר ה : וואָס איז אייער אייגענער וועג?

נ י מ אן : איינציגווייז די מענשען צו ערציהען. אַ לאַנגער און לאַנגזאָמער וועג, אָבער פון איין פּאַר מענשען, ווערט אונז דערצעהלט, פון איין אָדם און איין הוה'ן זיינען אַרויסגעוואַקסען אלע מיליאָנען מיליאָסען מענשען, די גאַנצע מענשהייט. האָט איהר מיך פּערשטאַנען? נעמען אַן איינצעלנעם און איהם ערציהען און אויפקלערען — — —

ש פ ר ה (בימער): האַר-האַר, גאָט! און אייער איינצעל-נער, פון אייך ערצויגענער און אויפגעקלערטער, וועט אַרויס אין לעבען, און באַלד וועט איהר פון איהם הערען: איך מוז אַ לעבען מאַכען! איך מוז לעבען! און ער וועט אָנהעבען צו האַנדלען מיט אידעען און אידעאַלען. אַלץ וועט ער איבערלענען אויף געלד-לשון, אויף אַלץ וועט ער קוקען פון דעם שטאַנדפונקט פון

דעם מאָגען, פון אַ בעסערער דירה, פון מעהר וואָל־לֶטֶאָג. אַ לעבען
 מאַכען! אַ לעבען מאַכען! (עס קלאַפּט אין טיר.) קאַס־אין!
 מנשה (קומט אַרײַן): ענטשולדיגט, אײַך האָב דאָ — —
 שפרה (האַרט): עס איז נישט קײַן שידוך, פעטער.
 מיסטער נײַמאַן איז בלױז געקומען צו ראַטעווען מיין נשמה,
 אַרױפצופיהרען מיך צוריק אויפֿ'ן ריכטיגען וועג פון מענשען־
 רעטעריי. דאָס וועט איהם אָבער נישט גליקען, פעטער. אײַך
 האָב פערברענט הינטער מיר מײַנע שיפען. מיין וועג פיהרט
 יעצט נאָך אַמאַהאַ. יענער האָט מיר נישט געהײסען וואַרטען
 צוויי חדשים, ביז ער וועט קומען ראַטעווען מיין נשמה. יענער
 האָט — — —

מנשה: אָבער, שפרה, קום דאָך צו דיר. ווי רעדסטו
 עפעס? בערוהיג דיך. דו ביזט אין גאַנצען אַרױס פון די כלים.
 (צו נײַמאַנ'ען.) און איהר זײַט געקומען פון טשיקאַגאָ צו — ?
 דאָס דאַרף מען קאָנען. ספּעציעל צוליבע דעם געקומען?
 נײַמאַן: און צו פּערדיענען פינף איבעריגע דאָלער וואָלט
 אײַך יאָ געמאַגט קומען ספּעציעל?

מנשה: הם! פאַראַן דאָך מענשען אויף דער וועלט! הם!
 און מיר רוישען זיך אַלץ! מיר ווײַלען רײַך ווערען! מען זוכט
 די מעגליכקײַט, מען יאָגט זיך נאָך דער געלעגענהײַט — אײַך
 האָב מיר מיין פּלאַן און פּרעג נישט קײַן סך קשיות, דו רײסט
 דיך נאָך אַמאַהאַ און — און — אײַך האָב דאָ פּערגעסען מײַנע
 סיגנאַרעטס. אָט זײַנען זײ טאַקע.

שפרה: וואָס ווײסט איהר וועגען דעם אַמאַהאַר, פעטער?
 מנשה: גאָר נישט. מיר געפּעלט מעהר נישט, וואָס דו
 האָסט זיך אָנגעכאַפּט אָן איהם, ווײל ער האָט אַ סך געלד. ער
 פאַסט מיר נישט אַרײַן אין דיין אַרווערטיזומענט. נישט אַזאַ
 האָסטו פּערלאַנגט.

שפרה: פעטער, איהר ווײסט, פאַר וואָס...

מנשה: זאָג איך דיר, אָ דו דארפסט נישט פאָהרען.
לאָז מיך נאָר אויספיהרען מיין פלאַן.

שפרה: און אייער פלאַן איז אַזעלכער, אויף וועלכען מען
דארף פרעגען קשיות?

מנשה: האָ? העהע! קשיות! אַ פלאַן ווי אלע אמע-
ריקאנער פלענער! געלד און פארטיג.

שפרה (איינדריןגליד): פעטער!

מנשה (פערלאָרען): העהע... יאָ, איך געה יעצט.

שפרה: אפשר איז אָמאָהאַ אַ סך בעסער?

מנשה: ניין, ניין. וואָס מיינסטו, וועל איך טאָן? נאָ,
נאָ, דו הער דיר שוין בעסער צו צו מיסטער ניימאן, העהע... אַ
נוטען טאָג אייך.

שפרה: פעטער, איך וועל דאָך סיי ווי סיי פאָהרען נאָך
אָמאָהאַ.

מנשה: נו, וועגען דעם וועלען מיר נאָך רעדען. אַ
נוטען טאָג. ווינשט מיר גליק. (געהט צו דער טיר, בלויבט שמעהן,
ווענדט זיך אום קענטיג אויפגערעגט, גאַנץ בלאַס.) שפרה'טשקע,
אויב עפעס זאָל זיך מיט מיר — — (שטאַרקט זיך, שמייכעלט.)
העהע, יאָ, יאָ. ווי איך בין אַ איד, איך וואָלט געווען אַ בעלן צו
צוהערען זיך אַביסעל צו מיסטער ניימאן, העהע. נאָ, איך געה.

שפרה: פעטער, איהר זייט אונרוהיג.

מנשה: איך בין — וואָס? האָהאַ! גוד ביי! דאָ
סווידאַניאַ! אָ רעוואַזאַר! האָהאַ! (געהט אַרויס.)

שפרה (שמעהט אויף, געהט צו דער טיר, בלויבט שמעהן און
פערברעכט די הענד איבער די אויגען. פאַנזע).

ניימאן: איך בין אייך שולדיג און ענטפער, מיס קונין.

שפרה (האַסטיג אראַבנעמענדיג די הענד): ווי?

ניימאן: איהר האָט פריהער געזאָגט, אָ דער איינצעל-
נער, פון מיר ערצויגענער, וועט אַרויסגעהן אין לעבען, וועט ער

אָנהעבען צו קוקען אויף אַלץ פון דעם שטאנדפונקט פון מאכען אַ לעבען.

ש פ ר ה (מיט עקעל): און וועט ווערען אזוי שלעכט און געלד־הונגערניג ווי אַלע אַנדערע!
נ י י מ א ן : וועל איך אָנהעבען מיט אַ צווייטען, מיט אַ דריטען, מיט אַ פיערטען.

ש פ ר ה (קוקט איהם האַרש אָן): האָט איהר שוין עמיצען אויפגעצויגען, אָדער איך בין אייער ערסטער פערזוך?
נ י י מ א ן : די פראגע געהערט נישט צו דער זאך. ווען איך האָב אפילו גאָרנישט נישט אויפגעטאָן, אין מיר לעבט און וועט לעבען דער גלויבען, אַז מיט מיר איז דער אמת, און דער אמת וועט סוף כל סוף מוזען זיעגען.

ש פ ר ה (אַ ביסעל ווייכער): זייט איהר שוין לאַנג אזוי?
נ י י מ א ן : דאָס מאַכט ווידער נישט אויס. ווען איך וועל אייך זאָגען, אַז איך געה מיר מיין וועג אזויפיעל און אזויפיעל יאָהרען, וועל איך אייך דען בעסער קאַנען טרייסטען, ווי מיט דעם, וואָס קומט אַרויס פון מיין נשמה? איך וויל בלוין —
ש פ ר ה (שרויב אויס פערצווייפעלט און ביטער): וואָס ווילט איהר פון מיר? וואָס זייט איהר געקומען? וואָס פייניגט איהר מיד?

נ י י מ א ן : איך וויל אייך העלפען, איך וויל אייך אומ־קערען צוריק אייער נשמה־רוה, איך וויל אייך צוריקגעבען אייך אליין.

ש פ ר ה : דאָס איז נישט אמת! איך קען אייך נישט, איך ווייס נישט, וואָס איהר ווילט, וואָס איהר זוכט דאָ ביי מיר!
נ י י מ א ן : נאָר דאָס, וואָס איהר האָט פון מיר געהערט.
ש פ ר ה : אויב אייך איז אזוי געלעגען אין זינען צו ראַטעווען מיין נשמה, פאַר וואָס האָט איהר מיד געלאָזען ווארטען צוויי חדשים? ווייסט איהר נישט, וואָס צוויי חדשים זיינען פאַר אַ פערצווייפעלטער, מיר געוואָרענער?

ניי מאן: אזויפיעל האָט מיר געדארפט נעמען אָבצור-
שפּאַרען אויף דער רייזע פון טשיקאגאָ נאָך ניו יאָרק.
שפּר ה (כליבט שטעהן ווי בענומען): מינט איהר עם
ערנסט?

ניי מאן: איך זאָג קיין ליגען נישט.
שפּר ה (לאַזט זיך אַראָב איבער'ן טיש מיט אַ געוויין).
ניי מאן: דאָס איז גוט. די טרערען וועלען איך וויכער
מאַכען, וועלען אַראָבשווינקען די גרויסע איינגעשפּאַרטקייט, דעם
צו-להכעים, און איהר וועט גענעזען ווערען. אייער נשמה וועט
ווידער אויפגעפענט ווערען פאר דער מענשען-ליעבע, וועלכע
האָט געלעבט און געבליהט אין איהר, אייער הארץ וועט ווידער
אָנהויבען צו שלאָגען מיט דעם אַלמען קאמפּר-מוט, אייער גלויבען
און אייער גאָט וועלען ווידער אויפשטראַהלען אין איך.
שפּר ה (דורך טרערען, ווי אין געבעט): איך קאָן נישט
מעהר. איך קאָן נישט מעהר! איך קאָן נאָך בלויז לעבען פאר
מיר אַליין און פאר די נאָהענטע, וועלכע נויטיגען זיך אין מיין
מאַטעריעלער הילף. איך קאָן נאָך זעהן אַרויסצוגעניסען פון לעבען
כאָטש אַ מינימום גענוס. איך קאָן נישט אַנדערס און וויל נישט
אַנדערס.

ניי מאן: דאָס גאנצע מאטעריעלע גליק קאָן פּערשווינדען
איבער אַ נאַכט, די גאנצקייט פון דער נשמה איז דער עיקר.
פּערשטעהט, איך בין אויך פאר גענוס און גליק, דאָך — — —
(געשרייען אין גאָס).

שפּר ה (זעצט זיך אויף, דערשראָקען): וואָס איז דאָס?
ניי מאן (איילט צום פענסטער און קוקט אַרויס): עמיצער
איז דאָכט זיך איבערגעפּאָהרען געוואָרען פון דער קאר.
שפּר ה (אין געשטייגערטען שרעק): איבערגעפּאָהרען גע-
וואָרען? ווער?

ניי מאן: אַ איד. מען טראַגט איהם. דער אָרם, דאָכט
זיך... (דערשראָקען). אוי, איך וואָלט געשוואָרען, אז...

ש פ ר ה (שפרינגט אויף און לאָזט זיך צום אַנדער פענסטער).
 נ י י מ א ן (איילט צו איהר): נ י י ן, נ י י ן, נ י י ן, איהר דארפט
 נישט...

ש פ ר ה (איז שוין ביים פענסטער און קוקט אַרויס. פלוצלונג
 שרייט זי אויף מיט אַ בענומענעם קול): דער פעטער! דער פעטער!

פאַרהאַנג.

פיערמער אקט

צוויי וואָכען שפעטער. — די קיך און אַרויסגאנגס-צימער אין מנשה'ס וואוינונג. אין דער הינטערוואַנד די גרויסע טיר צום פראַנט-רום און די אַנדערע צימער. לינקס, פאַרנט, אַ פענסטער, ווייטער הינטען דער אויווען, הינטער דעם אויווען אַ גלעזערשראַנק. רעכטס, פאַרנט, די אַרויסגאנגס-טיר, ווייטער הינטען דער סינק און דער וואַש-טאַב. אין מיטען, פאַרנט, אַ מיש מיט שמוּלען. שפרה און איידע זיצען ביים מיש.

א י ר ד ע (ווישענדיג זיך די אויגען): ווי מאַך איך, איך זאָל נישט וויינען? איך וועל איהם דערזעהן, וועל איך מיך דאָך נישט קאָנען איינהאלטען.

ש פ ר ה: טו אזוי ווי איך. זעהסט, איך נעם מיך אַן פול מיט אַטעם — און — און — (צואוויינט זיך און לעגט אַוועק דעם קאָפּ אויפ'ן מיש.)

א י ר ד ע (וויינט שטאַרקער).

ש פ ר ה (העכט אויף דעם קאָפּ, ווישט זיך די אויגען): אַך, מיר זיינען אַ שוואַך פּאָלק! עס איז דאָך נאַריש! וואָס וויינען מיר? מיר וויינען איבער זיין פערל־אַרענער האנט, און דאַרפען אונז דאָך גאָר פרעהען, וואָס ער איז אונז לעבען געבליבען, וואָס ער קומט אהיים אַ געזונטער, וואָס ער וועט וויעדער זיין מיט אונז (סטאַרעט זיך צו לאַכען). דאָס ביזט דו שולדיג, וואָס איך וויין אזוי. אָבער מעהר וועל איך נישט וויינען. (שמעהט אויף.) אַט וועל איך מיך צוואמעננעמען — גענוג, אַראָבגעשלונגען די טרערען, איך וויין נישט מעהר. (פעסט, מיט צונויפגעדיקטע פּוּיסמען.) איך ווייס נישט מעהר! אַט אזוי אַ דריק איך צונויף די

פויסטען, די נעגעל אריינגעשטאָכען אין דאָס פלייש און ניטאָ קיין וויינען מעהר! און וויינסטו, שלאָג איך דיך, וואַרף איך דיך ארויס פון שטוב. (נעמט אַן איידע'ן פאר ביידע אַקסלען און טרויסעלש זי.) בעגרייף, ער קומט אַ לעבעדיגער אהיים! און איז געזונד! בעגרייף עס! בעגרייף עס!

איי דע: שפרה'טשקע, איך בעגרייף עס דאָך, איך טראכט עס מיר אליין, אָבער איך קאָן מיך נישט געוועהנען מיט דעם געדאנק, אז ער האָט יעצט בלויז איין האנט. טויטהלשות פלעגט מיר אונטערגעהן אין האָספיטאל, ווען איך פלעג אַ קוק טאָן אויף זיין לינקער זייט און זעהן, אז דער אָרם פעהלט; אַ טויט־שרעק פלעגט אויך מיר אָנפאלען.

שפרה (מיט קאָפֿ־שאַקלען, דעם בליק אָנגעשטעלט און דער ווייס): ווי מוז ער אליין נעביך ליידען? פופציג יאָהר האָבען צוויי הענט און פלוצלונג — וואָס פאר אַ וועהטאָג דאָס איז! וואָס פאר אַ גרויסער נשמה־וועהטאָג דאָס איז! הערסט, איידע, מיר מוזען אונז שטאַרקען. מיר מוזען אַרויפזעצען אויף אונז די פּרעהליכסטע געזיכטער. דער עיקר קיין וואָרט מיט איהם נישט רעדען וועגען דער פעהלענדיגער האנט. קוקען אויף דעם היינ־גענדיגען אַרבעל און מאַכען זיך, ווי מיר זעהען נישט, אז...

איי דע (צואוויינט זיך וויעדער).

שפרה: וויין דאָך נישט! וויין דאָך נישט! ער קאָן דאָך גלייך אריינקומען — שטאַרק דיך דאָך! (זי דריקט זיך דאָס מויל, זי זאָל זיך נישט צואוויינען. עס קלינגט.) דאָס קומט ער אַ ודאי מיט אייזיק'ען. (עפענט די טיר. ניימאָן טרעט אַריין. דאָכע בעווייזט זיך אין דער פּראַנטרום־טיר; דערזעהענדיג ניימאָנ'ען, פּערשווינדט זי צוריק.)

ניימאָן: גוטען טאָג. אייער פעטער שוין דאָ?

שפרה: מיר וואַרטען אויף איהם. איך האָב געוואָלט געהן נאָך איהם אין האָספיטאל, מוז איך אָבער זיין מיט דער

בייבי דאָ, וועלכע וויינט און וויינט אלץ. האָט איהר עפעס אַ תרופה צו איהר וויינען?

ניימאן: בין איך עפעס אַ פאמענירטער טרערען-שטילער? זי וועט זיך ביסלעכווייז צוגעוועהנען צו זיין האַנט און אויפהערען צו וויינען.

שפרה: איך וויל אָבער, זי זאָל נישט וויינען פאר דעם פעטער אין די אויגען.

ניימאן: ער ריכט זיך שוין אויף טרערען. ער וועט זיך וואונדערען, ווען ער וועט נישט זעהן פאר זיך פערגלעזטע אויגען.

שפרה: מאָג איך הייסט עס אויך וויינען?

ניימאן: ווען עס וויינט זיך אייך.

שפרה: איך וויל אָבער נישט! איך וויל אָבער נישט! איך וויל איהם בעגעגענען מיט אַ פרעהליכען געזיכט. איך וויל איהם זאָגען, ווי גליקליך איך בין, וואָס ער איז וויעדער דאָ מיט אונז. איך וויל נישט וויינען.

ניימאן: עס קאָנען אויך זיין פרידענסטרערען.

שפרה: איהר ווילט דורכאויס, איך זאָל וויינען!

ניימאן: ניין. עס פרעהט מיך גאָר צו זעהן, ווי איהר קעמפט געגען אייערע טרערען. עס איז דאָ נאָך וואָס אין אייך פון דער אַלטער קעמפּפּערין, פון דעם ווילענמענש, פון דער טוערין. איבריגענס, ווי שמעהט עס מיט דעם געלט? זאָגט ער זיך נאָך אלץ אָב פון אַנצונעהמען דאָס געלט פון דער קאָמפּאני?

שפרה (טרויעריג). ער האָט שוין אונטערגעשריעבען אַ פאפיער, אז ער זאָגט זיך אָב פון אלע געלטמאָהנונגען, בתנאי אז דער קאָנדוקטאָר און מאָטאָרמאן זאָלען צוריק קריגען זייערע שטעלען און נישט בעשטראַפט ווערען.

ניימאן: מערקווירדיג! וואונדערבאר!

שפרה: פערשמעהט איהר אָבער יעצט, וואָס איך מוז

טאָן?

ניימאן: איהר זאָלט יעצט אזוי האנדלען, ווי איהר וואָלט געהאנדעלט פאר זיעבען יאָהרען אין רוסלאַנד. די אידעע איז ביי אייך געוועזען איבער דאָס פריוואַטע לעבען פון אייערע קרובים. שפרה: די אידעע! די אידעע! ווילט איהר נאָך אלץ נישט איינזעהן, אז מיינע פליגלען זיינען מיר אָבגעהאקט געוואָרען, און איך קאָן מיך שוין מעהר נישט אויפהעבען צו די הימלען, אין וועלכע איך האָב א מאָל ארומגעשוועבט? מינטערט מיך נישט. לאַזט מיך טאָן דאָס ביסעל, וואָס איך קאָן, אין דעם איינגען קרייז פון מיינע נאָהענטע! ווען איך האָב געשריבען מיין אדווערטייז-מענט, האָב איך געטראכט נאָר פון אן אייגענעם ווינקעל און אייגענעם גליק. איצט פערבינד איך מיין לעבען מיט דעם לעבען פון מיינע נאָהענטע. דאָס דערהויבט מיר אביסעל דעם ווערט פון מיין לעבען, און איך וויל זיין צופרידען — איך וויל זיין צופרידען.

ניימאן: די גאנצע וועלט וועט אייך גערעכט געבען און קוקען אויף מיר ווי אויף א נאר, ווי אויף א „קרענק“. אָבער איך קאָן מיך נישט בערוהיגען. איהר זייט צו עהרליך. עס לעבט נאָך אין אייך...

שפרה: גאָרנישט! גאָרנישט! גאָרנישט! הערט אויף! ניימאן: עס לעבט נאָך אין אייך די ביינקענים נאָך דעם פערלאָרענעם גאָט! עס איז נאָך פריש אין אייער זכרון דאָס גליק און דאָס פרייד פון דער ארבייט פאר א גרויסער אידעע, אייער הארץ קלאפט נאָך —

שפרה (היסטעריש): איך וועל דעם פעטער נישט לאַזען פעהרונגערען, און זי מוז נאָך ליבערטי, און איך אליין וויל האָבען רוה, מאטעריעלע רוה, און אן אייגענעם ווינקעל, און קערפערליך גליק... (עס קלינגעלט).

איידע (אוילט די מיר אויפצועפענען).

דאָבע (בעווייזט זיך וויעדער אין דער פראַנטרום טיר).
שפרה (מיד, טאָנלאַז): הערט אויף! הערט אויף!

נעלסאָן (קומט אַרײַן): שוין געקומען?
 דאָב ע (ארוינטרעטענדיג אין קיך): נאָך נישט.
 נעלסאָן: אלזאָ, איך האָב זיך דורכגערעדט מיט מיין
 פריינד, לאָיער מאַרקוס. מען קאָן מאַכען דעם פּראָצעס. מען
 וועט דערקלערען, אז דורך דער קאָטאָסטראָפּע איז ער שוואַכזיניג
 געוואָרען און איז נישט פּעראַנטוואָרטליך פאַר דאָס, וואָס ער טוט.
 שפּרע: אין וועמעס נאָמען וועט איהר מאַכען דעם
 פּראָצעס?
 נעלסאָן: ווי הייסט, אין וועמעס? אין איהר, אין זיין
 ווייב'ס. זי איז אויך דער גרעסטער און נאָהנטסטער קרבן פון
 זיין משוגעת.
 שפּרע: און זיין זוהן וועט נאָר קיין דעה נישט האָבען?
 נעלסאָן: עס איז אויך אין אייזיק'ס אינטערעסען —
 איידע: ניין, אייזיק וועט קיינמאָל נישט צולאָזען, מען
 זאָל זיין טאַטען דערקלערען פאַר משוגע.
 דאָב ע: ער דערקלערט זיך אליין, מען דאַרף איהם נישט
 דערקלערען.
 נעלסאָן: אַ מענש, וועלכער האָט זיך עפּעס אַרײַנגעד
 נומען אין קאַפּ אַ משוגעת און האָט אויף קיינעם נישט קיין
 רחמנות — —
 שפּרע: וואָס היצט איהר אייך אזוי? וואָס האָט
 איהר אייך אזוי דאָ אָנגענומען?
 נעלסאָן: עס איז אַ רחמנות אויף איהר! וועגען איהר
 לאַגע האָט איהר קיינער נישט אַ טראַכט געטאָן! אייך איז
 קיינעם נישט איינגעפּאַלען, וואָס וועט זיין איהר סוף מיט אַן
 אַלמען, משוגע'נעם, פּעראַריפּעלמען בעטלער!
 שפּרע: מר. נעלסאָן, גלייך זאָלט איהר אַרויס פון דאַנען!
 דאָב ע: אזוי אפילו? איך בין דאָ די בעל־הבית'טע!
 שפּרע (צו נעלסאָן): גלייך אָבער זאָלט איהר אַרויס!
 נעלסאָן: איך האָב דאָך גערעדט פון מענשליכען שטאַנד־

פונקט. איך בין נישט אויסען געוועזען קיינעם נישט צו בעליי-דיגען. און אז איהר טרייבט מיך, וועל איך אייך זאָגען, אז איך בין צו אייך נישט געקומען און אז איך וועל נישט אוועקגעהן פון דאנען, ביז איך וועל נישט וויסען, אז איהרע אינטערעסען זיינען בעשיצט. און מען לאכט פון אייך, פערשטעהט איהר — מען לאכט — (מנשה'ס שטימע אויף די טרעפ.)

איידע (שרייט אויף): דער שווער!

נעלסאָן (ווערט אַבהענדיג, פערלאָרען).

ניימאָן (געהט לאַנגזאַם אַרײַן אין פּראָגנדרום).

דאָבע (שעפּטשעט עפעס געלסאַנ'ען). נעלסאָן (געהט אַרײַן אין

פּראָגנדרום).

מנשה און אייזיק (קומען אריין. מנשה זעהט אויס פועל עלטער און גרויער, דאך אויף זיין ליידענדיגען, פאר שמערץ אפמ אויפצוקענדיגען געזיכט ליעגט זיין געוועהנליכער, גומער שמויכעל. דער לינקער ארבעל היינגט. אייזיק נעמט פון איהם אראב דעם מאַנטעל. שפרה ווארפט זיך איהם די ערסטע אויפ'ן האַלז. איידע ברעכט אויס אין אַ געוויין, וועלכער בריונגט ארויס שפרה'ן פון איהר פאַסונג. זי לויפט אַוועק אין פּראָגנדרום, איידע לויפט איהר נאָך).

מנשה (קוקט נאך די אנטלויפנדיגע מיט קאַפּ-שאַקלען און טרויעריגען שמויכעל): נו, וואָס איז דען? וואָס אַנטלויפט איהר? (צו אייזיק'ען, אַנווייזענדיג אויף דער פעהלענדער האַנד.) נאָך נישט צוגעוועהנט געוואָרען, העהע. געה בערוהיג זיי.

אייזיק (געהט אין פּראָגנדרום).

מנשה (ווענדט איצט זיין בליק צו דאָבע'ן). גוטען טאָג, דאָבע!

דאָבע (טרוקען): גוטען טאָג!

מנשה: ווילסטו מיר נישט האַנד און קום געבען צו אַ „ברוך הבא“ און „מחיה המתים“?

דאָבע (ווענדט אַב דעם קאַפּ אָן אַ זייט מיט פּעראַכטונג און ביטערקייט).

מנשה: נו?

דאָבע: איך פיהל נישט, ווי צו געבען, גיב איך נישט.
 מנשה: אויך גערעכט. שטעל דיר אָבער פאָר, אז איך
 האָב דאָס פאפיער גאָר נישט אוועקגעגעבען און האָב בעשלאָסען
 אָנצונעהמען דאָס געלט.

דאָבע (ווענדט זיך אום צו איהם).
 מנשה: שטעל דיר עס פאָר. האָב דאָס פאפיער גאָר
 צוריסען און —

דאָבע: האָסט עס ווירקליך?
 מנשה: ווירקליך. און איך האָב נאָך בעשלאָסען, וואָס
 מעהר געלט ארויסצורייסען. די האנט וועט מיך מוזען מאכען
 פאר א גביר.

דאָבע: האָסטו דיך דאָך איבערגעלעגט?
 מנשה: איבערגעלעגט, איבערגעלעגט. ארויסגעשלאָגען
 פון זיך די משוגעת. האָב איינגעזעהן! וועסטו מיר יעצט געבען
 מיין וואַרימען „ברוך הבא“?
 דאָבע (איבערלעגט אַ מאַמענט, קוקט זיך אין איהם איין,
 צו נאָרשער זי נישט, רייסט זיך אָב פון איהר אָרט און געהט צו איהם
 צו גאַנץ לאַנגזאַם און ציהט אויס די האַנד).

מנשה (נעמט נישט איהר האַנד און שאַקעלט טרויעריג דעם
 קאַפּ): נין, איך וויל ביי דיר נישט אויסנארען קיין קום. דאָס
 פאפיער איז ביי דער קאַמפאני אין די הענט, איך וועל קיין איין
 גראַשען נישט אָננעהמען.

דאָבע (ציטערט אויף פאָר כעס און בייזקייט): אוי!
 מנשה: גאָט איז מיין עדות, אז איך וואָלט געוואָלט האָ-
 בען פון דיר דעם וואַרמסטען ברוך הבא. אָבער איך וועל איהם
 נישט קויפען פון דיר פאר דאָס געלט.
 דאָבע: פאר וואָסער געלט? מיט וואָס איז דאָס
 געלט שלעכט? זיי האָבען דיר דאָך אַליין אָנגעבאַטען דאָס געלט!
 מנשה: איך בין אויף דיר אַ האָר נישט אין כעס. איך
 גיב דיר אין גאַנצען גערעכט. האָסטו חתונה געהאַט מיט מיר

נישט אויס ליבע. עס איז ביי דיר געוועזען א געלט-שירוף, און אז ניטאָ קיין געלט, איז אויס שירוף. איך ווייס עס זעהר גוט. דאָ ב ע : האָסט שוין דאָרטין אין שטעדטעל אויך קיין געלט נישט געהאט, בין איך עפעס געוועזען אַנדערס צו דיר? איך האָב געוואוסט, אז דאָס איז ניט דיין שולד, אז די פּאָגראַם-שטשיקעס האָבען אונז רואינירט, און איך האָב געטראָגען די אַרימקייט, ווי איך וואָלט זי געטראָגען, ווען איך וואָלט מיט דיר חתונה געהאט אויס ליבע פון דער ריינסטער פּראָבע. איז עס אפשר נישט אזוי?

מנשה (זיפצט טיעף אויף) : עס איז אזוי, דאָבע.

דאָ ב ע : דארפסטו מיר נישט אויפוארפען קיין געלט-שירוף. און איך וואָלט דאָ אין אמעריקא אויך געליטען, ווען דו אליין וואָלסט נישט מיט די אייגענע הענט אדיינגעצויגען די אַרימקייט אין שטוב. צוערסט מיט דער פרומקייט, און יעצט מיט דער משוגעת. איך וועל גאנץ בעשטימט נישט וועלען אויסגענהן פאר הונגער מיט אַ משוגע'נעם קריפעל.

מנשה (ציטערט אויף) : אַ משוגע'נעם קריפעל! העהע!

יא, יא, איך גיב דיר דאָך גערעכט.

דאָ ב ע : א סך קומט מיר דערפון ארויס, אז דו גיסט מיר

גערעכט.

מנשה : און אז איך וועל דיר זאָגען, פאר וואָס איך האָב

מיך אָבגעזאָגט פון דעם געלט?

דאָ ב ע : איך וויל נישט וויסען פון קיין שום פארוואָס.

עס איז נישטאָ אויך קיין פארוואָס און קאָן נישט זיין. דו ביזט איבערגעפּאָהרען געוואָרען, און די קאָמפּאָני אליין האָט דיר אָנגעבאָטען געלט. ניטאָ קיין פארוואָס. עס איז פשוט אַ משוגעת. און אויב דאָס איז ביי דיר אַ מיטעל פטור צו ווערען פון מיר, האָסטו קיין בעסערע זאך נישט געקאָנט אָבטראַכטען. ווארום איך וועל זיכער מיט דיר נישט בלייבען. אמעריקא איז אַ פרייע מדינה, און איך וועל מיין שטעדטעל בעשמעהן.

מנשה: דו ווייסט דאָך, אז איך האָב געוואָלט אריינקריגען אַ סך געלט און דורך בעלזינען, אומקערען דיר פאר דיין טרייקייט. דאָבע: שיין האָסטו מיך בעלזינט! (ווייזט איהם אויף זיין לינקען אָרם.) זעהר שיין! און נאָך שענער ווילסטו מיך בעלזינען. וועסט קריגען אַ פּאָר טאָרבעס און אויפהיינגען אויף דיר און אויף מיר און לאָזען זיך מיט מיר איבער די הייזער, אַבי רער קאָנדוקטאָר מיט דעם מאַטאַרמאַן זיינען פּערזאָנאַט! מנשה: מיר האָבען אַ גאָט, דאָבע! מיר האָבען אַ גרויסען גאָט.

דאָבע: אָט דאָס איז אַלץ, וואָס מען האָט יעצט פון דיר. איז געוואָרען פרום ווי אַ שטעקען און רעדט אַלץ מיט גאָט. מנשה (קוקט זי אָן מיט פּאַרוואָרף, כאַפּט זיך אָן פאַר דער לינקער אַקסעל, אונטערדריקט אַ קרעכץ און ווענדט זיך צו דער פּראָנטי-רום טיר, עפענענדיג זי): וואו זייט איהר, קינדער? וואָס האָט איהר אייך בעהאַלטען? (אייזיק, שפרה און איידע קומען לאַנגזאַם אריין, טרויעריגע, פּערוויינטע, לאָזענדיג די טיר אָפען.) איהר האָט אייך אויסגעוויינט? אויף וואָס האָט איהר געוויינט? אויף מיין האַנד, וועלכע איז מיר פּערל־אַרען גענאָנגען? אָדער אויף מיין שכל? אָדער אויף דאָס געלט? וואָס בין איך יעצט? האָב געוואָלט זיין אייער גאַנצע האָפּנונג, בריינגען אייך אַלע ישועות, און בין יעצט אַ שברי כלי, אַ צובראַכען שערבּעל, אַ משוגע/נער קריפּעל, וועלכער קאָן נאָר בלויז רעדען מיט גאָט. די וואַרפּט מיר דעם גט פאַר די פּיס. ווילט איהר עס אויף טאָן? וואָס בין איך אייך יעצט אַלעמען? אוי! (כאַפּט זיך פאַר דער לינקער אַקסעל.)

שפרה (האַסטיג): איהר מיינט נישט, וואָס איהר זאָגט, פעטער! איהר ווייסט גאַנץ גענוי, אז ביי אונז זייט איהר נישט וועניגער געוואָרען. איהר ווייסט, פאַר וואָס מיר האָבען געוויינט. מיר האָבען נישט געוואָלט וויינען, מיר האָבען געוואָלט מאַכען די פּרעהליכסטע געזיכטער. איהר זעהט די נעגעל אין מיין הויט?

דאָס האָב איך מיך געוואָלט איינהאלטען פון וויינען, אָבער עס איז נישט געלונגען. ידאָך נישט מעהר, פעטער. מיר זיינען איבער-גלוקליך, וואָס איהר זייט לעבען געבליבען. עס איז ביי אונז היינט דער גרעסטער יום־טוב, וואָס איהר זייט געקומען אַהיים. מנשה (אָבווישענדיג זיך אַ טרער, סטאַרעט זיך צו לאַכען): אַ טשיקאווע זאך, דער אָרם פעהלט מיר און טוט מיר נאָך וועה. ביז אין דער שפיץ פינגער טוט ער מיר וועה. אָט קאָן איך דאכט זיך אָננעמען די וועהטאָנדיגע פינגער און צודריקען זיי. אַ משונה דיגער שמערץ. די לופט טוט וועה, העהע. — יאָ, יאָ, שפרה'טשקע. איך ווייס אייך, קינדערלעך, איך ווייס אייך. נאָר אין מיר אליין קלאָנגט דאָס הארץ. וואָס וועט זיין מיט דיר, איידעלע? ווי דאָס וויינט אלץ. וואָס וויינסטו, קינדעלע? דו טאַרסט ניט וויינען. דאָס ניט דיר נישט צו קיין געזונד. דאָס מאכט ניט שטאַרקער דייע שוואכע לונגען. מוזט נאָך ליבערטי און — (קרעמפּט פער-צווייפּלט די רעכטע האַנד.)

איידע: אַך, איך וועל געזונט ווערען אָהן ליבערטי. מיר געהט שוין אַ סך בעסער.

איידיק: ווען דו וואָלסט אָבער אָנגענומען דאָס געלט — מנשה: וועגען דעם זאָלסטו מיט מיר נישט רעדען, האָב איך דיך געבעמען. זאָלסט מיר עס מעהר נישט דערמאָנען.

איידיק: און אויך דעמאָלט נישט, ווען איך וועל דיר זאָגען איידע'ן אין די אויגען, אַז זי האָט געזאָגט אַ ליגען, אַז איהר געהט נאָר אַ סך ערגער, אַז זי מוז אין ליבערטי וואָס שנעלער? מנשה: וואָלסטו געוואָלט, איך זאָל געהן גנב'ענען געלט און דיר געבען?

איידיק: אָבער דו זאָגסט דיך דאָך אָב פון געלט, וואָס מען ניט דיר!

מנשה: די זעלביגע זאך.

דאָבע: עס איז משוגע צו ווערען!

נעלס אָן (איילט ארוין, אויסשרויענדיג): נעה איך יעצט צום לאַיער!

מנשה: אַהא, מר. נעלסאָן! וואָס עפעס איהר צום לאַיער?

נעלס אָן: מיר וועלען מאכען אַ פראַצעס אָהן איך. זי וועט מאכען דעם פראַצעס.

שפרה (שרויט אויף): מר. נעלסאָן!

מנשה: אָהן מיר?

שפרה: איהר זאָלט שווייגען! שווייגען זאָלט איהר! מנשה (האַלט שפרה'ן צוריק): שאַ, שטיף, לאָז זיך דורכ-רעדען. ווי איז דאָס אָהן מיר? איך בין דאָך נישט טויט. איך וועל דאָך מוזען אויפטרעמען אלס עדות. מען וועט דאָך מוזען בעווייזען, אז מיין האַנד איז אָבגעשניטען.

נעלס אָן: דער לאַיער וועט שוין אלץ בעוואָרענען.

מנשה: מילא, וועל איך מוזען אויסשפיעלען מיין גרעסטע קאָרט. (אַלע קוקען איהם געשפּאַנט אָן.) איהר ווילט זי טאַקע וויסען מיין גרעסטע קאָרט? איך האָב זי געוואָלט האַלטען בסוד, איך האָב מיך געשעמט צו דערצעהלען אייך דעם אמת. אָבער אַז מען וועט מוזען, וועל איך איהם דערצעהלען אפילו אין געריכט. (קוקט שאַרף אָן די אַרומיגע און שרויט ארויס פון צווישען די ציינער.)

איך האָב מיך מיט אַ כיון אַראָבגעוואָרפען פון דער קאר! איידע: אוי!

שפרה (ניעדערגעשלאָגען): איך האָב עס גערעכענט!

דאָבע (מיט עקעל): איך האָב עס געוואוסט!

מנשה (מיד, טאַנלאָז): איך האָב געטראכט, איך וועל מיך אַ ביסעל אָבשלאָגען, אפשר אויך אַ ביסעל צוקרייניקען, דערפאר אָבער וועל איך איינקאסירען פון דער קאָמפּאַני עטליכע הונדערט דאָלער וועהמאָנגעלעט, און מיט דעם געלט וועל איך מיך דערנאָך ארויפּשלאָגען אויף אַ וועג.

נעלס אָן (לאַכט): וואָס אַ מענשען קאָן איינפאַלען!

מנשה: איהר לאכט? אָבער פאר מיר איז קיין אנדער ברירה נישט געוועזען. אלץ האָט זיך אָנגעקליבען אויף אַ מאָל: די מיאוס'ע פּעדלעריי, זי מיט איהר שנאה און פּעראכטונג, איידעלע מיט איהרע לונגען, און זי מיט איהר אָמאָהא. איך האָב געמוזט קומען צו געלט און קיין אנדער פלאן נישט געזעהן פאר זיך. איך האָב אָבער פּערגעסען, אז מיר האָבען אַ גאָט אין הימעל, וועלכער זעהט אלץ און ווייס אלץ. איך האָב מיין גאנץ לעבען געהאט ריינע הענד, איך האָב קיינמאָל ניט פּערנומען קיין פּרעמדען גראָד שען, יעצט האָב איך זיי געוואָלט בעשמוצען, פּעראומריינגען, געוואָלט אדיינכאפּען פּרעמד געלד און אפילו נישט אַ טראכט געמאָן, אז צוויי אונשולדיגע מענשען, דער קאָנדוקטאָר און מאָטאָר-מאָן, וועלען אפּשר ליידען דורך דעם. איך האָב דאָך אפילו געד טראכט, אז אויב איך וועל רייך ווערען, וועל איך דער קאָמפּאָני אומקעהרען צוריק איהר געלד, אָבער גאָט האָט דעם אויסרעד נישט געוואָלט און האָט מיך בעשטראָפּט. ווילסט פּרעמד געלט האָבען, ווילסט דיינע ריינע הענד בעשמוצען, איז האָסטו דיר — איין סעקונדע און דו האָנד איז אוועק! און דו האָנד וועט דיר פּעהלען, און דאָך וועט זי דיר נישט אויפהערען צו שמערצען. זי זאָל דיר שטענדיג דערמאָנען, ווי דו האָסט דיר געוואָלט פּערזינדיגן געגען דיינע הענד און געגען דוין נשמה.

נעלסאָן: אבסאָלוט משוגע!

מנשה: העעהע... וועה, וואָס אמעריקא האָט פון אייך געמאכט, גאָספּאָדין קאצענעלענסאָן!
דאָבע: מר. נעלסאָן, איך געה פון דאנען אוועק, קאָנט איהר מיך ערגעץ-וואו אונטערבריינגען?

נעלסאָן (איבעראַשט): ווי?

דאָבע: איך וויל פון אייך גאָר נישט האָבען. איך וועל ארבייטען, איך וועל מיר זוכען עפעס. איך וויל בלוז פון אייך, איהר זאָלט מיך ערגעץ-וואו אונטערבריינגען, געפינען מיר אַ צימער. איך קען דאָך נאָך די גאָסען נישט.

נעלסאָן: אָבער געוויס! אלץ, וואָס איהר ווילט! איך
לאָז אייך מיין צימער אָב, איך וועל ביי אַ פריינד...
דאָ בע: געה איך מיר איינפאקען. (געהט אין פראַנטרום.)
נעלסאָן (נאָך איהר): עס איז דאָס איינציגע ריכטיגע,
וואָס איהר קענט טהאָן.
אייִדע (וויינט ביטערליך).
מנשה (צו אייזיק'ען): נעם זי יעצט אוועק פון דאנען.
זי דארף נישט אזוי וויינען.

אייזיק: טו אַ קוק, וואָס טוסט דיר אליין אָן.
מנשה: קאָנסט דו נאָך רעדען, נאָכדעם וואָס דו האָסט
פון מיר געהערט? נעהם זי יעצט אוועק פון דאנען. זי דארף
דאָ יעצט נישט זיין. נעהם זי אהיים. בערוהיג זי. געה, אייִ-
דעלע, אהיים. געה. וואָס וויינסטו? וואָס וויינסטו? זי געהט
אוועק! זי ווארפט מיך! קינדעניו, מיט מיין האנד האָב איך
געלעבט פופציג יאָהר און מיט איהר בלוז פיער. איך וועל מיך
צו אלץ צוגעוועהנען. געה אהיים, קינד מיינס, געה אהיים.
אייִדע: איך וויל נישט וויינען און עס וויינט זיך אלץ.
שווער, שווער, וואָס וועט זיין מיט אייך?
מנשה: וואָס וועט זיין מיט מיר? (נעמט אַרויס דעם
זאָק פון אינטען אין גלעזערשאַנק.) זעהסט דעם זאָק? ער איז
מיר נישט אָנגעשטאנען אלס פּעדלער־זאָק, יעצט וועט ער מיר
אָנשטעהן אלס בעטלער־זאָק. איך וועל בעטלען געהן, ווען איך
וועל מוזען. איך וועל בעטלען געהן און וועל מיך פיהלען גליקליך
און רוהיג, ווייל מיינע הענד זיינען מיר געבליבען ריין, ווייל —
(כאַפט זיך פאַר דער לינקער אַקסעל און קרעכצט שטאַרק אויף.) געה
יעצט. דו, דו מאכסט מיר בלוז — געה... אַ גוטען טאָג דיר.
(קוסט זי.) אַ גוטען טאָג דיר, אייזיק!
אייזיק און אייִדע (געהען לאַנגזאַם אוועק, טרויעריגע,
וויינענדיגע).

שפרה: פעטער, לענט אוועק אייער זאק און לאָזט די מוחמע נישט אוועקגעהן. איך פאָהר נאָך אַמאָהא.

מנשה: דו וועסט נישט פאָהרען נאָך אַמאָהא.

שפרה: נאָך היינט, פעטער!

מנשה: אָבער ניין! סײַדען דו ווילסט חתונה האָבען מיט אַ שמוציגען מענש און שמוציגען געלט.

שפרה (שרויט אויף מיט שרעק): פעטער!

מנשה: דו ווייסט נישט, וואָס דער אַמאָהא'ר ריעל עס-טייטניק איז געוועזען, איך ווייס אָבער, איך האָב מיך פערנאנדער-געפרעגט. ער האָט אָנגעלעבט זיין קאפיטאַל אין בוענאס-איירעס פון אונאַרענטליכע הייזער און ווייסע שקלאַפינען.

שפרה: אוי!

מנשה: איך האָב דאָס געוואָלט פון דיר בעהאלטען.

שפרה: דאָס — פון — מיר — בעהאלטען!?

מנשה. איך בין געוועזען פערבלענדט. איך האָב מיר געטראכט, וועט מיר מיין פלאַן געלינגען און איך וועל קומען צו געלט, וועל איך דיר אויפדעקען, וואָס פאר אַ סחורה דיין חתן איז געוועזען אין ארגענטינע. וועט מיר נישט געלינגען, וועסטו מיט איהם חתונה האָבען און ווי דו ווייסט נישט, אזוי וועט דיר ניט שאַדען. איך האָב אפילו געוואָלט האָפען, אז דו וועסט דיך קיינמאָל נישט דערוויסען פון זיינע אמאָליגע ארגענטינער געשעפ-טען. איך בין געווען פערבלענדט.

שפרה (דריקענדיג זיך די אויגען): פעטער! פעטער! פעטער! פעטער!

דאָבע און געלסאָן (קומען אריין, געלסאָן טראָגענדיג אַ טשעמאָדאָן).

דאָבע (צו מנשה'ן): וועסט אזוי גוט זיין און מאַרגען אריינגעהן מיט מיר צום לאַיער וועגען גט.

מנשה: צו וואָס צום לאַיער? צו וואָס לאַדען זיך? מיר וועלען עס מאַכען אידישליך. מיר וועלען אריינגעהן צו אַ רב.

דאָבע: אַ אירישער גט געהט דאָ נישט אָן. (צו נעלסאָנ'ען.)
 גיט איהם, זייט מוחל, די אדרעסע פון דעם לאָיער.
 נעלסאָן (שרויבט אויף די אַדרעסע און לעגט זי אַוועק אויפ'ן
 טיש).

מנשה: נו, אז דאָס מוז זיין... אָבער אַ אירישען גט וועל
 איך אויך וועלען. אין צווייען איז אויך שטארקער, העהע.
 דאָבע: אזוי ווילסטו דאָס פון מיר פטור ווערען?
 מנשה: איך ווייס, קיין רייד און קיין טענות וועלען מיר
 דאָ נישט העלפען. גאָרנישט וועט נישט דערווייכען דיין האַרץ.
 דו האַסט מיך און פּעראַכטסט מיך.
 דאָבע: עס איז דיין שולד.

מנשה: איך קאָן דיך נישט פּערהאַלטען. אזוי וויל מסתמא
 גאָט. געה דיר בשלום. אַ ראַנק דיר פאר די פאָר גוטע יאָהר,
 וועלכע — (קאָן נישט מעהר רעדען, זיין געזיכט צוקט, ווענדט זיך
 צו נעלסאָנ'ען.) מר. נעלסאָן, זעהט, זי זאָל נישט פּערלאָרען געהן,
 זי זאָל נישט עפעס אַראָבגעפיהרט ווערען. זי איז נאָך יונג און
 שיין און —

דאָבע: קומט, נעלסאָן! (געהט אַוועק).
 נעלסאָן (פּעריצהט אַ וויילע, וויל קענטיג עפעס זאָגען פּרוינד-
 ליכט און געהט אַוועק).

מנשה (שרייט נאָך דאָבע'ן): אָהן אַ גוטען טאָג?! —
 אַוועק. — פיער יאָהר. — איינגעכאַקען אין האַרצען. אוי! (כאַפּט
 זיך פאר דער אַקסעל.) שפּרה, וואָס זיצסט דו אזוי? וואו ביזט
 דו עפעס?

שפּרה (פיהרט זיך מיט דער האַנד איבער די אויגען און דעם
 קאַפּ): האָט איהר מיר נישט געגעבען מיט אַ האַק איבער'ן קאַפּ?
 גאָט, איבער וואָס פאר אַן אָבגרונד בין איך געשטאַנען! גאָט,
 עס ברענט מיר מיין מוח! (רופּט.) מר. ניימאַן!
 ניימאַן (כעוויזט זיך אין דער פּראָנטרום טיר).

מנשה: אזוי, מר. ניימאן איז דאָ! גומען טאָג אייך,
מר. ניימאן. (זיי דריקען זיך די הענד, שטום, געריהרט.)

שפרה: מר. ניימאן, הערט —

ניימאן: איך האָב אלץ געהערט.

שפרה: ווי האָב איך געקאָנט אריינפאלען! עס שווינד
דעלט מיר אין קאָפּ, דער אַטעם פּערכאפט מיר! אוי, ווי איך
האָב געקאָנט אריינפאלען!

מנשה (אין געדאנקען, מיט אַ זיפּן): מר. ניימאן... ווי
האָב איך נישט פּערשטאנען, אַז נאָט האָט עס מיר אַראָבגעשיקט
זיין שליח צו ווארנען מיר!

ניימאן: ווי מיינט איהר עס?

מנשה: איך בין יעמאָלט, אין יענעם טאָג, אוועקגעגאנגען
פון אייך מיט אַ ריס אין הארצען. איך האָב מיך געשעמט פאר
זיך אליין, מיינ געוויסען האָט מיך שרעקליך געברענט און —
און — און דאָך האָב איך מיך נישט צוגעהערט, נישט געוואָלט
איינזעהן, אַז נאָט — אַה! (לעגט אַרויף די האַנד אויף די אויגען
אין שאַקעלט זיך.)

ניימאן: איהר ווייסט, מר. ריווקין, איהר האָט אַ האַנד
פּערלאָרען, אייער ווייב פּערלאָרען, פּיעליכט אויך פּערלאָרען יעדער
מעגליכקייט צו דערשלאָגען זיך צו עפעס אין לעבען און דאָך האָט
איהר פּיעל מעהר געפונען, וויפּיעל איהר האָט פּערלאָרען.

מנשה (אַבדעקענדיג די אויגען): איך — איך פּערשטעה
אייך נישט.

ניימאן: איהר האָט אייער גאָט געפונען, איהר זייט גאנץ
צער געוואָרען אין אייער גלויבען.

מנשה (שרויט אויף): יאָ! יאָ! דאָס איז אמת! (מיט
אויפּגעהויבענע אויגען צום הימעל.) אוי, ווי דאָס איז אמת!

ניימאן: און איך, דער פּריידענקער, פּרעה מיך מיט
אייך. זאָל יעדער געהן אין נאָמען פון זיין גאָט, אָבער אַ גאָט

מוז יעדער האָבען, און מיט איהם גאַנץ זיין און פון איהם אויס-
געפילט זיין.

ש פ ר ה (מיט דער האַנד אויפ'ן מויל, פערשטיקענדיג אַ מין
היסטעריש אויפלאַבען דורך טרערען, שפּרינגט אויף און ענטלויפט אין
פּראָנטרום).

נ י י מ אַן (קוקט איהר נאָך): יעצט דאכט זיך וועל איך
רעדען צו אָפענע אויערען. (נעמט אַ גלאַז, גיסט אַן מיט וואַסער און
געזיט אין פּראָנטרום).

מ נ ש ה (געזיט איהם נאָך מיט אַ בעגייסטערטען בליק, דאַן
קוקט ער זיך אַרום אין צימער, קוקט אויף דער ארויסגאַנגסטיור מיט
גרויסער ביינקעניס, קרעכצט אויף, אַנכאַפענדיג זיך פאַר דער אַקסעל.
דערזעהט דעם זאַק, העכט איהם אויף לאַנגזאַם, לאַזט זיך אַראָב אויף
אַ שטול, בעטראכט דעם זאַק, שאַקעלט טרויעריג מיט'ן קאַפּ, העכט אויף
לאַנגזאַם די אויגען צום הימעל און ברעכט אויס אין אַ יאָמער): גאָט!
שטאַרקיקער פּאָטער!

בעסער נישט געבאָרען ווערען

דראמע אין פיער אקטען

(יולי, 1914)

פּערזאָנען:

מאַטעס ראַטנער.
העניע, זיין פרוי.
אַלעקס, זייער זוהן.
נאַנסי, זייער מאַכטער.
מילדרעד, אַלעקסעס בלח.
אַ מיידעלע.
מאַרס. פּיינס.
דער מיסטער.
שכנים. שכנות.

ערסטער אקט

א גרויסע קיך אין א בעסערען מענעמענטהויז, וועלכע דיענט אויך פאר אן עסצומער. אין דער לינקער וואַנד, פאַרנט, די טיר, וועלכע פיהרט צו די אַנדערע צימער; אין דער הינטער-וואַנד, מעהר צו לינקס, די טיר צום קאַרידאָר און צום ארויסגאַנג; אין דער רעכטער וואַנד הינטען די טיר צום באדעצימער. נאָהענט בוי דער באדעצימער-טיר איז אַ „וואַשטענד“, נישט ווייט פון איהם אַ „ראדיוואַטאַר“. בוי דער רעכטער וואַנד — גאַז-אוינווען, „וואַשטאַב“ און „אויז-באַקס“. בוי דער לינקער וואַנד אַ גרויסער, צו דער וואַנד צוגעשלאָגענער גלעזער-שראַנק. בוי דער באדעצימער-טיר היינט אַ האַנדטוך. אַ גרוי-סער, מוט „אווילקלאַטה“ איבערגעדעקטער מיט, מיט שטולען אַרום איהם, פערנעמט דעם גאַנצען מימען. פאַרנט לינקס אַ שאַקעל-שטול. — דאָס צימער איז לעדיג. עס איז אַ זומער-פאַרנאַכט און נאָך זעהר העל. אַ לעקס, אַ יונגער מענטש אין אַנהעב פון די צוואַנציגער, גלאַט ראזירט, אַטלעטיש ענטוויקעלט, קומט אריין פון דער דרויסענטייר — שטול, ווי ארוינגע/גנב'עט, כמעט אויף די שפיץ פינגער. ער הערט זיך צו דער פאַרנסטער לינקער טיר, ד. ה. צו די איבעריגע צימער, געהט אַהין צו און קוקט אריין, מאַכט אַ בעוועגונג צום באדעצימער, שטעלט אַן דאָס אויער נאָך אויבען, ווי ער וואָלט זיך צוגעהערט צום שטאַק איבער איהם, לאָזט אַראָב זיין בליק און שרעפט זיך אָן מיט'ן וואַש-סטענד — ער קוקט איהם אָן, ווי ער וואָלט איהם ערסט דערזעהן, און פיהרט איבער זיין בליק אויף זיינע הענד, ווי ער וואָלט זיי בעטראַכט, צו דארפן זיי אַ רייניגונג און מיט געוועזען זיך מיט זיך, צו זאָל ער זיי וואַשען. ער בעשליסט זיי צו וואַשען, צושמייכלעדיג זיך מיט אַ קרומען, לידענדען שמויכעל. ער דרעהט אויף דעם קראַן, נעמט אַ שטיקעל זויף, וואָס ליענט איבער'ן סטענד, און העכט אָן פליסיג צו וואַשען די הענד, דערבוי העכט ער אויף אַ פאַר מאָל דעם קאַפּ און

הערט זיך צו צו אויבען. איינמאל שטעלט ער אפילו אָב דאָס וואַסער, דער גערויש זאָל איהם נישט שמערן אין צוהערען. ענדליך ווערט ער פארטיג מיט וואַשען זיך. ער נעמט דאָס האַנדטוך, וואָס היינגט ביי דער טיר, און ווישט זיך די הענד. ער טוט עס לאַנגזאַם און עפעס, ווי ער וואַלט עפעס אַראַבגעריבען פון זיי, בעטראכט זיי אַ פאַר מאַל און אין דער אייגענער צייט שטעלט ער אָן דאָס אויער נאָך אויבען, שטעהט אַ וויילע אין געדאַנקען, העכט אויף דעם קאָפּ און לעגט ארויף די הענד אויפ'ן געזיכט. פלוצלונג דערמאָנט ער זיך עפעס, ווי דער-שראַקען, נעמט ארויס אַ שליסעל פון קעשענע, געהט צו צום אייזבאַקס מיט זיין גנבה'שען גאַנג, שמיל און אויף די שפיץ פינגער, און לעגט אַוועק דעם שליסעל אונטער דעם מישמיכעל, וואָס ליעגט אויסגעשפּרױט איבער'ן אייזבאַקס. יעצט ווישט ער זיך ווייטער די הענד, און ענדליך היינגט ער אויף דאָס האַנדטוך, נעמט ארויס זיין פּיפּקע, שמאַפט זי אָן און פּעררויכערט זי. געהט זיך דורך אַ פאַר מאַל איבער'ן קיך, אַפט צוהערענדיג זיך נאָך אויבען. באַלד פּערשווינדט ער אין פאַר-צימער, קומט ארויס פון דאָרטן מיט דעם שטרויהוט אויפ'ן קאָפּ, בעקוקט זיין טאַשענמיכעל, בעשליסט קענטיג, אז ער דאַרף האַבען אַ פּריש טאַשענמיכעל און וויל ארויף אין די אַנדערע צימער, ווען עס דערהערט זיך אַ קלאפּ מיט דער ארויסגאַנגטור. ער בלויבט שטעהן, צו זעהן, ווער עס קומט.

מ א ט ע ס (א קרעפטיגער מאַן, ווייט אין די פּופּציגער, מיט אַ שטאַרק בעגרויטען שוואַרצען באַרד, קומט ארויף, ווישענדיג זיך דעם שווייס מיט אַ גרויסען טאַשענמטוך).

א ל ע ק ס. אָה, פּאַפּאַ, דו! שוין פון שאפּ?

מ א ט ע ס. שוין? פונקט ווי אלע טאָג. וויפיעל איז דען דער זייגער?

א ל ע ק ס (קוקט אויף זיין קעשענע-זייגער). טאַקע. איך האָב גאָר נישט געמערקט. (געהט וויעדער ארום.)

מ א ט ע ס (לעגט אַוועק אַ צייטונג אויפ'ן טיש אין קוקט ארויף אין די צימער). איז די מאַמע אין דער היים?

אלעקס. ניין.

מאטעס. נאָך ניטאָ פון קוני איילענד?

אלעקס. שיינט.

מאטעס. אזוי שפעט? וואָס קאָן עס מיט איהר זיין? —

און דו? קומסטו אָדער געהסט אוועק?

אלעקס. איך? — איך — בין ערסט געקומען.

מאטעס. און וואָס ביזטו עפעס אזוי-וויי?

אלעקס (שמעהן בלויבענדיג). ווי?

מאטעס. אָט — עפעס — אפילו די צייט נישט גע-

מערקט. האָסט שטודירט אַ סך אין דיין דענטיסטרי? אָדער

דו ביזט געווען ביי אַ בייזבאָל-גיים און די „דזשייענטס“ האָבען

פערלאָרען?

אלעקס. העהע... יא... ניין... איך... איך בין אזוי ארומ-

געגאנגען אין די גאסען... ארומגעבלאָנדזשעט...

מאטעס. אין אזא היץ? משוגע!... (געהט אריין אין

באדעצימער.)

אלעקס (געהט ארום, רויכערט, הערט זיך צו צו אויבען, טוט

אויס דעם הוט, טראַגט איהם אריין אין פאַרצימער, קומט אריין און

העבט וויעדער אָן זיין ארומשפאַצירען).

מאטעס (קומט אריין מיט נאָסע הענד און ווישט זיי מיט'ן

האַנדטוד איבער'ן מיר). געדארפט אפילו נעמען אַ וואנע, אָבער

איך בין אזוי פויל און מיד און הונגעריג. איך וועל שוין פאר'ן

שלאָף.

אלעקס (בלויבט שמעהן נעבען איהם, קוקט נאָך זיינע בעווער-

גונגען און שמייכלט אָב). הע!...

מאטעס. וואָס איז? וואָס לאַכסטו?

אלעקס. אַ פילאָזאָפישער געדאנק דורכגעפלויען.

מאטעס. אַ פילאָזאָפישער געדאנק? ביי דיר? ארויס

מיט איהם! לאָז הערען!

אָלעקס. ווי איין האַנדטוך קאָן אַבווישען די פּער-
שיעדענסטע הענד.

מאַטעס (איבערחזרנדיג, לאַנגזאַם פּערנאַנדערקויענדיג די
ווערטער). ווי — איין — האַנדטוך — קאָן אַבווישען די פּער-
שיעדענסטע הענד — גוט. — אַ גוט ווערטעל. — עס
ליגט עפעס אין איהם. — ווי איין האַנדטוך — די הענד
פון אן עהרליכען ארבייטער און די הענד פון אַ קעשענע-גנב,
די הענד פון אַ צדיק און די הענד פון אַ מערדער.
אָלעקס. העהע...

מאַטעס. עפעס איז אין דעם פּאַראַן. אָבער וואָס געהסטו
מיט דעם מאַכען? וואָס פאַר אַ מוסר געהסטו פון דעם אָבלערנען?
אַנטקעגען וואָס האָסטו דאָס אַרויסגעבראַכט?
אָלעקס. אַ געדאַנק איז אַ געדאַנק, און אַ גוטער געדאַנק
איז דאָך אַ ודאי גוט.

מאַטעס. פּערשרייב עס און שיק עס אַריין אין די ציי-
טונגען. זיי זוכען געדאַנקען ווי מיט ליכט. קריגסט נאָך בע-
צאָהלט.

אָלעקס. איך פּאָלג. (נעמט אַרויס פון קעשענע אַ נאַטוי-
ביכעל און בלוישטיפט און שרױבט.)

מאַטעס (אויפהיינגענדיג דאָס האַנדטוך, נעמט די צייטונג,
זעצט זיך אויפ'ן שאַקעלשטול און פּערטיעפט זיך אין לױענען. פּלוצלונג
פּרעגט ער). ביזטו געוועזען אויבען?

אָלעקס (ציטערט אויף). אויבען?

מאַטעס (קוקט אַרויס פון דער צייטונג). נו, יא. אויבען.
(ציוגט מיט'ן פינגער צום באַלען.) וואָס מאַכסטו אזעלכע אויגען?
אויבען, אין מילדערד'ס וואוינונג, האָסטו נאָכגעזעהן?
אָלעקס. יא, יא, געוויס. נאָך אין דער פּריה.

מאַטעס. און מעהר נישט? מי דאַרף עפּטערס נאָכזעהן.
מי לױענט זיך אָן אין די צייטונגען פון אזוי פּיעל גנבות. געה
טו אַ קוק.

אַלעס. איך וועל... איך וועל... האָסטו נישט געזאָגט, אז דו ביזט הונגעריג?

מאָטעס. יא, און גאָר נישט-קשה'דיג. אָבער די מאַמע — איך ווער שוין אונרוהיג.

אַלעס. דארף מען אריינקוקען אין איהרע שפייכלער. איך בין אויך גוט הונגעריג. (בעהאלט די פופקע. עפענט אויף דעם אייזבאַקס.) אַ פלאַש מילך, פוטער, און אונערקע, ראַדיסקעס, אַ שטיקעל פלייש פון נעכטען. וואָס זאָגסטו צו דעם, האָ?

מאָטעס. טאָ דעק טאַקע דעם טיש. איך וועל אַרויפ־שטעלען וואַסער צו טיי. (שטעהט אויף, נעמט אַ גרויסען וואַסער־קעסעל, פּולט איהם אָן מיט וואַסער, שטעלט איהם אויפֿן אויווען און צינדט אונטער די גאַז.) אָבער וואָס די מאַמע איז נאָך ניטאָ, בין איך זעהר אונרוהיג.

אַלעס. (אין דער אייגענער צייט נעמט אַרויס פון גלעזער־שראַנק אַ טישטוך, שפּרייט אויס אויפֿן טיש, בריונגט טעלער, מעסער, גאַפּעל, ברויט.) ניטאָ זיך וואָס צו בעאונרוהיגען. מיט איהר האָט נאָרנישט פאַסירט. זי איז נישט קיין קליין מיידעלע. (דאָס לעצטע וואָרט שלינגט ער שנעל אַראָב, ווי ער וואָלט זיך פּערבאַפּט, און לאַכט אָב פּערלעגען.) העהע... זי איז נישט קיין קליין קינד. (בריונגט אַרויף דאָס עפענוואַרג פון אייזבאַקס.) פלייש, אונערקע, ראַדיסקעס, פוטער, און איך ביים שוין. (לעגט אַריין אַ שטיק ברויט אין מויל און קויט שנעל.) אַרור, בין איך הונגעריג. (צו מאַטעס'ן.) נו? (זעצט זיך ביים טיש.)

מאָטעס. איך עס נישט אָהן דער מאַמען, ווי דו וויינט. איך האָב נאָך קיינמאָל אָהן איהר נישט געגעסען. איך האָב דיר נאָר געזאָגט, זאָלסט דעקען דעם טיש, זי זאָל האָבען וועניגער אַרבייט, ווען זי וועט קומען, און מיר זאָלען האָבען וועניגער צו וואַרטען.

אַלעס. הם! (בלויבט פּלוצלונג גאַנץ פּערטראַכט, קוים קייענדיג.)

מ א ט ע ס (קוקט ארויס פון דער צייטונג). וואָס עפעס פלוצ-
לונג וויעדער פערטראכט?

א ל ע ק ס. האָ? — איך טראכט — אז א גלעזעל ביער —
א גלעזעל ביער וואָלט יעצט גאנץ גוט געוועזען.

מ א ט ע ס. דארפסטו טראכטען? טו א קוק אויבען אין
אייזבאָקס.

א ל ע ק ס. אָה, יא! (שפרינגט אויף און לויפט צום אייזבאָקס.)
מ א ט ע ס. דו ביזט מיר אָבער בכלל צושטרויט און פער-
טראכט — א ביסעל א נעכטיגער.

א ל ע ק ס פאראן! (נעמט ארויס א פלאש ביער.)

מ א ט ע ס. האָסטו געקראָגען פון מילדערד'ן א בריעה?

א ל ע ק ס (אויפגענענדיג די פלאש) וילסט?

מ א ט ע ס. א ביסעל ביער וועל איך נעמען. וואָס שרייבט

זי? ווי געהט עס איהר אין דער קאָנטרי?

א ל ע ק ס (אָנגויסענדיג דאָס ביער אין גלעזער). גרויסארטיג!

לחיים! ... גוט, האָ?

מ א ט ע ס. דאָס ביער איז גוט. אָבער דו — דו האָסט עס

געטרונקען, נישט ווייל דו ביזט דורסטיג געוועזען.

א ל ע ק ס. נאָר אזוי?

מ א ט ע ס. נאָר ווייל עפעס דריקט דיך. אזוי ווי דו האָסט

יעצט געטרונקען דאָס ביער, טרינקט מען נאָר, ווען מען וויל אין
זיך עפעס פערטרינקען.

א ל ע ק ס. האָהאָ! ...

מ א ט ע ס (שאַרף איינקוקענדיג זיך אין איהם). דיך דריקט

וואָס, אַלעקס.

א ל ע ק ס. מיך דריקט? העהע... וואָס אזוינסט קאָן מיך

דריקען?

מ א ט ע ס. דאָס קאָנסט דו מיר זאָגען, אויב דו ווילסט.

וואָס ווייס איך, וואָס דיך קאָן דריקען? איך ווייס א סך עפעס
פון דיין לעבען?

אַלעקס (פּלוצלונג). טאַטע, האַלטסט מיך פאַר אַן עהר־ליכען מענש?

מאַטעס. איך ווייס — איך האָף, אז דו ביזט און וועסט זיין אַן עהרליכער מענש. איך פון מיין זייט האָב אָנגעווענדט אלץ צו מאַכען דיך פאַר אַן עהרליכען מענש, נאָר וואָס די גאַס און די חברים, דער שטענדיגער „בייזבאָל“ און „פּריוויט“, דאָס גאַנצע מגושם־דיגע און ברוטאלע פון דער גאַס, האָבען אין דיר אַרײַנגעלעגט, ווייס איך נישט. פאַר וואָס פּרענסטו דאָס אָבער מיט אַ מאָל?

אַלעקס. פאַר וואָס פּרעג איך עס?

מאַטעס. איז דאָס, וואָס עס דריקט דיך?

אַלעקס. האַהאַ... ניין... (אַ קלאַפּ מיט דער דרויסענטייר.)

אַה, אָט איז די מאַמע!

העניע (אַ דיקע פרוי אין די פּופציגער, קומט אַרײַן מיט פּעק־

לעך עסענוואַרג, וועלכע זי לעגט אַוועק אויפֿן טיש).

מאַטעס. ענדליך.

העניע. וועסט מיר ענטשולדיגען, מאַטעס. אָבער —

(נעמט פון זיך אַראָב דאָס היטעלע און געהט אַרײַן אין די צימער.)

אַלעקס (קוקט אַרײַן אין די פּעקלעך). אייער, וואָרסט,

קאַרן. אַה, קאַרן! (נעמט אַ טעלער, לעגט אַרױף די וואָרסט אין

העכט אַן צו עסען.)

מאַטעס (קוקט איהם פּערזאָרגט אָן).

העניע (קומט אַרײַן). איך האָב מיך איינפאַך פּעררע־

כענט אין דער צייט. דאָס פּאַהרען הין און צוריק און דאָס באַדען

זיך...

מאַטעס. ווי איז געוועזען דאָס באַדען זיך?

העניע. וואָונדערפול. אָבער דו מוזט שוין גוט הונגעריג

זיין, מאַטעס? — און איהר'ט אַליין געדעקט דעם טיש? דאָס

איז שוין פון אייך. און איך האָב געמיינט, אז נאַנסי איז אין

דער היים. זי וועט מסתמא גלייך קומען. איך האָב געבראַכט

אייער און וואורסט... ווילט איהר בעזונדער? אָדער ווילט איהר
„געפרייט“?

אַלעקס (עסענדיג די וואורסט). איך האָב שוין די פראגע
פערענטפערט.

מאַטעס. בעזונדער. וועניגער אַרבייט. דו מוזט דאָך
אויך גוט הונגריג זיין.

העניע. שטעל איך גלייך צו די אייער. און קאָרן האָב
איך אויך געבראכט. הייסע וואַסער האָט איהר שוין אויך אָנגער
גרייט?... טייערע בעלי־הביתים.

מאַטעס. דאָס האָב איך.

אַלעקס. און איך האָב געדעקט דעם טיש.

העניע (ביים אַניווען). איהר זייט מיר ביידע וואוילע,
אויף מיר אזא יאָהר.

אַלעקס (קורץ). האהא!

מאַטעס (קוקט איהם שאַרף אָן). ניין, מיר זיינען נישט
ביידע וואוילע. ווינש דיר נישט אזא יאָהר.

העניע. האהא! האָסטו דיר! וואָס איז?

מאַטעס. הערסט דאָך, ווי ער האָט א לאך געטאָן.

אַלעקס (צולאָכט זיך). האהאָהאָהאָ!...

העניע. דו ביזט שוין לאנג אין דער היים, אַלעקס?

אַלעקס. איך? — ניין — בין נישט לאנג געקומען.

העניע. דעם גאַנצען טאָג געשטודירט?

מאַטעס. אַרומגעגאַנגען אין די גאַסען, אַרומגעשפּאַצירט
האָט ער. אין אזא הייסען טאָג.

העניע. משוגע! וואָלסט בעסער שוין געפאָהרען מיט מיר
באָדען זיך.

אַלעקס. הלאוי וואָלט איך עם טאַקע.

מאַטעס. פאַר וואָס ביזטו טאַקע נישט? וואָס האָט דיר
אַבגעהאַלטען?

העניע. עם איז געוועזען אזא חיות — עס'ט זיך גאָר

נישט געוואָלט ארויסגעהן פון וואַסער. — יא, וואָס האָב איך געוואָלט פרעגען? — האָט ווער פון איך אַ קוק געמאָן אויבען?

אַלעקס (ווענדט זיך אום האַסטיג אויף זיין שטול).

מאַטעס. אַלעקס איז דאָרטין געוועזען אין דער פּרייה.

העניע. איך האָב מיך יעצט אזויפיעל אָנגעהערט אין גראַסערי. ניטאָ קיין הויז, וואו מען זאָל נישט איינברעכען. מען טאָר נאָר נישט לאָזען די שטוב אַליין אויף דער קלענסטער וויילע.

מאַטעס. געה דאָך ארויף, אַלעקס.

אַלעקס. דו הערסט? קיינער געהט דאָרטען אויבען נישט ארום. שטייל און רוהיג און — ניטאָ קיין ננבים. מיר וועלען אָבעסען, וועל איך ארויפגעהן.

העניע. קאָנסט שוין אָנהעבען צו עסען, מאַטעס. איך זעץ מיך אויך גלייך. שא, ווארט. (הערט זיך צו צו דער דרויסעני-
מיר.)

אַלעקס (צוקט גערוועזן אויף).

העניע (ווען די דרויסענמיר האָט אַ קלאַפּ געמאָן). נאַנסי? נאַנסי (אַ מיידעל אין די צוואנציגער, מאַדיש-קאָקעמיש אַני געמאָן, אין מיר). אויב נישט אַלעקס, איז עס געוויס נאַנסי. און אַלעקס איז דאָך דאָ, איז עס נאַנסי. און איהר העכט ערסט אָן צו עסען? בין איך דאָך ווערט... גלייך אַ שטיקעל וואורסט. איך בין טאקע גוט הונגעריג.

העניע. נעם דאָך אראָב דאָס היטעלע און זעץ זיך צום טיש.

נאַנסי (אַנבויענדיג דעם קאַפּ צו העניע'ן). עס איז ער-
לויבט. אָבער וויש די הענד גוט אָב.

העניע (רױבט אָב די הענד און טוט איהר אויס דאָס היטעלע
און טראַגט עס אוועק אין די צימער).

נאַנסי (זעצט זיך, נעמט ברויט און עסט מיט חשק). אומסם,
אַ מחיה!

ה ע נ י ע (קומט אריין צוריק, נעמט ארויס די אויער, שפעלט זיי אויפ'ן טיש, זעצט זיך. זיי עסען).

נ א נ ס י. און איהר זיצט דא אזוי געמיטליך און ווייסט נאָר נישט, וואָס עס טוט זיך דרויסען.

ה ע נ י ע. וואָס איז שוין ?

נ א נ ס י. עפעס אַ מיידעלע — —

אַ ל ע ק ס (האַלט איין אין עסען, דערשראָקען, פול שפּאַנונג).

נ א נ ס י. עטליכע מיידעלעך... אַן אימאַליענער...

אַ ל ע ק ס (העכט וויעדער אַן זיין עסען).

נ א נ ס י. טאַמעס זוכען, מאַמעס וויינען, שכנים שרייען...

אַ לעבעדיגע וועלט.

מ א ט ע ס. עס האָט זיך שוין אָנגעהויבען דער זומער אויף

די אימאַליענער.

ה ע נ י ע. אָה, די אימאַליענער!

נ א נ ס י. און ניט די אימאַליענער.

ה ע נ י ע. פון אנדערע הערט מען נישט.

נ א נ ס י. אלע מענער זיינען חיות, און קומט דער זומער,

ווערען זיי נאָך ווילד.

ה ע נ י ע. פוי, נאנסי!

נ א נ ס י. נישט, אַלעקס ?

אַ ל ע ק ס (נישט גערן). אז דו זאָנסט, ווייסטו מסתמא.

נ א נ ס י. און דו ווייסט עס דאָך א ודאי.

ה ע נ י ע. פוי, ווי רעדט איהר עפעס ביידע! שעם דיך,

נאנסי!

נ א נ ס י. וואָס זאָל איך מיך שעמען ?

ה ע נ י ע. אַלע מענער זיינען חיות! דיין טאַמע —

נ א נ ס י (מיט לאסקע). א טייער טאַמעלע!...

ה ע נ י ע. דיין דייוויס...

נ א נ ס י. א חיה רעה.

ה ע נ י ע. נאנסי!

נאנסי. נו, יאָ! וואָס ווערסטו נתפעל?
 מאטעס. און מיט אַ חיה רעה געהסטו חתונה האָבען?
 נאנסי. אז אלע היינטיגע מענער זיינען אזוי, וואָס מאכט
 עס מיר אויס.

אַלעקס. די חיה רעה דייוויס האָט דאָך אַ סך געלד.
 נאנסי. איז טאקע אַ סך בעסער, ווי אַ חיה אָהן געלד.
 מיט דיר וואָלט איך קיינמאָל ניט חתונה געהאַט.

מאטעס. יונגע מענשען! יונגע מענשען! פון וואנען קומט
 עס צו אייך? וואו האָט איהר אייך אָנגענומען מיט אַזעלכע גע-
 דאנקען? ווי קאָן מען גאָר לעבען מיט אַזעלכע געדאנקען? ווי
 קאָן מען זיך גאָר קוקען גלייך אין די אויגען? ווי קאָן מען זיך
 ליבען? מען מוז זיך דאָך גאָר איינער דעם אַנדערן פּעראכטען!
 נאנסי. נאָר נישט אזוי טראַגיש, טאַטע. מיר קוקען
 נעמליך אויף דאָס גאַנצע לעבען, ווי אויף אַ קאָמעדיע.

מאטעס (טרויעריג). נאנסי! נאנסי!
 נאנסי (שפּיעלעריש). יאָ, טאַטעלע, יאָ! אזוי איז עס!
 מאטעס. ווי קומסט דו איבערהויפּט אזוי צו רעדען?
 וואָס ווייסט דו פון אַלע מענער?

נאנסי. פּערגעס נישט, טאַטע, אז איך בין אַ יונגע און
 שיינע טיפּפרייטער-מיידעל מיט אַ באָם און אַ סך קלוירקס ארום
 מיר, און אַ חתן דייוויס און אַ ברודער אַלעקס...

העניע. אַ ברודער אַלעקס? ...
 נאנסי. אלע, אלע, אלע עסען זיי מיך אויף מיט די אויגען,
 טוען מיך אויס נאַקעט — אין זייערע געדאנקען, נאַטירליך! —
 קריכען מיט די הענד, בעשמוצען און בעפאַטשקען מיך אונגעהליגע
 מאָל אין טאָג אין אָפּים און אין שטוב און אין גאַס... (עס קלינג
 געלט. נאנסי רייסט זיך איבער אין איהר צוהיצטקייט, ביזש דעם טאָג
 פון רעדט ארויס.) דאָס מוז זיין דייוויס. (געחט עפענען די פּוּר.)
 מאטעס. וואָס זאָגסטו, אַלעקס, צו איהרע רעד? אַ
 אַלעקס (פּערלאָרען). איך? ... איך...

נאנסי (אין פאָרציימער). אָה, מילדרעד! (מען הערט מילד-
רעד'ס לאַכען און א קוסעניס.)

מאַטעס און העניע. מילדרעד גאָר! (שמעהען אויף פון
זייערע ערשער.)

אַלעקס (שפּרונגט אויף אין גרויסען שרעק, מיט ווייט פּער-
נאָדערגעגלאַצטע אויגען, קוים ארויסשעפטשענדיג). מילדרעד!
(בלויבט שמעהן, ווי ער וואָלט זיך געוואָרגען, און כאַפּט זיך פאר'ן האַלז.)
מילדרעד (אַ יונגע מיידעל פון אַ יאָהר צוואנציג, קומט
אריין, גליקליך לאַכענדיג, מיט אַ משעמאָדאן אין האַנד, בעגלויט פון
נאנסי'ן, וועלכע האלט זי ארומגענומען).

מילדרעד (אָוועקשטעלענדיג דעם משעמאָדאן). האו דו יו
דו! איבערראשט, ווי? נישט נעריכט זיך אויף מיר?

אַלעקס (גיט פּלוצלונג אַ פּאַל אין זיין גאַנצער גרויס אויף
דר'ערד. — אַ שרעקאויסגעשרוי פון אַלע פיער. מען ווארפט זיך צו
איהם).

מילדרעד. (אויף די קני איבער אַלעקס'ען, מיט שרעק).
אַלעקס! אַלעקס! אַלעקס!

העניע. וועה מיר נישט געשעהן, אַלעקסעל! אַלעקסעל!
וועה מיר נישט געשעהן! (זי חזר'ט די דאָזיגע ווערשער גאַנץ פּער-
לאַרען, ווי אויסער זיך, ביז אַלעקס גיט פון זיך אַ צויכען פון לעבען.)
מאַטעס (איבער אַלעקס'ען). אַ ביסען האָט זיך געמוזט
שמעלען איהם אין האַלז פאר איבערראשונג. איך האָב געזעהן,
ווי ער'ט זיך געוואָרגען. נאָר אויפּעפענען איהם דאָס מויל.

מילדרעד. אָה, אַלעקס! אַלעקס! אָה, אזוי האָב איך עס
נישט געמיינט! אזוי האָב איך דיך נישט געוואָלט איבערראשען!
אָה, מען דארף רופען אַ דאָקטאָר! אָה, טייערער! טייערער!

נאנסי. איך לויף נאָך אַ דאָקטאָר.
מאַטעס. מי דארף נישט. ער קומט שוין צו זיך. ער'ט
זיך נישט דערוואָרגען.

העניע (דורך טרערען). העהעהע, ער קומט צו זיך! העהע-
 הע, וועה מיר נישט געשעהן, אלעקסעל!
 נאנס. דאָס מוז זיין איינער פון זיינע געוועהנליכע אָנ-
 פאלען. ער'ט דאָך ליעב צו חלש'ען.
 מילדרעד (דריקענדיג זיך צו איהם). אָה, טייערער!
 טייערער!

מאטעס. א שיינער העלד. דאכט זיך אַ נאנצער אַטלעט,
 אַ בייזבאָל-שפּיעלער, אַ פּרייזפּייטער, און אַ ביסעל איבערראשונג,
 פאלט ער שוין אין חלשות.

אַלעקס (העכט אָן זיך אויפצוהעבען, מיט אויסגעגלאַצטע אוי-
 גען, ווייט אויפגעפענטען מויל, בלייב און בלאַס).

מילדרעד (מיט לאַכען דורך טרערען). אָה, אלעקסעל!
 אלעקסעל! טייערער! ליעבער! (בעדעקט איהם מיט קוסען).
 נאנס. זיין געוועהנליכע חלשות. ער חלש'ט שטענדיג —
 פאַר און נאָך און צוליעב אַ מיידעל! ...
 מאטעס (שטרוינג). מויד!

נאנס (גיט אַ פיהר מיט די אַקסלען). מאַמע, איך נעם
 ארויס די קארנס. (מילדרעד, מאַטעס און העניע העבען אויף אלעקסען
 און זעען איהם אַוועק אויפ'ן שאַקעלשטול).

העניע. וועה מיר נישט, אַלעקסעל! אלעקסעל! ער איז
 נאָך נישט ביי זיך! זעהט, קוקט איהם אָן! גיט איהם אַ ביסעל
 וואסער! אַי, מען דארף איהם געבען אַ ביסעל וואסער! אַי, איך
 גיב איהם אַ ביסעל וואסער! (פערלאָרען און מבולבל שלעפט זי זיך
 צום אויזבאַקס, נעמט פון דאָרטין ארויס אַ מילד-פלאַש מיט וואסער,
 גיסט אריין אין אַ גלאַז און בריונגט עס צו אלעקסען, אונטערטראַגענדיג
 איהם צום מויל.)

מאטעס (איינוצענדיג אלעקסען, קוקט איהם אָן, ווי ער וואַלט
 געוואַלט עפעס פערשטעהן, שטעהט אזוי אַ וויילע איבער איהם, דערנאָך
 שרעט ער אָב לאַנגזאַם צו זיין שטול, זעצט זיך, נעמט אריין דעם באָרד

אין האַנד און בלויבט זיצען פּערטראַכט, דעם בליק אָנגעשמעלט אין דער ווייטענס).

מילדרעד (שאַקלענדיג און דריקענדיג אַלעקס'עס קאַפּ, ווער לענדיג בריווינגען איהם צו בעוואוסטוויין). אָה, טייערער, קום צו דיר! אָה, לייעבער, זעה דאָך מיך אָן! (העלפט העניע'ן צו געבען איהם דאָס וואַסער).

נאַנסי (צוטראַגענדיג די קאַרן צום טיש). נעם אַ קאַרן, טאַטע! (זעצט זיך און העכט אָן רוהיג צו עסען).

מאַטעס (ענטפּערט נישט און בלויבט אונבעוועגט. ער קוקט נאָר אָן אַ וויילע נאַנסי'ן, ווי ער וואַלט געוואַלט בעגרייפּען, וואָס זי האָט איהם געזאָגט).

אַלעקס (פאַלט צו פּלוצלונג צום ווענטעל פון שאַקעלשטול, מאַכט צו די אויגען און אַטעמט שווער. באַלד עפּענט ער אויף די אויגען און שמעלט זיי אָן אויף מילדרעד, ווי ער וואַלט זי נישט דער-קאַנט).

מילדרעד. דאָס בין איך, אַלעקס טייערער! דאָס בין איך, דין מילדרעד!

אַלעקס (נעמט זי אָן פאַר דער האַנד און שעמטשעט ארויס פון צווישען די ציין). מילדרעד!

מילדרעד. יא, דאָס בין איך! דאָס בין איך!
אַלעקס. מילדרעד! — פאַר וואָס האָסטו נישט געשריעבען, אז דו קומסט?

מילדרעד. איך האָב אליין נישט געוואוסט, אז איך וועל קומען. דאָס האָב איך פּלוצלונג, גאנץ פּלוצלונג בעשלאָסען צו קומען. איך האָב שטאַרק געביינקט נאָך דיר, מיין לייעבער! די גאַנצע קאָנטרי איז מיר נישט איינגעגאַנגען. און היינט פון אין דער פּרייה אָן האָב איך געפיהלט אזוי שווער — מיר האָט זיך אויסגעדרוכט, אז מיט דיר איז עפעס געשעהן —

אַלעקס (מיט אַ ציטער, שווער אַטעמענדיג). עפעס גע-
שעהן — —

מילדרעד. יא, יא... אזא געפיהל האָב איך געהאט. דעם
נאנצען טאָג. איך האָב עס ניט געקאָנט אויסהאלטען. האָב איך
פערפאַקט מײן קאפער, געכאַפּט די טרײן און בין געקומען. ווען
איך וואָלט געוואוסט — ווען איך וואָלט מיך געריכט אויף
זא — —

אַלעקס (לאַנגזאַם). פאַר וואָס האָסטו ניט געשריעבען,
אַז דו קומסט?
מילדרעד. איך דערקלער דיר דאָך, איך דערצעהל דיר
דאָך — —

אַלעקס. שרעקליך! שרעקליך!
מאַטעס (ווענדט זײן בליק אויף איהם).
מילדרעד (מיט גרויסע אויגען). וואָס — — „שרעקליך“?
אַלעקס. האָ? האָב איך געזאָגט „שרעקליך“? ניין, ניין,
ניין... יא... שרעקליך אזוי צו חלש'ן, שרעקליך... אורזי, שרעק-
ליך!... פאַר וואָס האָסטו נישט — —? יא, יא, יא... איך ווײס
שוין... האָסט געפיהלט, אַז עפעס איז געשעהן — — און עס —
איז — געשעהן...
מאַטעס. געשעהן? געשעהן?!

נאַנסי. נו, יא. זײן חלשות, וואָס ער'ט גע'חלש'ט.
אַלעקס (קוקט אָן נאַנסי'ן מיט גרויסע אויגען און שאַקעלט
מיס'ן קאַפּ). יא, יא... יא, יא... געשעהן... נאנץ שרעקליך...
העניע. אי, ער איז נאָך נישט ביי זיך! ער איז נאָך נישט
ביי זיך. אַי!
מילדרעד (ברעכט אויס אין אַ געוויין). רופט דאָך אַ
דאָקטאָר!

אַלעקס. ניין, ניין... מי דארף נישט... עס'ט פאַראיבער...
עס וועט פאַראיבער... (בלויבט זיצען מיט ביידע הענד אויף די הענט
לעד פון שאַקעלשטול און מיט די אויגען אויסגעגלאַצט צו דער ערד).
העניע. נעם נאָך אביסעל וואַסער.
מילדרעד (געבענדיג איהם דאָס וואַסער). טרינק, ליעבער!

אַלעקס / (טרינקט).

מילדרעד. ווען איך — וואָלט געוואוסט...

נאנסי. נו, מילא, דאָך שוין פערפאלען. שטעה אויף.
נעם אראָב דיין היטעלע... נעם ביי איהר אראָב דאָס היטעלע,
מאַמע. איך האָב פעטע הענר.

העניע (מיט דער הילף פון מילדרעד, נעמט אראָב דאָס היטעלע
און טראַגט אַוועק אין די צימער).

נאנסי. דו מוזט דאָך זיין אויך הונגריג. ווען ביזטו
ארויסגעפאָהרען? עס נעמט דאָך אַ פיערטהאַלבען שטונדען דאָס
פאָהרען. ביזט ארויסגעפאָהרען מסתמא אַ זייגער דריי. דיין
מאַמע איז דאָרטין געבליבען?

מילדרעד. יא, דאָס האָט מיך בלויז געטריבען. —

אַלעקס. ווען — איך — וואָלט — געוואוסט — —

מילדרעד. וואָס, אלעקסעל?

אַלעקס. האַ?

מילדרעד. דו האָסט געזאָגט, אז ווען דו וואָלסט גע-
וואוסט...

אַלעקס. האָב איך עס געזאָגט? איך ווייס נישט — —

איך ווייס נישט — —

נאנסי. לאַז איהם. ער'ט שוין קומען צו זיך. שטעה
דאָך אויף. דערצעהל, ווי איז עס געווען אין די בערג. אַ שיינער
פלאַץ, עפעס?

העניע (ארויסקומענדיג צוריק). שטעה אויף, מילדרעדעל,
זען זיך צום טיש. וועסט עפעס עסען. וועסט עפעס טרינקען.
וואָס ווילסטו: טיי אָדער קאַפּי?

מאַטעס (ווי ער וואָלט עפעס אוועקגעטריבען פון זיך אַ קאַש-
מאַר, פאסט זיך, מאַכט זיך צורעכט אויף זיין שטול). יא, מילדרעד.
יא, קום צום טיש.

מילדרעד (מיט אַ בליק אויף דעם שלאָפענדיגן שיינענדיגען
אַלעקס, שטעהט אויף און זעצט זיך צום טיש. זיי רעדען אין אַ פליסטער).

העניע (שמעלט איהר א מעלער מיט מעסער און גאָפעל).
נאנסי. איז עפעס א שיינער פלאץ, ווי הייסט ער דאָר-
טין? ...

מילדרעד. זעהר א פיינער.
נאנסי. געווען א סך קאָמפּעני? .
מילדרעד. איבער גענוג.
נאנסי. א סך יונגוואָרנ? א סך יונגע מענער?
מילדרעד. איך האָב זיי נישט געזעהלט.
נאנסי. א סך געטאַנצט?
מאטעס (לאַנגזאַם). ענדליך צונעקומען צו דעם עיקר
פראַגע!

אַלעקס. וועסט — דאָ שלאָפען. וועסט — נישט —
געהן — אויבען — שלאָפען.

מילדרעד (וואַרפט זיך צו איהם). ווי, ליעבער?
אַלעקס. יא, דאָ שלאָפען. נישט אויבען. איינע אליין.
נאנסי (צולאָכט זיך).
העניע. ער איז טאַקע גערעכט.
אַלעקס (עפענט אויף די אויגען אויף נאנסי'ן, קוקט זי אָן,
שליעסט די אויגען און פאַלט וויעדער אריין אין דעם פריהערדיגען
צושטאַנד).
מילדרעד (ווייגערש). איך וואָלט דאָך גערופען א דאָק-
טאָר.

אַלעקס (אַנגעמענדיג זי פאר דער האַנד). וועסט דאָ זיצען.
וועסט אויבען נישט שלאָפען?

מילדרעד. ניין, ליעבער.
נאנסי. נא, איך בין שוין פארטיג, יעצט וועל איך געהן
מיך א ביסעל איבערטאָן. דייוויס דארף קומען נאָך מיר. קום,
מאמע, וועסט מיר העלפען. (געהט אין די צימער).
העניע (מיט א קרעכץ געהט נאָך איהר). — פאַווע.
מילדרעד (שטיל). איך האָב אָבער געפיהלט, אז עפעס

וועט געשעהן. און עס איז געשעהן. ווער האָט זיך געקאָנט ריכ-
טען? מיין האַרץ האָט מיר געקלאַפט פאר פרייד דעם גאנצען
וועג. די טריין איז מיר צו לאַנגזאַם געגאַנגען... איך האָב צו מיר
אליין געלאַכט פון דער איבערראַשונג. איך האָב אָנגעקוואַלען פון
דעם שפּאַס... איך האָב מיר פאַרגעשטעלט, וואָס פאר אויגען איהר
אלע וועט מאַכען, און... (אלעקס'עס האנד לאָזט אָב איהר האַנד און
פאלט אראָב, זי שפּרינגט אויף דערשטאַקען). גאָט!
מאַטעס (לאַנגזאַם, אין געדאַנקען). ער שלאָפט. ער איז
איינגעשלאָפען.

מילדרעד (מיט בעזאָרגונג אָנקוקענדיג אַלעקס'ען, זעצט זיך).

מיט געדאַרפט אוועקלענען איהם אין בעט.

מאַטעס. לאָז איהם נאָר רוהיג שלאָפען. (זיצט אַ וויילע
אָנקוקענדיג אַלעקס'ען פון אונטער דער שטערן, און העכט זיך לאַנגזאַם
אויף). איך וועל יעצט ארויפגעהן געוואָהר ווערען — אויבען.

מילדרעד (בעאונרוהיגט). וואו דען?

מאַטעס. אויבען. אייער וואוינונג געוואָהר ווערען.

מילדרעד. וואָס איז דען?

מאַטעס. אונרוהיגע צייטען. נגבים און נגבות. אַלעקס

איז דאָרטין געוועזען בלויז אין דער פריה. דאַרף מען געוואָהר
ווערען. (געהט צו צום אייז-באַקס און נעמט דעם שליסעל פון אונטער'ן
שושטיכעל). מיר קוקען שטענדיג נאָך עטליכע מאָל אין טאָג ביי
איך — אויבען. (קוקט אָן אַלעקס'ען וויעדער מיט'ן בליק פון אונטער
דער שטערן און געהט לאַנגזאַם ארויס).

מילדרעד (לאָזט זיך אַראָב אויף דר'ערד פאַר אַלעקס'ען, נעמט
פאַרויכטיג זיינע הענד, קוסט זיי, דריקט זיך צו צו זיינע קני און
שעפטשעט לאַסקענעמען). מיין טויערער! מיין זיסער! מיין אַרימיג-
קער! וואָס איך האָב אָנגעמאַכט! מיין ליעבער! מיין אַלעקסעל!
מאַטעס (לויפט פלוצלונג אריין און לויפט דורך אין די אַנדערע
צימער).

מילדרעד (שפּרינגט אויף). וואָס איז?!

מאטעם (אין צווייטען צימער). וואו איז אלעקס' רעוואָל-
ווער? די טיר אויבען אָפען, אויפגעשלאָסען, אויפגעבראָכען.
העניע (אין צווייטען צימער). אַי, וועה מיר נישט גע-
שעהן!

מילדרעד. דו גומער נאָט!

נאנסי (אין צווייטען צימער). מען מוז גלייך לויפען נאָך
א פאליסמאן.

מאטעם (אין טיר מיט אַ רעוואָלווער אין האַנד). ניין!
נישט! נאָך נישט קיין פאליסמאן! מי דארף נישט! (געהט).
העניע (אָנכאפענדיג איהם). אַי, געה נישט, מאטעם! אַי,
רוף בעסער אַ פאליסמאן! אַי, איך שריי גלייך: העל —

מאטעם (ארויפֿלעגענדיג איהר אַ האַנד אויפ'ן מויל). ששש...
שריי ניט! מאַך ניט קיין טרעוואַגע!... איך וועל אליין כאַפען...
ששש... איך — וועל — אליין... (געהט ארויס).
העניע (צו נאַנסי'ן). אַי, געה מיט איהם! אַי, לאָז איהם
נישט אליין!

נאנסי. איך געה! איך געה! איך האָב ליעב אזא עסק!
אַ ביסעל דורכקלאַפען אַ גנב... (זי געהט דורך מיט געמאכטע פויסטען,
ווי זי וואָלט עמיצען „דורכגעלאַפט“). אַהא-אַהא! בום! באַם!
טררראַך! (געהט ארויס).

מילדרעד (קוקט זיך אום אויף אלעקסען, קאָן זיך עפעס
נישט ענטשוידען, שלאָגט זיך מיט דער דעה און פלוצלינג לויפט יי-
ארויס פון צימער).

העניע. אַי, אלעקס! אלעקס!

אַלעקס (עפענט אויף די אויגען, מאַכט זיי צו צוריק, עפענט
זיי אָבער גלייך וויעדער מיט שרעק, קוקט זיך ארום און שפּרינגט אויף).
וואו? וואו? וואו איז...?

העניע. אַי, אלעקס, אויבען זיינען גנבים!

אַלעקס (שרויט אויף מיט אַ כאַרעל). אַההה! (שטעהט אַ
וויילע מיט אויסגעגלאַצטע אויגען פאַר שרעק און אַ האַנד אין די האַר.

ביסלעכווייז רוקט זיך אַראָב זיין האַנד פון קאַפּ. זיין בליק בערוהיגט
 זיך.) גרנביים... (פלוצלונג איז ער גאַנץ געפאַסט און אויפגעלעבט.
 ער ווענדט זיך צו דער מיר פון די צימער.) מיין רעוואַלווער.

ה ע נ י ע. דער טאַטע האָט איהם.

אַל ע ק ס. איז גוט. (ווענדט זיך אום און געהט ארויס מיט

פעסטע שרויט.)

ה ע נ י ע (קוקט זיך אום פערלאָרען און דערשראָקען). אַי, אַי!

אַי! (לויפט אויך ארויס. דרויסען שרייט זי.) העלפט! העלפט!

העלפט!

פאַרהאַנג.

צווייטער אַקט

די קיך אין מילדרעד'ס וואוינונג. די זעלבע אויברוכטונג ווי אין ראַטנער'ס וואוינונג, נאָר עס פּעהלט דער גרויסער טיש אין מיטען.
מ א ט ע ס (מיט אַן אָנגעשטעלטען רעוואָלווער בעווייזט זיך אין דער טיר. פריער רוקט ער אריין פאַרזוכטיג דעם קאַפּ, קוקט זיך ארום און ביסלעכווייז רוקט ער אריין דעם קערפּער. מיט אַ שנעלער בעוועגונג שמעקט ער שוין אין מיטען קיך מיט'ן געזיכט צו דער טיר פון די צימער).

נ א נ ס י (קומט פאַרזוכטיג אריין, קוקט זיך אין דער טיר אַרום און גנב'עט זיך צו צו מאַטעס'ען, שמעלענדיג זיך הינטער זיין רוקען).
מ י ל ד ר ע ד (קומט אריין גלייך נאָך נאנסי'ן און לויפּט-צו צו ביידען).

מ א ט ע ס (מיט'ן אָנגעשטעלטען רעוואָלווער, בעגלייט פון נאנסי און מילדרעד, אַלע דריי אויף די שפּיץ פינגער בעוועגען זיך צו דער צימער-טיר. ביי דער טיר בלויבען זיי אַ וויילע שמעהן, תּערען זיך צו, גלייך אָבער לאָזט זיך מאַטעס אהין אריין מיט דעם געשרוי : „הענדס אָפּ!“ נאנסי און מילדרעד נאָך איהם. און שטיל. באַלד הערט מען וויעדער דעם געשרוי „הענדס אָפּ!“ און פּאוזע. און דאן צום דריטען מאל, קענטיג אין אַ ווייטערען צימער, „הענדס אָפּ!“ און לוינגערע פּאוזע, נאָך וועלכער מאַטעס קומט אריין צוריק אין קיך, בעגלייט פון נאנסי און מילדרעד).

מ א ט ע ס (לאַנגזאַם, ווי איבערלעגענדיג עפעס). ניט קיין גנבים און ניט קיין גנבה. דאָך עפעס איז...
נ א נ ס י. די טיר איז געווען אָפּען?
מ א ט ע ס. אָפּען.
נ א נ ס י. ווייט אָפּען?

מ א ט ע ס. ניין, צוגעמאכט, אָבער אַז אײַך האָב זי געוואָלט אויפֿשליסען, האָט זי זיך אַליין אויפֿגעעפֿענט. און דער שלאָס איז אויפֿגעבראַכען.

מײַלדֶרעד (נאָך אַ קוק אויף דאָס באַדעצימער, מיט שרעק). אוי!

נאָנסי. וואָס איז?

מײַלדֶרעד (שטיל). דאָס באַדעצימער.

נאָנסי. אַ, יע, אין באַדעצימער האָבען מיר נאָך נישט אַ קוק געטאָן.

מ א ט ע ס. און די טיר איז צוגעמאכט. (גנב'עט זיך מיט'ן אָנגעשטעלטען רעוואָלווער צו דער טיר, בעגלויט פֿון נאָנסי און מילדֶרעד, הערט זיך צו און גיט זי פֿלוצלונג אָן עפען. אַלע דרוי שפּרינגען אָב צוריק, שטעהען שטיל אַ ווײַלע, פֿול שפּאַנגבג, און העבען זיך אָן צו בעוועגען נעהנטער צום צימער.)

נאָנסי. אײַך וואָלט געשוואָרען, אַז אײַך זעה עמיצען אין דער וואַנע.

מ א ט ע ס (גיט זיך אַ לאַז אַרײַן. נאָנסי און מילדֶרעד הינטער איהם. באַלד הערט מען אַ שרעק־אויפֿגעשרוי פֿון אלע דרוי).

מ א ט ע ס. אַ טױט מײַדעלע!

נאָנסי. אַ מײַדעלע!

מײַלדֶרעד. אַ טױטע! אַ טױטע!

אַלעקס (בעווייזט זיך אין טיר. ער מאַכט צו די אויגען מיט אַן אינערליכען שוידער, פֿאַסט זיך אָבער באַלד און געהט צום באַדעצימער).

מײַלדֶרעד (קומט אַרײַן אויף הינטען, ציטערענדיג אין אַלע אַברים. — דרויסען העניע'ס הילפֿרופֿען און אַ געלויף און אַ גערויש פֿון שכנים).

אַלעקס (צו מילדֶרעד'ען). אַ גנב?

מײַלדֶרעד (שוידערט אויף, דרעהט זיך אום צו איהם, וויל אָבטרעטען און וואַרפט זיך אויף זײַן ברוסט). אַה, אַלעקס! דו?!

דו!... דו!...! (לאַסקעט זיך צו איהם). אָה, אלעקס! אָה, אַ טויט
מיידעלע אין דער וואַנע!

אַלעקס. אָה! (איילט אין באַדעצימער).

מאַטעס (קומט ארויס. איז איבעראַשט צו זעהן אלעקסען).

דו?! — געקומען צו זיך?

אַלעקס. ווי דו זעהסט. — אַ טויט מיידעלע אין דער

וואַנע?

מאַטעס. טויט ווי אלע טויטע. אַ יונג קינד. מוז זיין אַ

יאָהר צוועלף-דרייצעהן.

אַלעקס (געהט ארוין אין באַדעצימער).

מאַטעס (מיט אַ פאַרשענדיגען בליק געהט לאַנגזאַם נאָך איהם).

נאַנסי. דאָס מוז זיין דאָס מיידעלע, וואָס מען זוכט. אָה!

איך לויף נאָך אַ פּאָליסמאַן. (קוקט ארויס פון באַדעצימער. שכנים

און שכנות, עמליכע בעוואַפענט מיט פּערשועדענע געוועהר, העכען אַן

ארוינצושומען. העניע מיט זיין.)

שטימען. געכאַפט? געכאַפט?

נאַנסי. קיינעם נישט געכאַפט.

שטימען. אַנטלאָפּען?

נאַנסי. לאַזט מיך דורכגעהן. איך מוז בריינגען אַ פּאָ-

ליסמאַן.

העניע. האָבען זיי וואָס אוועקגענומען? אַ סך אוועק-

גענומען?

נאַנסי. גאָרנישט אוועקגענומען. זיי האָבען בעסער גע-

בראַכט. און אַ שיינעם פּעקעל. אַ טויט מיידעלע. (געהט אוועק.)

שטימען. וואָס?! (מען לאַזט זיך אין באַדעצימער.)

העניע. אוי וועה איז מיר! אוי וועה איז מיר! (אָב אין

באַדעצימער.)

אַלעקס און מיילדערד (קומען ארויס פון באַדע-

צימער ביז גאַנץ נאָך פּאַרנט).

מאַטעס. קען זי עמיצער פון אייך?

געמורמעל. ניין... ניין...
 מאטעס. ריהרט זי ניט אן. זאָל זי ליעגען, ווי זי ליעגט,
 ביז אַ פּאַליסמאן וועט קומען. (ער קומט ארויס און שמעלט אָן דעם
 בליק אויף אלעקס'ען.)
 עט ליכעשכנים (געהען אוועק און באַלד העבען אן צו
 שוימען שכנים און שכנות, דערוואקסענע און קלויבע. קומען און געהען
 מיט קאַפּ-שאַקלען, מיט שרעק, מיט טרערען. זיי רעדען צווישען זיך
 אין באַדעצימער אין האַלב-מענער, ווי פאר אַ טויטען).
 מילדרעד (טוליענדיג זיך צו אלעקס'ען, ציטערענדיג און
 ווייגענדיג). אָה, ווי שרעקליך!
 אלעקס. שרעקליך! גאנץ שרעקליך.
 מילדרעד. אָה, וואָס פאַר אַ מאַרד!
 אלעקס. יאָאָ.
 מילדרעד. אזא יונג, שוין מיידעלע! וואָס פאַר אַ שרעק-
 ליכער מענש האָט דאָס געמוזט טאָן!
 אלעקס. הסם!
 מילדרעד. ארורו, וואָס פאַר אַ חיה רעה!
 אלעקס (צודריקענדיג זי צו זיך). ווי דו ציטערסט אין
 גאַנצען קערפער, מילדרעד.
 מילדרעד. איך וועל, דאַכט זיך, קראַנק ווערען פון היינ-
 טיגען אווענד.
 אלעקס. ווילסטו נישט אַראָב צו אונז? וועסט זיך דאָרט
 צולעגען.
 מילדרעד (לאָזט זיך אַראָב אויף אַ שטול גאנץ קראַפטלאָז).
 אָה, דוקא צו אונז זי אריינבריינגען!
 אלעקס. יאָיאָ!
 מילדרעד. פאַר וואָס דוקא צו אונז?
 אלעקס. מסתמא געוואוסט, אז די דירה איז יעצט אָב-
 געשלאָסען און קיינער איז ניטאָ.
 מילדרעד. אָה, דער אונמענש! דער אונמענש! און

מיך האָט עס אָנגעטראָגען צו קומען... האָט מיך עפעס געטריבען...
פון אין דער פריה אָן איז מיר געלעגען אויפ'ן הארצען ווי שטוינער,
און איד...

אלעקס. קום דאָך אַראָב צו אונז.

מיילדערד. זי שטעהט מיר פאר די אויגען. אזא יונג
קינד! אזא שיין קינד! ווי האָט ער זי געטויט? איך האָב עס
נישט געזעהן. איך האָב מורא געהאט געהנטער צו צוטרעטען.
ווי האָט ער זי געטויט? ווי?

אלעקס. דערשטיקט מסתמא. דערוואָרגען. (מיט האַנד-
בעוועגונגען, ווי ער וואָלט געהאַלטען דעם קליינעם האַלז צווישען זיינע
פינגער.) אָנגענומען פאר'ן קליינעם העלזעל, געדריקט, געדריקט,
און דערוואָרגען. וויפיעל האָט געדארפט אזא קליין העלזעל?
מיילדערד. שוידערליך! שוידערליך!

מאַטעס. (הערט זיך צו צו אַלעקס'עם רעד, קוקט נאָך זיינע
בעוועגונגען, מאַכט גרויסע, דערשראָקענע אויגען, קראַצט זיך דעם קאָפּ
מיט נערוועזע בעוועגונגען, רויבט זיך די אויגען און געזיכט, ווי ער
וואָלט געוואָלט עפעס פערטרייבען פון זיך. פאַסט זיך און רעדט ווי
מעגליך רוהיג אַרויס, צוטרעטענדיג צו אַלעקס און מילדערד.) מיינסטו,
אַז זי איז דערשטיקט געוואָרען?

אלעקס. (ציטערט אויף). אה, איך האָב גאָר נישט
געהערט, ווי דו ביזט צוגעקומען.
מיילדערד. איך האָב מיך אויך דערשראָקען. אה,
שוידערליך!

מאַטעס. שוידערליך! שוידערליך! — איז מיינסטו,
אַז זי איז דערשטיקט געוואָרען, אַלעקס?
אלעקס. וואָס ווייס איך? פאַראַן עפעס אויף איהר
אַנדערע טויט־סמנים?

מאַטעס. מיר האָבען זי דאָך נישט אונטערגעזוכט.
פיעליכט פער'ט'מ'ט אָדער דערשטאַכען אין הארצען. פאַראַן אזא
פלאַץ, וואָס מיט איין שטאָך, אפילו מיט אַ לאנגער שפּילקע...

מילדרעד. אַי, הערט עם אויף צו רעדן!
 מאַטעם. און דו מיינסט: דערשטיקט? „אָנגענומען
 פאר'ן קליינעם העלזעל, געדריקט, געדריקט און דערוואָרגען.“
 אלעקס (אויפשוידערענדיג). ווי — וואָס זאָנסטו?
 מאַטעם. דאָס האָסט דו דאָך געזאָגט.
 אלעקס. ווי דו האָסט עם אָבער אַרויסגערעדט!
 מילדרעד. אָה, ווי איהר האָט עם אַרויסגערעדט!
 מאַטעם (קראַצט זיך וויעדער דעם קאָפּ מיט נערוועזע בע-
 וועגונגען און רייבט זיך די אויגען און געויכט). שוידערליך!
 שוידערליך!

מילדרעד (טרייסלענדיג זיך). אהההה!...
 מאַטעם. אזא יונג קינד, אלעקס.
 אלעקס (שווייגט).
 מאַטעם. אזא יונג קינד! און נלאַט מאָרדען! מאָרדען!
 ווי קאָן זיך אויפהעבען אַ האַנד עמיצען צו דערמאָרדען? ווי קאָן
 מען צוועהן, ווי אונטער די אייגענע פינגער ענדיגט זיך אַ לעבען?
 און נאָך אזא יונג לעבען, אזא עופעלע! ווי קאָן מען...
 אלעקס. זעהסט דאָך. פאראן מענשען, וועלכע קאָנען
 עם. — האָסטו אַ סיגאַרעט?
 מאַטעם. יעצט אַ סיגאַרעט? ווי קאָן דיר ליעגען
 רויכערן אין קאָפּ?
 אלעקס. יעצט ערסט רעכט. (נעמט אַרויס זיין פּיפּ,
 שטאַפט זי אָן און פּעררויכערט.)
 מאַטעם. הערע! — מיינסטו, אז זי איז געבראכט גע-
 וואָרען אַהער אַ טויטע?
 אלעקס. ווי — ווי — ווי דען אַנדערס?
 מאַטעם. עם קאָן זיין, אז...
 מילדרעד. אַי, אַי, אַי, רעדט נישט!
 מאַטעם. אז זי איז דאָ אויך דערמאָרדעט געוואָרען.
 עקס. וואָס?!

מאָטעס. עס קאָן זיין, אז מי האָט זי אַהער פערפיהרט
און — —

אלעקס. יא, יא. דאָס קאָן אויך זיין. יא, יא, מעגליך.
מילדרעד. אוררו!

מאָטעס. און אז זי איז דערשטיקט געוואָרען, וועט מען
קאָנען אויסגעפינען דעם מערדער אָן די פינגער-אבדריק?
אלעקס. ווי? אָה, יאָ, אויב זי איז דערשטיקט געוואָרען
מיט הוילע הענר.

מאָטעס. יא, ריכטיג. יא, ריכטיג. אויף די הענר האָבען
אויך געקאָנט זיין הענרשיקעס. איז מיינסטו...?

אלעקס. אָה, הער דאָך אויף מיט אלע פראַגען!
מילדרעד. אָי, טאָקע, מיין טייערער מר. ראטנער, הערט
דאָך אויף! איך ווער גאנץ קראַנק.

מאָטעס. העהע!... (קראצט זיך וועדער דעם קאָפּ, רויבט
זיך דאָס געזיכט, בלויבט רוהיג שמעהן, טראכט עפעס איבער און געהט
אריין אין די וואוינזימער.)

מילדרעד (דריקט זיך צו צו אלעקס'ען). דאָס איז דיר
אַ צוגאָב צו דיין פריערדיגען חלש'ען. ווי פיהלסטו זיך יעצט, מיין
ליעבער? ווי איז דיר?

אלעקס. ווען דו וואָלסט מיך נישט געוואָלט איבערראַ-
שען... ווען דו וואָלסט אָבער פריער...

מילדרעד. ווייל עס איז איבער מיר אַליין אזוי פלוצלונג
געקומען... און ווי האָב איך מיך געפרעהט איבער'ן שפאָס!... איך
האָב מיר אויסגעמאָלט, וואָס פאר אויגען דו וועסט מאַכען, ווען
דו וועסט מיך דערזעהן, און איך האָב אין פאַראויס אויסגענאָסען
אלע דינע קוסען... דו, ליעבער, איך ליעב דיך דאָך אזוי שטארק!
איך האָב נאָך דיר אזוי ריעזיג געביינקט... איך האָב דיר דאָך בלוז
אַ טויענדרטעל געשריעבען, ווי איך ביינק נאָך דיר און ווי איך
ליעב דיך!... דו שטעל דיר פאַר: איך פלעג אַרומגעהן איבער די
בערג און אין וואַלד און עס פלעגט זיך מיר אויסדוכטען, אז אָט

פון הינטער יענעם פערקעהר אָדער פון הינטער יענע בוימער
וועסטו פלוצלונג ארויסקומען... האהא... אָדער איך פלעג זיצען
אויף דער וועראנדא און אויסגלאַצען די אויגען צום וועג — אָט
אזוי אָ — און עס פלעגט זיך מיר אויסדוכטען, אז איך זעה דיך
קומען, אז דו קומסט, אז אָט־אָט ביזטו לעבען מיר — — העהע —
איך האָב דיך שטענדיג געהאט פאר מיינע אויגען — — אָה,
ליבער!... ווי דו זעהסט אויס!... איז עס נישט שרעקליך, ווי
איך קאָן דיר רעדען אזעלכע זאכען, און דאָרטין ליגעט אַ טויט
מידעלע, דער קרבן פון אַן אונמענש... ווי דו שוידערסט... און ווי
איך שוידער... וואָס זיצסטו אזוי? אלעקס, איז דיר ווידער
שוין...?

אַלעקס. ניין, ניין... גאָרנישט... איך... איך טראַכט
מעהר נישט, אז עס איז גלייכער גאָר נישט געבאָרען צו ווערען.
מי לדרעד (ערשטוינט). ווארום דען?
אַלעקס. אז מענשען זאָלען האָבען אין זיך אזעלכע ניין-
גונגען, איז דאָך עפעס גאנץ שרעקליך. בעסער נישט געבאָרען
ווערען — — נישט — געבאָרען ווערען!...
מי לדרעד. יא. די פערברעכער האָבען געמאָגט בעסער
נישט געבאָרען ווערען.

אַלעקס. אָבער דאָט איז דאָס שרעקליכע, אז דאָס האָט
געקאָנט טאָן גאָר קיין פערברעכער נישט.
מי לדרעד. ווי דען?

אַלעקס. נישט קיין פראַפעסיאָנעלער פערברעכער, אַ
מענש, וועלכער האָט קיינמאָל אין זיין לעבען נישט בעגאנגען דאָס
קלענסטע פערברעכען און וואָלט אליין נישט געגלויבט, אז ער איז
פעהיג אויף אזא פערברעכען.

מי לדרעד. דאָס קאָן איך מיר עפעס נישט פאַרשטעלען.
אַלעקס. און איך — יא. איך קאָן מיר אפילו פאַר-
שטעלען, אז דאָס האָט געקאָנט טאָן איינער, וועלכער ליבעט און
איז געליבעט — —

מױלדערעד. אונמעגליך!
 אַלעקס. איך זאָג — מעגליך.
 מױלדערעד. אונמעגליך! אונמעגליך! סײדען עפעס אַן
 איטאַליענער אין דער היץ פון זומער!

אַלעקס. זעהסטו — אין דער היץ פון זומער. אָבער איך
 זאָג: אַפילו אין דעם גרעסטען ווינטער־פראָסט, ווען דער סם פון
 ווילדער תאוה ליעגט אין זיין בלוט. און פון דעם איז קיינער
 ביי דער געבורט נישט געווארענט. די עלטערן מאַגען זיין די פיינ־
 סטע מענשען, און זיידעס און באַבעס, און עלטערזיידעס און על־
 טערבאָבעס, דורך אין דור, עהרליכע, פיינע מענשען, און אין איהם
 פלוצלונג ליעגט דער סם, און אין איין שיינעם טאָג קומט עס
 איבער איהם — און יעדעס געפיהל פון פּעראַנטוואָרטליכקייט,
 און ליעבע און געגענליעבע — אַלץ, אַלץ איז אויף אַ מאַמענט
 פּערגעסען, און דאָס פּערברעכען איז פּאַרטיג... איז עס נישט
 שרעקליך? ... שוידערליך! ... פּורכטבאַר! ... בעסער נישט געבאָרען
 ווערען! ... בעסער נישט געבאָרען ווערען! ...

מױלדערעד. ליעבער, דאַרפסט דיר עס אָבער נישט נעמען
 אזוי צום האַרצען...

אַלעקס (ווי אויפגעוואכט). ווי? ... יא... האהא... (געקומט
 אָב פון איהר). מיין פייפ איז מיר אויסגענאנגען דערווילע.
 (געקומט צו צום אוינזען און קוקט דאָרטין ארום, ווי ער וואָלט געזוכט
 אַ שוועבעלע.)

נאַנסי (קומט אריין). קיין פּאַליסמאן האָב איך נאָטיר־
 לייך נישט געטראָפּען — אויף אַ רפואה נישט. האָב איך געמוזט
 צונעהן ביז צו דער דראַגסטאָר און אויפּרופּען די הערקוואָרטערס.
 גלייך קומען זיי.

אַשכּו. קומט גלייך פּאַליס?

נאַנסי. יא, יא... (געמורמעל.)

אַלעקס (רויבט אָן אַ שוועבעלע, פּערוויכערט און בלויבט
 שטעהן, נישט בעוויזענדיג זיין געזיכט).

נאַנסי (צו מילדרעד). איז דייוויס דאָ?
מילדרעד. ניין.

נאַנסי. נישט געוועזען?

מילדרעד. ניין. איך האָב איהם נישט געזעהן.

נאַנסי. אויב ער בעווייזט זיך נישט, וועל איך זאָגען,

אז ער האָט בענאנגען דאָס פערברעכען.

מילדרעד. פוי, נאַנסי!

נאַנסי. קומט ער נישט, וועל איך אויסטראַכטען אויף

איהם אלע בלבלים. וואַרט, אפשר איז ער געוועזען און האָט

אונטען קיינעם נישט געפונען? וואו איז די מאַמע?

מילדרעד. דאָרטין.

נאַנסי. און דער טאטע אויך דאָרטין?

מילדרעד. ניין, דאָ. אריין אהין.

נאַנסי. האָסטו דיר! איז אונטען קיינער ניטאָ! איז

דייוויס געוועזען, געקלונגען, געקלונגען און אוועקגעגאנגען. דאָס

האָב איך מיר פאר מיין טרחה! מיר האָבען אויף היינט גע-

פלאַנט —

מילדרעד. וואָלסטו היינט געקאָנט זיך אַמוזירען?

נאַנסי. דו ווייסט דאָך נאָך נישט, וואָס מיר האָבען גע-

פלאַנט!

מילדרעד. אָה, ענטשולדיג!

נאַנסי. האהאָהאָ...

מילדרעד. אָה, לאַך דאָך נישט אזוי הויך!

נאַנסי. ניין, מיר האָבען טאַקע אָפגעפלאַנט אַ שיינעם

אווענד מיט טאַנגאָ. (מאכט טאַנגאָ-בעוועגונגען.)

מילדרעד. (כאַפט זי אן פאר דער האַנד). נאַנסי, שעם

דיך!

אַלעס (ווי פאר זיך, נישט אומווענדענדיג דעם קאַפּ). זי

האָט אין זיך אויך דעם סם.

נאַנסי. ווער זי?

אַלעקס. דו.

נאַנסי. וואָס פאַר אַ סם?

אַלעקס. ווען דו וואָלסט געוועזען אַ מאַן, וואָלסטו געדאַנט טאָן אַט — וואָס — דאָרטין איז אָבגעטאָן געוואָרען. (צייגט צום באַדעצימער.)

נאַנסי (ציניש אויפלאכענדיג). האָהאַ! ... אַבי דו האָסט געזאָגט אויך. בין איך דאָך דיין שוועסטער. איז וואָס פאַר אַ סם איז דאָס?

העניע (קומט ארויס פון באַדעצימער). אוי, רבונו של עולם! רבונו של עולם! אַ וועלט היינט! אַ וועלט! (דערשלעפט זיך צו אַ שטול און לאָזט זיך שווער אַראָב.) וואָס מען דערצעהלט זיך אָן! ... וואָס איך האָב מיך דאָרטין אָנגעהערט! ... אזעלכע מער-דערייען! ... אזעלכע פערברעכען! ... איהר ווייסט, דאָס איז טאַקע איטאַליענישע ארבייט... מי'ט געזעהן אַן איטאַליענער אַרױפּנעהן אהער מיט אַ גרויסען פאַק, פונקט די גרויס ווי דאָס מיידעלע געביך. מי האָט די פולע בעשרייבונג פון דעם איטאַליענער... ער'ט זי ערנעץ וואו דערהרגעט, ביי זיך מסתמא אין דער היים, און ווייסענ-דיג, אז דאָ איז יעצט קיינער ניטאָ, האָט ער זי אַרױפּגעטראַגען אהערצו. אויפגעבראַכען די טיר, אריינגעלעגט אין וואנע און איז פערשוואונדען. דאָס איז גאָר קיין בוירגלער נישט געוועזען. דאָס איז....

אַלעקס (אומקעהרענדיג זיך מיט'ן געזיכט צום צימער).

ווער האָט געזעהן דעם איטאַליענער?

העניע. אַ סך האָבען געזעהן. די דזשעניטאַרקע... דער גראַסער... די שכנה, וועלכע וואוינט אויפ'ן ערסטען פלאַך אין די בעק... אַ סך האָבען געזעהן. אַ יונגער איטאַליענער, זאָגען זיי... זיי האָבען זיין פולע בעשרייבונג.

מיילדרעד. און ווער איז דאָס מיידעלע?

העניע. זעהסט דאָך, קיינער קען זי נישט. ווער ווייס, פון וואַנען ער האָט זי געבראַכט. עס וועט זיך שוין אַרױסגעפינען.

איהר מאמע וועט זיך שוין דערוויסען פון דעם בראך, פריער אָדער
שפעטער....

נאַנסי. איז דייוויס.... אַך, דו ביזט דאָך געוועזען דאָ
די גאַנצע צייט.

העניע. געה טאָקע אַראָב און טו אַ קוק, צו האָב איך
צוגעמאַכט גוט די טיר... עס דרעהען זיך דאָ יעצט אַרום אַזויפיעל
מענשען.

נאַנסי. די טיר איז גוט צוגעמאַכט, אָבער איך וועל סיי
ווי סיי אַראָב. איך וועל וואַרטען אויף דייוויסען. און גלאַט דאָ
יעצט צו זיין... נא, נישט פאַר מיר! (געהט אוועק.)

מילדרעד. ווי מערקווירדיג זי איז!

העניע. זי? זי האָט דיר צורמאַל דאָס האַרץ פון אַ גלזן.
איך ווייס גאַרנישט, אין וועמען זי האָט זיך איינגעגעבען.

אַלעקס. מיין טעאָריע. די עלטערן פיינע לייט...

העניע. ווי?

אַלעקס. האָט מען אויך געזעהן דעם איטאליענער

אַראָבגעהן?

העניע. דאַכט זיך. יאָ... ניין... איך ווייס שוין אליין

נישט. אַז מיט איהם געזעהן ארויפגעהן, האָט מען איהם געזעהן

אַראָבגעהן... אָדער אפשר איז ער איבער'ן דאָך... איך האָב עפעס

געהערט... די פאָלים וועט שוין ארויסגעפינען... מיין קאָפּ איז מיר

זוי אַ שטיין. טאָמער האָב איך געהאַט אַ ביסעל פּערגנגיגען פון

באָדען זיך, וועל איך עס שוין גוט אויסקריינקען... און דו האָסטן

אויך געדארפט היינט נויטיג קומען, מילדרעדעל...

מילדרעד. עס האָט מיך געשטופּט...

העניע. אַך, אַך... און וואו איז דער טאַטע?

מילדרעד. איז אַרײַן... אַט איז ער...

מאַטעס (בעווייזט זיך אין צימער-טיר, גאַנץ געעלשערט,

בלאַס און מיד, די אויגען טיעף אַרײַנגערוקט, בלויבט דאָרטן שטעהן

און קוקט אויף אלעקס'ען).

העניע. מאַטעם, ווי זעהסטו עפעס אויס!
 מאַטעם. הסםם! ... פסט, אלעקס!
 מילדרעד (מיט שרעק). וואָס איז?
 מאַטעם. פסט... אלעקס!
 אַלעקס (שטעהט ביים אויווען, ווי פּערגליווערם, און ריהרט
 זיך נישט פון אָרט).

מילדרעד (קוקט זיך אום אויף אלעקס'ען). אלעקס!
 מאַטעם (טרעט ארוין אין צימער, קוים בעוועגענדיג די פיס).
 גאָרנישט... גאָרנישט... איך האָב געוואָלט עפעס זאָגען אלעקס'ען...
 איך האָב עפעס געפונען...
 אַלעקס (אַנבאַפענדיג זיך מיט אַ האַנד אָן אויווען). גע-
 פונען?!

מילדרעד. וואָס איז עס? !
 העניע. וואָס'טו געפונען? !
 מאַטעם (דערשלעפט זיך ביז אלעקס'ען, לעגט אויף איהם
 ארויף די האַנד, ווי אַנצושפּאַרען זיך אָן איהם, בעריהרט איהם אין
 עטליכע פלעצער אַרום זיין טאליע, ווי צופעליג, מאכטלאָז; דאן קראצט
 ער זיך דעם קאַפּ, ווי איינער, וועמען עס לויפען מוראשקעס איבער'ן
 קעחפּער). גיט מיר אַ שטול... איך מוז מיר צוזעצען.
 מילדרעד (שפּרינגט אויף און גיט איהם אַ שטול). ווי
 איהר זעהט אויס!

אַלעקס (פעסט). דו האָסט וואָס געפונען!
 מאַטעם (העכט אויף איהם אויף שרעק־אויגען און קוקט
 איהם אָן, ווי ער וואָלט איהם נישט דערקאַנט).
 אַלעקס. וואָס האָסטו געפונען?
 מאַטעם (קראצט זיך וויעדער דעם קאַפּ. פאַסט זיך). גע-
 פונען

אַלעקס. געפונען, יא.
 מאַטעם. האָב איך געזאָגט: געפונען?
 אַלעקס. דו האָסט געזאָגט, אַז דו האָסט וואָס געפונען.

העניע. ער ווייס שוין נישט, וואָס ער רעדט!
 מאַטעס. האָב איך מיך שלעכט אויסגעדריקט. איך האָב
 נישט געפונען, נאָר אויסגעפונען — (קוקט אָן אלעקס'ען זעהר שאַרף.)
 אלעקס (טרעט אָפּ אַ שריט). אויסגעפונען?
 מיילדערד. וואָס אזוינס?
 העניע. זאָג דאָך שוין — ציה נישט די עצמות.
 מאַטעס. דאָס פערברעכען איז בעגאנגען געוואָרען דאָ —
 מיילדערד. ארוי!
 מאַטעס. דאָרטין. אין שלאָפצימער...
 מיילדערד. אין שלאָפצימער?! ...
 העניע. געה און שלאָף דיך אויס. די דזשעניטאָרקע,
 דער גראַסער, די שכנה פון ערסטען פּלאַץ אין די בעק און נאָך אַ
 סך אנדערע האָבען אליין געזעהן, ווי אַ יונגער איטאליענער האָט
 ארויפגעטראָגען אַ גרויסען פּאַק... פונקט אזוי גרויס ווי דאָס
 מיידעלע....
 מאַטעס. זיי האָבען איהם אליין געזעהן?
 אלעקס (שמעלט זיך וויעדער צו צום אויווען).
 העניע. זיי האָבען אליין געזעהן און קאָנען דיר בעשרוין
 בען דעם איטאליענער...
 אַ מיידעלע (אין באדעצימער). אַי, דאָס איז בעטמי!
 בעטמי פיינס! (וויינט.) בוהוהוהו, בעטמי! בעטמי!
 אלעקס (ציטערט אויף ביים מיידעלעס אויסרוף און ווענדט
 זיך אום מיט'ן געזיכט צום באדעצימער).
 מיילדערד און העניע (איילען צו צום באדעצימער).
 מאַטעס (בלויבט זיצען און לאָזט נישט אַראָב די אויגען פון
 אלעקס'ען).
 געמורמעל (אין דעם עולם). פיינס? פיינס? ווער
 איז די פיינס?
 דאָס מיידעלע. איך ווייס אויך, ווער דאָס האָט
 געטאָן!

אַלעקס (בלויבט שמעהן ווי פערשטיינערט).

מאַטעס (מאכט אויף זיין שמול אַ בעוועגונג נעהמער צו אלעקס'ען).

דאָס מיידעלע. אַן איטאַליענער...

אַלעקס (עמעמט אויף און ווענדט אום דעם קאַפּ לאנגזאם צו מאַטעס'ען).

מאַטעס (מאכט צו די אויגען און לעגט ארויף אַ האנד אויפ'ן געזיכט).

דאָס מיידעלע. איך האָב זי געזעהן מיט איהם. ער האָט מיט מיר אויך גערעדט. ער האָט מיך אויך גערופען. אַי, איך וועל לויפּען צו מרס. פיינס... (דאָס מיידעלע שפּאַרט זיך דורך פון באַדעצימער אונטער קרעכצען און זיפּצען פון דעם עולם. אין טיר בעגעגענט זי זיך מיט אַן אַרײַנאײַלענדיגער, דערשראָקענער פּרוי. זי טרעט אָב אויף הינטען, דערשראָקען, און העכט אַן מיט אַ שוואכען ציטערנדיגען קולכעל.) אַי, מרס. פיינס... מרס. פיינס... (גרויסע בעד וועגונג אין עולם. האַנדברעכעניס, פערשמאַרקע זיפּצען. מען לאָזט דער פּרוי דעם וועג.)

מרס. פיינס (שפּאַרענדיג זיך אין באדעצימער, מיט גרויסען שרעק). איז עס מיין בעטטי? איז עס מיין בעטטי? (פלוצלונג לאָזט זי אַרויס אַ הארצרויסענדיגען קוויטש.) בעטטי! בעטטי!... (היסטערישעם שרײַען און אַהנמאכט. בעוועגונג.)

שטימען. וואָסער אויף גיך! וואָסער אויף גיך! (גער יאָמער; עטליכע שכנים און שכנות טראָגען זיך דורך איבער דער קיך אין זוכעניס נאָך אַ גלאַז וואַסער.)

אַלעקס (שמעהט אונבעוועגליך, בעגיסענדיג זיך מיט טרערען). מייַלדערעד (קומט צו איהם צו, קוים געהענדיג און וויינענדיג, מיט ביידע הענד אויפ'ן מויל).

העניע (הינטער איהר מיט געוויין). האָט זיך דערוואוסט שוין... די מאַמע...

מאָטעם (מיט טרערען פּערלאָפּענע אויגען קוקט אַלץ אויף
אלעקס'ען און דריקט זיך די ציינער, קעמפּענדיג מיט וויינען).
שכּן (לויפט אריין). פּאַליס קומט! (עס ווערט שמיל).
אַלעקס (שוידערט אויף, נעמט ארום מילדערען מיט איין
האנד און טריקענט זיך די אויגען מיט דער אנדערער).
מאָטעם (נעמט אריין זיין באַרד אין מויל, בייסט זי און
עסט זיך איין נאָך שטארקער אין אלעקס'ען מיט זיינע פּלוצלונג טרוקען
געוואָרענע אויגען).

פּאַר האַנג.

דרימער אַקט

אין קיך ביי די ראטנערס. שפעט אין אווענד. עס ברענט די גאזלאַמפּ.
נאַנסי (זינגט און טאַנצט טאַנגאָ, עסענדיג אין דער אייגער-
נער צייט פון אַ שאכטעל שאַקאַלאַד, וועלכע זי האלט אין דער האַנד.
צוישענדיג האלט זי איין אין איהר טאַנק, הערט זיך צו, וואָס עס טוט
זיך אויבען און דרויסען, גיט אַ פיהר מיט די אַקסלען, ווי זי וואַלט
געזאָגט: „וואָס געהט עס מיך אָן!“ און טאַנצט וויעדער. די גאַנצע
צייט הערט מען אַ גערויש פון מענשען אויף די טרעפּ. באלד קומען
אריין העניע מיט צוויי קיסענס, נאָך איהר מילדערע און אלעקס;
צולעצט מאַטעס).

העניע און מילדערעד (וויינען זעהר' מיט און אָבגע-
שפּאַנט. ביידע געהען, קוים וואָס זיי שלעפען זיך).

מאַטעס (געהט מיט אַ געבויענעם קאַפּ, גלויב אַ שווערע
משא וואַלט איהם געדריקט).

אַלעקס (זעהט אויפגעלעכט אויס, ווי ער וואַלט פון עפעס
בעפרייט געוואָרען).

העניע (נאָך אין קאַרידאָר). ביי אונז ברענט נאָך גאַז?
(אריינקומענדיג). זעה, דו ביזט נאָך אין דער היים? האָסט דאָך
געזאָלט — —

נאַנסי. דייוויס האָט געמוזט נויטיג אָבפּאַהרען נאָך
ניו הייווען, האָט ער מיך מכבד געווען מיט אַן אויטאָמאָביל-ראיד
צו דער סטיישאָן און מיט שאַקאַלאַד און אָבגעשיקט מיך צוריק
מיט אַן אויטאָמאָביל. און אזוי בין איך נאָך אין דער היים. אַ
שטרוי-וויטווע. אַן אלמנה חיה.

העניע. פאר וואָס ביזטו נישט ארויפגעקומען ארויף?
נאַנסי. צו וואס? אָט וועל איך פון אייך אלץ הערען.

נאָט, זייט אייך מכבד. נו, וואָס אזוי אלע? וואָס אזוי אָנגערוקט
און פּערהשב'ט? מילדרעד, זיי דיך מכבד.
מ י ל ד ר ע ד. ניין. א דאַנק.
נ א נ ס י. אַך, זיי דאָך נישט אזוי!
מ י ל ד ר ע ד. א דאַנק. איך וועל נישט נעמען.
נ א נ ס י. מערקווירדיגע מענשען! היער, מאַמע.
ה ע נ י ע (אַראַבלאָזענדיג זיך שווער אויף אַ שטול). אויסהע-
רען דעם יאָמער און דערנאָך עסען שאַקאָלאַד.
נ א נ ס י. בין איך דאך טאַקע אַ קלוגע, וואס איך בין ניט
ארויפגעגאנגען. טאַטע — — (טראַגט אונטער מאַטעסען די שאַקאָלאַד
און כאַפּט צוריק צו.) או, או, סכנות! מיט אזא געזיכט און אזעל-
כע אויגען, וועט ער נאָך ארויסוואַרפען מיך מיט'ן שאַקאָלאַד צו-
זאַמען.
מ א ט ע ס (ארוםגעהענדיג, נישט געפינענדיג זיך עפעס קיין
אַרט). דאָס וויל איך טאַקע.
נ א נ ס י. אַלעקס, ראַטעווע אויף גיך אָב דיין חלק.
אַ ל ע ק ס (נעמט אַ שטיקעל שאַקאָלאַד).
נ א נ ס י. און יעצט הער איך אויך אויף, איך זאל מיך חס
ושלום נישט איבערעסען. און יעצט דערצעהלט מיר. (זעצט זיך
ביים טיש, אַראַבציהענדיג מילדערעדען צו זיך אויף די קני.) ווער איז
דאס מיידעלע?
ה ע נ י ע. אַ מרס. פיינס'עס, וועלכע וואוינט אַ פאר בלאַק פון
דאַנען. (מיט טרערען.) איהר עלטסטע מיידעל. אַ טייער קינד
געוועזען — — —
נ א נ ס י. שאַ, שאַ, נאָך נישט צורעגענט זיך. האָט מען
עפעס אַ שפור פון דעם מערדער?
ה ע נ י ע. זיי וועלען איהם שוין כאַפען. אַן אימאליענער.
א יונגער אימאליענער. אַ מיידעלע האָט זי געזעהן מיט איהם. און
אַ סך האָבען איהם געזעהן ארויפגעהן מיט אַ גרויסען פאַק, פונקט
אזוי די גרויס, ווי דאס מיידעלע. די פאָליס האָט פון איהם אַ גע-

נויע בעשרייבונג. זי וועט איהם שוין כאפען. אָי, איך וואלט איהם עפעס געלינטשט! אויפגעהאנגען וואָלט איך איהם אויפ'ן ערסטען בעסטען בוים. אזא מערדער! א יונג נפש'ל!.. א יונג לעבען!..

מ א ט ע ס. דו וואלט איהם געלינטשט, הא? געלינטשט... אויפגעהאנגען נאָר אָהן א פראצעס, הא? אָהן שאלות און מענות, הא?

ה ע נ י ע. אָהן אלץ. איך וואָלט איהם נאָך א פריער אָנגעטאָן די גרעסטע יסורים. שטיקער פלייש וואָלט איך פון איהם געריסען. נ א נ ס י. אוריו, קוק נאָר אָן די מאמען! גאנץ בלוט-דורסטיג.

ה ע נ י ע. דו לאכסט, הא? דו לאכסט. איז ער עס אפשר ניט ווערט, הא?

מ א ט ע ס. די גרעסטע יסורים אָנגעטאָן, הא? דו הערסט, אלעקס? שטיקער פלייש וואָלט זי פון איהם געריסען. העהע..... (צו העניען.) גאנץ אליין וואָלטו עס געטאָן?

ה ע נ י ע. זיי זיכער, אז עס וואָלט געהאלטען ביי לינטשען איהם, וואָלט שוין געוועזען א גרויסער עולם. אזא איינעם איז דאָך א מצוה צו לינטשען.

מ א ט ע ס. א גרויסער עולם... א גרויסער עולם... און שטעל דיר פאָר, אז אין דעם גרויסען עולם, וועלכער וועט זיך צור-נויפלויפען צו פערדיענען די מצוה פון לינטשען אזא איינעם, וועט זיך געפינען זיין אייגענע מוטער...
מ י ל ד ר ע ד. אוריו!

ה ע נ י ע. זאָל דאָס נישט צוגעקומען ווערען! אנטקעגען וואָס זאָנסטו עס?

מ א ט ע ס. אָט. איך האָב געוואָלט וויסען, וואָס זאל אזא מאמע טאָן.

ה ע נ י ע (אויסווייכענדיג דעם ענטפער). פאר וואָס עפעס אזא מאמע? און וואָס עפעס אזא טאטע?

מ א ט ע ס. זאָל זיין דער טאַטע אויך. איז וואָס זאָלען אזא
טאַטע-מאַמע טאָן?

נ א נ ס י (לאַכענדיג). א שווער רעטעניס, ווי?

ה ע נ י ע. וואָס מיינסטו? זאָל עס טאקע נישט צוגעקומען
ווערען. אָבער איך מיין — איך מיין... אך, וואָס איז פאראן
צו רעדען!

נ א נ ס י. (צולאכט זיך).

ה ע נ י ע. פוי! אזעלכע זיהן האָבען געמאָגט בעסער גאר נישט
געבארען ווערען, האָבען בעסער געמאָגט אויסגערוגען און אויסגע-
שוואומען ווערען פון דער מאמעס בויד.

מ א ט ע ס. אָבער טאַטע-מאַמע וואָס זאָלען טאָן? אויב
טאַטע-מאַמע זיינען עהרליכע, בראַווע מענשען, וואָס זאָלען זיי
טאָן?

ה ע נ י ע. אָה, וואָס'ט צעך אָנגעטשעפעט! אדרבא זאָג דו,
וואָס זיי זאָלען טאָן!

מ י ל ד ר ע. אוריר, הערט דאָך אויף! עס איז שרעקליך
גאָר צו דענקען!

נ א נ ס י (דריקענדיג זי צו זיך). דאָס מיידעלע איז גערוועזן. —
האָט'ן אייך עפעס אויך אויסגעפרעגט?

ה ע נ י ע. ווי דען?

נ א נ ס י. וואָס'ט מען געפרעגט?

ה ע נ י ע. אָט — ווי אָפט זיינען מיר געוועזען אפ-
סטערז? ווען זיינען מיר אוועק פון דער היים? ווי אזוי האָבען מיר
ענטדעקט? און גאָך אזעלכע פראגען.

מ א ט ע ס (לאַנגזאַם רעדענדיג). מיך האָט'ן געפרעגט, פאר
וואָס זעה איך אויס אזוי צורודערט, אזוי מכולכל — איז דאָס
מיידעלע עפעס מיינע אַ קרובה? אַ ודאי מיינע אַ קרובה, האָב איך
געענטפערט.

נ א נ ס י. וואָס?!

מ א ט ע ס. א גאנץ לייבליכע קרובה. (קוקט אָן אלעקס'ען.)
א גאנץ לייבליכע קרובה.

ג א נ ס י. וואָס רעדסטו דאָרטין! וואָס פאר א קרובה?
מ א ט ע ס. נו, יא — — א מענש! „א מענש“, האָב איך
זיי געענטפערט. און א קינד נאָך דערצו... א קינד איז אלעמענס
קרוב און נעמען א קינד און דערשטיקען — —

ג א נ ס י. דערשטיקט האָט ער זי?
מ א ט ע ס. דערשטיקט. אָנגענומען פאר'ן העלזעל...
ה ע נ י ע. מיט הענרשיקעס אויף די הענד, כדי מען זאָל
זיינע פינגער-ראַבדריק נישט האָבען.

מ י ל ד ר ע ד (ציטערענדיג אין אלע אַבריים). אָה, זאָל שוין
זיין גענוג!

ג א נ ס י (גלעטענדיג זי). נו, נו, נו... מעהר וועל איך
נאר נישט פרעגען. — — איך האָב דערווייל געהאט א גוטען
„ראַיד“ אין אויטאָמאָביל, און איצטער געה איך נעמען א וואַנע און
— שלאָפען. (שטעהט אויף מיט מילדערד'ן.)

ה ע נ י ע. איך וועל דאָכט זיך נישט קאָנען צומאכען מיט
אן אויג. און בין אזוי מיד — — גאנץ קראַנק בין איך — — אלע
וועהטאָגען האָבען זיך אין מיר אָבגערוּפּען.

מ י ל ד ר ע ד. וואָס פאר א שווערער טאָג!
ג א נ ס י. קום, מילדערד, מאַך דיך בעקוועם. מיר'ן זיך
לעגען שלאָפען. ווילסט אפשר אויך א וואַנע?

מ י ל ד ר ע ד. א וואַנע... ברררר...
ג א נ ס י. קאם אן! קאם אן! טשיר אפ! (נעמט מילדערד'ס
משעמאָדאָן און געהט אָב מיט מילדערדען. העניע געהט נאָך זיי נאָך מיד
און שלעפעדיג.)

מ י ל ד ר ע ד (אין טיר). איך זעה דיך מעהר נישט היינט,
אלעקס? ניין, איך וועל נאָך אַרויסקומען זאָגען דיר א גוטע נאכט.
געהסט דאָ אויך שלאָפען?

א ל ע ק ס. יא, איך וועל...

מ י ל ד ר ע ד. גוד ביי דערווילע. (מיט א בליק פון ביינקעניס
און לאסקע מאַכט זי צו איהם מיט דער האנד.) ביי! ביי! (געהט אָב.)
אַ ל ע ק ס. נ־נא! (מיט א בליק אויף מאמעסען לאַזט ער זיך
צו דער צימערטיר.)

מ א ט ע ס (פערכאַפּט איהם דעם וועג און מאַכט צו די צימער־טיר,
איילט צו צו אלעקסען, העכט איהם אָן ארומצוטאַפּען, גלויבט זיך אויס,
קוקט איהם ווילד אָן און רעדט ארויס, איינגעהאַלטען, מיט געוויין און
קול, צימערנדיג און גאַנצען קערפּער.) דו ביזט דער מערדער!
אַ ל ע ק ס (אבשפּרינגענדיג, גאַנץ פּערלאַרען.) אה, וואָס?
וואָס?! — טאַטע!
מ א ט ע ס (בעגייסענדיג זיך מיט שרעען.) דו ביזט דער מער־
דער!

אַ ל ע ק ס. ווי — ווי — ווי קומסטו — ?
מ א ט ע ס. אההה, אז אויבען איז עפעס נישט גלאט מיט
דיר, אז דו האָסט אויבען עפעס אָבגעטאָן, האָב איך מיר אָנגעהויבען
צו שטויסען, גלייך ווי דו האָסט געהלש'ט. איך האָב מיך גלייך
געשטויסען, אז דיין געוויסען איז עפעס נישט ריין. מיר האָט גלייך
אָנגעהויבען צו זעצען אין קאַפּ, אז עפעס האָסטו אויבען אָבגעטאָן
און האָסט זיך דערשראָקען, אז מיט מילדרעדס קומען נישט־נעריכ־
טערהייט זאָל עס נישט אויפגעדעקט ווערען. איך האָב אָנגעהויבען
צו בעגרייפּען דיין האַנדטוך־פּילאָזאָפּיע און דיין פראַנע וועגען
דיין עהרליכקייט און דיין אָבלעגען ארויפצוגעהן און דיין גאַנץ
בענעמען זיך. אַההה, איך בין ארויפגעגאַנגען ארויף גאַנץ זיכער,
אז איך וועל עפעס ענטדעקען. און אז איך האָב געפונען די טיר
אָפען איז מיר איינגעפאלען, אז דו האָסט בע'גנב'עט מילדרעדס
פלעט. עס האָט זיך אויסגעלאָזען אָבער נאָך ערגער... אַההה!
אי! מערדער!

אַ ל ע ק ס. האָסט פּערגעסען דעם איטאַליענער, טאַטע.
מ א ט ע ס. דעם איטאַליענער? ... האהאהא! ... איך
האָב אָבער דעם בעווייז, אז דו...

אלעקס (אבטרעטענדיג). דעם בעווייז?

מאטעס. זעהסטו? זעהסטו, ווי דו האָסט זיך דער־שראָקען! אויבען האָסטו זיך אויף אזוי דער־שראָקען, ווען איך האָב געזאָגט, אז איך האָב עפעס געפונען, ביזטו פאר שרעק שיער ניט אומגעפאלען. אָן אויווען האָסטו זיך אָנגעכאַפּט, אָן אויווען. אההה... יאִיא... איך האָב דעם בעווייז... איך האָב נאָך אן אנדער בעווייז, אויב דיין שרעק איז מיר וועניג.

אלעקס (שוואַך). אלזא... וואָס פאר א בעווייז?

מאטעס. דו ווילסט וויסען? וואס פאר א בעווייז קאָן איך האַבען, אויב דו האָסט אויבען גאַרנישט אָבגעטאָן?

אלעקס (העזיה'דיג). האָסטו איהם טאקע נישט!

מאטעס. איך האָב איהם. — — א קנעפעל!

אלעקס. א קנעפעל? (נישט ווילענדיג בעטאַפּט ער זיך ראָק און הויזען.)

מאטעס. יא, ער פעהלט ביי דיר, און איך האָב איהם.

איך האָב איהם געפונען אין שלאפצימער.

אלעקס (לאַכט אויף). האהאהא!

מאטעס. דו לאַכסט?!

אלעקס. געה און שלאָף דיך אויס. דעם קנעפעל האָב איך דאָרטין מסתמא פערלאָרען, ווען — — ווען איך האָב געהאַלפּען מילדרעדען איינפאקען זיך. נאָך מיט צעהן טעג צוריק.

מאטעס. דו האָסט דאָך נאָך גארנישט געוואוסט, אז דו האָסט איהם פערלאָרען.

אלעקס. נישט געוואוסט האָב איך? א ודאי האָב איך גער־וואוסט. איך האָב בלויז יעצט פערגעסען.

מאטעס. פערשטאָכענע אויגען! דו לייגסט דאָך, וואָס דו זאָגסט.

אלעקס. ווי דו ווילסט צעך!

מאטעס. וואָס קאָן איך אנדערס ערווארטען פון א מער־דער!

אַלעקס (שטרוינג). טאמע!
 מאטעס (געהט צו צו דער צימערטיר און רופט אריין).
 מילדרעד!

מילדרעד (דריינען). יא?
 מאטעס. קאנסטו מיר זאנען, געדענקסטו אפשר נאך, וואו
 דו האָסט פערפאקט דיין קאפער פאר'ן אבפאָהר?
 אלעקס (מאכט א בעוועגונג צו דער טיר).
 מאטעס (שטופט איהם אָב).
 מילדרעד. ביי אונז אין דיינינג רום. וואָס איז? פאר-
 וואָס פרעגט איהר עס? וואָס איז דער מעהר?
 מאטעס. גארנישט, מילדרעד, גאַרנישט. (מאכט צו די טיר).
 נרו?

אלעקס. ערסטענס געדענקט מילדרעד נישט. צווייטענס
 האָב איך דיר געזאָגט „מסתמא“. איך האָב געקאָנט פערליערען
 דאָרטין דעם קנעפעל איך ווייס אליין נישט, ווי און ווען, זייענדיג
 דאָרטין טאָג-טעגליך, מר. שערלאַק האָלמס!
 מאטעס. ווילסטו זאָגען, אַז... (אָן אויפשריי אין דעם
 דערבייאַגען צימער. ביידע בלויבען שטעחן פול שפאנונג).
 מילדרעד (מיט א קיסען אין דער האַנד, קומט אריין, בעד-
 גלייט פון העניען און נאַנסין, אַלע דריי איבערגעטאָן אין נאַכט-קליידער
 און גאַנץ אויפגערודערט).

מילדרעד. או, זעהט! איך האָב געוואָלט בעציהען דאָס
 קיסען, האָב איך פּלוצלונג בעמערקט, אז דאָס קיסען איז געווען
 אויפגעטרענט און שלעכט פערנעהט געוואָרען. אי, דער מערדער
 האָט דאָ עפעס...

אלעקס (גייט זיך פּלוצלינג א לאַז צו דער ארויסגאַנגטיר).
 מאטעס (פערשמעלט איהם דעם וועג). שטעה, דו וועסט נישט
 ענטלויפען! מערדער! מערדער! מערדער! (די פרויען שרייען אויף
 מיט ווייט פערנאַנדערגעפענטע מיילער און ווייט אויסגעלאַצטע אויגען).
 אלעקס (מאכט צוערסט אַ בעוועגונג, ווי ער וואָלט געוואָלט

ארויפוארפען זיך אויף מאַטעסען. בלויבט אָבער שמעתן ווי אַ בעגראַבע-
נער מיט אַן אַראַבגעלאָזענעם קאַפּ און אַראַבגעלאָזענע הענד).

ה ע נ י ע (ברעכענדיג זיך די הענד, קראצענדיג זיך דעם קאַפּ).
מאטעס! ... מאטעס! ... וואָס... מאטעס! ...?

נ א נ ס י . או, וועה!

מ י ל ד ר ע ד. ניין! ... ניין! ... ניין! ... (צופאלענדיג צו
אלעקסען). זאָג, ניין! ניין! עס קאָן נישט זיין! זאָג, ניין! ... ניין
דאָך? ניין? (שפּרינגט אָב פון איהם און קוקט איהם אן מיט גרויסע
אויגען). אלעקס! ... אלעקס! ...

א ל ע ק ס (לעגט ארויף די הענד אויפ'ן געזיכט).

ה ע נ י ע. איז עס אמת? אלעקס, איז אמת? איז עס מעג-
ליך? (רייסט איהם די הענד פון געזיכט).

נ א נ ס י (שופעט ארויס ביז און הארט פון צווישען די ציינער).
זעהסט דאָך, אַז דאָס איז אמת. (קוקט אָן אלעקסען מיט אַ האַס אָנגע-
פילטען בליק).

מ א ט ע ס. העניע, אונזער זוהן! העניע, אונזער מיזיניק! ...
העניע! ... העניע, אונזער זוהן אַ מערדער! ... גענומען אַ קליין
מיידעלע און דערשטיקט! ... פאר'ן העלזעל מיט זיינע פינגער! ...
העניע! ... העניע! ...

ה ע נ י ע (העכט אָן ארומצולויפען איבערן צימער ווי אַ משוגענע,
רייסט זיך די האָר און ברעכט זיך די פינגער און קרעכצט אהן אן
אויפהער). אוי! ... אוי! ... אוי! ...

מ י ל ד ר ע ד (לאָזט זיך אראָב אויף די קני, נעמט ארום אלעקסעס
פּיס און בליפעט). ניין! ניין! ... ניין! ...

מ א ט ע ס. ווי קומט עס צו אונז, העניע? שטילע, עהרליכע
מענשען... קיינמאָל קיינעמס נישט פערנומען... אַ פליג אויפ'ן
וואנט נישט אָנגעריהרט... אָבגעלעבט אַ לעבען אהן תאוות, אָהן
ליידענשאַפטען, אָהן שלעכטע נייגונגען... העניע, ביזטו אפשר
זינדיג געוועזען? ... האָסטו זיך ארומגעטראָגען מיט פערברעכע-
רישע פערלאנגען? ... איז עס מ י י ן זוהן, העניע? דו כשרע

אידענע, דו טרייע נשמה! ... איז עס די ין זוהן? איז עס
אונזער זוהן? העניע! העניע! (כליפעת.)

אלעקס (אראבלאזענדיג די הענד, מיד). זאָגט מיר, וואָס
זאָל איך מיט מיר טאָן?

מאטעס (שפרינגט אויף ווי געביסען און שיפעט ארויס ווילד
עון צווישען די ציינער). וואָס זאָלסטו מיט זיך טאָן, מערדער?

נאָנסני. היינג דיך אויף, שים דיך, טרינק דיך! ...

מאטעס. דאָס טו מיט זיך, מערדער!

אלעקס (מאכט א בעוועגונג אוועקצוגעהן). גוט.

מילדרעד (שטארקער ארומנעמענדיג אלעקסעס קני). אָה!

אָההה! ...

העניע (שרייט אויף, בלויבט שטעהן מיט די אויגען אויסגע-
גלאצט אויף אלעקסען).

מאטעס. האַלט איהם נישט, מילדרעד!

מילדרעד. ניין! ניין! ניין! ...

מאטעס. לאָז איהם געהן! לאָז איהם זיך א מיתה אָנטאָן!

זאָל ער נעמען זיין שטראַף! ...

העניע. מאטעס! מאטעס!

מאטעס. לינטש איהם! לינטש איהם! דו האָסט געוואָלט

דער מיידעלעס מערדער לינטשען! לינטש איהם! לינטש איהם!

טו איהם אָן די גרעסטע יסורים! רייס פון איהם שטיקער פלייש!

דו האָסט עס אליין געזאָגט! ...

העניע. מאטעס! מאטעס! אי, איך וועל שטארבען! ...

אי, איך וועל משוגע ווערען! ...

מילדרעד (ציהט זיך פלוצלונג אויס ביי אלעקסעס פיס אין

חלשות).

אלעקס (קוקט אראָב מיט שרעק און שרייט אויף). מילדרעד!

מילדרעד! מילדרעד! (לאָזט זיך אראָב פאר איהר אויף די קני). ווא-

סער! וואסער!

נ א נ ס י (כאַפּט א גלאַז, גיסט אן וואסער, טראַגט צו און בע-
שפּריצט מילדרעדען).

ה ע נ י ע (אראַבלאָזענדיג זיך איבער מילדרעד מיט א יאָמער).
אוי—וי—וי, און איך חלש ניט! ... איך שטארב נישט! ... נאָט שיקט
אויף מיר קיין מיתה נישט אָן! ...

נ א נ ס י. מען דארף זי אריינטראַגען אין בעט.
אַל ע ק ס (העבט אויף מילדרעד). מילדרעד! ... מילדרעד! ...
מידעלע מיינס! ... (טראַגט זי אריין אין צימער).
נ א נ ס י (העלפט איהם, אוועקשטעלענדיג דאָס גלאַז וואסער
אויפ'ן טיש).

ה ע נ י ע (שלעפט זיך נאָך מיט א געיאָמער).
מ א ט ע ס (בלויבט שמעהן ביי דער מיר).
אַל ע ק ס (קומט אָנגעלאָפען, כאַפּט דאָס גלאַז וואסער פון טיש
און וויל צוריק).

מ א ט ע ס (שמעלט איהם אָב און נעמט ביי איהם ארויס פון
האַנד דאָס גלאַז). בלויב דאָ! (טראַגט אליין אריין דאָס גלאַז).
אַל ע ק ס (בלויבט שמעהן ווי בענומען).

מ א ט ע ס (קומט אריין. מאַכט צו די מיר הינטער זיך און קוקט
אן שאַרף אלעקסען).

אַל ע ק ס (העבט אָן אבצוטערעמען אויף הינטען, ביז ער שלאָגט
זיך אָן אן א שטול ביים טיש, און לאָזט זיך אויף איהם אראַב גאנץ
קראַפטלאָז און בענומען).

מ א ט ע ס (נעמט ארויס דעם רעוואָלווער פון קעשענע און לעגט
איהם אוועק פאר אלעקסען אויפ'ן טיש). נעם און טו דיר דיין פּאָס.
אַבער נישט דאָ, דיין קויל זאָל נישט אוועקהרגענען די מאמען און
מילדרעדען.

אַל ע ק ס. טאַמע!
מ א ט ע ס. דו טראכסט נאָך? דו צווייפעלסט נאָך, דו
זאָלסט עם טאָן?

אַל ע ק ס. איך האָב נישט געצווייפעלט, אָבער — —

מ א ט ע ס. דו האָסט עפעס אָבגעקלערט אן ענטשולדיגונג ?
וויילסט זיך ארויסדרעהען ?

א ל ע ק ס. די מאמע און מילדרעד ווילען נישט, אז איך זאל
שטארבען.

מ א ט ע ס. די מאמע אין דעם לינטשער-עולם וואָלט זיך אפילו
איינגעשטעלט פאר איהר זוהן — ווייס איך עס דען נישט ?

א ל ע ק ס. און דער טאטע ?

מ א ט ע ס (פעסט). געה און טו דיר דיון פסק !

א ל ע ק ס. די פאָליציי ווייס גאָר נישט פון מיר.

מ א ט ע ס. זי וועט זיך דערווייסען.

א ל ע ק ס. זי וועט זוכען דעם איטאליענער.

מ א ט ע ס. וויילסטו אפשר נאָך, אז אן אונשולדיגער איך
טאליענער זאָל געהן פאר דיר אויפ'ן עלעקטריק טשער ? און מיינסט,
אז איך וועל עס צולאָזען, אז אן אונשולדיגער זאָל פאר דיר זיצען
און אויסשטעהן זיך אלע צרות פון דער אונטערזוכונג ? איך אליין
וועל — — —

א ל ע ק ס. פארוואָס האָסטו מיך גלייך נישט איבערגעגעבען
דער פאליס ?

מ א ט ע ס. ווייל צוערסט האָב איך געוואָלט מיך אליין פער-
געוויסערן. און ווייל איך וויל נישט ארויסגעבען דיך אין די
הענד פון דער פאָליציי !

א ל ע ק ס. אההה ! ...

מ א ט ע ס. איך וויל, זאָלסט דיך אליין בעשטראָפען !

א ל ע ק ס (מיט געבעט). טאטע !

מ א ט ע ס. איך וויל כאָטש דעם עלענדען טרייסט האָבען:
האָסט געקאָנט בעגעהן אזא שרעקליך פערברעכען, האָסטו אָבער
אויך געהאט אין זיך דעם מוט זיך אליין צו בעשטראָפען ! אההה ! ...
און איך וויל נישט, אז איך און די מאמע זאָלען דארפען איבער-
לעבען די ביזנות פון א פראָצעס און די גרויסע שאַנד פון דיין
עפענטליכער שטראַף אויפ'ן עלעקטריק טשער ! גאָט ! גאָט ! גאָט !

א ל ע ק ס . טאָטע !
 מאַטעס . אוי, וואָס דו האָסט אָנגעטאָן ? וואָס דו האָסט
 אָנגעטאָן ! ווי—ווי—ווי!?! ... (צואוויינט זיך.)
 א ל ע ק ס . טאָטע, שלאָג מיך גוט אָן — — —
 מאַטעס . געה !
 א ל ע ק ס (מיט טרערען). טאָטע, איך וויל... איך וועל דיר...
 איך וויל דיר ערקלערען...
 מאַטעס . איך וויל קיין שום ערקלערונג נישט. דו האָסט
 בעגאנגען דאָס פערברעכען, דו טו דיר אַליין די שטראָף ! געה !
 געה ! (קעהרט זיך אָב, בעגיסענדיג זיך מיט טרערען.)
 א ל ע ק ס (נעמט דעם רעוואָלווער, בעטראכט איהם, שמעלט
 איהם לאַנגזאַם אָן אויף דעם אָבגעווענדטען מאַשעס, ברעכט פלוצלונג
 אויס אין א געוויין, שפרינגט אויף און לויפט ארויס פון דער קאַרדאָר-
 טיר).
 מאַטעס (שריקענט זיך שנעל די אויגען און אוילט צו דער
 טיר, וואו ער בלויבט שמעהן, אפילו ווען די גאסמיר איז צוגעמאַכט גע-
 וואָרען. — פלוצלונג בעוועגונג אין די אנדערע ציטער. מען הערט
 מילדרעדס היסטערישע געשרויען).
 מילדרעד (רייסט זיך אריין אין קיך). ניין! ניין! ניין!
 העניע און נאָנסי (הינטער איהר, ווילען זי איינזאַלטען).
 מאַטעס (מאַכט שנעל צו די קיכענטור און פערשטעלט זי
 מיט זיך, אָננעמענדיג א שטרוינגע האלטונג. — די דריי פרויען
 קוקען זיך ארום, קוקען אָן מאַטעס'ען און בעגרייפֿען).
 מילדרעד (שרויט אויס היסטעריש און וואָרפט זיך צו
 מאַטעס'ען).
 מילדרעד (האַלט איין אן אויסגעשרוי, טראָגט צו ביידע הענד
 צום געזיכט און טרעט אָב אויף הינטען).
 העניע (פאלט אויף דר'ערד, ווי אן אונטערגעהאַקטער בוים).

(פ א ר ה א נ ג)

פיערטער אַקט

א לאנג און שמאל צימערל. רעכטס די ארוינגאנגטור. לינקס די מיר צו די אנדערע צימער. אין הינטערגרונד א בעט. צווישען בעט און ארוינגאנגסטור — א וואששטענד. לינקס ביי דער מיר א דעסקעל. אין מיטען צימער א שאַקעלשטול. דאָס צימער איז אָנגעוואָרפֿען מיט צייטונגען. ער געקרוואו אין הויז שטודירט עמוצער אויפ'ן פיאנא גרינג „אַזעס טויט“. שפיעלט אַב עטליכע פאסאזשען, בלויבט שמעקן, חזר'ט איבער, איבט מיט דער רעכטער האַנד. דאָן מיט דער לינקער האַנד, באַלד וויעדער מיט ביידע הענד, געהט איבער צו ווייטערע פאסאזשען און מאַכט דורך די זעלבע איבונגען, און צולעצט געהט ער דורך דאָס שטיק אין גאנצען פון אַנהעב אָן און אָהן אַבשטעלונגען.

אַלעקס (זיצט אויפ'ן בעט, דער אונטערסטער טייל פון געדזיכט בעהאַלמען אין די הענד, די אויגען ווייט אָנגעשמעלט — איינגעפאלענע, טרויעריגע, פיבערישע אויגען. דאָס געזיכט נישט ראזירט, דאָס האָר קוים געקעמט. ער אַמעמט שווער — קענטיג אונטער דער משא פון די אייגענע געדאנקען און אונטער דעם איינדרוק פון דעם טרויער-ניגון. זיינע אויגען ווערען אָנגעלאָפֿען מיט טרערען. דאָס שפיער לען האַקט א ווילע אַב, און אלעקס זיצט נאָך א ווילע אונבעוועגט. באַלד אָבער נעמט ער ארויס זיין זייגערל, שאַקעלט מיט'ן קאָפּ, זיפצט-אויף, שמעקט אויף, געהט צו צו דער לינקער מיר, קלאפט אָן, עפענט אויף און רעדט ארוין). ענטשוילדיגט, קאָן איך וויסען די ריכטיגע צייט?

דער מיסטער (איז דעם אנדער צימער). א פערטעל נאָך זעקס.

אַלעקס (מאכט צו די מיר, קוקט נאָך אמאל אויף זיין זייגער, שמעלט איבער, העבט אָן ארומצוגעהן איבער'ן צימער, קראצט זיך. דעם קאָפּ, זעצט זיך צו אויפ'ן בעט. עס קלאפט אין דער מיר לינקס. אלעקס

צימערט אויף, קוקט זיך אום אויף דער טיר, וועלכע עפענט זיך, און עס בעווייזט זיך דעם מיסטערס קאפ).

דער מיסטער (א יונגערמאנשיק מיט א בלאַנדען בער-דעל). איהר זייט גאָר אין דער היום? ווען זייט איהר געקומען? איהר זייט שוין לאַנג דאָ? נישט געפונען קיין ארבייט, ווי? א שרעקליכער זומער, זאָל גאָר נישט צוגעקומען ווערען! עס געהען ארום מענשען — אההה! נו, וואָס זיצט איהר אזוי? האָט איהר היינט נישט געקראָגען, וועט איהר מאָרגען קריגען, וועט איהר איבערמאָרגען קריגען. אז איהר זיצט אזוי, ווי זאָל איך שוין? ... אָט געה איך אויך ארום אָהן ארבייט. איהר זייט כאַטש א סינגעל־מאן. איהר זייט דאָך א סינגעלמאן, ווי? איז וואָס האָט איהר אזוי וואָס צו זאָרגען? האַנדעלט נאָך מיין כלל — נישט געזאָרגט! — — — דאָס האָט איהר היינטיגע צייטונגען? (קומט אריין אין צימער). קאָן איך נעמען א קוק טאָן? אזוי פיעל צייטונגען לייענט איהר? איהר זוכט אין די אדווערטייזמענטס, הא? ארויסגעוואָר־פען געלט. וואָס שרייבען זיי עפעס וועגען דעם יונגען מאן, וועגען אלעקס ראטנער? שרייבען זיי עפעס? מי האָט איהם נאָך נישט געכאפט, ווי? אה, אזא מערדער, הא? א איר זאָל אַבטאָן אזא זאך! ... זאָגט, איז עס נישט... אה! ... אמעריקא! ...

אלעקס (נישט ענדערענדיג זיין פאָזע, מיט די אויגען אָב־געשטעלט אין דער ווייט, רעדט לאנגזאם, מאנאטאן און ווי צו זיך אליין). אמעריקא וואָס איז שולדיג?

דער מיסטער. וואָס דען נישט?

אלעקס. ניט אין אמעריקא בעגעהט מען ניט אזעלכע פערברעכען?

דער מיסטער. א איר?

אלעקס. און א איר אויך. פערברעכען ליעגען אין דעם מענשען. ווען די נאנצע מענשהייט איז בעשטאנען פון פיער פער־זאָנען, האָבען צוויי עובר געווען אויף גאָט'ס פערבאָט און גענעסען פון דעם עפעל, און דער דריטער האָט דער'הרג'עט דעם פערטען —

זיין אייגענעם ברודער און דעם איינציגען עהרליכען מענש. איהר
האַט דאָך דאָס מסתמא געלערנט?

דער מיסטער. פשוט, פטור, נו, העהעהע!
אלעס. און באלד האָבען זיך די מענשען אזוי צוויינדיגט,
אז נאָט האָט געפונען פאר נויטיג אָבצושוויינקען זיי פון דער ערד
דורך א מכול. און דאָס איז געווען נאָך פאר קאלומבוסען, און
אמעריקא איז נאָך דאמאָלס נישט ענטדעקט געוועזען.

דער מיסטער. העהעהע... יא, אָבער א איד!
אלעס. זיינען אידען דען קיין מענשען נישט?
דער מיסטער. איז נאָך אייך נאָך האָט א איד נעמאָגט
בענעהן אזא פערברעך?

אלעס. מאָגען — — מאָג קיינער נישט.
דער מיסטער. א איד אָבער — — א איד! ... א איד
איז גאנץ אנדערס. איך האָב פיינט, אז א איד איז פערמישט אין
א מאָרד. א איד דארף נישט פערמישט זיין אין א מאָרד. א איד
דארף וויסען, אז וועניג וואָס ער בענעהט א בלוטיג פערברעכען
און הרג'עט א מענשען — ער בענעהט נאָך דערביי א גרויסען
חילול השם!

אלעס. וואָס איז דאָס אזוינס?
דער מיסטער. אָט דאָס איז די מעשה, וואָס דאָ אין
אמעריקא ווייס מען אפילו נישט, וואָס חילול השם איז! ווי הייסט
מאכען צו שאנד און צו שפאָט דעם אידישען נאָמען? ! וועניג
זיינען מיר אין גלות, וואָס? ביי זיי, ביי די גוים, זיינען דאָך גלייך
אלע אידען מערדער!

אלעס. דארפט איהר דאָך שטורמען געגען אלע פער-
ברעכען ביי אידען.

דער מיסטער. ווי?
אלעס. נו, געגען גנבה, שווינדעל, אונטערצינדען...
דער מיסטער. דארף מען טאקע! דארף מען טאקע!
אָבער איך מין — — אלע אנדערע פערברעכען — — איך

ווייס, געשעפט, נויט, פערשידענע אנדערע זאכען טרייבען דערצו, און גלאט — — דיני ממונות איז אן אנדער זאך. געלד־זאכען איז שוין עטוואָס גאנץ אנדערס. דאָס איז שוין עפעס — — איך ווייס, וואָס טוט מען נישט צוליעב געלט? יענער האָט געלט און איך האָב נישט, זאָג איך מיר — — מילא! איהר פערשטעהט, דאָס איז דאָך אַ פראגע פון לעבען — — פון אַ ביסעל בעסער לעבען — — אָדער אפילו פון גאָר גוט לעבען! קאָן איך עס נישט אויף אזא אופן, טו איך עס אויף אזא אופן. ווען איך גנב'ע ביי יענעם ארויס פון קעשענע אָדער בע'גנב'ע זיין הויז אָדער בעשווינדעל איהם, קאָן איך מיר בעסער מאכען און יענעם ערגער. אָדער זאָגען מיר אפילו, יענעם גאָר שלעכט מאכען, יענעם בדיל הדלות שמעלען — איז עס טאקע אן עולא, אַ פערברעכען, אָבער אלץ דאָך נישט קיין מאָרד! איהר פערשטעהט, דאָך נישט מאָרד, דאָס לעבען נישט אוועקגענומען, קיין בלוט נישט פערנאָסען! און דאָ נאָך, וואָס פאר אַ מאָרד — — אַ קליין מיידעלע, אַ יונג נפש'ל, און אויס וואָס? איהר פערשטעהט, אויס וואָס? אויס וואָס?! נעמען אַ קליין קינד — — אה! איך וואָלט וועלען וויסען, וואָס אזוינס האָט ער זיך געטראכט? איהר קאָנט עפעס פערשטעהן?

אַלעקס. ער'ט זיך גאָרנישט געטראכט.

דער מיסטער. גאָרנישט געטראכט?

אַלעקס. ער'ט דערזעהן דאָס מיידעלע, עס'ט איהם אַ ציה

געטאָן צו איהר — —

דער מיסטער. אז ציהען זאָל איהם דאָרטין!

אַלעקס. און וואָס ער'ט געטראכט און אָבגעטראכט, איז,

ווי זי לייכטער אריינצוקריגען. און אז ער האָט זי אריינגע-

קראָנען — —

דער מיסטער. דער חזיר!

אַלעקס. האָט ער יעמאָלט ערסט אַ טראכט געטאָן, אז

זי קאָן אויסזאָגען אויף איהם און אָנמאכען איהם צרות. און יער

מאָלט ערסט האָט ער אַ טראכט געטאָן, אז די בעסטע זאך פאר

איהם איז, ער זאל זי אוועק/פטר'ען. טויטען און אָבטאָן די זאך אזוי, אז קיינער זאל נישט דערנעהן — — —

דער מיסטער. קיינער זאל נישט דערנעהן, יאָ!
קיינער זאל נישט דערנעהן, האהא!

אלעקס. און אז ער האָט דאָס אויך אָבגעטאָן, האָט ער יעמאָלט ערסט א טראכט געגעבען, וואָס ער האָט אָבגעטאָן. אָבער יעמאָלט איז שוין געווען שפעט. — שפעט. — אחר המעשה.

דער מיסטער. אויב ער האָט דאָס א טראכט געגעבען, האָט ער זיך געדארפט גלייך א מיתה אָנטאָן.

אלעקס. דאָס האָט ער געדארפט. — — געדארפט זיך גלייך א מיתה אָנטאָן.

דער מיסטער. אָבער דער חברה־מאַן האָט זיך בעסער אָבגעטרעגן און מען קאָן איהם נישט כאַפּען. און איך וועל אייך זאָגען דעם אמת, אז אויב ער בענעהט נישט קיין זעלבסטמאָרד, וועט עס מיר שטאַרק הנאה טאָן, אז מען וועט איהם נישט כאַפּען. אלעקס. נאָר אזוי?

דער מיסטער. טאקע דערפאר, ווייל ער איז א איד. וועניגער חילול השם. אז מי'ט איהם כאַפּען, וועט זיך אָנהויבען א פּראָצעס און דערנאָך דער עלעקטריק טשער — אן אמת'ער חילול השם און אויף א לאנגער צייט. כאַפּט מען איהם אָבער נישט, איז פטור! וועט מען איהם כאלד פּערנעסען, וועט קיין רעש נישט זיין, וועט קיין עלעקטריק טשער נישט זיין, און אז איך וויל זאָגן איך, אז די גאנצע מעשה איז געוועזען א ליגען: נאָר אזא איד נישט געוועזען, אזא איד האָט נאָר אזא מאָרד נישט בעגאנגען. ווארום אז עס וואָלט געוועזען אזא איד, וואָלט איהר איהם שוין געוויס געכאַפּט. פּערשטעהט איהר מיך, העהע... אָבער בעסער איז, ווען ער בענעהט זעלבסטמאָרד. דאָס איז עפעס א סך שענער. אלעקס. שענער?

דער מיסטער. פאר אידען. פאר אידען שענער. א סך שענער. אָט — — טאַמער האָבען מיר אמאָל געהאַט אזא מער-

דער, א מערדער פון תאוה, א לוסטמערדער, ווי די צייטונגען רופען
איהם אָן, האָט ער גלייך איינגעזעהן, וואָס פאר א מערדער ער
איז, און גלייך חרטה געהאט און גענומען זיך דאָס לעבען.

אַלעקס. אַהאַ! — — יא! ...

דער מיסטער. איז איהר פערשטעהט? ... (קלאפען אין
דער אויסענטיר.)

אַלעקס (צומערט אויף). ווער? ווער דאָרט?

מילדרעד. איך. מילדרעד.

אַלעקס. אָה, גלייך! ... (צום מיסטער.) איהר'ט ענטשולדיג

גען...

דער מיסטער. אָה, יא, איך פערשטעה... א דאמע...

די כלה, ווי? אָדער — הא? קאָן איך נעמען א צייטונג?

אַלעקס. אפילו אלע.

דער מיסטער (צוזאמענגעמענדיג די צייטונגען). ווילט

איהר אפשר טיי?

אַלעקס. ניין, ניין. א דאנק.

דער מיסטער. העהע... אונגעדולדיג, ווי? (ווינקט

אונטער מיט'ן אויג.) אמעריקא! (געט ארויס לינקס, אָבער לאנגזאם,
נישט וועלענדיג צומאכען די מיר, וועלענדיג א כאפ מאָן א בליק אויף
דער אריינקומענדיגער.)

אַלעקס (מאָכט צו דיר טיר פאר זיין נאָז און שליעסט זי

צו; דאן לאָזט ער זיך צו דער אַנדער מיר, שליעסט זי אויף, לאָזט
אריין מילדרעד און שליעסט די מיר צו).

מילדרעד (טרעט אריין ביז אין מיטען צימער און בלויבט

שמעהן מיט אַן אַראָבעלאָזענעם קאַפּ).

אַלעקס (לאָזט זיך צו איהר מיט פערנאָנדערגעשפּרייטע אַרמס

און אַ טרערען אָנגעפילטען אויפּשרוי). מילדרעד! (וויל זי ארום

נעמען, בלויבט אָבער שמעהן, ווי געטראָפען, ווען ער זעהט, ווי פרעמד

און קאַלט זי שמעהט, און שעפּטשעט ארויס דערשטאַקען.) מילדרעד!

מילדרעד (קאלט, דאָך מיט אַ ציטער אין איהר שטים). איך
בין נעקומען, ווייל דו האָסט מיר געשריבען.

אַלעקס. מילדרעד!

מילדרעד (העבט אויף איהם אויף איהר בליק, פרעמד און
שמיינג, און רעדט ארויס ווי מעגליך רוחיג). וואָס?

אַלעקס (מיט די הענד אויפ'ן געזיכט). דאָס האָב איך
נישט ערוואַרט.

מילדרעד. דו האָסט נישט ערוואַרט?

אַלעקס. איך האָב געדיינקט דייע קולות: „ניין! ניין!
ניין!“ איך האָב געפיהלט דיין אומארמונג ארום מיינע פיס —
איך פיהל זי יעצט נאָך. און איך האָב מיר פארגעשטעלט, אז דו
וועסט קומען צולויפען אויף מיין בריעה — מיינ מילדרעד,
מיין טייערע, מיין געליעבטע — אַ גליקליכע, וואָס איך לעב
נאָך, א דערפרעהטע, אן אויפגעלעבטע...

מילדרעד. דאָס האָסטו זיך פאָרגעשטעלט?

אַלעקס. יא—א—א, און פלוצלונג — — —

מילדרעד. בעגעגענט אַ פרעמדע אַ פרעמדען.

אַלעקס. אַ פרעמדע... אַ פרעמדע...

מילדרעד. דעם, וועלכען איך האָב געליעבט, האָב איך
בעוויינט און בעקלאַגט. ער איז טויט. ער איז ניטאָ שוין מעהר.

אַלעקס. מילדרעד!

מילדרעד. אָההה, ווי האָב איך געיאָמערט און גע-
קלאַגט און געריסען אויף זיך דאָס האָר און גערופען דיך מיט אַלע
לאַסקענעמען. איך האָב געוואוסט נאָר מיינ ליבע און מיינ
גרויסע ביינקענים נאָך דיר. איך האָב וועגען גארנישט געדיינקט,
דיין פערברעכען איז מיר אין קאָפּ נישט ארויף, האָט זיך נישט
געאייניגט מיט דיין בילד, וואָס איך האָב אין מיר געטראָגען. איך
האָב אָבגעוויינט די נאכט און אָבגעוויינט אויף מאַרגען דעם
גאנצען טאָג און וויעדער די גאנצע נאכט, עס איז נאָר קיין סוף
נישט געוועזען צו מיינע טרערען. איך האָב געפאָדערט, מען זאָל

דיך געפינען, מען זאל דיך בריינגען צוריק. איך האב געבעטען אויף זיך דעם טויט. איך האב ווירקליך אָנגעהויבען צו טראכטען פון זעלבסטמאָרד, אָבער איך האָב געוואָלט דיך כאַטש נאָך אמאָל זעהן אפילו א טויטען. איך האָב דיך געזוכט אין דער מאָרג, געלאָפען אומערום, וואו מען האָט געפונען אַ טויטען קערפער פון אן אונבעקאנטען, און ווען איך וואלט דיך געפונען, וואָלט איך זיכער געשטאַרבען איבער דיין קערפער.

אַלעס. אָבער איך האָב נאָר געלעבט.

מילדרעד. יא, דו האָסט נאָר געלעבט!

אַלעס. דאָס האָסט דו דאָך געוואָלט! פאר וואָס־זשע

פּלוצלונג —

מילדרעד. יא, פּלוצלונג! פּלוצלונג האָב איך ענטדעקט

אין מיר, אז עס שרעקט מיך דער געדאנק, אז דו לעבסט נאָך.

פּלוצלונג — נישט מיין טייערער, מיין געליעבטער, מיין לעבען,

נאָר דער מערדער, דער שרעקליכער מערדער און דער גרויסער

פייגלינג, וועלכער האָט נישט דעם מוט, זיך אליין צו בעשטראָפען.

פּלוצלונג — — יא—א, און פּלוצלונג איז מיר אויפגעגאנגען

עפעס, וואָס איך האָב די גאנצע צייט נישט רעאָלויזירט: די

געמיינהייט געגען מיר, געגען אונזער לעבע! דיין פערדאט!

ליעבען מיך און — — און — — און...

אַלעס. דאָס האָט מיך געבראכט צום פערברעכען.

מילדרעד. ווי?

אַלעס. די גרויסע ליידענשאפט, וועלכע דו האָסט אויפֿ-

געוועקט אין מיר, האָט מיך גאנץ ווילד געמאַכט, גאנץ משוגע

געמאַכט, האָט מיין בלוט געהאלטען אין איין קאָכען און זידען,

און דאָ האָט דאָס אונבעהאַלפענע קינד אונגליקליכערווייזע דורכ־

געשניטען מיין וועג — און — און דאָס פערברעכען איז געשעהן.

מילדרעד. ווילסטו דיך אפשר דערמיט ענטשולדיגען?

אַלעס. און ווען?

מילדרעד. אויף וואָס האָסטו מיך ארויסגערופען?

אלעקס. איך האָב ארויסגערוּפּען די מילדרעד, וועלכע האָט מיך געליעבט, וועלכע האָט נישט געוואָלט, איך זאָל שטארבען. מילדרעד. די מילדרעד איז ניטאָ מעהר.

אלעקס. מילדרעד! — — מילדרעד, הער מיך אויס. בשעת איך האָב צוגעטראָגען דעם רעוואָלווער צו מיין שליוף, האָב איך דיינע קולות געהערט, זיינען דיינע קולות געשטאַנען אין מיינע אויערען, און איך האָב דיך דערזעהען צו מיינע פּיס אַ וויינענדיגער, אַ ליעבענדיגער, אַ הארציגער — און איך האָב אַראָב געלאָזען דעם רעוואָלווער. איך האָב רחמנות געקראָגען אויף דיר און אויף מיר.

מילדרעד. האָהאָ!

אלעקס. ווען זי וויל איך זאל לעבען, האָב איך מיר געדאַגט, איז מיין לעבען נאָך נישט פּערשפּיעלט, קומט מיר נאָך דער טויט נישט. דאָס האָב איך מיר גע'חור'ט און גע'חור'ט, און באלד איז עס מיר נאָך קלערער געוואָרען. גאָט, מוז דען טויט אויסגעקויפט ווערען מיט טויט? איז ניטאָ קיין אנדער וועג איהם אויסצוקויפּען? איך בין דאָך אזוי יונג און איך קאָן דעם לעבען און די מענשען אויף טויזענדערליי וועגען בעצאָהלען פאַר דאָס פּיצעלע מענשליכע לעבען, וואָס איך האָב פּון זיי אוועק גענומען אין אַ משוגע'נער מינוט.

מילדרעד. און אזוי ביזטו געבליבען לעבען.

אלעקס. יא. און דערפאַר בין איך געבליבען לעבען. מילדרעד. פאַר וואָס האָסטו מיר גלייך נישט געלאָזט

וויסען?

אלעקס. איך האָב מיך געוואָלט איבערצייגען, צו וועט מיך די טויטע נישט מיטשלעפען, צו וועט מיך מיין געוויסען נישט דערדריקען. און פאַר דער וואָך צייט האָב איך איינגעזעהען... מילדרעד. אַז דאָס געוויסען לאָזט דיך רוהיג שלאָפּען. אלעקס. מילדרעד, איך ווייס, אַז איך קאָן לעבען, און איך ווייס, אַז איך וועל נאָך זיין אַ ניצליך און עהרליך מיטגליעד

פון דער געזעלשאפט. ליעב מיר, ווי דו האָסט מיך געליעבט. זיי מיט מיר, העלף מיר! מילדרעד! (ער ציהט אויס צו איהר ביידע הענד.)

מילדרעד (שפרינגט אָב, אונטשוידערנדיג). עס שוידערט מיך פאר דייןע הענד! זייער אַנבליק קאָן מיך טויטען! אוההה! אַלעקס (לאַזט אַראָב די הענד). פאר וואָס ביזטו געקומען צו מיר?

מילדרעד. צו זאָגען דיר, וואָס דו האָסט געהערט פון מיר און — אַלעקס. און?

מילדרעד. אומקעהרען דיר דיין רינג. ער וועט דיר יעצט צו ניץ קומען.

אַלעקס. מילדרעד! דאָס טו מיר נישט! האלט איהם! האלט איהם צום אנדענקען פון אונזער גרויסער ליעבע, וועלכע איז געוועזען עכט און רעכט! גיסטו מיר איהם צוריק, וועל איך מיך גלייך איבערגעבען דער פאָליציי אָדער איך וועל ווערען אַ פראַפעסיאָנעלער פערברעכער, דער ערגסטער צווישען די גיינג-סטערס. האלט דעם רינג אלס אַ גאראנטיע פון דעם בעסערען מענש אין מיר! האלט איהם, מילדרעד!

מילדרעד (קוקט אָן דעם רינג, קוקט אָן אלעקסען, צוואוינט זיך און מאַכט אַ בעוועגונג שנעל אוועקצוגעהן).

אַלעקס (כאַפט זי אָן פאר דער האַנד). ווארט! ... ווארט... זאָג מיר נאָך, וואָס מאַכט די מאמע. איך לייען אין די צייטונגען, אַז זי איז געפעהרליך קראַנק.

מילדרעד. זי איז געפעהרליך קראַנק.

אַלעקס (צוואוינט זיך).

מילדרעד. אין איהר פיעבער רעדט זי די נאנצע צייט פון דיר און זעהט דיך אויפ'ן עלעקטריק טשער.

אַלעקס (אין געווייזן). דאָס וועט ניט זיין! דאָס וועט ניט זיין! (פאַסט זיך). הער... נאָך... נאָך... איך וויל ביי דיר נאָך

וואָס פֿרעגען. ווי אזוי איז די פּאָליס געקומען אויף מיר? האָט דער טאַטע מיך טאַקע אַרויסגעגעבען?
 מילדרעד. ניין. נאָר די פּאָליס האָט געוואָלט ביי דיר וואָס פֿרעגען, און ווייל דו ביזט פֿערשוואַנדען, האָט מען דיר גענומען פֿערדעכטיגען און זוכען.
 אַלעקס. דאָס איז אַלץ... יעצט קאָנסטו געהן. איבֿריגענס, איך האָב דעם טאַטען אויך געשריעבען, אז ער זאָל קומען. אויב ער וועט נישט קומען, זאָג איהם, אז עס איז מעהר נישט נויטיג. איך וועל דאָ מעהר נישט זיין. און זאָג איהם, אז די פּאָליציי וועט מיך זיכער נישט קריגען. אַ לעבעדיגען געוויס נישט. איך האָב דעם רעוואָלווער אפילו פֿערקויפט, אָבער איך האָב מיר אָנגעגרייט אַ גוטע פּאַרציע ציאַנקאַלי, גענוג אַ פֿערד צו טויטען.

מילדרעד. איך קאָן דיר צושטעלען עפעס געלד.
 אלעקס. ניין, ניין, איך וועל נישט אָננעמען. איך וועל מיך שוין דורכשלאָגען. איך האָב נאָך געלד און האָב נאָך מין זיינער ביי מיר.

מילדרעד (העבט אויף איהם אויף די אויגען פול טרערען, פֿערברעכט די הענד און ווענדט זיך צו דער טיר).

אַלעקס. ווילסטו מיר די האַנד נישט געבען צום אָבשייד?
 מילדרעד (שמעחענדיג צו איהם מיט'ן רוקען, רייסט פֿער-נאָנדער די הענד און טראָגט איהם אונטער לאַנגזאַם די רעכטע האַנד אויף הינטען, נישט אומקוקענדיג זיך).

אַלעקס (כאַפּט אָן איהר האַנד מיט ביידע הענד און דריקט זיך צו צו צו איהר מיט די ליפען).

מילדרעד (שוידערט אויף אונטער דער בערייהרונג פון זיינע ליפען). אוהההה!

אַלעקס. מיינע ליפען האָבען די דערמאָרדעטע נישט בע-ריהרט. (מיט אַ פֿערקלערטען שמויבעל.) דאָך, ווען זי איז שוין טויט געוועזען. אויס רחמנות.

מילדרעד (רייסט ארויס איהר האַנד און ענטלויפט).
אַלעקס (קוקט איהם נאָך א ווילע שטיל, דערנאָך ברעכט ער
אויס מיט איינגעהאלטענע טרערען). **מילדרעד!** **מילדרעד!** **מיל-**
דרעד! (שטעקט אַ ווילע שטיל, דערנאָך ווענדט ער זיך האַסטיג
אום, ווי ער וואָלט זיך עפעס דערמאָנט, נעמט ארויס פון קעשענע אַ
פראַשעק, בעטראַכט עס און זאָגט ארויס.) **וועט זיין גענוג אויף**
צוויי טויטען. (לעגט עס אריין צוריק אין קעשענע, קוקט זיך ארום
צושטרויט, ווי ער וואָלט געוואָלט זיך עפעס דערמאָנען, העכט אָן צו
קראַצען זיך דעם קאַפּ און צופען זיך דאָס האָר און ברעכט אויס אין
אַ יאָמער.) **וואָס האָב איך אָנגעטאָן! וואָס האָב איך אָנגעטאָן!**
(קרעמפּט זיך די פינגער, געהט צו צו דער וואַנד, קראַצט זי און
קלאַפט זיך אָן איהר דעם קאַפּ, און ענדליך לאָזט ער זיך אַראָב אויפ'ן
בעט און בלייבט זיצען מיט ווייט אויסגעלאָצטע אויגען, ווי פריער,
וועדליג די פּיאַנאָ שפּיעלט יעצט דעם טרויער־ניגון גלאַט, אהן אן
אַבשטעל. באַלד רעדט ער ארויס מיט איינגעהאלטענע טרערען, פול
ביינקעניס, ווי א ביינקענדיג קינד.) **איך וואָלט געוואָלט זעהן דעם**
טאַטען... (שפּאַרט זיך אָן אָן ווענטעל פון בעט און וואַרפט זיך אין
אן איינגעהאלטענעם היסטערישען געוויין. פאַסט זיך, זעצט זיך
וויעדער מיט אויסגעלאָצטע אויגען, און פּלוצלונג העכט ער אויף די
קאָלדע און רוקט זיך אונטער איהר אונטער מיט'ן געזיכט צו דער
וואַנד.) **שלאָפען... שלאָפען...** (אונטער דער קאָלדע מאַכט ער נאָך
עטליכע בעוועגונגען, ווי ער וואָלט ארויסגענומען עפעס פון קעשענע
און אריינגעלעגט אין מויל און בלייבט רוטיג ליגען. — אַ לאַנגע
פּאָווע. די פּיאַנאָ שפּיעלט. אַ קלאַפען אין דער דרויסענמיר. איינמאַל
און צוויימאַל און דרוימאַל. דאן בעוועגט זיך דאָס טירעהנטעל און די
טיר עפענט זיך לאַנגזאַם אויף.)
מאַטעס (בעווייזט זיך. צוערסט וויל ער זיך צוריקציהען,
דערנאָך אַבער קוקט ער זיך איין אין בעט און טרעט האַסטיג אריין אין
צימער.) **ער שלאָפט! ער שלאָפט נאָר! איך וועל איהם אַבער**
גלייך אויפוועקען! (געהט צום בעט, טרויסלענדיג די פּוסיטען.)

וועסט מיר אויפשטעהן גלייך! (כאפט אָן אלעקסען, העכט איהם אָן צו טרייסלען, העכט איהם אויף און בלויבט פלוצלונג שמעהן מיט ווייט פערנאָנדערגעפענטע מויל און אויגען. לעגט איהם אַוועק, בער שאַפט איהם, הערט זיך צו צו זיין אַטעם.) טויט! טויט! טויט!! (בעשאַפט וויעדער דעם קערפער, רייסט איהם די אויגען, הערט זיך צו צו זיין האַרץ.) טויט! טויט! דאָך האָט ער! ... דאָך! ... געבענשט זאל זיין... געבענשט זאל זיין... (העכט אָן ארויסצור געבען טענער פון האַלב וויינען האַלב לאכען און ווארפט זיך איבער'ן טויטען.) זוהן מיינער! זוהן מיינער! ... (די פיאנאַ שפּיעלט נאָך אַלץ.)

פ א ר ה א נ ג

ד' מו'ט'ע'ר

דראמע אין דריי אקטען

(1901—1900)

פ ע ר ז א נ ע ז :

רחל לעווין, שמעון לעווין דעם פאָריאטשויק'ס אלמנה,
מישא, } איהרע קינדער.
סאַניא, }
מישא, סאַניא, איהרע קינדער.
מאניא, מישא'ס פרוי.
סיאַמקע (סעמיאַן), זייער קינד.
אברהם זאַלקינד, שמעון לעווין'ס געוועזענער שותף.
זלאטע די בעזדיעמניצע, זאַלקינד'ס שוועסטער.
זעלדע, די דיענסט בוי מישא'ן אין הויז.

ערסטער אָקט

א גרויס עסציימער מיט פארקעט, מיט צוויי טירען אין דער לינקער וואנד : די פֿאַרנסטע פיהרט צו דער קיך און דעם אַרויסגאנג, די הינטערסטע צו די איבריגע תּררים. אין דער הינטער-וואנד צוויי פענסטער, וועלכע געהען ארויס אין גאַרטען. צווישען ביידע פענסטער א מישעל, אויף וועלכעס עס שטעהט א הויכע לאַמפּ מיט א גרויסען ראָזעווען אבאזשור. לינקס צווישען ביידע טירען א גרויסער בופעט. רעכטס א סאַפע; פאר איהר א גרויסער עסמיש, אויף וועלכען עס ליעגט א גוט מעפּיד-טישטוך און איבער וועלכען עס הינגט אַ גרויסע לאַמפּ. שטולען ביים מוש און ביי דער וואַנד פון ביידע זייטען סאַפע. איבער דער סאַפע א גרויסער, ברויטער שפיגעל.

ר ח ל ל ע ו ז ין, אין א ווייסען פעניוואר, זיצט ביים פענסטער לינקס און קוקט ארויס אין גאַרטען. א בר הם ז א ל ק י נ ד, אין א שוואר-צען אנצוג, געהט ארום איבער'ן ציימער פערטראכט און זינגט א האלבי-טרויעריגען אידישען ניגון אונטער דער נאָז. — עס איז די צייט בין טתה למעריב אין א שיינעם זומערדיגען שבת.

ר ח 5. ווי שוין עס איז איצט!

ז א ל ק י נ ד (שמעלט זיך אָב ביים פענסטער). יאָ, זעהר שוין.
(געהט ווייטער, אונטערזינגענדיג.)

ר ח 5. עפעס ווי אלץ וואַלט געלעבט און גערעדט און געזונ-
נען. דוכט זיך אייך נישט אויס, אז אלץ בעוועגט זיך אזוי יום-
טוב'דיג?

ז א ל ק י נ ד (וויעדער אַבשמעלענדיג זיך ביים פענסטער). יאָ, עס
איז איצט זעהר שוין. (געהט ווייטער און זינגט.)

ר ח 5. איך האָב זעהר ליעב די צייט — דעם שבת-פאר-
נאכט. עפעס ליעגט אין דער נאטור אזוינס, וואָס פילט אונז אָן

מיט אַ נאָגעניס און ביינקעניס, און דאָך מיט אזא מין זיסקייט, מיט אזויפיעל האָפנונג. — איך ווייס נישט, ווי די צייט ווירקט אויף אלעמען. אויף מיר ווירקט זי אזוי שווער און אזוי זיס צוזאמען. איך וואָלט עפעס אויסגעצויגען די הענד און ברייטער געמאכט דאָס הארץ — אַזאַ!

ז א ל ק י נ ד. דאָס איז מיט אלעמען אזוי.
ר ח ל. איך ווייס נישט — אן אנדערס מאָל וואָלט איך מיך צואוויינט אזוי ביטערליך... מען קאָן, דאכט זיך, פרום ווערען אין אזא צייט. עפעס צונויפֿלעגען די הענד און רעדען, און רעדען מיט נאָט פון טיעפען, טיעפען הארצען.

ז א ל ק י נ ד. יאָ, יאָ.
ר ח ל. איך האָב שטענדיג ליעב געהאט דעם שבת־פארנאכט. נאָך אלס קינד. אָפּט פֿלעג איך אוועקלעגען מיין קאָפּ ביי דער באַך־בען אין שוים און צוהערען זיך, ווי זי פֿלעגט זאָגען איהר תהלים מיט אזא האַלב־טרויעריגען ניגון, וועלכער האָט זיך אזוי גוט געפאסט צו דער אָווענד־פינסטערניס. דאָס בעסטע וויעגען־ליעד איז עס גע־וועזען ביי מיר. איך פֿלעג מיך אזוי צוטוליען צו איהר און אין מיר פֿלעגט זינגען איהר תהלים־זאָגען, און מיין קעפּל פֿלעגט פאנטאר־זירען וועגען איך ווייס שוין נישט וואָס פאר א טויזענדער זאכען. איך פֿלעג חלומ'ען מיט אָפענע אויגען, ביז איך פֿלעג איינשלאָפּען. — אי, איז עס געוועזען גוט!

ז א ל ק י נ ד. און איך האָב אויך ליעב געהאט אַ שבת־פאר־נאכט, צווישען מנחה און מעריב, פערקלייבען זיך אין א ווינקעל אין שול מיט נאָך א סך אינגלעך און הערען מעשות. אין שול איז פינסטערליך. די פינסטערניס איז אויסגעמישט מיט אַ גערויש פון אלערליי קולות, פון פרעהליכע און טרויריגע, פון לאכען און זיפּצען. אין איין ווינקעל זאָגט איינער איבער א שטיקעל חסידות, וואָס ער האָט געהערט פון רבי'ן, ערגיץ אנדערס זאָגט מען תהלים מיט דעם האַלב־טרויריגען ניגון. און איבער אלץ שטעהט דער גערויש פון ווארמע געשפרעכען און פון אינגלעך, וועלכע לויפּען אַרום בימה

און שפיעלען אין כאפענים — הערהע, איך געדענק עס נאך אלץ אזוי קלאר — און איך מיט מיין קופקעלע אינגלעך פלעג זיצען אין אונזער פינסטערסטען ווינקעל, דאס רוב אין חדר שני, און איינער פון אונז פלעגט דערצעהלען עפעס א ליעבליכע מעשה פון א בן מלך אדער א בת-מלכה, אדער א שרעקליכע מעשה מיט א רויבער, אדער נאך א ציניש-גראבע מיט א וואנדער-בחור. און עס איז געוועזען א מחיה, אזא זיסקייט, ווי איהר זאגט! אפט פלעגט שוידער דען פון דער מעשה, אבער שטענדיג פלעגט פערדריסען, ווען פלוצלונג פלעגט דער חזן ארויסזינגען: והוא רחורום יכפר עון ולא ישחית... די שוידערליכסטע מעשה האָט נאָך מעהר געפאָסט צו דער גאנצער-ריר —

ר ח ל. צו דער גאנצער שטימונג. א וראי.

ז א ל ק י נ ד. און איצט דערמאָן איך מיך, אז שמעון איז געוועזען דער גאנצער דערצעהלער. ער האָט זעהר ליעב געהאט צו דערצעהלען מעשות. זיין ספעציאליטעט איז געוועזען וועגען בני-מלכים און בת-מלכה'ס. איך, פערקעהרט, האָב ליעב געהאט צו הערען.

ר ח ל. איך האָב אויך ליעב געהאט צו הערען. אין דער צייט און אין דער שטימונג איז בעסער צו הערען א פרעמדע שטימע, איידער די אייגענע. ווען אן אנדערער האָט גערעדט, פלעגט מיר אָפט פאָרקומען, אז איך הער די שטימע פון ווייט, ווייט, ווייט.

ז א ל ק י נ ד. או—הום.

(שווייגען.)

ר ח ל (אבעטמענדיג). יאָ, יאָ. — איצט האָב איך ליעב צו זיצען, ווי איהר זעהט מיך, און טראכטען וועגען די אָבגעלעבטע יאָהרען און אריינקוקען אין די קומענדיגע. עס טראכט זיך אזוי גוט אין דער צייט און מען דערמאָנט זיך זאכען, וועלכע מען האָט שוין לאנג, דאכט זיך, פערגעסען.

ז א ל ק י נ ד. יאָ, יאָ.

רחל. מיט שמעון'ען פלעג איך געוועהנליך ארויסגעהן אין דער צייט שפאצירען אויפ'ן וואל, אָבער פון נאָך זיין טויט געה איך זעהר זעלטען. ווען די קינדער זיינען געוועזען אינגער, פלעג איך נאָך אָפט געהן מיט זיי. אָבער איצט דארפען זיי מיך נישט האָבען, און מיר דאכט זיך, אז ווען איך וועל איצט געהן מיט זיי, וועל איך זיי שמערען.

זאלקינד. אה!

רחל. איך ווייס נישט — אזוי מיין איך. מיר זיינען פאָרט צוויי וועלטען. איך — אן אונטערנגעהענדיגע וועלט, זיי — א וועלט, וועלכע האלט אין ווערען. און זיי זיינען דאָך א סך ווייטער פון מיר. אמאָל האָט זיך מיר געדוכט, אז איך וועל געהן מיט זיי שריט ביי טריט, און איצט זעה איך, אז עס זיינען פאָראַן זאכען, אין וועלכע איך קאָן זיי בשום אופן נישט בעגרייפען. אין מיין צייט בין איך געוועזען פון די פאָרטגעשריטענסטע, איצט בין איך פון די לעצטע.

(שווייגען.)

רחל. נא, און איהר זייט מיר אויך אין דער שבת-פארנאכט טיגער שטימונג.

זאלקינד. יא, אביסעל.

רחל. דערצעהלט עפעס גאָר.

זאלקינד. איך האָב ליעב צו הערען.

רחל (שמייכלט). הם, איך האָב עס גאָר פערגעסען.

(שווייגען.)

זאלקינד (שפארט זיך אָן מיט א האנד אָן בופעט, אויפגערייגט). נאָר אז איהר ווילט, וועל איך אייך דערצעהלען א מעשה. (שווער עטמענדיג.) איך האָב אייך זי שוין לאַנג... שוין לאַנג געוואָלט דערצעהלען.

רחל (קוקט איהם אָן גאנץ פערוואונדערט). זאָל איך אפשר

הייסען אָנצוגעדען די לאַמפּ?

זאלקינד (אביסעל גערייזט). צו וואָס? עס איז דאָך נאָך

זעהר העל. (געלאסען, מיט א שמויכעל.) און אזוי איז טאקע בעסער. ווי איהר זאָגט, בין איך איצט אויך אין דער שבת-פארנאכטיגער שטימונג.

(שווייגען.)

רחל (קוקט איהם אלץ אן שטארק פערוואנדערט און זאָגט מיט א נישט פעסטער שטימע). נו, דערצעהלט-זשע די מעשה.

זאלקינד. הרהי, יאָיאָ. — אמאָל זיינען געווען צוויי שותפים — אין זייער קינדהייט זיינען זיי געוועזען חברים, און אז זיי זיינען אויסגעוואקסען, האָבען זיי חתונה געהאט און אָנגעהויבען פיהרען געשעפטען, זיינען זיי געוואָרען שותפים. עהר-ליכע, גוטע, טרייע שותפים.

רחל (ווערט אנגרוהיגער און אנגרוהיגער, וויל עפּים זאָגען, פּערכאפט זיך און הוסט בלויז אָב). הים-הם!

זאלקינד. דערנאָך איז איין שותף געשטאָרבען און געלאָזען אן אלמנה. און אין א צייט ארום איז געשטאָרבען ביי דעם אנדער שותף די פרוי... (ער רעדט אלץ שווערער און סטארעט זיך צו שמויכעלען.) די אלמנה און דער אלמן זיינען שוין ביידע נישט גע-וועזען קיין יונגע קינדער... דער אלמן — א יאָהר פּופציג, די אלמנה — א יאָהר פינף און פּערציג —

רחל. ווייסט איהר, איך וועל דאָך אָנצינדען די לאָמפּ. (שטעהט אויף און געהט אָנצינדען די הוינג-לאָמפּ; דערביי קוקט זי אויף איהם מיט א פּרובענדען בליק.)

זאלקינד (שמויכעלעט פּערלעגען). איצט קאָן איך, דאכט זיך, מעהר נישט דערצעהלען אויך?

רחל. יאָ, איצט קאָנט איהר נישט דערצעהלען אויך.

זאלקינד. ווייסט איהר שוין די מעשה?

רחל. איך ווייס זי זעהר גוט.

זאלקינד. נו, איז וואָס וועט איהר זאָגען?

רחל (עסק'ט זיך מיט דער לאָמפּ. שווייגט).

זאלקינד (קוקט איהר נאָך).

רחל (ווערט פארטיג מיט דער לאַמפּ). קודם-כל — גוט-וואָך אייך.
זאלקינד. א גוט וואָך, א גוט יאָהר.

רחל. איצט זעצט זיך און מיר וועלען רעדען.
זאלקינד (בלויבט ששעהן).

רחל (געקט און מאכט-צו שטארקער די פּאַרנאָסטע מיר). נו,
איז ווילט איהר וויסען, וואָס איך וועל זאָגען? — איך וועל זאָגען,
אז... אז צווישען דעם אלמן און דער אלמנה קאָן קיין שידוך נישט
זיין.

זאלקינד. וואָס איז עפּים?

רחל. די אלמנה וויל בלייבען אן אלמנה.

זאלקינד (בעוועגט). נא, מיר וועלען אויפהערען צו רעדען
אין מעשות מיט משלים און רעדען דייטליך.

רחל. אדרבא.

זאלקינד (ווארט). הערט דאָך, רחל. מיר דארפען זיך דאָך
נישט דערקלערען אין לייעבע, פאלען אויף די קני איינער פאר דעם
אנדערן, דאָס פאסט שוין עפּים נישט פאר אונזערע יאָהרען. נאָר...
טנא... איך פערשטעה נישט, פארוואָס קאָן דער שידוך נישט זיין?
רחל. ווייל — איך האָב דאָך אייך געזאָגט, ווייל די אלמנה
וויל בלייבען אן אלמנה.

זאלקינד. דאָס טאָקע פערשטעה איך נישט, פארוואָס?

רחל. וואונדער איך מיר טאָקע.

זאלקינד. איך פערשטעה עס נישט. אז מיין דינה איז
געשטאָרבען, האָט די נאנצע שטאָרט, אלע אונזערע בעקאנטע האָבען
גלייך דערפיהלט, אז אברהם זאלקינד וועט איצט נעמען רחל
לעווין. ווארום וואָס קאָן זיין גלייכער?

רחל. איך ווייס אויך, אז די שטאָרט האָט אזוי גערעדט,

אָבער...

זאלקינד. ווארום וואָס קאָן זיין גלייכער? און וואָס
מעהר איך האָב אָנגעהויבען צו פיהלען מיין איינזאמקייט, אלץ
מעהר האָב איך איינגעזעהן, אז אברהם זאלקינד וועט נעמען רחל

לעווין. מיר האָט זיך מעהר נישט די צונג נישט געהויבען צו רעדען מיט אייך. אָבער היינט, איך ווייס, עפּים די גאנצע שטימונג... רחל. דאָס האָט איהר גוט געטאָן, וואָס איהר האָט איינמאַל ארויסגעזאָגט זיך. איצט וועט איהר וויסען, אז איהר האָט אומזיסט גענלויבט...

זאַל קינד. די לעצטע צייט האָב איך דוקא איינגעלעבט זיך מיט דעם געדאַנק.

רחל. זאַלקינד, אייך דאַרף איך דאָך קיין סך נישט דער-צעהלען. איהר ווייסט דאָך, ווי איך האָב געלעבט מיט שמעונ'ען, ווי גליקליך, ווי... איהר ווייסט אויך, ווי די קינדער ליבען איהם, ווי זיי, מען מעג זאָגען, פערנעטערען זיין נאָמען. די גאנצע זעקס יאָהר נאָך זיין טויט הערט מען ביי מיר אין שטוב נישט אויף צו רעדען וועגען איהם, אַקוראַט ווי ער וואָלט געמאַכט אַ ווייטע רייזע, פון וועלכער ער וועט קומען צוריק. און איהר ווייסט אויך, ווי פער-בונדען איך בין מיט די קינדער, זיי זיינען גוטע קינדער און איך בין נישט קיין שלעכטע מאַמע — מיר קאָנען און מעגען זיך ליבען, אָבער מיר זיינען נאָך מעהר פּעראייניגט אין דער ליבע, וועלכע מיר טראָגען צו שמעונ'ען.

זאַל קינד. גוט, איך ווייס עס טאַקע אליין. אָבער איך זעה דאָך נישט איין... אך, מיר איז גאָר קיינמאַל נישט אייני-געפאלען, אז איהר זאָלט קאָנען זאָגען ניין. ווארום וואָס? אין דער אמת'ן טאַקע, וואָס? מיר זיינען ביידע נישט קיין יונגע קינדער, מיר קענען זיך ביידע זעהר גוט, איהר ווייסט אויך, ווי איך האָב געלעבט מיט מיין דינה'ן... וואָס בין איך דען אויסען מיט מיין שרכנ'ען זיך צו אייך? איך וויל נישט זיין איינער אליין צו די עלטערע יאָהרען. — רחל, איבערלעגט אייך נאָר. מען ווערט עלטער, נישט אינגער, און אויף דער עלטער צו זיין אליין...

רחל. איך האָב מיינע קינדער.

זאַל קינד. אך, וואָס! איך האָב אויף קינדער, און אָט בין איך דאָך אליין. וואָס האָב איך פון מיינע קינדער? סאַמואַל

איז אין פעטערבורג, איליא אין אמעריקא, ליזא אין מינסק, דער — דאָרט, די — דאָרטין. און ווי איהר ווייסט, וועל איך נאָך דארפֿען ארויספֿאָהרען פֿון דאנען און בעזעצען זיך אין יעקאטערינאָפֿלאו, בלייב איך אפילו אָהן א קרוב און אָהן א גואל.

רחל. און איך האָף צו זיין א גוטע באַכע.

זאַל קינד. איהר רעדט נאָך ווי אַ קינד, רחל. אויף מיין

וואָרט, איהר רעדט גאָר ווי אַ קינד.

רחל. פארוואָס מיינט איהר, אז איך רעד ווי אַ קינד? איך ליעב מיינע קינדער, איך וועל ליעבען זייערע קינדער, מיין לעבען וועט אויסגעפילט ווערען מיט... (עס קלינגעלט אין פֿאַרצימער). עס קלינגעלט. דאָס מוזען זיי קומען. וועלען מיר מעהר נישט רעדען וועגען דעם.

זאַל קינד. איך דאַרף סיידוויסי גלייך אוועקגעהן.

רחל. וואָס, איהר זייט ברוגז?

זאַל קינד. ניין, איך בין נישט ברוגז, איך דאַרף טאקע

אוועקגעהן. איך דאַרף זיין אין אַ פֿאַר ערטער — ביי ליפשיצ'ען דאַרף איך זיין. אָבער איך זאָג אייך נאָך אַמאָל, רחל, איבערלעגט אייך. איך זאָג אייך...

רחל. נישט מעהר רעדען.

סאַניא (לויפט אריין. א יאָהר אכטצעהן. אַנגעטאָן אין דעם

קאָסטיום פֿון אַ גימנאזיסטקע. לוסטיג). אַ גוט וואָך אייך, רבותי!

(ווארפט אַראָב פֿון זיך דאָס היטעלע.) און גלייך אין חיה'ס מלוכה. (זי

טאַנצט אַרויס דורך דער פֿאַרדערסטער טיר מיט אַ געשרוי.) חיה, חיה,

ראטעוועט!

רחל. אַ שטיפערין!

זאַל קינד. יא, יא. עס איז גוט, כל זמן די חברה איז

יונג און נישט אויסגעגעבען.

רחל. און וואָס איז נאָכדעם? וועניג פֿערגניגען?...

זאַל קינד. אַך, רחל, רחל, סיידען איהר קענט דאָס לעבען

נישט.

ס אָנא (קומט צוריק מיט א פולען מויל און א טאץ אין האנד).
 מאכט א ווארע, מאכט א ווארע! (שמעלט אַוועק אויפ'ן טיש דעם טאץ,
 אויף וועלכען עס שמעהען מעלער מיט חוץ און חלה און קאַמפּאַט. זי
 ווארפט זיך אויף א שטול און עסט אין איין איילעניס, שמופעריש.)
 ר ח ל. עס דאָך נישט אזוי, דו קאַנסט דיך נאָך...
 ס אָנא (מיט א פולען מויל). אך, וואָס ווייסט דו, וואָס
 ווייסט דו, וואָס פאר א הונגער איך האָב! דאָרעצקאַיאַ און עפשטיין
 האָבען מורא געקראָגען מיט מיר צו געהן, איך זאָל זיי נישט אויפ-
 עסען.

ז אַל קינד. נא, און איך וועל איצט אוועקגעהן.
 ר ח ל. וואָס איילט איהר ווירקליך?
 ז אַל קינד. אָבער ווירקליך איך דאַרף זיין ביי ליפשיצ'ן.
 (קומט אויף זיין זינגער.) און עס איז שוין נישט פריה אויך. שוין
 נאָך ניין. נו, א גוטע וואָך, און א גוטע נאכט אייך!
 ר ח ל. א גוטע וואָך אייך! (בעגלויט איהם ארויס.)
 ס אָנא (שרויט, ארוינגעטאָן אין עסען). א גוטע וואָך אייך!
 (מענצעלט אונטער אויפ'ן שטול און עסט ווי פרוהער אין איילעניס.)
 ר ח ל (קומט צוריק ארוין און איז פערטראכט).
 ס אָנא (קוקענדיג אין מעלער און עסענדיג). איז אכראם
 מאַאיסעוויטש נישט געוועזען אביסעל אָנגעבלאָזען?
 ר ח ל. פון וואָס האָסטו עס געזעהן?
 ס אָנא. און דו ביזט מיר אויך עפיס...
 ר ח ל. דיר חלומ'ט זיך עפיס.
 ס אָנא. אָך, א מיין הונגער! — — א נס, וואָס מיר וואוי-
 נען אזוי נאָהענט פון בולוואַר, אז ניט וואָלט איך גאָר א היים נישט
 דערנאנען.
 ר ח ל. פארוואָס האָסטו עפיס געלאָזען אזוי איבער'חלש'ן
 דאָס הארץ?
 ס אָנא. מאמע, מאמע! דו רעדסט מיר עפיס... (עס
 קלינגעלט שמארק.)

רחל. נאָר, ווער רייסט דאָס אַזוי דעם גלעקעל? (געחט צו דער טיר און קוקט אריין אין קאָרידאָר.)
 מי שאַ (זינגט שוין אין קאָרידאָר א פרעהליכען מאַרש, שפּרינגט אריין, כאַפּט ארום רחל'ען און לאָזט זיך מיט איהר דרעהען). מאַמינקאַ, מאַמאָטשאַקאַ! מאַמאָטשאַקאַ, מאַמינקאַ!
 רחל. מי שאַ — מי שאַ... מיט רחמנות... וואָס איז עס אַזוינס געשעהן?
 סאַניאַ (שטאַפט אָן דאָס מויל און שפּרינגט צו). נאַ, נעם מיך, נאַ, נעם מיך!
 מי שאַ (כאַפּט זי אױך ארום און דרעהט זיך מיט זיי ביידען).
 מאַמינקאַ, איך בין גליקליך! סאַניאַ, איך בין גליקליך!
 רחל. ביזטו טאַקע געוואָרען ערסטער בוכהאַלטער אין באַנק?
 מי שאַ. וואָס בוכהאַלטער? ווען בוכהאַלטער? אַך, מאַ-
 מאָטשאַקאַ, איך בין גליקליך! איך בין...
 סאַניאַ. פּערליעבט...
 מי שאַ. און געליעבט!
 סאַניאַ. און דאָס איז מאַניאַ וואָל!
 מי שאַ (כאַפּט זי טאַנצען). און דאָס איז מאַניטשאַקאַ! (בלייבט שטעהן לעבען רחל'ען און האַלט נאָך סאַניע'ן.) זי איז היינט אוועקד געפּאַהרען קיין פעטערבורג, אָט איצט טאַקע... אויף אַ פּאַר וואָך כען צו נאַסט. און דאָ... און דאָ... איך לייעב זי דאָך שוין אַזוי לאַנג! בין איך היינט אַרויס מיט דער שפּראַך. (טאַנצט מיט סאַניאַ'ן.)
 רחל (אונרוהיג). וואַרט דאָך, קינדער. איך וויל דאָך אױך וויסען. וועמעס וואָל איז די מאַניאַ!
 מי שאַ (טאַנצענדיג). פּסח וואָל'ס טאַכטער. מאַמאָטשאַקאַ, מיינ מאַניאַ איז...
 סאַניאַ. אַ פרעלעסט! יעי באַגו, פרעלעסט.
 מי שאַ. עס איז צו וואַכעדיג צו לויבען זי מיט אלע ווער-

טער! — אָבער, מאמע, איך בין גליקליך! איך פיהל מיך עפעס שטארקער, ברייטער, פולער — מיינע אָדערען קלאפען מיט אזא קראפט. און איך פיהל מיך עפעס... מיר דאכט, אז אין דער מינוט וואָלט איך געקאָנט פערפאסען א שיר השירים. — איך בין גליקליך, מאמע! (ער נעמט זי ארום און קוסט זי.) מאמע, אָבער דו ביזט דאָך עפעס אזוי קאלט! — ביזטו עפעס אונצופרידען?

ר ח ל. יאָ, מיין זוהן!

מי שא. מיט וואָס?

ס אָ נ י א. טאקע, מיט וואָס?

ר ח ל. מיט... מיט פסח וואָל'ס טאָכטער.

מי שא. דו קענסט זי דאָך גאָרנישט?

ר ח ל. איך קען איהר טאטען און איך קען איהר מאמען.

מי שא. און איך קען נישט איהר טאטען און נישט איהר

מאמען — מיך געהען איהרע עלטערן נישט אָן.

ס אָ נ י א. דיר געפעלט נישט דער יחוס?

ר ח ל. יאָ, קינדער, מיר געפעלט נישט איהר יחוס.

מי שא. און ס אָ נ י א (שיסען אויס א געלעכטער).

מי שא. דאָס האָב איך זיך נישט געריכט פון דיר.

ס אָ נ י א. ווירקליך.

ר ח ל. און איך אויך נישט, נאָר...

מי שא (איראָניש). נאָר?

ר ח ל. עם זיינען פאראן גרעניצען... ווי זאָל איך איך זאָגען.

קינדער? ... עם טרעפט אמאָל, אז א מענש, וועלכען קאָן רוהיג קוקען

אויף העסליכע זאכען, טרעפט אָן אויף א העסליכקייט, פון וועלכער

עם העכט איהם אָן צו עקלען...

ס אָ נ י א. פוי, מאמא!

מי שא (בייז). דעם משל האָסטו געמעגט נישט מאכען אויך!

ר ח ל. מיין זוהן, איך וויל ווירקליך נישט בעליידיגען דינע

געפיהלען. קאָנסטו דיר נאָר פאָרשטעלען, וואָס פאר א וועהטאָג עם

איז מיר, ווען איך קאָן מיך נישט פרעהען מיט דיין פרייד?

מיש א. און איבער וואָס? איבער יחוס!?

סאָניא. טאקע, מאמא?

רח 5. איך קאָן מיר דאָ גאָרנישט העלפען. — ווייסטו, ווער איהר טאטע איז?

מיש א. וואָס דארף איך עם ווייסען?

סאָניא. ער דארף עם גאָרנישט ווייסען.

רח 5. פסח וואָל איז געוועזען א כאַריסט אין פעטערבורגער טעאטער. ער האָט געלעבט פון ברויט מיט ציבעלעס און זיין גע- האלט פלעגט ער אוועקלייחען די אקטיאָרען און כאַריסטען אויף פראָצענט. ער האָט געשונדען פון זיי די הויט. ער האָט גענומען פון זיי די שרעקליכסטע פראָצענטען. די אונגליקליכע, וועלכע זיינען אריינגעפאלען אין זיינע הענד, פלעגען זיך דערפאר נוקם זיין אָן איהם אין אזעלכע אָפערעס, וואו עם קומען פאָר געשלעגען. זיי פלעגען איהם שלאָגען מכות רצח, א האלב-טויטען פלעגט מען איהם אראַבטראַגען פון דער סצענע, און די צייטונגען — די אנטיר-סעמיטישע — פלעגען אויף מאָרגען זיין מיט איהם פול. ביז מען האָט איהם ארויסגעטריבען פון טעאטער און ארויסגעשיקט פון פעטערבורג...

מיש א (וועלכער האָט זיך די גאַנצע צייט געוואָרפען און גע- וואָלט זי איבעררייסען). אָבער צו וואָס דערצעהלסטו עם מיר? צו וואָס דארף איך עם ווייסען? איך געה נישט טאָן א שידוך — איך ליעב, בין געליעבט און בין גליקליך! איך וועל דיר בעסער דער- צעהלען, וואָס מאַניטשקא איז.

סאָניא. אַך, קאקאיא אַנא פרעלעסט!

רח 5. דו פרענסט דאָך ביי מיר, פארוואָס איך בין אונצופרידען? דערצעהל איך דיר.

מיש א. וואָס ארט דיך, ווער איהר טאטע איז?

רח 5. איך וועל דיר דערצעהלען ווייטער, וועסטו מיך אפשר פערשמעהן.

מישא. אך!

רחל. זוהן מיינער, איך וויל ביי דיר דיין גליק נישט אוועק-
נעמען, און איך פאָדער פון דיר נישט, דו זאָלסט אויפהערען צו
ליעבען. איך ווייס זעהר גוט, אז דאָס איז אן אונמעגליכקייט. נאָר
איך וויל, אַז דו זאָלסט מיך ריכטיג פערשטעהן. הער מיך נאָר רוהיג
אויס. — ווייסטו, אַז פסח וואָל'ס פרוי הייסט אין שטאָרט דבורה
די דינסטציוכע?

מישא. נו, איז וואָס?

סאַניא. אך, מאַמא!

רחל. זי האָט מיידעל־ווייז געדיענט. אָבער ביי אירען דיע-
נען זעהר אָפט מיידלעך פון זעהר לייטישע הייזער און זעהר איי-
דעלע קינדער — די דבורה איז געבליבען א דיענסט אפילו אין
איהר רייכקייט.

מישא. מאַניטשקא איז א דימענט!

סאַניא. משודנאָיא דיעוואושקא!

רחל. דער עיקר אָבער איז דאָס, אז זי האָט געדיענט
מיידעל־ווייז ביי מיינע עלטערן אין הויז.

מישא. אַהא, שטעהט דיר דאָס נישט אָן!

רחל. און מיר האָבען זי ארויסגעטריבען, ווייל מיר האָבען
זי נעכאָפט גנב'ענען... איך בין דעמאָלט געוועזען א צוועלף־דריי-
צעהן־דיעהריג מיידעל, זי — א יאָהר אכטצעהן, און איך בין נאָכ-
געלאָפען נאָך איהר און געשריען: גנב'טע! גנב'טע! גנב'טע!

מישא. און דאָס קאָנסטו נישט פערגעסען איהר טאָכטער!
רחל. מיידעל־ווייז האָט זי צוויי מאָל געהאט... ווער ווייס,
אפשר...

מישא (אויסער זיד). מאַמא, דאָס זאָלסטו נישט זאָגען!
דאָס איז נידריג, פוי?

סאַניא. פוי, פוי, פוי! ווי קאָנסטו אזוי בעלידיגען
מאַניא'ן?

רחל. איהר האָט מיך ביידע שלעכט פערשטאנען. איך האָב

געוואָלט זאָגען: אפשר האָט זי גע'פטר'ט איהרע קינדער. אין שטאָדט זאָגט מען עס טאָקע עד היום.

מיש א (געקט אום הין און צוריק אויפגערעגט). מיר איז אלץ איינס.

רחל. איך פרעג מעהר נישט ביי איך, קינדער, קאָנט איהר דען נישט פערשטעהן מיון לאַגע? איך שטעל דיר דאָך נישט די פאָרדערונג: קלייב אויס צווישען איהר און מיר...

מיש א (הארט). א דאנק דארף מען דיר זאָגען.

רחל (בעטריכט, קוקט איהם נאָך, דערנאָך גיט זי א פיהר מיט דער האנד איבער די אויגען, שמערן און האָר און זיפצט אָב). הייהם!... איך וויל בלוז, איהר זאָלט פערשטעהן מיון לאַגע. נישט טרעפען זיך מיט די מענשען, נישט רעדען מיט זיי און נישט געהן צו זיי — וועל איך נישט קאָנען, וויל דערמיט וועל איך זעהר שטארק בע-ליידיגען דיון מאַניא'ן. און ווידער: רעדען מיט זיי און געהן צו זיי און מאכען דערצו נאָך אַ פריינדליך פנים, ווערליג איך קאָן די מענשען נישט ליידען ווי די שפיגען און האלט זיי פאר די נידריג-סטע ברואים, איז פאר מיר א צו שווער לייענען. איך וועל דאָס קיינמאָל נישט קאָנען בריינגען איבער מיר.

מיש א (הארט). איז וואָס ווילסטו?

רחל (פערדריסליך). מישא, זיי דאָך נישט אזוי גראָב, (זאָנפטער). איך וויל דאָך פון דיר גאָרנישט.

מיש א. דו פאָדערסט פון מיר נישט, איך זאָל מיך אַבזאָגען פון מאַניא'ן, אָבער וואָס איז דער תוכן פון אלע דייע רעד?

רחל. דאָס טיעפע בעדויערן פון אַ מוטער, וועלכע קאָן זיך נישט פרעהען מיט דער פרייד פון איהר קינד.

סאָניא. איבער א נארישקייט!

רחל. וואָס זאָל איך טאָן, קינדער? איך קאָן פון מיינ הויט נישט ארויסקריכען.

מיש א. נא... (געקט אום גערוועזן). איך בין געלאָפען א

היום מיט אלע כחות, איך האָב געוואָלט אויף ניך צוטיילען זיך מיט
 מיין גליק... און דאָ האָסטו דיר!
 רחל (געריהרט). מיך פערדריסט עם נישט וועניגער ווי דייך.
 מי שא. ווען דייך וואָלט עם אזוי פערדראָסען, וואָלטו פער-
 געסען אָן דעם גאַנצען יחוס און דערפון גאָר קיין רעד נישט
 געמאכט.

רחל (בעלידיגט און גערויצט). בין איך א שלעכטע מאמע.
 (שווייגען.)

רחל (ווערט מעהר גערוועזן, העכט זיך אַן ארומצורוקען אויף
 איהר אָרט און באראבאנעט מיט די פינגער. מיט אַ ציטערדיגען קול און
 גערוועזען שמויכל). ווייסט איהר, קינדער — איצט האָב איך אייך
 וואָס צו דערצעהלען. העיהע... אבראם מאָאיסיעוויטש שדכנ'ט
 זיך צו מיר.

סאַניאַ (העכט אויף איהר בליק אויף רחל'ען מיט אַן אַפענעם
 מויל).

מישא (כליבט שמעהן און קוקט זיך איין אין רחל'ען). נו,
 און דו?

רחל. איך האָב איהם נאטירליך אָבגעזאָגט.
 מישא (פריי אויפאַטמענדיג, העכט אָן ווידער ארומצוגעטן).
 איך דענק אזוי.

סאַניאַ. אָט דאָס האָב איך גלייך בעמערקט, אז ער איז
 עפעס געוועזען אָנגעבלאָזען.
 מישא. אָבער פון אבראם מאָאיסיעוויטש'ען איז עם ניט
 שוין.

רחל. פארוואָס?

מישא. פאר דאָס! פארוואָס? דעם טאטענס בעסטער
 פריינד...

רחל. מילאַ?

מישא. און ער ווייס גאנץ גוט, ווי מיר לעבען צוזאַמען...

רחל. ווי מיר האָבען געלעבט צוזאַמען...

ס אָנא. מאמע, וואָס איז עפעס מיט דיר? מי שא (הארט). וואָס ווילסטו דערמיט זאָגען? ס אָנא (וויינערליך). איך העב שוין אָן מורא צו האָבען פאר היינטיגען אָווענר.

רחל. וואָס איז דאָ פאראן וואָס מורא צו האָבען, קינדעניו? דער אָווענר איז דאָך א גאנץ לויסטיגער. דיין ברודער האָט געפונען זיין גליק, און דיין מאמע... (בעהאלט דאָס געזיכט אין די הענר). ס אָנא (מיט שרעק). מאמא!

מי שא (שפּרינגט צו מיט שרעק). מאמא! רחל (געפאָסטער). יא, קינדער, איך האָב איצט חרטה געדראָגען, וואָס איך האָב אָבגעזאָגט אַבראַם מאָאייסעוויטש'ן, און איך וועל דאָס איהם זאָגען.

מי שא און ס אָנא. מאמא! רחל. יא, קינדער, איך בין געוועזען מוטער און פרוי און האָב דעם מענש אין מיר פּערגעסען. איצט האָסטו אליין, מישא, דערמאָנט מיך, אז איך בין א מענש.

מי שא (איראַניש). און דערפאר ווילסטו חתונה האָבען. רחל (בעליוודיגט). פוי! ווען דו וועסט אזוי רעדען, וועל איך מיט דיר מעהר נישט רעדען.

ס אָנא (לעגט אוועק דעם קאָפּ אויף דער האַנד און צוואוויינט זיך). פאפא! פאפא! פאפא!

רחל. אַבראַם מאָאייסעוויטש האָט געזאָגט, אז ער האָט מורא צו זיין אליין און איינזאם אויף דער עלטער. איך האָב איהם געענטפערט, אז איך האָב מיינע קינדער. איצט זעה איך איין, אז איך וועל אפשר דארפן זיין נאָר א זעלטענער נאסט ביי מיינע קינדער.

מי שא. און דו האָסט שוין בעשלאָסען, אז דו וועסט דארפן פען ביי מיר זיין א זעלטענער נאסט?

רחל. וואָס דען, נארעלע? א ודאי.

ס אָנא. און איך? וואו בין איך?

ר ח 5. וואָס ווייס איך? פסח וואָל האָט אפשר אַ זוהן אויך?
 אָדער קנאפּ וואָלס זיינען דאָ?
 מי שאַ (נערוועז). און אויף דעם סמך דארפסטו אויך אויף
 גיך כאַפען און חתונה האָבען?
 ר ח 5. פאר מיר איז עס גענוג סמך.
 מי שאַ. און דאָס איז דוין גאנצע ליעבע צום טאַטען?
 ר ח 5. אין דער הינזיכט דארפסטו מיר געוויס קיין פאָר-
 וואורף נישט מאַכען. דאָס ווייסטו גוט.
 סאָניאַ (ווידער אוועקלעגענדיג דעם קאַפּ אויף די הענד).
פאפא! פאפא! פאפא!
 ר ח 5. אַבראַם מאָאיסעוויטש ליעבט אויך אייער פאָטער.
 איהר מעגט זיין זיכער, אַז די ליעבע צום טויטען וועט אונז...
 סאָניאַ (פאַלט צו איהר צו). מאמא, מאמאָטשאַקא, טו דאָס
 נישט, זיי מיט אונז. מיר האָבען דאָך אזוי אייניג געלעבט און
 מיר וועלען ווייטער אויך אזוי לעבען.
 ר ח 5. מיט אַ שעה צוריק האָב איך אויך אזוי געגלויבט.
 איצט גלויב איך שוין נישט מעהר.
 מי שאַ. אַך, דאָס איז ביי דיר אַ קאפּריז.
 ר ח 5. איך האָב קיין קאפּריזען נישט.
 מי שאַ (זעהר אויפגערעגט). טאָ זאָג איך דיר, מאמא, אַז...
 (שרויט אויס). סייידען, דו ווילסט מיך נישט האָבען פאר אַ זוהן!
 סאָניאַ (דורך טרערען). יאָ, יאָ, יאָ. סייידען דו ווילסט
 אונז נישט האָבען פאר קיין קינדער!
 מי שאַ. אין דעם מאָמענט, ווען דו ווערסט מאדאם זאָל-
 קינד, הערסטו אויף צו זיין אונזער מוטער.
 ר ח 5. דאָס סטראשעסטו מיך?
 מי שאַ. ניין, דאָס וועט אזוי זיין.
 סאָניאַ. יאָ! דאָס וועט זיכער אזוי זיין.
 ר ח 5. איז דער טויטער טאַטע אייך טייערער ווי די לעבע-
 דיגע מאַמע? ... נאָר איך פּערגין עס איהם פון גאנצען הארצען...

אָבער איצט מוז איך חתונה האָבען פאר אַבראַם מאַאיסעיע-
וויטש'ן.

מישא. איצט מוזטו? דאָס איז צו קלוג פאר מיר.
רחל. ווייל איך האָב מיינע קינדער סיי-ווי-סיי פערלאָרען.
איצט האָב איך ערפאַהרען, אז איהר האָט געליעבט אין מיר נישט
די מוטער, נאָר אייער טאַטענס ווייב.
מישא. נישט אמת!

סאַניאַ. נישט אמת, נישט אמת, נישט אמת!
רחל. בקיצור, קינדער... עם בלייבט, ווי איך האָב בעשלאָסען.
מישא (העכסט אויפגערגט). אָבער דאן בלייבט עם, ווי
מיר האָבען בעשלאָסען.

סאַניאַ. יאָ, יאָ, יאָ.

רחל. קינדער!

מישא. מיר ווילען נישט, דו זאָלסט ווערען מאדאם זאל-
קינד. מיר וועלען אויף דערויף קוקען, ווי דו וואָלסט פערראַמען
דעם פאַטער.

רחל. מישא!

מישא. איך רעד מיט דיר אָפען...

סאַניאַ. מאמאָטשקא, זאָג, אז דו וועסט עם נישט טאָן.
רחל (שמויכעלט און שאַקעלט מיט'ן קאָפּ).

סאַניאַ. ניין, הא, מאמאָטשקא? זאָג דאָך, ניין!

רחל (שמויכעלט). מיר דוכט, אז איך וועל עם געוויס טאָן.
מישא (העכסט אויפגערגט). נו, איז גוט! האָב דיר דיין
אַבראַם מאַאיסעיעוויטש'ן, ווען ער איז דיר אזוי טייער. מיך
וועסטו שוין מעהר נישט האָבען.

סאַניאַ. און מיך אויך נישט...

רחל (ביטער). אז אייך איז לייעב, איז מיר ניחא.

סאַניאַ. האָסט מסתמא גאָר קיינמאָל נישט לייעב געהאַט
דעם טאַטען.

רחל (שמויכעלט ביטער).

מיש אַ. נו, איז גוט. קום, סאַניאַ, מיר בלייבען נאָך גרע-
סערע יתומים.

רחל. קינדער!

מיש אַ. קום, סאַניאַ!

רחל. קינדער!

מיש אַ (פיהרט ארויס דורך דער הינטערסטער טיר די שטאַרק-
וויינענדיגע סאַניאַ).

רחל (ברעכט אויס אין אַ געוויין). קינדער, קינדער, קינ-
דער! ...

(פאַרהאַנג)

צווייטער אקט

אין זעקס יאָהר ארום. — דאָסזעלבע צימער, כמעט דאָסזעלבע מעבעל.
די סאָפּע איז אַ נייע; אונטער'ן טיש ליעגט אַ טעפּיד, אויפ'ן טיש אַן
אַנדער טישטוך; איבער'ן טיש אַ גאָז-לאַמפּ. אויפ'ן טיש בלומען. —
פארנאָכט אין אַ שפעטזומער-טאָג. ס'אָמקע, אַ אינגעלע פון אַ יאָהר
4—5, לויפט ארום איבער'ן צימער, רויטענדיג אויף אַ פּערד, וואָס איז
ארויפגעשטעקט ביים עק אויף אַ לאַנגען שטעקען, און ביימשיט מיט אַ
בוימשי. זעלדע נעמט ארום פון בופעט אַ טישטוך און דעקט דעם טיש.

זעלדע. שפּרינג דאָך נישט אזוי. וועסט אויפוועקען די
טיאָטיע.

ס'אָמקע (שפּרינגט נאָך שטאַרקער). טפּרררו! טפּרררו!
טפּרררו!

זעלדע. וועסט דו אויפהערען?
ס'אָמקע. מיין פּערד איז זיך פאנאנדערנגעלאָפּען, איך קאָן
עם נישט אָבשטעלען.

זעלדע. וועל איך איהם דיר אָבשטעלען. איך וועל איהם
ביי דיר גאָר אָבנעמען.

ס'אָמקע. יא, ער בייסט זיך, פרוב נאָר צוגעהן. (שפּרינגט
צו צו זעלדע'ן). מאָ, מאָ, מאָ!

זעלדע. טיאָטיע סאָניע איז קראַנק, זאָלסט נישט אזוי
רוישען.

ס'אָמקע (שמילער). טפּרררו! טפּרררו! טפּרררו!
זעלדע. געה גאָר אין גאָרטען צו דער מאַמען. געה.

ס'אָמקע (שפּרינגט ארום). מצעצ, נאָ, נאָ!
זעלדע. וועט זיין אַ ביסעל שמילער. דול קאָן מען פון
איהם ווערען. (דעקט דעם טיש, צושטעלט טעלער, מעסער, גאָפּעל. —

עס קלינגעלט, זי גיט אַ קוק אויף דעם קלויגנעם וועקער, וועלכער שמעט אויפ'ן בופעט, און רעדט ארויס אונטער'ן נאָז, פּערוואונדערט. דער בעל-הבית? (לויפט עפענען די טיר און געהט באלד צוריק ארוין מיט רחל'ען און קוקט אויף איהר מיט אַ פאַרשענדען בליק.)
 ר ח ל (שמאַרק געעלטערט, אין אַ דאָלמע, מיט אַ ריווע-שמעשל איבער די פלויצעס, רעדט קוים באַפענדיג דעם אָמעס). וואָס מאַכט סאָניע?

ז ע ל ד ע (בעטראַכט זי, פּערדעכטיג). ווער זייט איהר?
 ר ח ל. וואָס איז דאָ עפעס אזוי שטיל? טוט אַ טובה, זאָגט, וואָס מאַכט סאָניע?
 ז ע ל ד ע. די באַרישניע איז שוין געזונד. זי געהט אַראָב פון בעט.

ר ח ל (אויפּעטמענדיג). נאָט זיין דאַנק!
 ז ע ל ד ע (ווי פּריהער). ווער זייט איהר?
 ר ח ל (שפּאַרט זיך אָן אַן בופעט, טריקענט זיך די אויגען).
 ז ע ל ד ע (דערשראַקען). נאָט אייך אַ שטול.
 ר ח ל (ווי פּריהער). איז זי לאַנג קראַנק געוועזען?
 ז ע ל ד ע. אַ וואָכען זעקס.
 ר ח ל. געפּעהרליך קראַנק?
 ז ע ל ד ע. פּששש, אלץ הייסט קראַנק. אַ טיפּוס, אזא שרעק-ליכער טיפּוס. מען האָט פון איהר לעבען נישט געהאלטען.
 ר ח ל (טריקענט זיך די אויגען, מיט אַ ציטעריגער שטימע).
 ווען איז געוועזען דער קריזיס?
 ז ע ל ד ע. שוין באלד צוויי וואָכען.
 ר ח ל. נאָט זיי דאַנק!
 ז ע ל ד ע (מיט אַ פּרוינדליכען שמויכעל). זעהט, קרוינעלעך, איך פרעג...

ר ח ל. וואָס מאַכט זי איצט?
 ז ע ל ד ע (ווינעדער קוקענדיג מיט אַ פאַרשענדיגען בליק און ציהענדיג די ווערטער). איצט שלאָפט זי. — זאָל איך זי וועקען?

אָדער זאָל איך אַרײַנרופֿען די בעל־הבית'טע פֿון גאָרטען? זעהט, ווי בלייך איהר זייט! — איז אייך עפעס נישט גוט? בריינגען אייך אַ גלאָז וואַסער?

ר ח ל (שטיל). בריינגט אַ ביסעל וואַסער.

זעלדע (געהט ארויס, נישט אַראָבנעמענדיג פֿון איהר איהר פֿערזאָרגטען און דערשראָקענעם, פֿאַרשענדדיגען בליק).

ר ח ל (העכט אָן אַרומצוקוקען זיך, מאַכט עטליכע שריט און קוקט זיך ווידער אַרום).

זעלדע (קומט אַרײַן מיט אַ גלאָז וואַסער אויף אַ קליינעם טעצעל).

ר ח ל (בעקוקט אַלץ ווייטער, קרעכצט). זעקס יאָהר! זעקס

יאָהר!

זעלדע. ווילט איהר נישט דאָס וואַסער?

ר ח ל. איהר קאָנט אוועקשטעלען.

זעלדע (גיט אַ פיהר מיט די אַקסלען און שטעלט אוועק דאָס

וואַסער אויפֿ'ן טיש).

ר ח ל (בעקוקענדיג). זעקס יאָהר, זעקס יאָהר.

זעלדע. זייט איהר נישט די...?

ר ח ל (אויגקוקענדיג אין זאָל, מיט ציטערן). וואו איז דאָס

צווייטע בילד?

זעלדע. וואָס פֿאַר אַ צווייט בילד?

ר ח ל. דאָ, לעבען דעם בילד איז געהאנגען אַ צווייט בילד,

פֿון אַ פֿרוי.

זעלדע. איך ווייס נישט. זינט איך בין דאָ, איז שטענדיג

געהאנגען אויף דער וואַנד נאָר איין בילד. דאָס איז דאָך דעם בעל־הבית' טאַטע.

ר ח ל (מיט אַ טיעפֿער טרויער). און די מאמען האָט מען

אַראָבגענומען. — זייט איהר שוין לאנג דאָ?

זעלדע. זינט סיאַמקע איז געבאָרען געוואָרען. איך בין

דאָך געווען זיין אַם. דאָס איז שוין באלד פינט יאָהר.

רחל (ווי פריהער). פערואַרפען די מאמען. — היינט ער
ניץ נישט דאָס צווייטע בילד?
זעלדע (אויסוויכענדיג). ערגיץ ניי... ביי דער באַרישניע
ערגיץ...

רחל (מיט אַ ביטערן שמויכעל). ביי — דער — באַרישניע —
ערגיץ... (פאסט זיך, פרעהליך). און איהר זייט געוועזען סיאַמקע'ס
אַם? ווי זעהט ער אויס?
זעלדע. אַט, איהר וועט איהם זעהן. אַ גרויסער בחור'עץ
געוואָרען. און אַ שרעקליכער שטיפער. ער מאכט מיך קראַנק,
מאכט ער מיך. און שיינ איז ער, אז מען קאָן זיך אין איהם נישט
איינקוקען.

רחל (זוכט אין איהר ריזע־שעל). אויב איהר זיינט סיאַמ
קע'ס אַם און ער איז אַ גרויסער בחור'עץ, קריגט איהר ביי מיר
פאַרלויפּיג די ערסטע מתנה. (שפאַרש איהר אין האַנד אַן אסיגנאַציע.)
זעלדע (נתפעל). אַ, אזויפיעל! — אַ גרויסען דאַנק אייך!
אַבער זעהט, איך פרעג אייך אַלץ און איהר ווילט מיר נישט
ענטפערן.

רחל (מיט דעם פריהערדיגען פרעהליכען טאָן, כמעט שעפּטשענדיג).
לאָמיר אונז זעצען און איהר דערצעהלט מיר, ווי לעבט מען עפעס
דאָ, וואָס מאכט מען דאָ. אַ סך, אַ סך דערצעהלט מיר.
זעלדע. וואָס איז פאַראַן צו דערצעהלען, וואָס? מען לעבט
דאָ זעהר גוט. מען לעבט ווי די טייבעלעך. מעהר נישט איצט,
דער באַרישניע'ס קראַנקהייט...

רחל (ווי פריהער). לעבען זיי, הייסט עס, גוט?
זעלדע. זעהר גוט. מען בענשט זיך פשוט מיט זיי. איך
זאָג דאָך אייך, ווי די טייבעלעך. זיי האָבען זיך אזוי האַלט.
אויף אַלע אידישע קינדער געזאָגט געוואָרען זייער לעבען. און זיי
זיינען דאָס טאַקע ווערט. אזעלכע דימענטענע קינדער!

רחל. אייער בעל־הבית'טע אויך?
זעלדע. פששש, אַ שטיק גאָלד!

רחל. גאָט זיי דאנק, גאָט זיי דאנק... (מיט אַ ציטערדיגען טאָן.) דערמאָנט מען אמאָל די מאמע'ן?

זעלדע (אויסווייכענדיג). וועמעס מאמע?

רחל. איך מײן — איך מײן דעם בעל-הבית' מאמע.

זעלדע. זייט איהר דעם בעל-הבית' מאמע?

רחל (מיט טרערען אין קול). דערמאָנט מען זי אמאָל?

רעדט מען פון איהר ווען?

זעלדע (אויסווייכענדיג). איך ווייס? איך הער מיך דען

צו, פון וואָס זיי רעדען? איך זיך מיר אין קיך. — אַי, דאָס עסען

וועט פערברענט ווערען! (איילט ארויס, קוקענדיג אויף רחל'ען מיט

אַ פאַרשענדיגען בליק.)

רחל (בעהאַלט איהר געזיכט אין טאַשענטוך. איהר קערפער

ציטערט פאר אַן איינגעהאַלטענעם געוויין. דאן העכט זי אויף די פער-

וויינטע אויגען, האלטענדיג נאָך דאָס טיכעל אויפ'ן מויל, און בעקוקט

אַלץ. באַלד העכט זי זיך אויף ענטשאַסען, מאכט צו דאָס רייזע-טעשעל

און טוט אַ פאַר שריט צו דער טיר.)

סיאַמקע (שפרינגט אריין אויף זיין פערדעל). זעלדע, מאמע

האַט... (דערזעהט רחל'ען און בלייבט פערשעמט שטעהן.)

רחל (כאַפט זיך אַן מיט איין האַנד פאר'ן בופעט און מיט דער

אַנדערער האַנד דאָס האַרץ). אַי!

סיאַמקע (ווייל פערקעהרען צוריק).

רחל. סיאַמינקע! (זי לאָזט זיך צו איהם. ליידענשאפטליך.)

סיאַמינקע!

סיאַמקע (ווייל אנטלויפערן).

רחל (כאַפט איהם ארום, אַראַבלאָזענדיג זיך פאַר איהם אויף די

קינד. דו ביזט דאָך סיאַמינקע, יאָ? ביזט דאָך סיאַמינקע? —

קינד מיינס, סיאַמינקע מיינער! איך בין דאָך דיין באַבע! קינד

מיינס! (בעדעקט איהם מיט ליידענשאפטליכע קוסען.) סיאַמינקע

מיינער! קינדעניו מיינס! בחור'עך דו מיינער גרויסער! איך בין

דאָך דיין באַבע! דיין באַבע רחל בין איך! (זי ווערט צלץ ליידענד-שאַפּטליכער.)

סיאָמקע (ריוסט זיך פון איהר). געה, פפוי, מאַכסט מיך נאם. (ווישט זיך דאָס געזיכט.) מיט דיין טרערען. וואָס וויינסטו? רחל (דריקט איהם צו זיך). איך בין דאָך דיין באַבע, מיין קינדעניו, דיין באַבע רחל, סיאָמינקע.

סיאָמקע (שטופט זי אָב מיט ביידע הענד און קוקט אויף איהר אונגלויביג). באַבע רחל?

רחל (מיט ליידענשאַפּטליכער ווארימקייט). דיין באַבע רחל בין איך — דיין בעלידיגטע, פערוואָרפענע באַבע בין איך — דיין צוואוועהטאָגטע באַבע בין איך. די מתנות, וועלכע איך פלעג דיר שיקען, פלעג איך דאָך בעקומען צוריק. דיין אונגליקליכע באַבע בין איך!

סיאָמקע (ווי פריהער). געה, איך האָב גאָר נישט אזא באַבע. די באַבע דבורה איז גאָר מיין באַבע.

רחל. ווייסט דו גאָרנישט פון דער באַבע רחל? איך בין דאָך דיין פאפא'ס מאמע.

סיאָמקע. דעם פאפא'ס מאמע? האָט פאפא אַ מאמען? רחל (לאָזט איהם אָב און ברעכט אויס היסטעריש). קינדער מיינע, קינדער מיינע!...

סיאָמקע (רוקט זיך ביסלעכווייז ארויס, קוקענדיג אויף איהר מיט חשד-אויגען, און ענטלויפט).

רחל (שטעהט אויף די קני, פערדעקט דאָס געזיכט, און שלוצט). קינדער מיינע, קינדער מיינע!...

מאַניאַ (בעווייזט זיך אין דער הינטערסטער טור, הינטער איהר זעלדע).

רחל (ווישט זיך דאָס געזיכט און דערזעהט מאַניאַ'ן. שפּרונגט אויף). אַך!

מאַניאַ (שטיל). איהר זייט דאָך די שוויגער? רחל. אויב איהר זייט מישא'ס ווייב, בין איך די שוויגער.

מאַניאַ (כאַפּט זיך מיט ביידע הענד פאַר די באַקען). אַ, וועלען
 זיך די קינדער דערשרעקען!
 זעלדע (גיט אַ מאַד מיט דער האַנד און פערשווינדט).
 רחל. איך — איך געה גלייך אוועק.
 מאַניאַ (פערלעגען). איך מײן עס גאַרנישט.
 רחל. איך האָב צו דיר גאַרנישט, מײן קינד.
 מאַניאַ (פערלאַרען). איך ווייס ווירקליך נישט...
 רחל (ווישט זיך דאָס געזיכט און ווארפט אַ בליק ארום זיך.
 מיט'ן טאַשענטיכעל ביים מויל). איצט קאָן איך געהן. — זיי גע-
 זונד — מאַניאַ, דאכט זיך?
 מאַניאַ. יאָ, שוויגער.
 רחל. שלום עליכם האַסטו מיר נישט געקאַנט געבען, האַסט
 נישט געוואוסט, ווער איך בין. איצט ווייסטו... (מיט פערשטיקטע
 פּרערען.) טאָ גיב מיר די האַנד צו אַ זיי-געזונד.
 מאַניאַ (גיט איהר די האַנד). איהר דארפט אויף מיר נישט
 ברוגז זיין, שוויגער, אָבער איך ווייס ווירקליך נישט... איך קאָן
 עפעס נישט... די קינדער וועלען זיך אזוי... וועלען אזוי איבער-
 ראשט זיין... מממ, יאָ, איך טו אָבער נישט גוט. איך טאָר איך
 נישט אוועקלאָזען.
 רחל. זיי געזונד, מאַניאַ.
 מאַניאַ. אַי! אפילו צוועצען זיך האָב איך אייך נישט
 געבעטען.
 רחל. זיי געזונד, מאַניאַ. אַ גרויסען דאנק דיר פאַר דאָס
 גליקליכע לעבען, וואָס דו פערשאפטט מײן זעהן, און פאַר די
 שוועסטערליכע פריינדשאפט, וואָס דו ווייזט ארויס מײן סאַניאַ'ן.
 מאַניאַ. מממ, אַי, איך טו נישט גוט, איך טו נישט גוט...
 באַלד קומט שוין מישא... סאַניאַ'ן אויפּוועקען... זאָנט מיר כאַמטש,
 האַרוואָס זייט איהר געקומען? (פערלעגען.) איך מײן, פאַרוואָס
 גאַר פּלוצלונג? (נאָך פערלעגענער.) איך מײן...
 רחל. איך פערשמעה, איך פערשמעה, מײן קינד. דו קאָנסט

עס פרעגען. די מעשה איז אזוי: איינער איז געקומען פון דאנען צו אונז אין יעקאטעריןגאסלאוו און האָט אונז דערצעהלט, אז סאָניא איז געפעהרליך קראַנק, האָב איך געכאַפּט און בין געקומען צו פאָהרען. (געבראָכען.) גאָט זיי דאַנק, זי איז געזונד געוואָרען און איך קאָן צוריק פערשווינדען... און שרייבען אייך בריווע, וועלכע איך וועל בעקומען צוריק נישט פערנאָנדערגעפענטע...

מאָניאַ. אַך, גאָט!

רחל. נא, זיי געזונד, מיין טאָכטער. איך פאָהר אוועק אַ גליקליכע, וואָס מיין טאָכטער איז געזונד געוואָרען און וואָס מיין זוהן לעבט אַ גליקליך פאַמיליען-לעבען. וואָס דאַרף איך מעהר? מאָניאַ. ווייסט איהר, וואָס עס וועט זיין, וועט זיין — איך וועל אייך נישט אוועקלאָזען.

רחל. ניין, מיין קינד, איך וועל אוועקגעהן.

מאָניאַ (אויפגעלעכט). ניין, איהר וועט בלייבען דאָ. איהר ווילט דאָך נישט אוועקגעהן.

רחל (פערדעקט זיך דאָס געזיכט מיט'ן טאַשענמנד און וויינט שטיל).

מאָניאַ. זעהט איהר, נו — איהר ווילט דאָך נישט אוועק-געהן. איך געה גלייך אויפּוועקען סאָניאַ'ן.

רחל (האַלט זי אָב). ניין, מיין טאָכטער. סאָניאַ'ן קאָן דאָס איצט שאַדען.

מאָניאַ. מומ, אַי! איז וואָס מאַכט מען? וואַרט, איך וועל אריינגעהן און זעהן עפּים פאָרבעריימען זי. — איך וועל אייך נישט אוועקלאָזען. נעמט אראָב די דאָלמע. — שא, איהר קענט דאָך גאָרנישט אייער אייניקעל. — (שרויט ארויס אין קיך.) זעלדע, שיקט אריין סיאָמקע'ן! (קעהרט זיך אום צו רחל'ען.) טוט אויס אייער דאָלמע.

רחל. מיין אייניקעל קען איך שוין, ער איז דאָ פריהער געוועזען און איך האָב זיך איהם פאָרגעשטעלט. אָבער איצט וועל איך איהם זאָגען אַ „זיי געזונד“.

מאָניאַ. ניין, ניין, ניין. איהר וועט נישט אוועקגעהן.
 באלד קומט מישאַ. איך וועל זעהן עפּים מיט סאַניאַ'ן.
 סיאַמקע (לויפט אריין און שמעלט זיך צו צו מאָניאַ'ן, קוקענ-
 דיג מיט פרעגענדיגע אויגען אויף רחל'ען).
 מאָניאַ. זעהסט, סיאַמקע, דאָס איז די באַבע רחל.
 סיאַמקע. באַבע רחל? נישט די באַבע, נאָר די באַבע רחל.
 מאָניאַ. דאָס איז דאָך פּאַפּאַ'ס און טיאָטיע סאַניאַ'ס
 מאַמא. געה צו, גיב אַ קום.
 סיאַמקע (שמעט אַלץ נעכען איהר). פּאַפּאַ'ס מאַמא? געה, נישט אמת.
 מאָניאַ. די באַבע רחל וואוינט ווייט פון דאנען, אין אַן
 אנדער שטאָרט, איז זי היינט געקומען צו פּאַהרען. געה צו,
 סיאַמקע, זיי אַ גוט אינגעל.
 סיאַמקע (געהט צו צו רחל'ען מיט לאַנגזאַמע טריט). ביזט
 דו באַבע רחל, יאָ? די באַבע איז מיין באַבע, און דו ביזט די
 באַבע רחל.
 רחל (העכט איהם אויף צו זיך. ליידענשאַפטליך). קינד דו
 מיינס, קינד דו מיינס.
 סיאַמקע (רייסט זיך). געה, מאכסט מיך וויעדער נאַס.
 מאָניאַ (מיט שרעק). סיאַמקע!
 רחל. טאַקע איך וויין שוין צופיעל.
 סאַניאַ (קומט אריין אין צימער פון דער הינטערסטער טיר.
 בלאַס, אַבגעשאַרענע האָר, שוואַכע טריט. זי קוקט אויף דעם גאַסט אין
 שטוב, וואָס שמעט צו איהר מיט'ן רוקען, און גיט אַ צימער). אַי!
 (זי דערשלעפט זיך קוים צו דער סאַפע).
 סיאַמקע (לאָזט זיך צו איהר). טיאָטיע סאַניאַ, טיאָטיע
 סאַניאַ! זעהסט, דאָס איז — (דערשראַקען) — באַבע רחל.
 רחל (דערהערענדיג סאַניאַ'ס „אַי“, קעהרט זיך אום מיט אַ
 צימער, וויל אַ טראַם טאַן צוריק און מאכט אַ פּאַר טריט פּאַראוים, מיט
 אימפעט, שעפּטשענדיג). טאַכטער מיינע! סאַניטשקע!

מאָניאַ (כאַפּט זיך אָן מיט ביידע הענד פאר די באַקען און שפּאַנט אָן די אויגען).

זעלדע (בעווייזט זיך מיט איין זייט אין מיר און קוקט נייגעריג מיט אָן אַנגערוקטער שמערן).

סאָניאַ (לעגט אַוועק דעם קאַפּ אויפ'ן מיט און צוואווינט זיך).
סיאַמקע (געהט אָב אַ דערשראָקענער און בלויבט שמעטן פריהער לעבען רחל'ען, דערנאָך לעבען מאַניאַ'ן).

רחל. טאָכטער מיינע, סאָנימסקע! — ווי דו זעהסט אויס! — איך האָב גאַרנישט געמאַרט איצט קומען. — מען האָט אונז עהערנעכטען אַנגעזאָגט, אז דו ביסט געפעהרליך קראַנק. איך האָב נישט געקאָנט איינזיצען. איך האָב געמיינט, איך וועל משוגע ווערען. אין דעם זעלביגען טאָג זיינען מיר אַרויסגעפאַהרען. איך און זאַלקינד. איצט, גאָט זיי דאַנק... טאָכטער, טאָכטער! העב אויף דיינע אויגען, טו אַ קוק אויף מיר. לאָז מיר זיך זאַט אָנ-קוקען אויף דיר, — באַלד זעסט יאָהר. זעסט אונגליקליכע, עלענדע יאָהר.

סאָניאַ (בלויבט אונבעוועגט).

רחל (שטיל). ווילסט, איך זאָל אוועקגעהן?

זעלדע (זיפצט אָב). אַך, רבונו של עולם! (געהט אַוועק).

רחל. זאָל איך אוועקגעהן?

סיאַמקע (צו מאַניאַ'ן). באַבע רחל אוועקגעהן?

סאָניאַ (העבט אויף דעם קאַפּ, פערדעקט אָבער דאָס געזיכט מיט ביידע הענד). איך קאָן נישט רעדען. (זי לאָזט וויעדער אַראָב דעם קאַפּ מיט אַ יאָמער).

סיאַמקע (צו מאַניאַ'ן). טיאָטיע סאָניאַ וויינט.

מאָניאַ (נעמט איהם אָן פאר דער האַנד און מאַכט מיט איהם אַ פאַר טרויט צו דער הינטערסטער מיר און בלויבט דאָרט שמעטן).

רחל. איך אָבער קאָן רעדען. די גאַנצע צייט האָב איך נישט אויפגעהערט מיט אייך צו רעדען. אייערע בילדער היינטען ביי מיר אין אַלע צימער, שמעהען ביי מיר אויף אַלע טישען און

קאמאָדען, און יעדען טאָג, פריה און שפעט, פאר די גאנצע זעקס יאָהר, האָב איך נישט אויפגעהערט צו רעדען מיט אייך און צו פרעגען ביי אייך: קינדער, וואָס האָט איהר צו מיר? איך האָב דאָס געפרעגט אין דער-פריה, און איך האָב דאָס געפרעגט ביי דער-נאַכט: „קינדער מיינע, קינדער מיינע, וואָס האָט איהר צו מיר?“

סיאָמקע (צו מאַניאַ'ן). די באַבע רחל וויינט אלץ.

מאַניאַ (קעהרט זיך אָב מיט'ן געזיכט צום פענסטער און פרוי-קענט זיך די אויגען מיט איהר טאַשענטוד).

רחל. איך האָב נישט אויפגעהערט צו שרייבען צו אייך בריעה, און איהר פלעגט זיי מיר אָבשיקען נישט פערנאנדערגע-עפענטע, נישט געלייענטע. מיין הארץ פלעגט יעדעס מאָל פער-גאָסען ווערען מיט בלוט, אָבער איך האָב וויעדער געשריבען. יעדער בריעה פלעגט אוועקטראָגען מיט זיך מיינע גרעסטע האָפנונגען. ביז ער פלעגט אָנקומען צוריק, פלעג איך פאנטאזירען, אז דעם בריעה האָט איהר אויפגעפענט און איבערגעלייענט און זייט ווייך געוואָרען, און איצט וועט אָנקומען אַ בריעה פון אייך, אַ גוטער בריעה, אַ ליעבער בריעה. און אז ער פלעגט אָנקומען צוריק, האָב איך מיך געפיהלט אזוי אַרים, אזוי עלענד, אזוי צושמעטערט און דערשלאָגען. אָבער איך האָב וויעדער געשריבען, וויעדער אויסגעלעגט מיין גאנץ הארץ אויפ'ן פאפיר, און וויעדער אוועק-געשיקט און וויעדער געהאָפט. די גאנצע צייט אזוי, די גאנצע צייט אזוי.

סיאָמקע (צו מאַניאַ'ן). מאמא, דו דאָך נישט וויין. איך

וועל אויך וויינען.

רחל. קינדער, זעהט וואָס איהר האָט געמאכט פון מיר! איך בין שטאַלץ, אָבער איך האָב פערגעסען מיין שטאַלצקייט. מען האָט מיך געהאלטען פאר אַ שטארקען מענטש, אָבער איך האָב נישט געוואָלט זיין שטארק גענען אייך. — סאָניטשקע, סאָנסטאָ

נאָך אלץ נישט רעדען? מאַכטער מיינע, העב אויף דיין קאַפּ,
סאַניטשקע, זיי דאָך... (עס קלוינגעלט).

סיאַמקע (לאָזט זיך צו דער טיר). פּאַפּאַ קומט! פּאַפּאַ
קומט! פּאַפּאַ, באַבע רחל איז דאָ! די נייע באַבע — באַבע רחל!
(פּערשווינדט מיט די ווערשער.)

רחל (האַלט איין איהר רעדען און כאַפט זיך אָן אָן מיט, שטאַרק
בעוועגט).

מאַניאַ (שמעקט בוים פענסטער אין מיעפּער אויפּרעגונג).

סיאַמקע (האַלט איין דאָס וויינען).

סיאַמקע (קומט אריין טרויעריג). פּאַפּאַ איז גאָר אוועק-

געגאַנגען...

סיאַניאַ (העבט אויף דעם קאַפּ, ווי פּערגליווערט אין שרעק).

מאַניאַ (שרויט-אויס פאר שרעק און כאַפט זיך מיט ביידע הענד

פאַר די באַקען).

רחל (פּאַלט שוער נישט אום, פּאַסט זיך און געהט לאַנגזאַם ארויס

פון צימער מיט נישט זיכערע טריט, ווי אַ שכור'ע, גאַנץ נידערגעשלאָגען,

געבראַכען, געעלטערט).

מאַניאַ (עמעמט ארויס). אָה, ווי שלעכט פון איהם!

סיאַניאַ (גליטשט זיך אַראָב אויף איהר זייץ אין חלשות).

(פאַרהאַנג)

דרימער אקט

א צימער בוי זלאמען אין שטוב, מיט צוויי פענסטער אין דער רעכטער וואנד. אין דער הינטער-גרונד-וואנד א מיר. נישט ווייט פון דער מיר א גלעזער-שראנק. בוי דער וואנד לינקס א משוראמענע סאפע, מיט און שטולען. אויף דער פאדלאגע — לויפער. א קאכעדיגער סאמאווואר אויפ'ן מיט.

זאלקינד (א סך גרויער, שמעטש ביי א פענסטער און קוקט ארויס אין גאס).

זלאטע (א אידענע פון א יאהר פונף-און-פיערציג, אין א געלען פאריק, זיצט ביים מיט, מאכט א זאק, שאקעלט דעם קאפ און זיפט).
אך, יא, יא. א ביטער פעקעל דאס לעבען. האב קינדער — איז שלעכט, האב נישט קיין קינדער — איז נאך ערגער. צרות אזוי און צרות אזוי.

זאלקינד. שוין א סך גלייכער, זאג איך דיר, אז מען האט קיין קינדער נישט.

זלאטע. ע, זאל מען נישט צוגעקומען ווערען צו דעם טעם. איך ווייס, וואס דאס הייסט נישט האבען קיין קינדער.

זאלקינד. איך פרעג דיר דאך נישט מעהר: וואס האט רחל פון איהרע קינדער? דאס זיינען דאך עפיים שטיינער, נישט קינדער. וועסט א קוק טאן אויף רחל'ען, וואס פון איהר איז גער-ווארען פאר די זעקס יאהר, וועסטו זי גארנישט דערקענען. אויס-געדארט, פער'חשכ'ט.

זלאטע. און דאך...

זאלקינד. און דאך! און דאך! קאנסטו מיר אפשר זאגען, וואס האב איך פון מיינע קינדער? וועגען מיין אמעריקאנער איז דאך אבגעערט. דאס איז דאך שוין א כלל: פאהרט מען אהין אזעק, איז פערפאלען, אפילו קיין בריוועל שרייבט מען נישט.

אָבער אפילו מיין פעטערבורגער און מיין מינסקערין דערמאָנען זיך אויך אויפ'ן טאטען, נאָר ווען זיי דאַרפען פון איהם עפּים האָבען. אזוי פּערנעסען זיי אָן איהם, גלייך ער וואָלט געוועזען אַ געשטאַרבּענער.

זלאַטע. הערסט דאָך, איך וועל דיר עפעס בעסערס דער־צעהלען. איך האָב אַמאָל געזעהן, ווי אַ זעהן האָט געשלאָגען זיין אלטע מוטער — דאָס איז געווען מנש'קע דער בלעכער, דו ווייסט דאָך, אין דעם קליינעם געסעל. ער האָט איהר אַראָבגעשלאָגען דעם הויב פון קאָפּ, האָט איהר צובלוטיגט דאָס מויל — נישט דאָ געדאַכט, נישט פאַר קיין אירישע טאַכטער געדאַכט — ער האָט איהר מסתמא אַרויסגעשלאָגען אַ צאָן, — וויפּיעל האָבען געדאַרפּט האָבען איהרע אלטע ציינער, וועה איז מיר! — האָט איהר געגעבען, נישט פאַר קיין מוטער געדאַכט, מיט'ן פּוס אין בויך — אין דעם בויך, וועלכער האָט איהם געטראָגען, וועה מיר נישט געשעהן! — איך האָב עס צוגעזעהן — עס איז זיך צונויפּגעלאָפּען אן עולם מענשען — און עס איז מיר פינסטער געוואָרען אין די אויגען, איך בין אַ פּערצאַפּעלטע געוואָרען. נישקשה, ער האָט געקראָגען פון עולם זיין לויז, מען האָט איהם געשלאָגען מכות אכזריות, אויף ליילעכער האָט מען איהם אוועקגעטראָגען — נאָר נישט דאָס בין איך אויסען. וואָס איך האָב דיר געוואָלט זאָגען — איך בין גע־וועזען אויס מענש אַ נאַנצען טאַג. און ביינאַכט האָב איך נישט געקאָנט איינשלאָפּען — עס האָט מיך אלץ געוואָרפען אַ צאָן אָן אַ צאָן. אָבער שפּעטער האָב איך מיר פּערגעבען אַ קשיא: צי וואָלסטו געוואָלט האָבען אַ קינד, און דאָס זאָל דיר שפּעטער אזוי שלאָגען? ווי דו זעהסט מיך לעבען, איך האָב ביי מיר נישט געקאָנט פּוועל'ן, אַז ניין.

זלאַטינד. ביזטו טאַקע אַ גרויסער נאַר.

זלאַטע. אַי, אַז איך טענה דאָך: די אירענע, וועלכע וויל קינדער נישט האָבען, איז ערנער ווי אַ ווילדע חיה.

זאל קינד, נא, אָבגערעדט. (קוקט ווידער ארויס אין פענסטער.)

זלאַטע. אי, אי, כאַטש איין קינד... זעהסט דאָך דחל'ס קינדער. ווי טייער איז ביי זיי דער פערשטאַרבנער טאַטע? זייער גאַנצער כעס איז דאָך צוליעב דעם טאַטען.

זאל קינד. צוליעב דעם פערשטאַרבענעם. די מאַמע זאָל שטאַרבען, וועלען זיי זיך אויך ליעב האָבען.

זלאַטע. איך וועל דיר זאָגען דעם אמת: איך ווייס נישט, צי מיר וואָלטען בעסער געוועזען. קינדער האָבען פאָרט נישט האָלט, אַז די מאַמע זאָל נעמען אַ צווייטען מאַן.

זאל קינד. נא, גענוג, גענוג. פון די גולנים וואָלסטו מיר גאַרנישט רעדען. (העכט אָן אויפגערגט ארומצוגעהן און שטעלט זיך ווידער ביים פענסטער.) וואָס קומט זי שוין נישט?

זלאַטע. וועסט זעהן, אַז זיי האָבען שלום געמאַכט. זאל קינד. איך גלויב עס נישט. מען וואָלט שוין לאַנג געשיקט נאָך מיר.

זלאַטע. אפשר איז די טאַכטער זעהר קראַנט. זאל קינד. טו אַ שיק וועמען. זלאַטע. איך וועל מוזען אליין אַ געה טאָן. איך האָב דאָך דיר שוין געזאָגט, אַז מיין דיענסט האָט היינט אַ חתונה. זאל קינד. זיי דיך מטריח.

זלאַטע (געהט צו צום טיש, לעגט אַוועק די זאַק, מאַכענדיג זי אונטערוועגס).

זאל קינד. שא, אַ דראַזשקע איז עפּים צוגעפּאָהרען. זלאַטע (אוילט אויך צום פענסטער). הלואי זאָל עס זיין נאָך דיר.

זאל קינד. דאָס זיצט דאָך רחל! — אי, זי קאָן זיך דאָן גאַר פון אַרט נישט אַ ריהר טאָן. (לויפט צו דער מיר.)

זלאַטע (קוקט זיך איין אין פענסטער און לאַזט זיך אויך צו

דער מיר). אַי, וועה, וועה! זיי זיינען איהר דאָרטין דערנאָנגען די יאָהרען!

ר ח ל (קומט ארוין, געפיהרט פון זאלקינד'ן, קוים האַלטענדיג זיך אויף די פיס, בלויז, געעלטערט). וואָס האָסטו דיך אזוי דער-שראָקען? מענש איינער! איך האָב מיך אַביסעל פערטראַכט און פערגעסען, אז איך דארף ארוים פון דראָזשקע. (לאָזט זיך אַראָב אויף דער סאָפּע און ווישט זיך דאָס געזיכט מיט'ן טאַשענמוך.)

ז א ל ק י נ ד. איז עפּים אָן אונגליק געשעהן?

ר ח ל. וואָס מיינסטו דערמיט?

ז א ל ק י נ ד. וואָס מאַכט סאָניאַ?

ר ח ל. זי איז שוין לאַנג געזונד. די אירישע פּאָסט וועגען איהר קראַנקהייט איז אונז אָנגעקומען, ווען אלץ איז שוין געווען לאַנג פּאַראַיבער. (נעמט אַן אַ לוסטיג געזיכט.) שלום עליכם, זלאַטע!

ז ל א ט ע (געריהרט). עליכם שלום, רחל'ע!

ר ח ל (העבט זיך אויף און צוקוסט זיך מיט זלאַטע'ן).

ז ל א ט ע. איך בין עפּים אזוי צודרעהט געוואָרען, אז איך האָב פערגעסען, אז מען דארף דיר אָבגעבען שלום עליכם.

ר ח ל. ווי געהט דאָס דיר עפּים, זלאַטע? וואָס מאַכסטו עפּים? ווי געהט עס דיין אַלטען?

ז ל א ט ע. אָט, ווי געוועהנליך. מיין אַלטער איז געוועהנ-ליך אין מאַסקווע און איך... אָט. (מאַכט אַוועק מיט דער האַנד.) ווי דיר געהט, דארף איך שוין נישט פרעגען. איך וואָלט דיך, דאָכט זיך, נישט דערקענט. — נא. — וועסט טרינקען אַ גלעזעל טיי? אָדער טרינקסטו קאַקאָאָ? דער סאַמאָואַר איז נאָך היים.

ר ח ל (איז געדאַנקען). טיי?

ז ל א ט ע. ווילסט נאָך אפּשר עפּים עסען? אָט שטעהען פּלעצלעך, ביים עפּים דערווייל צו. וועסט עסען קאַטלעטען?

ר ח ל (ווי פריהער). עסען?

ז ל א ט ע. דו מוזט דאָך זיין גוט הונגעריג?

ר ח ל. — איך — הונגערדיג? איך בין זאָט, זעהר זאָט. (פּלוצ' לונג פּרעהליך, אָבער מיט אַ געבראַכענעם טאָן.) איך קום דאָך ערסט פון מיינע קינדער! מען האָט דאָך דאָרטין געמאַכט אַ גאַנצע סעודה פאר מיר.

ז ל א ט ע. זאָלען אזוי לעבען מיינע שונאים!

ר ח ל. דער סאַמאָוואַר איז גלייך געשטעלט געוואָרען, און דער טיש איז געגרייט געוואָרען מיט כל טוב, און וויין איז געגאַסען געוואָרען, און —

ז א ל ק י נ ד (וועלכער האָט די גאַנצע צייט נישט אַראָבענומען פון איהר קיין אויג). דרעהט אַ קאַפּ! (צו זלאַטע'ו.) מאַך איהר עפּים וואָס צו עסען.

ר ח ל (מיט אַ נאָך מעהר ציטערדיגען קול). ווי הייסט, איך דרעה אַ קאַפּ? וואָלסט זעהן, וואָס פאר אַן אייניקעל איך האָב. ער האָט זיך אזוי דערפרעהט מיט מיר, מען האָט איהם אזויפיעל אָנגערעדט און אָנדערזעהלט פון מיר, אז ער האָט מיר נישט אויפגעהערט צו מאַנען: „וואו איז די באַבע רחל? וואו איז די באַבע רחל?“ (מיט קוים איינגעהאַלטענע טרערען.) זעהסט, האַ? ז א ל ק י נ ד (גיט איהר אַן דערווייל אַ גלאַז טיי.) מעשות.

ר ח ל (ברעכט פּלוצלונג אויס אין אַ געוויין).

ז א ל ק י נ ד. רחל! רחל!

ז ל א ט ע. רחל'ע! רחל'ע!

ז א ל ק י נ ד (צו זלאַטע'ו). בריינג אַ גלאַז וואַסער.

ז ל א ט ע (כאַפט אַ גלאַז פון טיש, שטעלט עס צוריק אוועק, נעמט ארויס אַן אַנדערס פון שראַנק און לויפט ארויס, גאַנץ פּערלאָרען). ז א ל ק י נ ד. אָבער, רחל, שטאַרק דיך דאָך. האָסט דאָך פריער געוואוסט.

ז ל א ט ע (לויפט אריין מיט'ן גלאַז וואַסער). נאָ, טו אַ טרונק

וואַסער.

ר ח ל (וויינט ארויס). איך האָב שוין מעהר קיין קינדער

נישט! איך האָב שוין מעהר קיין קינדער נישט!

זאל קינד. האָסט דאָך פריהער געוואוסט. נא, טו א
טרונק וואסער.

רחל (זופט אַ ביסעל). איך האָב נאָרנישט געוואוסט.
איצט ווייס איך עס.

זאל קינד. וואָס האָסטו מיר פערשפראַכען, האָ? אַז דו
וועסט דיר גאָרנישט אויסמאכען, ווי זיי וועלען דיר נישט אויפֿ-
נעמען.

זלאַטע. עס איז לייכט צו פערשפּרעכען.

רחל. איך האָב דיר פאַלש פערשפּראַכען. איך בין געד-
וועזען אין האַרצען זיכער, אַז ווען זיי וועלען מיר דערזעהן, וועלען
זיי זיך איבערבּעמען. איך האָב מיר נישט געקאָנט פאַרשטעלען,
אַז... אַז... אַי, אברהם, איך האָב נישט מעהר קיין קינדער! —
גאנצע זעקס יאָהר האָב איך געהאַפּט, אַז זיי וועלען זיך איבער-
בעמען. עס האָט מיר פּערדראַסען, עס האָט מיר געקערענט, וואָס
זיי זיינען ברונגן, אַבער איך האָב אַלץ געהאַפּט. איצט איז אויס,
אויס. איך האָב מיינע קינדער טאַקע פּערלאָרען. אַי, קינדער,
קינדער, קינדער.

זלאַטע (ווישט זיך אויך די טרערען).

זאל קינד (געריהרט). אַבער בערוהיג דיר, רחל, מיר
פאַהרען דאָך נאָך נישט אַוועק. מיר וועלען נאָך זעהן, איך ווייס...
רחל. וואָס זעהן, ווען זעהן! עס איז אַלץ פּערפאַלען. איך
האָב שוין מעהר קיין קינדער נישט.

זאל קינד. טאָ דארפסטו דיר ערסט רעכט בערוהיגען.
זיי פּערדיענען נישט דיינע טרערען.

רחל. לאַז מיר בעוויינען מיינע געשטאַרבּענע קינדער.

זלאַטע (מיט שרעק). אַי, רבונגו של עולם!

זאל קינד. דו וואָלסט נעמען אַ ביסעל וויין. דו האָסט
נאָך היינט נאָרנישט געגעסען.

זלאַטע. נאָך גאָרנישט אין מויל געהאַט?

זאל קינד. וויין אַ ביסעל האָט זי געטרונקען.

זאלטע. אוהום. געוואָלט זיך אונטערגעבען קוראזש.
 זאלקינד (זיפצט אָב). אַך, יאָ. (מיט געבעט). רחל...
 רחל (ברעכט אויס אין פערצווייפלונג). אברהם, אברהם, גיב
 מיר אוועק מיינע קינדער! — איך לייג דאָך דיר. איך וויל בע-
 וויינען מיינע געשמאָרבענע קינדער און איך פערגעס אויף א מינוט
 נישט, אז זיי לעבען, אז עס קאָן עפּים אזוינס געשעהן, אז איך
 וועל זיי באַלד האַלזען און קוסען און בעשימען זיי מיט די וואָ-
 דימסטע לאַסעס, אז איך וועל שרייען פאר ענטציקונג, און מין
 הארץ צורייסט זיך מיר פאר ביינקעניס. אָי, אברהם, גיב מיר
 אוועק מיינע קינדער!

זאלקינד. וואָס קאָן איך דאָ טאָן? ווילסט איך זאָל
 זיי געהן בעטען? וועל איך געהן. איך וועל פּוּזען פאר זיי אויף
 די קני, איך וועל זיי בעטען רחמים.
 רחל (האלט איין דאָס וויינען, קוקט איהם שאַרף אָן). דאָס
 וואָלסטו געטאָן?

זאלקינד. דארפסט נאָך פּרעגען, רחל? ווען דו ווילסט,
 איך זאָל געהן...
 רחל (ווישט זיך דאָס געזיכט, פאַסט זיך). דו, איך געה צו
 זיי וועדער!

זאלקינד. וואָס רעדסטו?
 זאלטע. אָי, רבונג של עולם!
 רחל (ריהרט זיך פון סאַפּא). איך וועל אוועקגעהן צו זיי,
 און — און — וואָס דו וואָלסט געקאָנט, וועל איך אויך קאָנען!
 איך וועל פּוּזען פאר זיי אויף די קני, איך וועל זיי בעטען רחמים —
 עס מוז נעמען א סוף. איך קאָן נישט מעהר, איך קאָן נישט
 מעהר.

זאלקינד. איך ווייס נאָך נישט, וואָס צווישען דיר מיט
 זיי איז פאַרגעקומען, אָבער איך שמעל מיר שוין פאַר — ווילסטו
 נייע ערנידערונגען?
 רחל. זאָל זיין! עס מוז נעמען א סוף.

זאל קינד. א סוף וואָלט שוין גוט געוועזען, אָבער...
 רחל. איך וועל פון זיי נישט אָבשטעהן, איך וועל דאָרטן
 זיצען א טאָג און צוויי און דריי, ביז זיי וועלען זיך איבערבטען.
 זלאַטע. אַי, א מאמע, א מאמע!
 זאל קינד. רחל, דו וועסט דיך אומזיסט ערנידעריגען.
 ביזטו דען נאָך נישט איבערצייגט, אז דו וועסט זייער הארץ נישט
 וויכער מאכען?

רחל. דאן האָב איך נאָך א מיטעל — איך צוגעה מיך
 מיט דיר!

זאל קינד. רחל, ווי קאָנסטו עס גאָר זאָגען?
 רחל. ווען דאָס וועט מוזען זיין, וועט עס מוזען זיין. איך
 האָב מיט דיר חתונה געהאט, אום נישט עלענד צו בלייבען, איצט
 בין איך אָבער טויזענד מאָל עלענדער.

זאל קינד. און איך?
 רחל. זעהסטו דען נישט מוין הארץ? זעהסטו דען נישט,
 ווי ס'איז פערבלוטטיגט? זעהסטו דען נישט, אז איך בין נישט איך,
 אז — וואָס ווייס איך! איך מוז, איך קאָן נישט אַנדערס. איך
 בין אנטלאָפּען, ווייל מוין זון איז געגאנגען חתונה האָבען מיט
 דער דיענסטציוכעס טאָכטער. איך בין אנטלאָפּען פון דעם גרויסען
 עקעל, וואָס די לייט האָבען מיר איינגעפליסט. איצט וואָלט איך
 געלאָפּען צו דער דיענסטציוכע אליין און וואָלט מיך געוואָרפען
 פאַר איהר אויף די קני און וואָלט זי געבעטען טויזענד מאָל מחילה,
 אבי — — זעהסט דאָך —

זאל קינד (ווישט זיך די אויגען). געה, ווען דו מוזט.
 רחל. איך מוז, איך מוז. (העכט זיך פון אַרט און פאַלט צוריק.)
 זאל קינד. רחל, וואָס איז מיט דיר?
 זלאַטע. אַי, ווי בלייד זי איז געוואָרען!
 רחל. איך מוז, און די פיס ווילען מיך גאַרנישט טראָגען.
 זאל קינד. נעם אַ ביסעל וויין. (גיסט אַן אַ ביסעל וויין.)
 זלאַטע. געדארפט עפּים אָבעסטען.

רחל. איהר ווייסט, קינדער, מיר איז גארנישט גוט. מיר
 איז עפּים אזוי קאַלט.
 זאַל קינד. לעג דײך אוועק, וועסט דײך איינדעקען, וועסט
 טרינקען אַ גלעזעל ווארעמס.
 זאַטע. איך בריינג גלייך אַ קיסען. (לויפט ארויס.)
 רחל (טרויסעלט זיך). אוי, איז מיר קאַלט...
 זאַטע (לויפט אריין מיט אַ קיסען).
 זאַל קינד (ווייל אויפהעבען רחל'ען די פיס אויף דער סאַפע).
 רחל. ניין, טוט מיך אָן און פיהרט מיך אוועק צו די קינדער.
 זאַטע. משוגע מיינע שונאים!
 זאַל קינד. אין אזא צושטאנד! מען וועט בעסער לויפען
 נאָך אַ דאָקטאָר.
 רחל (טרויסעלט זיך). מיר איז זעהר שלעכט.
 זאַל קינד (לעגט זי אוועק).
 רחל (שטאַרקט זיך). ניין, איך וועל נישט ליעגען. פיהרט
 מיך אָב צו מיינע קינדער.
 זאַטע. רוה דײך כאַטש אָב. קאַנסט נאָך בלייבען, מיינע
 שונאים, אויף דער דראָזשקע.
 זאַל קינד. טאַקע, ווי פיהרט מען דײך נאָך אין אזא
 צושטאנד?
 רחל (לאָזט אראָב די פיס). איהר ווילט נישט? איהר וועט
 מיך נישט אָבפיהרען? ווילט איהר, אז איך זאַל אליין אוועק?
 זאַל קינד. רחל, האָב אויף זיך רחמנות.
 זאַטע. גאָט איז מיט דיר, רחל'ע, זעה, ווי דו זעהסט
 אויס.
 רחל. אויף אַלע פיער וועל איך פּוּיזען, מיט די לעצטע כחות
 וועל איך מיך רוקען און צו זיי וועל איך אוועק. (העכט זיך אויף
 מיט ענערגיע, פאַלט אָבער גלייך צוריק.)
 זאַל קינד און זאַטע (דערשראַקען, עסק'ן זיך אַרום
 איהר).

רחל (צואווינט זיך. מיט געבעט). פיהרט מיך אוועק צו
 די קינדער. האָט אויף מיר רחמנות!
 זאלקינד. דאָס טאָרען מיר נישט טאָן. אָבער איך וועל
 לויפען נאָך זיי.
 רחל. זיי וועלען נישט קומען.
 זאלקינד. ווילסט דו צו קינדער, וועלכע וועלען נישט
 קומען, ווען מען וועט זיי אָנזאָגען, אז די מאמע איז קראַנק?
 רחל (פעסט). פיהר מיך אוועק צו מיינע קינדער.
 זאלקינד. איז גוט. אָבער פריהער וועל איך זיי געהן
 רופען. ווען זיי וועלען נישט קומען, וועל איך דיך אָבפיהרען אהין.
 רחל. צו לאנג צו ווארטען.
 זאלקינד. אָבער דערפאר ווען זיי וועלען קומען, וועט
 דיין נחת זיין גרעסער.
 רחל. דאָס איז אַ גוטער געדאַנק. — אָבער ווען זיי וועלען
 נישט קומען?
 זאלקינד (האַרט). דיר איז דאָך אַלץ איינס. מיט נאָך
 איין ערנידערונג מעהר.
 רחל. דו ביזט גערעכט, געה נאָך זיי.
 זאלקינד (העכט אָן אַנצושטאָן זיך).
 רחל. וואָס וועסטו זיי זאָגען?
 זאלקינד. איך וועל זיי זאָגען, אז דו האָסט געוואָלט,
 מען זאָל דיך אָבפיהרען צו זיי, נאָר דו פיהלסט זיך אזוי שוואַך,
 אז מיר האָבען מורא געהאַט, אז דו וועסט חס ושלום בלייבען אויף
 דער דראַזשקע.
 רחל. איז גוט.
 זאלקינד. דערווייל זאָלסטו דאָ עפּים עסען און טרינקען.
 (געהט צו דער טיר.)
 רחל. ווארט, אברהם. דו זאָלסט זיי מעהר גאָרנישט זאָגען ווי
 דאָס, וואָס דו האָסט מיר איצט געזאָגט. זאָלסט זיי נישט מוסר'ן.
 זאלקינד. גוט.

רחל. זאָלסט זיך נישט וואַרפען ביי זיי צו די פיס, נישט בעטען זיך ביי זיי. ווען זיי וועלען זיך נישט גלייך אויפהעבען און געהן מיט דיר, זאָלסטו תיכף אוועקגעהן.
 זאָלסטו גומ.
 רחל. וועסטו אזוי טאָן?
 זאָלסטו גומ (שמיל). גומ, רחל. (געחט אַוועק).
 רחל. סאַר אַ גוטער ער איז!
 (לוינגערע פאַזע.)

רחל (לעגט זיך אַוועק).
 זאַטע (נעמט אונטעררוואַרמען דעם סאַמאָוואַר, אַרײַנוואַרפענדיג אין איהם הייסע קוילען, און גרויסצו עפּים צום עסטן, זיפּצענדיג אָפּט). אָך-אָך-אָך. ווילסטו אַ שטיקעל פּלייש, רחל? אָדער וועסטו עפּים צובייסען צום טיי?
 רחל (ענטפּערט נישט).
 זאַטע (זיפּצט און ענטפּערט זיך אליין). וואו וועט זי שוין דאָ עסען? (נעמט זיך פאַר איהר זאַק).
 (שווייגען.)

רחל. ווי מיינסטו, זאַטע, וועלען זיי קומען?
 זאַטע. איך מײַן, אַז זיי דאַרפען קומען. וואָס דען, זיי זאָלען נאָך נישט קומען?
 רחל. איך רעכען אויך, אַז זיי וועלען קומען.
 זאַטע. אָך, הלואי, רבּונו עולם!
 (שווייגען.)

רחל. הערסט דאָך, זאַטע, אַז איך בין אַרויס פּון זיי, האָב איך געהערט הינטער מיר אַ האַרציג אויסגעשריי: „אָ, ווי שלעכט פּון איהם!“ איך ווייס אָבער נישט, ווער האָט עס אויסגעשריען, צי מײַן טאָכטער, צי די שנור. איך בין געוועזען עפּים אזוי צודרעהט...

זאַטע (זיפּצט). עס האָט דאָרטין געמוזט גוט צוגעהן.
 רחל. און מײַן טאָכטער'ס קול קען איך דאָך איצטער נישט.

זי האָט דאָך כמעט ווי נישט גערעדט. זי האָט זיך אזוי דער-
שראָקען, די אַרומינקע. — ווי מיינסטו, זלאַטע, ווער האָט עס
געקאָנט אויסשרייען?

זלאַטע. וואָס קאָן איך דיר דאָ זאָגען, רחל'ע?

רחל. א, איך וואָלט דאָס אזוי וועלען וויסען!

זלאַטע. זיי וועלען קומען, וועסטו שוין וויסען.

רחל. זאָלען זיי נאָר קומען, וועל איך שוין מעהר גאָרנישט
וועלען וויסען. אָך, זאָלען זיי נאָר קומען! מיין האַרץ דארף שוין
אָן אַברוה. — זעקס יאָהר, זעקס יאָהר.

זלאַטע (אָנגיסענדיג איהר דערווייל אַ גלאַז טיי). אָך, רחל,

רחל! איך וואָלט מיר געווינשט איבערלעבען אזעלכע צוועלף יאָהר,
אבי נאָר האָבען אַ קינד. וואָס ווייסטו, וואָס איך שטעה מיך
אויס מיין גאָנץ לעבען, שוין אָט פינף-און-צוואַנציג יאָהר נאָך
מיין חתונה. דו וועסט שוין שלום ווערען מיט זיי, און איך וועל
שוין שטארבען אזוי פּערוואַגעלט. — נא, וועסט מרינקען?

רחל. האָסט איצט טייערע ווערטער געזאָגט, זלאַטע.

ווייסט נישט, וואָס פאר אַ טרויסט עס ליגט אין זיי פאר מיר.
זאָלען זיי נאָר קומען, מיינע קינדערלעך, איך וועל זיי אַ וואָרט
נישט דערמאָנען פון די גאנצע זעקס ביטערע יאָהר. (זעצט זיך
אויף, שטרעקט אויס די האַנד נאָך דעם גלאַז, די האַנד טרויסעלט זיך
אַבער שטאַרק.)

זלאַטע. לאָז, איך וועל דיר געבען.

רחל (מאַכט אַ פאַר זופ). ניין, עס טרינקט זיך נישט.

זלאַטע. דו מוזט דאָך אַבער.

רחל. איך טראַכט אַלץ, ווער האָט עס געקענט אויסשרייען:

מיין טאָכטער, אָדער די פרעמדע?

זלאַטע. זאָל דיר דוכטען, אַז די טאָכטער.

רחל. ווייסט, מיר דוכט זיך עס שוין טאַקע. איך וואָלט

שווערען, אַז דאָס איז געוועזען מיין טאָכטער, מיין סאַגניטשקע.
„א, ווי שלעכט פון איהם!“

זלאַטע. ווייסט, וואָס איך וואָלט דיר גאָר זאָגען, איך
וואָלט שיקען נאָך אַ דאָקטאָר. דו זעהסט מיר עפּים אויס...
רחל. דאָס האַרץ אַ ביסעל. גיב אַ ביסעל וויין. (מרינקט
אַב אַ ביסעל.) אז זיי וועלען קומען, וועט עס זיין דער בעסטער
דאָקטאָר. — ווייסט, איך בין שוין כמעט זיכער, אז דאָס האָט
סאָניטשקע אויסגעשריען.

זלאַטע. ניין, רחל, איך וועל מוזען געהן אַ בעט טאָן אַ
שכנא, זי זאָל רופען אַ דאָקטאָר.
רחל. מען דארף נישט, זלאַטע. באלד וועט דאָך קומען
אברהם מיט די קינדער. — „אַ, ווי שלעכט פון איהם!“ —
סאָניטשקע מיינע, טייערע מיינע, גאָלדענע מיינע!
זלאַטע. שאַ, עמיץ איז צוגעפאָהרען. (איילט צו צום
פענסטער.)

רחל (שרויט אויס). דאָס זיינען זיי! דאָס זיינען זיי!
זלאַטע (ארויסקוקענדיג, מאַכט מיט די הענד אין פּערצווייפֿט
לונג, מיט אַ ציטערדיגען טאָן). מען זעהט גאָרנישט. עס איז
פינסטער. איך וועל ארויסגעהן אַ קוק טאָן. (געהט ארויס.)
רחל. דאָס זיינען זיי, דאָס זיינען זיי! מיינע קינדערלעך,
מיינע ליעבינקע! מישונקאַ! סאָניטשקאַ! אַי, מיינע, מיינע... אַי!
(פּערוואַרפט דעם קאַפּ.)

זאַלקינד (קומט אריין, נידערגעשלאָגען).
זלאַטע (נאָך איהם און ווישט זיך די אויגען).
זאַלקינד. דערשרעק דיך נישט, רחל'ע. סאָניאַ פיהלט
זיך נישט גוט, און מישאַ איז נישט געוועזען אין דערהיים... —
איך האָב געבראַכט אַ דראָזשקע, איך וועל דיך אוועקפיהרען...
אַי, רחל! וואָס איז מיט דיר, רחל? אַי, זי איז קאַלט! אַי, אַ
דאָקטאָר אויף ניך, אַ דאָקטאָר!
זלאַטע. אַי, וועה מיר נישט! אַי, וועה מיר נישט!

(פאָרהאַנג)

גליקפער געסענע

דראמא אין איין אקט

(7 דעצעמבער, 1904)

פערזאנען:

פאניע סענאל, אייגענטימערין פון א שניידעריי.
ליזע עהרליך, א מוזיקערין } וואוינען ביי איהר
הינדעס, א לעהרער } אין שכנות.
ערסטע }
צווייטע }
דריטע }
פיערטע }
ארבייטעריןס }

דאָס ארבייטסצייטער ביי פאָניע סענאַל. אויזן מיר לינקס פון פּוּב-
 ליקום, אַ צווייטע אין הינטערגרונד. מעהר אין פאַרדערגרונד אַ גרויסער
 מיש, פּערזאָנאַל פון מיט ארבייטס-זאַכען; צוויי נעהמאַשיגען פון ביידע
 זייטען מיש. ביי דער רעכטער האַנט אַ פּליעגל-שפּיעגל, צום ווינקעל
 צו אַ גרויסע קאַמאַד. רעכטס פון דער הינטערגרונדמיר אַ גרויסער
 סטענדער, אַנגעהאַנגען מיט קליידער און מאַנטלען. לינקס פון דער-
 זעלבער מיר, אין ווינקעל, אַ קאַכעלנער קאַמין; נישט ווייט פון איהם
 צוויי פיגורען, מיט מאַנטלען אויף זיי; מעהר צום מיטען צייטער אַ
 גרויסער לעדערנער פאַטערשטול. — אַווענדס, עס ברענט פייער. צוויי
 מוידלעך זיצען ביים מיש, צוויי ביי די מאַשיגען; זיי ארבייטען און
 זינגען:

אך, נאָך אַ טאַג אוועק,
 און קירצער ווערט דאָס לעבען, —
 וואָס האַסטו, טאַג, געבראַכט,
 וואָס האַסטו אונז געגעבען?

געארבייט האָבען מיר,
 אוועקגעלעגט דעם כּח;
 פּערנאַסען שווייס און בלוט,
 נעטריקענט מאַרד און מַח...

וואָס האָבען מיר פון דעם?
 ווערט אונזער נויט דען קלענער?
 וועלכע האַפּנונג האָבען מיר
 אויף בעסער און אויף שענער?

ווי קאלט איז אונז די וועלט
 אָהן פרייד און אָהן געניסען!
 וואָס האָבען מיר פון איהר?
 דאָך נאָר דעם טרוק'נעם ביסען...

אך, ס'בלייבט אונז נאָר איין טרייסט —
 די האָסט אונז, טאָג, געגעבען:
 דו ביזט, דו ביזט אוועק,
 און קירצער בלייבט דאָס לעבען!

א שווער שווינגען הערשט, ווען דאָס זינגען הערט אויף, און
 האלט אָן אַ קלוינע וויילע. די מאַשינען קלאַפען שוואַך.
 ערסטע אַרבייטערין (ביי דער מאַשין). שמענדיג,
 ווען איך זינג דאָס ליעד, פיהל איך, אז עס געהט מיר אויס דאָס
 חיות.

צווייטע (ביים טיש). יא, טרויעריג ווי דעם אַרביי-
 טער'ס לאַגע.

דריטע (ביי דער מאַשין): און שמענדיג, ווען עס קומט
 די צייט אוועקצולעגען די אַרבייט, בעט עס זיך אויף די צונג.
 פּיערטע (ביים טיש): איך חידוש מיד שמענדיג, ווי
 האָט דאָס בערמאן געקאָנט אַנשרייבען. ער איז דאָך קיין אַר-
 בייטער נישט.

צווייטע: א דיכטער ווייס אלץ.

ערסטע. טאָקי, ווי קומט עס?

צווייטע: איהר האָט אָפט געקאָנט בעמערקען, ווי ער
 האָט אונז בעטראכט מיט אזעלכע טרויעריגע אויגען. איך בין
 זיכער, אז אין יענע מאַמענטען האָט זיין האַרץ איבערגעפיהלט
 די שווערע אַרבייט און די ביטערע לאַגע פון אַן אַרבייטער אַפּשר
 נאָך שטאַרקער ווי אַן אַרבייטער אַליין.
 דריטע: ער מוז זיין זעהר א גוטער.

ערסטע. א גוטער צו א גוטער — א קלוגער איז ער א ודאי.

פיערטע: און איך זאג, א קלוגער צו א קלוגער — א שיינער איז ער אודאי. אָי, א שיינער!
 דריטע: זי האָט זיך דאָך אין איהם שיער נישט איינגעליעבט.

פיערטע: וואָס איז? מײן נשמה איז עפעס אַ ראָזינקע?
 איך ווארט טאקי, ער זאָל שוין קומען צוריק פון פעטערסבורג.

דריטע: פרייליין סעגאל האָט דאָס געדארפט הערען!
 ערסטע. מיינט איהר, אז צווישען בערמאַנ'ען און פרייליין סעגאל איז עפעס דאָ?

פיערטע: וואָס דען? איהר מיינט, ער פלעגט געהן אהער צוליעב אייך?

ערסטע (גערייצט). „צוליעב אייך!“ דאָך נישט צוליעב אייך אויך.

פיערטע: האהאהאהאה! זעהט, ווי זי האָט זיך אָנגעצונדען.

דריטע: אפשר צוליעב פרייליין עהרליך?

פיערטע: חכמה, יענע האָט דאָך שוין לאנג אַ חתן, דעם אינזשענער אראָנשטאם!

ערסטע. בערמאַן האָט דאָך אָבער אָנגעהויבען צו געהן אהער צוליעב הינדעס'ן.

פיערטע: און נישט אויפגעהערט צוליעב פרייליין סעגאל.

דריטע: און איהר ווייסט עס אזוי גענוי?

פיערטע: איך פערשטעה מיך שוין אויף אזעלכע זאכען.

דריטע: פון וואנען, צום ביישפיעל?

פיערטע: פון וואנען? איך כאפ און דערצעהל אייך.

ערסטע: איהר האָט נישט וואָס.

פיערטע: אזוי אפילו? האהאהא! (זינגט.)

ביים עק טייכעל שטעהט א הייזעל —

ווייסט איהר, ווער דאָרט וואוינט?

ערסטע: דער קברות־מאן.

פיערטע (זינגענדיג):

ניין! מיין ליעבסטער, יא, מיט וועלכען

גאָט האָט מיך בעלוינט!

דריטע: יא, אין ליעדעל שטעהט אזוי, אָבער —

צווייטע: אָך, זאָל אייך שוין זיין גענוג נארישקייטען

צו רעדען.

ערסטע (זיפצט שווער אָב): ה־הָה, אָך, יא, יא. (פויזע.

עס ווערט פלויסיג געארבייט. — אַ זייגער שלאָגט אַכט.)

פיערטע (וואַרפט די ארבייט): קוים דערלעבט, דער

זייגער זאָל שלאָגען. (ציהט זיך.) עס ברעכען אזוי די בייגער,

אורא! — (די איבעריגע לעגען אויך אוועק די ארבייט.)

פאניע (קומט אריין פון דער טיר לינקס, געהט צו צום טיש

און בעקקט אַן ארבייט. צו דער פיערטער): דאָס פעלמעל האָט

געדארפט בעסער געמאכט ווערען. עס מאכט אָבער ניט אויס.

איך וועל עס גלייך אליין אויסבעסערען. (ארבייט. די מוידלעך

בריינגען זייערע האָר אין אַרדנונג, טוען זיך אָן: אַנטווענדיג זיך,

אריינקוקענדיג אין שפיעגעל, זינגען זיי דאָס פאַלגענדע ליעד, נאַכלעסיג,

ווי מיט אַ האלבען מויל.)

ערסטע: די אוהר שלאָגט אַכט.

דריטע (רועט): די אוהר שלאָגט אַכט!

צווייטע (טריאַ): וואָס קאָן אונז בריינגען נאָך די

נאַכט?

אַלע:

דער קערפער האָט קיין נאַנצעס גליעד,

און די נשמה ז'מאט און מיד —

זי לעכצט נאָך שלאָף, זי לעכצט נאָך רוה...

וואו בלייבט די צייט צום לעבען, וואו?

(וועדליג זיי ענדיגען, קלינגעלט עס.)

פ א נ י ע (לויפט ארויס פון דער הינטערגרונדשיר און קומט
באלד צוריק אריין מיט א ברעף אין די הענד. זי רויסט איהם גערוועז
אויף און פערטעפט זיך אין לויצען).

ד י א ר ב י י ט ע ר י נ ס : א גוטע נאכט, פרייליין סעגאל!
פ א נ י ע (ענטפערט מיט גלייך, באלד רעדט זי ארויס גאנץ
פאשינעל, אין אויפרעגונג): א גוטע נאכט אייך, מיידלעך!

ד י א ר ב י י ט ע ר י נ ס (בעטראכטען זי, ווינקען זיך איבער
און געהען ארויס.) *

פ א נ י ע (אין שטארקער אויפרעגונג, מיט א גליקליכען, לאכענדי-
דיגען געזוכט, שרייט אויף פאר ענטציקונג): א-או! (פיהרט זיך
מיט דער האנד איבער דאס געזוכט און דאס האר, קוקט אריין אין
ברעף, שרייט ווידער אויף, אטעמט שווער, קוקט ווידער אין ברעף
און רעדט שווער ארויס): דו, ליעבער, ליעבער! (פערזינקט א
ווילע און געדאנקען און באלד העכט זי אן צו רופען): ליעזע!
ליזע! ליזע!

ל י ז ע (קומט אריין אויסגעפוצט ווי צו א באל, מאכט איהר נאך):
וואָס איז? וואָס איז? וואָס איז?

פ א נ י ע : נא, ליעזע! אויף ניד! דאָס איז פון בערמאנ'ען.

(* דער איינציקער קאן אויך דאָ אָנגעהויבען ווערען. יעמאלט

געהט עס אזוי:

דאָס ארבייטסצימער ביי פאניע סעגאל א. א. וו. — דאָס צימער
איז לעדיג. אין אָן אַנדער צימער לינקס ווערט געשפּיעלט אויף אַ
פּיאַנאָ. — עס קלינגעלט. פּאָניע קומט אריין פון לינקס, געהט ארויס
פון דער שיר אין דער הינטערוואַנד און קומט באלד צוריק אריין מיט
אַ ברעף אין די הענד. זי רויסט איהם אויף און פערטעפט זיך אין
לויצען. אין שטארקער אויפרעגונג, מיט אַ גליקליכען לאַכענדיגען
געזוכט שרייט זי אויף פאַר ענטציקונג א. א. וו. ווען זי רופט אריין
ליזע'ן, הערט אויף די מוזיק.

ל י ז ע (נעמענדיג דעם בריעף): זעהסט, מיר האָבען ערשט גערעדט. אָנגענומען טאָקי זיין דראַמאַ? (קוקט אין בריעף). פאַניע (קוקט איהר נאָך אין גרויסע אויפֿרעגונג).

ל י ז ע (ליווענדיג): אָ, פיין! אָ, פיין! (קערט איבער אַ זייטעל, ליווענט ווייטער): אַהו, דאָס איז דאָך אַן איינפאַכע ער-קלערונג אין ליעבע! פאַניע, פאַניטשקע!

פאַניע (מיט אַ פון פֿרייד פֿערקאַפטען אַטעם): האָסט דו עס אויך אזוי פֿערשטאַנען?

ל י ז ע (אַריינקוקענדיג אַלץ אין בריעף): ווי קאָן מען דען אנדערס פֿערשטעהן? (קלויבט זיך צו צו ליווענען אויפֿן קול). אַהום... (ליווענט הויך מיט אַ געוויסער פייערליכקייט), „מײן דראַמאַ איז אָנגענומען געוואָרען און וועט געשפּיעלט ווערען נאָך היינט-טיגען ווינטער. די בעדינגונגען זיינען אויסגעצייכענטע און דער דירעקטאָר פֿערשפּרעכט מיר אַ גרויסען ערפּאָלג און פֿאַרבייגע-הענדיג אַ גרויסען נאָמען.“ (ליווענט אונטער דער נאָז, דורכלאָזענדיג עפעס, און באַלד וויעדער הויך). „אך, איהר האָט מיך געדאַרפט יעצט זעהן — איך האָב מיך אזוי צוונגען און צוטאַנצט, אז עס וועט זיין אַ וואונדער, אויב מען וועט מיך נישט משלח זיין פון דער דירה. איך פּיהל מיך אזוי שטאַרק. שאַפען, שאַפען, שאַפען!“ (ליווענט ״וועדער אונטער דער נאָז און גלויך מיט נאָך אַ גרעסערע פייערליכקייט און אַ געוויסער גוויכקייט). „און, נוו, האָף איך, וועלען זיך אָנהעבען ביי אונז גוטע טעג און אויף אזאַ אופֿן, וועלכער קאָן אייך נישט גלייכגילטיג זיין.“ (הערט אויף צו ליווענען). דאָס זיינען אַביסעל פֿערשטעלטע אָבער דאָך גאַנץ קלאָרע דיבורים. (מיט ליעבע און לאַסקע, איבערגעבענדיג פּאַניע'ן דעם בריעף). צווייפֿעלסטו נאָך, דו גליקליכע? דו טייערע פֿאַ-ניטשקע מיינע! (נעמט זי אַרום), אך, דו... (קוקט זי שטאַרק). פאַניע: האָסטו אויך אזוי פֿערשטאַנען? (אַטעמט פֿלוצ-לונג אַרויס, אויפֿצוקענדיג מיט'ן גאַנצען קערפֿער): אַהה! (פֿער-דעקט זיך דאָס געזיכט מיט'ן בריעף, דריקט איהם צו די ליפֿען און

אַמעמט שווער. באַלד נעמט זי אַרויס דאָס מאַשענטיכעל פֿון דעם רעכטען אַרבעל און טראָגט עס צו די אויגען.)

ל י ז ע (גערוהרט, האַלטענדיג זי מיט בינדע הענד אַרום דער מאַליע): פּאָניטשקע מיינע! (דריקט זיך צו איהר.) אַך, ווי איך פרעה מיך! דו, טייערינקע מיינע! (פּערטרוימט.) איך ווייס שוין, ווי איך וועל היינט שפּיעלען ביי די גרינבערגס. מיין גאַנצע נשמה וועל איך אַריינלעגען, און דאָס וועט זיין די לוסטיגסטע, לאַכענדיגסטע נשמה, וועלכע האָט ווען עס איז געלעבט אויף דער וועלט.

פּאַניע (כּוּיגט זיך אַראָב און קומט זי אויס'ן קאַפּ): דו, נומע מיינע!

ל י ז ע: אה, מיין חלום איז ענדליך מקוים געוואָרען!
פּאַניע (לאָזט זיך אַראָב אויף דער קרעסלאַ): דיין חלום?
ל י ז ע (כאַפט פֿון טיש אַ שטיקעל מאַטעריע, שפּרויט עס אויס אויף דער פּאָדלאַגע און לאָזט זיך אַראָפּ אויף די קני פּאַניען):
הערסט דאָך. איך האָב געטרוימט פּאַר דיר א העלר, פּאַר וועלכען עס זאָל זיך וועלען אַראָבנעמען דאָס הימעל, נישט קענענדיג איהם אפילו. א זיעגעסמאַרש האָב איך געטרוימט פּאַר דיר, פּולע, שטאַרקע טענער. אן אויסנאַם־מענש, אן איבערמענש, ווי דו נאָר אליין פּערדיענסט איהם.

פּאַניע: ששש, רעד נישט אזוי.

ל י ז ע: ניין, ניין, דאָס וועסטו ביי מיר נישט אוועקנע- מען. כל זמן איך וועל לעבען, וועל איך נישט אויפהערען צו בעוואונדערען דיך. איך ווייס נישט, צו וועל איך געפינען אַ סך שוועסטער, וועלכע זאָלען אַרויסטרעמען פֿון גימנאַזיום, אָבזאָגען זיך פֿון זייערע אידעאלען און שטרעבונגען און אוועק צו אַ שניידעריין, אום צו קאָנען פּערזאָרגען זייער אינגערע שוועסטער. דו האָסט דאָך אויף זיך נישט געקוקט, וועגען דיר נישט געטראַכט און געאַרבייט שווער און ביטער, צו מאַכען פֿון דיין שוועסטער

א מענש. איך וועל דיר זאָגען דעם אמת, אָפּט בין איך געוועזן
דיין שוועסטער א גרויסער שונא.

פאניע (ווייך): ביזט א שלעכטע.

ליזע: איך האָב ניט געקאָנט צוזהן, ווי דו ארבייטסט
דיך אָב.

פאניע: איך בין אָבער געוועזן דערביי גליקליך, געד
פיהלט זיך ווי קיין צווייטע און יעצט איז צו מיר קיין גלייכען
ניטאָ, ווען איך זעה זי זעלבסטשטענדיג מיט א גרויסער צוקונפט
פאר זיך אַלס בעריהמטע מאַלעריין.

ליזע: אזא מין גליקליך זיין איז מיר נישט געפעלען.
זעהסטו, איך בין שוין צו ענאָאיסטיש. איך האָב געוואָלט פאר
דיר אן אנדער גליק און בעפריעדיגונג. דאָס גליק פון ווייב זיין,
פון מוטער זיין, פון געליעבטע און לייעבענדע.

פאניע (טרוימעריש): איך האָב מיך געוועזן אָבנעד
לערנט צו זעהן אין דער לייעבע און אין דעם פאמיליענלעבען דאָס
איינציגע גליק.

ליזע: דו, אָרמע!

פאניע: ווען די מאמע איז געשטאָרבען, איז מיר מיין
וועג געוועזן קלאָר: זיין מיין מיט אַכט יאָהר אינגערער שוועסטער
טער אָנשטאָט א טאטען און אָנשטאָט א מאמען. דאָס ציעל איז
מיר געוועזן גרויס און הייליג און איך האָב וועגען נאָר נישט
אנדערס געטראכט. נור אין די ערסטע צוואנציגער יאָהרען —
אזוי צווישען צוויי און צוואנציג און פינף און צוואנציג — איז
אויף מיר אָנגעפאלען א ביינקענים נאָך עטוואָס אנדערס. נישט
ווייל זי איז מיר חס ושלום צו שווער געוואָרען, אָבער איך האָב
געוואָלט עטוואָס מעהר, א פולערעם לעבען, גליק און — און —
ליעבע. דאמאָלס פלעג איך אָפּט וויינען, נאָס מאכען די קיסען
מיט מיינע טרערען, און בין געוועזן זעהר אונגליקליך. און
דאמאָלס פלעג איך אָפּט אזוי ביי זיין. — זעהסט, איך בין נאָר
קיין הייליגע נישט געוועזן.

לויזע (ציהט אראָב פאַניע'ס קאַפּ צו זיך אין קוסט זי): דו, דו, דו!...

פאניע: אָבער שפּעטער איז עס אוועק פון מיר, ווי מיט די הענד אָבגענומען. אָלנא איז עלטער געוואָרען, איהר טאלאנט האָט זיך אָנגעהויבען אלץ מעהר ארויסצואווייזען. דאן האָב איך מיך אין נאנצען פּערנעסען, און זי איז וויעדער געוואָרען מיין נאנץ לעבען.

לויזע: און דאָס איז אלץ?

פאניע: וואָס נאָך מעהר? אמת, ווען אָלנא איז אוועק געפּאָהרען אין פעטערסבורג, איז ארויס פון אונטער מיין רשות און איך בין געבליעבען אליין, האָט וויעדער אויפגעוואכט אין מיר די אלטע ביינקעניס. אָבער איך האָב מיר געזאָגט, אז אין מיינע יאָהרען קאָן איך שוין נישט ווארטען אויף גליק און ליעבע — אויף דאָס גליק אין דער ליעבע, און איך האָב מיר אָנגעמאָן א כח אויף ארויסצורייסען, אויסצואוואָרצלען פון מיין הארצען יעדע ביינקעניס. איך האָב מיר געזאָגט, מיין צוועק אין לעבען האָב איך שוין דערגרייכט — איך האָב אן אונבעהאַלפען קינד ארויסגעהאַלפען אין לעבען און געשמעלט אויף די פיס —

לויזע: אָבער דו האָסט דאָך געליעבט בערמאנ'ען?

פאניע: יא, איך האָב איהם געליעבט די נאנצע צייט, אָבער איך האָב בעקעמפּפט אין מיר דאָס געפיהל. דאָס לעבען האָט מיך אויסגעלערנט צו בעצווינגען און אונטערצודריקען מיינע פּערלאנגען. איך האָב מיר געזאָגט, ער איז צו הויך פאר מיר —

לויזע: פאר דיר צו הויך?

פאניע: און איך בין צו אָבגעלעבט פאר איהם. און דאן האָב איך מיר געזאָגט, אז זיינע מעגליכע בעזוכען זיינען צופעליגע, געהערען נישט מיר, נאָר זיין בעסטען פריינד און שוועסטערסינד הינדעס'ען, וועלכער וואוינט צופעליג ביי מיר.

לויזע: אָבער ווי אזוי האָסטו נאָר נישט ארויסגעפיהלט,

אז ער איז צו דיר נישט גלייכגילטיג? אין זיינע אויגען האָסטו
עס דאָך געדארפט ארויסלייענען!

פ א נ י ע (שמויכעלט): זעהסט דאָך! — און אפשר איז
עס דערפאר, וואָס איך האָב געמריעבען פון מיר יעדען געדאנק
וועגען לייענען. איך האָב מיר געוואָלט איינשמעסען, אז איך
בין שוין אן אָבגעדארט צווייגעל אויף דעם בוים פון לעבען —
ל י ז ע (שפרינגט אויף): אָ, ווי דו האָסט געזינדיגט גענען
דיר!

פ א נ י ע (שמעהט אויך אויף): אָבער יעצט איז וויעדער
זאפט און קראפט אין מיר, יעצט בין איך וויעדער יונג. — אַך,
לעבען, לעבען! — לעבען און געניסען דאָס לעבען, טרינקען עס
מיט'ן פולען אָטעם, פיהלען עס מיט יעדען פולס־קלאַפּ — אַך,
ל י ז ע! דו שפיעל מיר יעצט א זיעגעסמארש, א פריידענסליעד,
א יובעלגעזאנג...

ל י ז ע: אז די ווענד זאָלען טאנצען און די הימלען זאָלען
צווינגען. (לאָזט זיך צו דער טור לינקס, זינגענדיג): „פרוידע,
שיינער געמערפונקען, טאָכטער אאום עליזיום, וויר בעטרעמען...“
(בלויבט שמעהן). שא, הינדעס געהט! (הערט זיך צו.)

פ א נ י ע (וועלכע איז געשטאנען אין אַ פּערציקונג, גיט זיך
אַ טרויסעל מיט'ן גאַנצען קערפּער און טראָגט צו דעם פינגער צו דער
נאָז, אַרויסשעפענדיג): זאָג איהם גאָר נישט.

ל י ז ע: ניין, ער מוז עס וויסען, ער מוז זיך אויך פרעהען.
אויב ער האָט דיר ווירקליך לייעב, מוז ער זיך פרעהען. און דאן
זאָל ער איינמאָל פאר אלע מאָל ארויסשלאָגען דיר פון קאָפּ.

פ א נ י ע: זיי דאָך נישט אזוי שלעכט.

ל י ז ע: אי, געה!... הינדעס! הינדעס!

פ א נ י ע: דו דארפסט דאָך שוין געהן צו די גרינבערגס.

ל י ז ע: איך האָב נאָך אביסעל צייט... הינדעס! הינדעס!
ה י נ ד ע ס (בעווייזט זיך אין דער הינטערגרונדסיר). אין

ברילען, אונטער דעם לינקען אָרם אַ קוליע, אונטער דעם רעכטען ביכער און אין די הענד פאַפירענע זעקלעך מיט עסענוואַרג).

פּאָניע (גנב'עש זיך ארויס פון דער מיר לינקס).

הינדעס: גוט אַווענד. וואָס איז דער מער?

ליזע: אויף גיך אהער! פא — —

הינדעס: וועט מיר אפשר ערלויבט זיין אריינצוטראָגען

די פעקלעך אין מיין צימער?

ליזע: אָבער אַ האָר אויך נישט! פּאָניע — —

הינדעס (נעמט ארויס פון איין זעקעל אַן עפעל): טיך

נאט אויך אַן עפעל.

ליזע (נישט נעמענדיג דעם עפעל): אַך! לאָזט דאָך אויס-

רעדען! פא — —

הינדעס: וועט מיר אפשר ערלויבט זיין צוצוזעצען זיך?

ליזע (שרויט אויס): פּאָניע האָט ערהאַלטען אַ בריעה

פון בערמאַנ'ען!

הינדעס (צוזעצענדיג זיך): אז מען האָט אָנגענומען

זיין דראַמאַ. איך האָב אויך ערהאַלטען אַ בריעה פון בערמאַנ'ען.

ליזע: דאָס איז גאָר נישט. דער עיקר איז, ער מאכט

איהר אזוי גוט ווי אַן אנטראַג.

הינדעס (העכסט פּערוואונדערט): אזוי גוט ווי אַן אנט-

טראַג? פּאָניע?

ליזע: יא. און אַז פּאָניע וועט ארויסקומען, זאָלט איהר

איהר אָבגעבען אַ רעכט פריינדליכען מול-טוב און איהר זאָלט

קיין ענאָאיי... (פּערכאַפּט זיך), הַם, איך האָב שיער נישט געזאָגט

קיין נאַרישקייט. — אַך, איך בין אזוי פול מיט פרייד, אז איך

וואָלט געוואָלט, אז די גאַנצע וועלט זאָל זיך פּרעהען. הערט איהר,

איהר זאָלט איהר העלפּען פּרעהען זיך, הערט איהר? און יעצט

האָט מיר אַ נומען אַווענד, איך מוז שוין לויפּען צו די גרינבערגס.

(לאָזט זיך צו דער מיר לינקס, זינגט:) „פּרוידע, שיינער געטער-

פונקען...“

הינדרעם (רופט איהר נאך) : אָבער צום טייפּעל! פּריי-
ליין עהרליך!

ליזע (אין טיר) : איך האָב יעצט צום טייפּעל קיין איין
מינוט צייט נישט. (פּערשווינדט.)

הינדרעם (שמויסק ארויס אַ בייזען מאָן, ווארפט אויף דר'ערד
זיין קוליע, לעגט אוועק ביים שטול זיינע ביכער מיט די זעקלעך און
ברומט אונטער) : וואָס איז דאָס פאַר אַ לענות! (נעמט ארויס
פון בוזיסקעשענע אַ בריעה און קוקט אַרײַן, קוקט איבער איין זייט
און די צווייטע, דאן וויעדער די ערסטע, דאן וויעדער די צווייטע,
שמויסק וויעדער אַרויס זיין בייזען מאָן, שפּאַרט זיך אָן אויף זיין
האַנד, וועלכע איז אַנגעלענט אויף דאָס קני, און קוקט פאַר זיך מיט'ן
בליק פון נישט-בעגרייפּען עפעס.)

פּאַניע (קומט אַרײַן, גאַנץ פּערלעגען) : נוטען אָווענד,
הינדרעם!

הינדרעם (ברומט אָב, נישט ענדערנדיג זיין פּאַזע) : נוט
אָווענד!

פּאַניע (ווארפט אויף איהם אַ פּערלעגענהייטס-בליק און העכט
אָן צו בעשעפּטיגען זיך מיט די מאנטלען, וועלכע היינגען אויף די
פיגורען).

הינדרעם (ענדערט ניט זיין פּאַזע און קלאַפט אונטער מיט'ן
פוס, באלד הערט ער אויף צו קלאַפען און זאָגט, נישט קוקענדיג אויף
פּאַניען) : פּרייליין סעגאל, וועט מיר ערלויבט זיין אַרײַנצוקוקען
אין בערמאן'ס בריעה?

פּאַניע (לאַכט אָב פּערלעגען) : דאָס איז אביסעל אינ-
דיסקרעט — נישט זעהר מעשה קאוואליער.

הינדרעם (אין דער זעלבער פּאַזע און דעם זעלבען מאָן) :
וועט מיר ערלויבט זיין אַרײַנצוקוקען אין בערמאן'ס בריעה?

פּאַניע (פּערלעגען לאַכענדיג, ווארפט איהם צו דעם בריעה,
וועלכען זי האָט געהאלטען אין אַרבעל) : קוקט אַרײַן, אויב אייך
וילט זיך אזוי.

הינדעס (בווגט זיך לאנגזאם איין, דערלאנגט דעם ברועף, צוהיפקענדיג צו איהם, זעצט זיך צוריק און קוקט אריין. באַלד ברומט ער אָב): **הם, זאָ!** (לאַזט אַראָב דעם ברועף אויף דאָס קני, שמעלט וויעדער אָן דעם בליק אין דער זוויט, טרויסעלט נערוועז מיט'ן פוס און ברומט אונטער ווי פאַר זיך.) **אזא איריאָט צו זיין!**
פאניע (קוקט איהם ערשטוינט אָן).

הינדעס (שמילער אַביסעל): **אזא איריאָט צו זיין!**

פאניע (מיט דעם פערלעגענהייטס-לאַכען): **ווער?**

הינדעס: **נישט איך.** (העבט אויף זיין קוליע מיט די ביכער און זעקלער, שמעהט אויף און טראַגט צו צו פאַניען דעם ברועף.)
פאניע (ווייד, מיט געבעט): **הינדעס, זייט דאָך נישט אזוי אָנגערוקט. איהר מאכט מיך נאנץ טרויעריג.**

הינדעס: **איך געה צו מיר אין צימער, וועט איהר מיך נישט זעהן.**

פאניע (ווי פרויער): **רעדט נישט צו מיר אזוי, הינדעס. זייט מיר מיין גוטער פריינד, ווי שמענדיג. (שמילער און פער-לעגענער.) און זייט גוט צו בערמאנ'ען. איהר ווייסט דאָך, צווישען אונז, צווישען אייך און מיר, האָט דאָך סיי ווי סיי גאָר נישט געקאָנט זיין.**

הינדעס: **דאָס דארפט איהר מיר נישט זאָגען. איך ווייס, וואָס איך ווייס און האָב צו אייך גאָר נישט.**

פאניע: **היינט וואָס זייט איהר אזוי אָנגערוקט און זירעלט זיך?**

הינדעס: **ווייל...**

פאניע: **נן, ווייל?**

הינדעס (שלאַגענדיג זיך מיט דער דעה, שמורעמט אַרויס):
ווייל אין כעס בין איך! שרייבט דער מענש אזא אונפערשמענדר-ליכען, צוויידייטיגען, העכסט אימגעלומפערטען זאץ און פערקאָכט אַ נאנצע קאשע.

פאניע: **וואָס מיינט איהר דערמיט?**

הינדעס (ווארם): פרייליין סעגאל, איהר ווייסט, וועל-
 כע געפיהלען איך טראָג צו אייך, און איהר ווייסט, אז איך ווינש
 אייך אל דאָס בעסטע, און איך פערזיכער אייך, אז איך וואָלט
 נאניץ טיעף אין מיר פערגראָבען מיין וועהטאָג און מיין ביינקענים
 און וואָלט זיך געפרעהט פון גאנצען הארצען, ווען עס וואָלט
 געוועזען אזוי, ווי איהר האָט פערשטאנען בערמאן'ס בריעף.

פאניע: ווי איך האָב פערשטאנען בערמאן'ס בריעף?
 הינדעס: און וואָס מיך מאכט וויטענד און פערצוויי-
 פעלט, איז אז אייך גראד האָט עס געדארפט טרעפען און איך זאָל
 מוזען דאָ זיין דער אָפּעראַטאָר, אויף אראָכצונעמען די בעלמע
 פון אייערע אויגען.

פאניע (העכסט אויפגערעגט): רעדט אָהן משלים. ענ-
 דיגט אייער ארבייט, דערשניידט, אז איהר האָט שוין אָנגעהויבען
 צו שניידען.

הינדעס (קוקט נישט אויף איהר און רעדט ארויס אָנגערוקט):
 בערמאן האָט געמיינט נישט אייך.

פאניע: נישט מיך?!

הינדעס: נישט אייך. נאָר אייער שוועסטער.

פאניע (שרויט אויף): אָה!

הינדעס: ער שרייבט מיר, אז די בעגענונג מיט
 אַלנאָן איז איהם געוועזען, ווי ער וואָלט די שכינה ענטדעקט, אז
 ביסלעכווייז איז ער אָנגעצונדען געוואָרען פון אַ פייערדיגער לייעבע
 און. האָפט, אז די לייעבע איז געגענזייטיג, אז...

פאניע (פאלט אויף אַ שטול מיט'ן געזוכט אויפ'ן מיט און
 ברעכט אויס אין אַ יאָמער): אלץ האָט זי ביי מיר אוועקגענומען!
 (אין העכסטער פערצווייפלונג, מיט געשרייען פון טיעפען הארצען,
 ווארפט זי ארויף די הענד אויפ'ן קאָפּ און העכט זיך אָן צו צופען
 דאָס האָר.)

הינדעס (לאָזט אראָב די ביכער מיט די פעקלעך אויף דער
 מאָדלאָגע, הינקט צו צו פאָניען און נעמט אראָב איהרע הענד פון קאָפּ):

איהר זייט בערעכטיגט צו וויינען, אָבער נישט אָנצוטאָן זיך אַ
ליד.

פּאָניע (היסטעריש): אַלץ האָט זי ביי מיר אוועק-
גענומען! מיין שטרעבען צום לערנען, מיין יוגענד, מייע בעסטע
האָפנונגען, און יעצט...

הינדעס: און יעצט? — גאַרנישט. בערמאַן האָט
איך, ווי איהר זעהט, גאַר נישט געליעבט. ווען נישט דער אונ-
גליקליכער, צוויידייטיגער, העכסט אונגעלומפערטער, איינפאך
אידיאָטסקער זאָץ...

פּאָניע (שמיל): הינדעס, איך פיהל, אַז איך וויל נישט
מעהר לעבען.

הינדעס: אונזין.

פּאָניע: איך פיהל, אַז אין האַרצען איז מיר געוואָרען
אַ לאַך, עס איז מיר פּוסט און וויסט ביי דער נשמה. ווי אַן
אָבגורנד וואָלט זיך אויפגעעפענט פאר מיר... צו וואָס זאָל איך נאָך
לעבען? איך קאָן נישט מעהר לעבען!

הינדעס: אונזין! אונזין!

פּאָניע: איך האָב מיין לעבען שוין אָבגעלעבט...

הינדעס: טיא!

פּאָניע (פּערוואָרפט דעם קאַפּ אויף דאַס ווענטעל פון דעם
שטול. הארט): איך ווייס, וואָס איך רעד, און ווייס, וואָס איך
האָב צו טאָן.

שווייגען.

הינדעס (די גאַנצע צייט אַנקוקענדיג זי מיט אַ שאַרפען
בליק, גראַב): איהר טראַכט יעצט, וועלכען טויט צו מאַכען זיך?
פּאָניע (גיש זיך ניש קיין ריהר).

שווייגען.

הינדעס (זעצט זיך): איך וועל איך דערצהלען אַ
מעשה. אַ מאָל איז געוועזען אַ מאַן, וועלכער איז — נישט דורך
פּערצווייפלונג און אונגליק, נאָר דורך וואַוילטאָג און פּערגניגען

געקומען צום בעשלוס, אז דאָס לעבען איז נישט ווערט געלעבט צו ווערען, און ער איז אוועקגעגאנגען קויפען זיך א רעוואָלווער. ווי ער געהט אזוי, האָט אויסגעבראַכען אין גאס א שרפה. א פייער־שטאַקין הויז האָט זיך אָנגעצונדען און איז אין איין אויגענ־בליק געשטאנען אין פלאמען. פלוצלונג האָט זיך אין איינעם פון די פענסטער פון דעם אויבערסטען שטאַק בעוויזען א פרויער־פיגור. די פייערלייט האָבען צוגעשטעלט די העכסטע לייטער, און א מאן האָט אָנגעהויבען צו קלעטערען אויף איהר. דאָס איז געוועזען אונזער זעלבסטמאָרד־קאנדידאַט. ער האָט ארויסגענומען די פרוי פון פענסטער, איבערגעגעבען זי צו די פייערלייט, וועלכע זיינען נאָכגעקראָכען נאָך איהם, און אליין איז ער אריין דורך דאָס פענסטער אין דאָס הויז. דער ארומשטעהענדיגער עולם האָט געאויקעט און געאיקעט, ווארטענדיג יעדע מינוט, אז דאָס הויז וועט איינפאלען. דאָס פייער האָט אָנגעהויבען צו זעצען פון די אויבערסטע פענסטער, און באלד איז מען געווען זיכער, אז ער איז אומגעקומען אין די פלאמען. אָבער ער איז נישט אומגעקומען. ער איז ערשיענען אויפ'ן דאך מיט א קליין קינד אויף די הענד. די לייטער האָט אזוי הויך נישט דערלאנגט, און די פייערלייט האָבען איהם צוגעוואָרפען א שטריק. ער האָט ארומגעבונדען דאָס קינד און אראָבגעלאָזט עס צו די פייערלייט. פאר איהם אליין אָבער איז קיין רעטונג נישט געוועזען. ער האָט צוניפגעלעגט די הענד אויפ'ן הארצען, און פון זיינע אויגען האָבען זיך געקייקעלט טרערען. ער, דער זעלבסטמאָרד־קאנדידאַט, האָט נישט געוואָלט שטארבען. ער האָט געוואָלט לעבען, ווייל אין דעם מאָמענט האָט ער געפונען א ציעל: לעבען און גוטס טאָן.

פ א נ י ע (בייז): גוטס טאָן! גוטס טאָן! איך בין שוין מיד פון גוטס טאָן!

ה י נ ד ע ס: זינדיגט ניט געגען אייך אליין, פאניע!
פ א נ י ע: גוטס טאָן! איך האָב געטאָן גוטס, איך האָב

געלעבט נישט פאר מיר, און אָט זעהט איהר דאָך, אז איך האָב מיין לעבען נישט אויסגעפילט. איך פיהל מיך יעצט עלענד, ווי די עלענדסטע, ווי די שלעכטעסטע, און איך ביינק נאָך דעם טויט, ווי די אונגליקליכסטע.

הינדעס (בעטראכט זי פון אונטער די ברילען): ווייט אָלנא פון אייערע געפיהלען צו בערמאנ'ען?

פאניע (בייז): איך ווייס נישט, וואָס זי ווייס.

הינדעס: קאָנט איהר מיר נישט געבען אן אנשטענדיגען ענטפער?

פאניע: וואָס ווייס איך, וואָס? איך פלעג איהר שרייבען גאנץ בעניוסטערטע בריעף איבער איהם.

הינדעס: האָט אָלנא געקאָנט דרינגען פון זיי, אז איהר זייט צו איהם נישט גלייכגילטיג?

פאניע: וואָס פרעגט איהר עפעס ווי א סליעדאָוואטעל? הינדעס: ווייל איך טראכט, אז אויב איהר זאָלט טאָן דאָס, וואָס איך ווילט זיך יעצט אַזוי און וואָס איך וויל גאָר פון מיין מויל ניט ארויסרעדען, וועט אָלנא נישט נאָר נישט אָננעמען בערמאנ'ס ליעבע, נאָר זי וועט זיך אליין נעמען דאָס לעבען, קוקענדיג אויף זיך, ווי אויף די אורזאכע פון אייער טויט.

פאניע: וואָס האָט איהר דאָ צוזאמענגערעדט?

הינדעס: וואָס איהר האָט געהערט.

פאניע: מיינט איהר...?

הינדעס: איהר קענט אייער שוועסטער און דארפט וויסען, וואָס זי וועט טאָן.

פאניע (ברעכט וויעדער אויס אין אַ געווייזן): פריער האָט זי ביי מיר צוגענומען דאָס לעבען, יעצט לאָזט זי מיך נישט שטארבען! (לעגט אַוועק דעם קאַפּ אויפ'ן מיש.)

הינדעס: דאָס איז שוין א טאָן פון דער אלטער פאניע.

פאניע (וויינט ביטערליך).

הינדעס: וויינען וועל איך אייך לאָזען. וויינט א סך.

אזוי לאנג ווי איהר האָט נאָך טרערען. אָבער דאן זאָלט איהר אייך גוט אויסטריקענען די אויגען און מעהר קיינמאָל נישט וויינען. אויסטריקענען אויף אייביג די גאנצע קוואַל פון טרערען, פער-שטעהט איהר מיך. איך האָב דאָס געטאָן. אזעלכע מענשען, ווי איהר און איך, אויסגעשלאָסענע פון פּערזענליכען גליק, דארפען אָדער נישט אויפהערען צו וויינען אָדער קיינמאָל נישט וויינען. איך האָב אויסגעקליבען דאָס לעצטע. פּערהארטעוועט אייך, פּאניע, און דאן לעגט צונויף די הענד אויף דער ברוסט און קוקט רוחיג אין לעבען אריין און פילט עס אויס, ווי אייער הארץ הייסט אייך.

פּאניע (וויינט נאָך אַליע).

הינדעס (בעמערקט דערוויילע בערמאן'ס בריעה אויפ'ן טיש, נעמט איהם אויף און גיט איהם צוריק אַ שמיץ): אזא אונגעלומד פערטער, אזא אידיאָטסקער זאץ! און דאָס איז נאָך אַ דיכטער! **פּאניע** (העכט אויף דעם קאָפּ): אויף אזא אופן וועט זיך דאָך אָלגא סיי ווי סיי אָבזאָגען פון בערמאנ'ען. זי וועט מיינען, אז זי נעמט איהם אָב פון מיר, און דאָס וועט זי נישט וועלען.

הינדעס: מעגליך. (פלוצלונג האַרט). וואָס וועט אָבער אייך ארויסקומען דערפון?

פּאניע (געבראָכען): איך טראכט נישט וועגען זיך. איך מיין זי. איך וויל, זי זאָל איהם האָבען.

הינדעס: וויעדער די אלטע פּאניע!

פּאניע: אך, הערט אויף מיט דעם! גיט בעסער אן עצה.

הינדעס: אן עצה? זייט איהר שדכנ'טע.

פּאניע: און ווען זי וועט וועלען מאכען פּערקערט און

זיין מיין שדכנ'טע?

הינדעס: דארף מען טראכטען.

שווייגען.

פּאניע (געבראָכען): הינדעס!

הינדעס: וואָס?
פאניע: איך האָב אן עצה.
הינדעס: איז גוט.
פאניע: איך דארף אייער הילף.
הינדעס: אויב איך קאָן, וועל איך העלפּען.
פאניע: זאָגט איהר צו?
הינדעס: בלינדערהייט?
פאניע: בלינדערהייט.
הינדעס (כעטראכט זי): פאר וואָס מוז איך אויך צו-
זאָגען בלינדערהייט? אויב איך קאָן, וועל איך העלפּען.
פאניע (געבראָכען און פערלעגען): נעמט מיך... האָט
מיט מיר חתונה.
הינדעס (קוקט זי אַ וויילע אָן, דאַן העכט ער אויף זיין
קוליע מיט זיינע ביכער און פעקלעד).
פאניע (מיט געכעט): הינדעס! ווען איך וועל זיין פער-
היראט, וועט אָלגא קיין שום מניעה נישט האָבען.
הינדעס: פּריליין סעגאל, איך האָב איך געליעבט און
ליעב אייך, אָבער איך וויל נישט זיין דער מזוּבה, אויף וועלכען
איהר זאָלט אייך מקריב זיין.
פאניע: איהר האָט מיך ערסט אָבגעערעדט פון טויט,
ווילט איהר מיך יעצט וויעדער טרויבען צו איהם?
הינדעס: אייער שוועסטער וועט קאָנען זיין גליקליך
אָהן בערמאנ'ען.
פאניע: אָבער, ווען זי ליעבט איהם?
הינדעס: וועט זי ליידען, ווי מיר אלע ליידען.
פאניע: ניין, אָלגא זאָל נישט ליידען! איהר הערט, איך
וויל עס נישט!
הינדעס: דאָס איז שיין פון אייך.
פאניע (דורך טרערען): הינדעס, איך דערקען אייך נישט
מעהר.

הינדעס (קערט זיך אום צו דער מיר): א גוטע נאכט.
פאניע (ברעכט אויס אין א געוויין).

הינדעס (הינקט צו דער מיר, בלויבט אָבער שטעקן, קוקט צו דער פּאָדלאָגע, דאן העכט ער אויף זיין בליק אויף פּאַניען). פּרייליין סענאל, פאר וואָס האָב איך די גאַנצע צייט, וואָס איך ליעב אייך, גישט ערקלערט זיך אייך אין ליעבע און ניט פּאַרגעשלאָגען אייך חתונה צו האָבען מיט מיר?
פאניע (וויינט).

הינדעס: איך וויל עס מיר ערקלערען. האָב איך עס דען נישט געטאָן, ווייל איך האָב געוואוסט, אז איהר ליעבט מיך נישט און איך האָב געוואָלט אייער ליעבע, נישט בלויז אייער אכטונג?

פאניע (פעסט): ניין. איהר האָט עס נישט געטאָן, ווייל איהר האָט געוואוסט, אז איך וועל אייך אָבזאָגען.

הינדעס: און ווען איך וואָלט מיך געריכט אויף יא?
פאניע: וואָלט איהר עס געטאָן.

הינדעס: און חתונה געהאט מיט אייך אָהן אייער ליעבע?

פאניע: יא.

הינדעס: אָבער דאן האָב איך נישט געוואוסט, אז איהר ליעבט אן אנדערען.

פאניע (געבראָכען): דער אנדערער עקזיסטירט שוין מעהר פאר מיר נישט.

הינדעס (לאַזט וויעדער אַראָב זיין בליק צו דער פּאָדלאָגע). שווייגען.

פאניע: הינדעס!

הינדעס: יא?

פאניע: קומט צו נעהנטער.

הינדעס (צוקומענדיג): איך הינק.

פאניע: לענט דאָס אלץ אוועק.

הינדעם (פערציחט א ווילע, דאן לעגט ער אוועק די ביכער מיט די זעקלעך).

פאניע (ווי פערשעמט): אלץ... אלץ...

הינדעם (הארט): שעמט אייך נישט, זאגט איינפאך: לעגט אוועק די קוליע אויך. (ער לעגט אוועק די קוליע.)

פאניע (שטעהט אויף און נעמט אן זיין האנד): הינדעם, דו ווייסט מיין מיינונג ווענען דיר, דו ווייסט, ווי הויף איך שעץ דיר, ווי גליקליך איך האָב זיך שטענדיג געפיהלט צו האָבען אין דיר אַ גוטען, טייערען פריינד... (לעגט אויף איהם ארויף איהר קאָפּ, מיט לאסקע.) נעם מיך ארום און גיב מיר אַ קוס, א ווארמען, הייסען קוס. לעג אין איהם אריין דיין גאנצע ליבע, דריק אין איהם אויס דיין גאנצע טרייע נשמה. (געבראָכען, ווייגענדיג.) איך זאָג דיר צו, עס וועט גוט זיין — אונזער לעבען. מיר, פון גליק פערגעסענע, וועלען נאָך גליקליך זיין — אויף אונזער אופן — ווי מיר קאָנען. (מוטיגער.) וועסט זעהן, וואָס עס וועט באלד זיין. ליזע וועט קומען, וועט זי אונז שפיעלען א יובעלמארש, אַ פריידענסמארש... (געבראָכען.) זי איז מיר איהם שולדיג! (וויעדער מוטיגער.) און איך וועל טאנצען. דו קאָנסט נישט טאנצען, וועל איך טאנצען פאר צווייען. וועסט זעהן. און זינגען וועל איך, און איבערקעהרען וועל איך א וועלט. הינדעם, קום מיך, שטארק, שטארק...

הינדעם (ליידענשאפטליך, דורך טרערען): דו... דו... (ווערט פערגליווערט אין אַ לאנגען קוס.)

דער פאַרהאַנג פאלט לאַנגזאַם.

י ס ו ר י ם

דראמא אין איין אקט

(4 יאנואר, 1899)

פערזאנען:

חיה ניטע, ר' מרדכי דעם גבאי'ס אלמנה,
ליובא, איחר טאכטער.

ר' אליקים, איין אלטער גוטער פרוינד.
צירל, חיה גיטע'ס דיענסט.

ערט: אין אַ גרויסער שטאָדט אין רוסלאַנד.

דאָס עסצימער ביי חיה גיטען, אויסגעקלעבט מיט געלע טאָפּעטען. לינקס אין פּאַרדערגרונד אַ קאַמאָד, פּערדעקט מיט אַ געלען טישטוך מיט רויטע ברעגעס; איבער איהר הינגט אַן אַלמער, אין עטליכע ערטער אַנגעשפּאַלטענער שפּוּעגעל, פּון וועלכען דאָס געזיכט קומט ארויס פּער-דאָפּעלט; אויף איהר שטעהען מעשענע לויכטער: פיער גרויסע און צוויי קלוינע, און עס ליעגט אַ דאַמענהיטעלע. ווייטער פּון קאַמאָד די מיר, וועלכע פיהרט אין זאָל. רעכטס, מעהר אין פּאַרדערגרונד, אַ קאַנאַפּע, בעצויגען מיט ברוינגעם לעדער, אויסגעריבען, און אין עטליכע ערטער צוריסען. פאַר איהר שטעהט אַ פּלוגעל-טיש איבערגעדעקט מיט אַ טשוראַמע; איבער איהר הינגט דאָס גרויסע בילד פּון משה מאַמעפיאָרע, אַרומגערינגעלט פּון אַ סך קלוינע פּאַטאַגראַפישע בילדער. פּון ביידע זייטען קאַנאַפּע — פּענסטער מיט גאַרדינען. אונטער די פּענסטער שטעהען ווייכע שטולען, בעצויגען מיט אַ רויטער מאַטעריע. אין דער מיטעל-וואַנד אַ מיר, וועלכע פיהרט אין די קיך און אין פּאַרהויז. רעכטס פּון דער מיר אַ גלעזער-שראַנק, לינקס פּון איהר הינגען אַ האַנדטוך און בגדים.

ליובאַ — אַ יונג מיידעל פּון אַ יאָהר צוואַנציג, פּון מיטעלען וואַקס, מיט פּענסנע, וועלכע הינגען אויף אַ שוואַרצען שנירעל, שטעהט לעבען דער קאַמאָד איבער אַ הויפּען בריעה און געשריעבענע פּאַפּיערען, און קוקט איבער יעדעס בעזונדער. אייניגע לעגט זי אָב אַן אַ זייט און אייניגע פּערברענט זי אויפ'ן ליכט, וואָס ברענט פאַר איהר אויף דער קאַמאָד. זי איז זעהר אויפגערעגט, דאָס געזיכט איז בלויך, זי איז צוטראַגען; דער קאַפּ איז ווייט פּון דאַנען: איהרע געדאַנקען זיינען ערגיץ וואו אַנדערס; די גאַנצע צייט רעדט זי ווי „נושט זי גאָר.“ — אין צימער איז רויכטיג פּון דעם פּערברענטען פּאַפּיער. פּון קיך גערט זיך דאָס איינטונקען פּון אַ טוך אין וואַסער.

510 ב אַ (רופט שטול, ווי זי וואָלט מורא האַבען עמיצען אויפ'ן צוואוּעקען). צירל! (אין קיך ווערט אויסגערעהט אַ טוך.)

ל יו ב א (רופט פעסטער, אָבער ווי פריער אָבעהיט). צירל!
 צירל (פון קיד, אונצופריעדען). האַט אַ?
 ל יו ב א. קום אהער, איך קאָן דיר ניט שרייען, די מאמע
 שלאָפט אין זאל אויפ'ן קאנאפע. — אָבער, צירל!
 צירל (ווי פריער). וואָס האָט עס אזוי דאָרטין אָנגעד-
 שפאָרט? (זי בעווייזט זיך אין טיר, שמעהענדיג מיט אַ זייט און
 איבערבויענדיג דעם אויבערקערפער. זי איז באַרפּוס; דאָס קלייד
 איז אונטערגעבונדען און אין די הענד האַלט זי אַ גרויס נאָס טוך;
 זי היט זיך נישט אָנצוקאָפּען אין עסצימער.) זעה, וואָס פאר אַ
 רויך! פעיער! וואָס האָט איהר דאָס אָנגעמאכט, וואָס?
 ל יו ב א (נעהמט צונויף די אַש). נאָך נישט, נאָך נישט.
 עפעס פערברענט — ביזט יעצט פערנומען, צירל? וואָס טוסט דו?
 צירל (מאָכט אַ בעוועגונג צום אַוועקגעהן). איהר זעהט,
 דאכט זיך, און הערט, דאכט זיך, אַז איך שפיעל מיך נישט.
 איהר קאָנט, דאכט זיך, הערען, אַז איך וואַש די פאדלאָגע אין קיך.
 ל יו ב א (עוסק/ענדיג זיך מיט דער אַש). איך האָב דיך גע-
 וואָלט עפעס בעמען — קאָנסט ניט אויף אַ וויילע אויפהערען
 צו וואַשען? איך האָב דיך געוואָלט בעמען אַ קליינעם גאנג.
 (געהט צו צו צירלען און גיט איהר איבער די אַש.)
 צירל. נו, נאָך עפעס האָט מיר געפעהלט. איך האָב,
 הייסט עס, מעהר נישט וואָס צו טאָן. אַ גאנג נאָך געהן! (זי
 פערשווינדט.)
 ל יו ב א (עפענט אויף אַ פענסטער, פערטרייבט מיט איהר טאַשענדי-
 טיבעל דעם רויך, פערלעשט דאָס ליכט, רויניגט אָב די קאַמאָד און
 לעגט צונויף די געבליבענע פאַפּיערען. זי בעהאַלט זיי אין דער אונט-
 טערסטער שופלאָד.)
 צירל (בעווייזט זיך וויעדער, שוין אַתן דעם טוך, רעדט
 ברוגז'דיג). וואוהין דארף איך געהן, וואוהין?
 ל יו ב א. קאָנסט דו שוין געהן?
 צירל. און אַז איך קאָן נישט, איז וואָס? זאָגט שוין

וואוהין, זאָנט שוין. (זי לאָזט אַראָב די אויפגעהויבענע זייט פון קלייד.)

ל י ו ב א (שטעהט אויף פון נעבען דער אונטערסטער שופלאַך, געהט צו צירלען און זאָנט איהר שטיל). געה אויף די ניקאָר-לאַיעווסקע אוליצע, אָט דאָרטען, וואו... (זי ווערט ענטשוויגען און לעגט עפעס איבער). נא, ניין, צירל. איך האָב איבערגעלעגט. מען דארף נישט. איך וועל אליין געהן.

צ י ר ל. איז וואָס האָט איהר מיר גערעהט אַ קאַפּ? איך וואָלט שוין לאַנג פארטיג געוואָרען מיט דער קיך! (פערשווינדט). ל י ו ב א (נעמט אַראָב פון וואַנד איהר מאַנטעל און טוט איהם אָן). ח י ה ג י ט ע (קומט אריין. זי איז אַ אידענע אין די פומ-ציגער יאָהרען, פון איין וואוקס מיט איהר טאַכטער. אָנגעשאַן אין אַ דונקעלעם ציצענעם קלייד מיט אַ פאַריק אויפ'ן קאַפּ. גענעצענדיג). פּע, וואָס שמעקט דאָס אזוי מיט סמאלענעם? וואָס האָט דאָ געברענגט?

ל י ו ב א. נאָר נישט, אַ שטיקעל פאפיער פערברענט. ח י ה ג י ט ע. שטענדיג נאָר שטיקלעך פאפיער פערברענט. מען שרייבט נישט און מען פערברענט נישט. וואָס פאר אַ רויך, פּע! וואוהין געהסט דו שוין? ל י ו ב א (אָנטוענדיג דאָס היטעלע). איך דארף אויף אַ וויילע. ח י ה ג י ט ע. דיינע וויילעס! דו וואָלסט בעסער גע-בליבען אין דער היים.

ל י ו ב א. ניין, איך קום טאַקי גלייך צוריק. אויף וואָס דארפסט דו מיך אין דער היים? ח י ה ג י ט ע. אויף וואָס דארף איך דיך אין דער היים? אויף וואָס זאָל איך דיך דארפן? נאָר נישט... מאַנסט אַ מאַל יצען אין דער היים אויך, מיט דער מאמען מאַנסט דו... ל י ו ב א (נעמט איהר שירם).

ח י ה ג י ט ע. ר' אליקים האָט געזאָגט, אַז ער וועט היינט צו אונז קומען. (זי קוקט אריין אין זאל אויפ'ן וואַנדזייגער.)

שוין דריי א זייגער. ער דארף טאקי דאָ באלד זיין. וואָלסט דו נעמאָנט זיין אין דער היים.

ל י ו ב א (איז טיר). גוט, גוט, איך קום באלד. (אָב).

חיה גיטע. אוי, אוי, אוי, רעד און רעד נישט! אַקוראט ווי איך וואָלט נישט קאָנען איהר „באלד“. (זי געהט ארויף אין זאָל, פון וואַנען זי געהט ארויס מיט אַ זאָק. זי געניצט און רופט.) צירל!

צירל (שוויגט, מען הערט זי אויסגיטען וואַסער).

חיה גיטע (בייז). צירל!

צירל (פון קיך, אונצופריעדען). האַאַ?!

חיה גיטע (מיט האַרץ). דו מאַנסט דיך בעווייזען, אַז מען רופט דיך. — צירל!

צירל (איז טיר מיט דעם נאַסען טוך אין די הענד). וואָס איז, וואָס?

חיה גיטע. וואָס איז דאָס ביי דיר פאר א געוועהנדיג הייט, אַז מען רופט דיך, איז אַדער דו רופסט דיך גאָר נישט אָב, אַדער דו שרייבסט, „האַ?“... אַז מען רופט דיך, דארף מען ידאָך דיך. זאָל איך צוריסען ווערען שרייענדיג איבער אַלע חדרים... וואָס טוסט דו איצמער, וואָס?

צירל (וועדלוג תיה גיטע רעדט, בורטשעט זי אונטער). גוט, נו, גוט... זעהר שיין. (און אויף תיה גיטע'ס לעצטע פראַגע ענטפערט זי מיט האַרץ.) איהר הערט, דאכט זיך, אַז איך וואש די פע-רעדנע!

חיה גיטעס. שמעל דעם סאַמאָוואַר, שמעל.

צירל (בורטשענדיג). אַלץ אויף אַ מאָל, אַלץ!...

פאַזע.

(תיה גיטע מאַכט די זאָק און געניצט).

ר' אַל י ק י מ (קומט ארויף. איין אַלמער נידעריגער איד, מיט אַ גרויסער, גרויליכער באַרד און געדיכטע וואַנסען, אָנגעטאָן אין אַ לאַנגען שוואַרצען מיט פלעקען בעדעקטען מאַנטעל, פּערוואַרפען אַ

פאלע אויף אַ פּאַלע. די רעכטע העלפט הווען איז פּערקאַסערט אַרויף,
די לינקע העלפט איז אַרַאָבגעלאָזען. די גאַנצע צייט לאָזט ער בישט
ארויס פון טויל זיין ציבוק).

חיה גיטע. אָט איז ר' אליקים!

ר' אליקים. גוט מאָרגען, גוט מאָרגען...

חיה גיטע (לעגט אוועק די זאַק אין געהט איהם אנטקעגען).
גוטען טאָג, גוט יאָהר אייך. נעמט אַראָב אייער פּאַלמאַ, ר'
אליקים, און זעצט אייך. לויבא וועט אויך באלד קומען. זי
איז נאָר אויף אַ וויילע ארויס. (אין מיר צו צירלען.) צירל,
אויף גיך דעם סאַמאָוואַר.

צירל (פון קיד). איך שטעל שוין. אלץ אויף גיך. עס
ברענט און נאָר.

פּאַזע.

ר' אליקים (זעצט זיך אויף דער קאַנאַפע אין זיין מאַנטעל,
שפּאַרט זיך אָן און רויכערט זיין ציבוק).

חיה גיטע (נעמט אַראָב איהר זאַק פון טיש און נעמט ארויס
אַ מישטוך פון קאַמאַד. אין דער גאַנצער צייט פון דעם פּאַלגענדען
געשפּרעך איז זי בעשעפּטיגט; זי שפּרויט אויס דאָס מישטוך, נעמט
ארויס די גלעזער, ווישט זיי איבער, און שפּעטער איז זי בעשעפּטיגט
מיט'ן סאַמאָוואַר און מיט טוי אַנגיסען און טיי טרינקען).

ר' אליקים. עס טוט זיך יעצט אַביסעל אין דער ניקאַ-
לאַיעווסקער נאַס. ארום דער אידישער שקאַלע שמעהט אַ גרוי-
סער עולם... שוואַרץ פון מענשען. ביי דעם לעהרער — ווי
הייסט ער דאָרטין? איהר מוזט דאָך וויסען... ער איז דאָך
געוועזען ביי אייך אַן אָפּטער אַריינגעהער... מיידאַנסקי אָדער
ווי? איז גאַנץ פּאַליציע מיט זשאַנדאַרמען. שוין פון דריי זיי-
גערנע שעה זיינען זיי ביי איהם. מען זאָגט, זיי האָבען אויפ-
געריסען אין דער שקאַלע די פּאַרלאַגע מיט'ן, מיט'ן, מיט'ן...
ע... בודעס, אויפגעטרענט אלע נעט אין זיינע קליידער און אין
זיינע וועש, זאָגט מען...

חיה גיטע (אויבערראשט). ביי מיידאנסקי דעם לעהרער?
 ר' אליקים. מיידאנסקי אָדער ווי... מיידאנסקי הייסט
 ער, דאכט זיך. איהר מוזט דאָך בעסער וויסען.
 חיה גיטע. מיידאנסקי, מיידאנסקי... איז ביי איהם
 פאָליציע?

ר' אליקים. אזוי זאָגט מען, אזוי. שוין פון דריי זיי
 גערנע שעה. די גאנצע גאס איז שווארץ פון מענשען.
 חיה גיטע. האָט איהר אפשר נישט בעגעגענט מיין
 ליובען?

ר' אליקים (ארויסנעמענדיג דעם ציבוק פון מויל). וואָס
 איז? זי איז דען געגאנגען אַהין?

חיה גיטע. ניין... איך ווייס נישט. זי האָט געזאָגט,
 אַז זי געהט אויף אַ ווילע. זי זאָגט דען, וואוהין זי געהט.
 צירל! צירל!

צירל (פון קיד). הא! הא! איך מאַך איהם! איך מאַך
 איהם! שוין באלד פארטיג. וואָס זאָל איך מיך אריינזעצען אין
 איהם, וואָס? ער זינגט שוין!

חיה גיטע (אין טיר). לאָז איצט דעם סאמאָוואר, איך
 וועל אליין שוין אויף איהם קוקען, און לויף אויף די ניקאָלאַיעוור
 סקע גאס צו דער אידישער שקאַלע און זעה, צו שטעהט דאָרטין
 נישט ליובא. זאָג איהר, אַז איך האָב שוין געהייסען קומען
 אַהיים. אויף גיך נאָר, מאַך נישט קיין שהיות.
 צירל. אַלץ אויף גיך. עם ברענט רק.

חיה גיטע. רעד נישט! רעדען וועסטו שפעטער. הערסט
 דאָך, וואָס ר' אליקים דערצעהלט. ביי מיידאנסקי איז פאָליציע
 מיט זשאַנדאַרמען.

צירל (מיט שרעק). פאָליציע! (מען הערט זי אויף גיך
 אַנטאָן די שיד און באלד האסטיג אַ קלאַפּ מאַן מיט דער ארויסגאַנגטיר.)
 חיה גיטע (גרויס אַז דעם משייניק).

ר' אליקים. וואָס זייט איהר אזוי צוטרעוואָזשעט, וואָס?
מיר דוכט, אז...

חיה גיטע. איך וועל אייך זאָגען דעם אמת, ר' אליקים.
איך ווייס נישט, צו זאָל איך זיין טרעוואָזשעט, צי זאָל איך מיך
פרעהען. אז איך וואָלט געוואוסט, אז מיין ליובא איז עפעס דאָ
נישט פערמישט, וואָלט איך מאכען אַ גרויסען „ברוך שפּטרגי“.
ווארום איך האָב איהם נישט געקאָנט ליידען, ווי אַ שפּין — ווי
אַ שפּין האָב איך איהם נישט געקאָנט ליידען. אז ער פלעגט
ארוינקומען — און זאָל ער שוין אזוי נישט קומען, ווי ער פלעגט
ארוינקומען! אַלע טאָג, ווי ביי גאָט אַ טאָג, פלעגט איך איהם
שוין דאָ האָבען — פלעגען מיר פערטרייסלען הענר און פיס.
פינסטער אין די אויגען פלעגט מיר ווערען... און ארויסטרייבען...

ר' אליקים. איך וואָלט איהם ארויסגעטרייבען ווי אַ
הוט. פון אַלע טרעפּ וואָלט איך איהם אראָבגעוואָרפען.

חיה גיטע. אָט דאָס רעד איך דאָך... (האַקט אַכ אין
רעדען און געהט אין קיר און ברוינגט אריין דעם סאַמאָואַר.) אָט
דאָס רעד איך דאָך. ארויסטרייבען איהם — האָט זיך נישט
געוואָלט אָנמאכען קיין סקאנדאלען.

ר' אליקים. סקאנדאלען! וואָס הייסט סקאנדאלען?
מען זאָגט איהם, אז איך וויל נישט, ער זאָל צו מיר קומען און
נאָר. וואָס הייסט פערפיהרען מיט איהם סקאנדאלען? מען
רופט אַ גאָראָדאָוואַי, ווען ער וויל נישט מיט גוטען אַוועק.

חיה גיטע. איך ווייס, איך האָב עס אָבער נישט געד
קאָנט טאָן. און אזוי האָב איך ביי מיר אין שטוב געדארפט
ליידען פון אַ איך ווייס נישט וועמען. איהר ווייסט דאָך מסתמא,
ווער מיידאנסקי איז, זיין גרויסען יחוס?

ר' אליקים. שדים זאָלען איהם וויסען. ווער האָט איהם
געקענט? ווער איז דער מיידאנסקי?

חיה גיטע. מלך דעם שניידער'ס אַ זוהן.

ר' אליקים (נאָכדענקענדיג און וועלענדיג דערמאָנען זיך).
מלך דעם שניידער'ס א זוהן?

חיה גיטע. אָט מלך דער שניידער, וואָס האָט געוואוינט
לעבען שולחויף. — אָט איהר מוזט איהם קענען. — אך, מלך —
א קליינער אידעל, א שיכור, וועלכען מען האָט געכאפט, איך
בעט איך איבער פאר די רייד, מיט דער...

ר' אליקים. אַ-אַ, מלך מיט דער ציעג! אזוי רעדט!
מלך מיט דער ציעג, ווער קען איהם נישט. איז אָט דאָס איז דאָס
מיידאנסקילע? א פיינער יחוס! און אָט דעם האָט איהר אריבער
געלאָזען איבער אייער שוועל?

חיה גיטע (גיסט אַן טיין). קאָנט איהר שוין פערשטעהן,
וואָס איך האָב מיך אָנגעליטען. און אז מייַן לויבען וואָלט נאָר
נישט געשאדט, ווייס איך נישט, זאָג איך איך, ווי לויבען און
דאנקען גאָט, וואָס איך בין פון איהם אויסגעלייזט געוואָרען.
(זי קוקט אין פענסטער.) און די איז אוועקגעגאנגען, און איז
איך פערפאלען געוואָרען. אז מען שיקט זי, די נאר. א דיענסט
האָב איך, נו! אז עס געהט, זאָג איך איך, ר' אליקים, געהט
עס פון אַלע זייטען. (זי זיפצט און טרינקט טיין.)
פאַזע.

(ר' אליקים „בליאָבעט“ אויפ'ן קול. חיה גיטע זיפצט.)
ר' אליקים. יעדע... איך מוז איך זאָגען דעם אמת,
איהר זייט פאָרט א אידענע. אז..

חיה גיטע. זאָגט אליין, וואָס האָב איך געוואָלט טאָן?
איהר וואָלט וויסען, ר' אליקים, וואָס איך שמעה מיך אויס. צו
מיינע צרות, זאָג איך איך, איז גאָר קיין גלייכען נישטאָ. עס
איז גאָר א חרפה צו דערצעהלען. (היציגער.) אז פון אַלע עקען
וועלט און אַלע איך-ווייס-נישט-ווער קלייבען זיך צו איהר! רבונו
של עולם, אז איך זאָג איך... עפעס בעלי-מלאכות, אָפגעריסענע,
קויטיגע, נישט געוואשענע, עפעס אזעלכע גראָבע נפשות... אך,
גאָטעניי, גאָט! ... עפעס אז פאָליציע וואָלט זיי אַלע אויסגעכאפט

אין איין נאכט, אָט אזוי ווי דעם מיידאנמקי'ן, וואָלט מיר עפעס געוואָרען אַ ליכט אין די אויגען!

ר' אליקים. איהר זייט אליין שולדיג. אליין, אליין. דאָס וועט איהר מיך נישט איינשמעסען. פון אָנהעב אָן נישט געדארפט גאָר צולאָזען. נישט דאָ, און גאָר! ווי הייסט, מען וועט צו מיר געהן, אַז איך וויל נישט!?

חיה גיטע. איהר זייט זעהר גערעכט, ר' אליקים, איהר זייט זעהר גערעכט. גאָר וואָס זאָל איך טאָן, אַז ווען איך העב אָן צו רעדען, בלייב איך דער נאַר... און... און גאָר! אָך, אָך, אָך! ווילט איהר נאָך אַ גלאָז?

ר' אליקים (רוקט איהר צו דאָס גלאָז און שפּאַרט זיך צוריק אָן).

חיה גיטע (גיטט אָן און זיפצט). אָך, אָך, אָך... איך בין ווערט... ווייס איך, וואָס איך בין ווערט? מען זאָל מיך צורייסען אויף שטיקער, בין איך ווערט. גאָר ווי די מעשה אין, יעצט איז ביטער, זעהר ביטער. איך קאָן מיר קיין עצה נישט געבען, וואָס העכט מען אָן צו טאָן. (קוקט פּערזאָרגט אין פענסטער.)

ר' אליקים. אָט דאָס, וואָס איך האָב איך געזאָגט. בעסער דארפט איהר נישט. דער בחור איז...

חיה גיטע (רייסט אָב דעם בליק פון פענסטער). גוט, זעהר גוט. איך זאָג אייך, אַז איך ווייס עפעס ניט, וואָס פאַר אַ תשובה איך זאָל אויף זיך נעמען, אַז פון דער זאך זאָל עפעס ווערען. גאָר וואָס זאָל איך טאָן, אַז איך האָב אפילו מורא אָנהעבען מיט איהר צו רעדען. געה רעד איהר שדוכים, אַז יענע איז... ע...

ר' אליקים. מורא! זאָס הייסט איהר האָט פאַר איהר מורא!?! וואָס, איהר לעבט פון איהר? זי האַלט אייך אויס? וואָס הייסט מורא? וואָס טייטש מורא?

חיה גיטע (זיפצט). וואָס האָב איך וואָס צו רעדען וואָס. אָט איהר וועט זעהן, וואָס זי וועט איך ענטפּערען... (די ארויס-)

גאנגטיר ווערט צוגעמאכט. חיה גיטע שפרינגט אויף און געהט ענטר קעגען).

ל י ו ב א (קומט אריין, וויכט אויס דער מוטער'ס פרובענדיגע בליקען, היינט-אויף דעם מאנטעל און לעגט אוועק דאָס היטעלע אויף דער קאמאד).

חיה גיטע. א שיינע וויילע, נישט דאָ וואָס צו רעדען. איך האָב דאָך דיר געזאָגט, אז ר' אליקים וועט קומען. ר' אליקים זיצט שוין דאָ פון צוויי זייגערנע שעה. א שטאַט א ביסעל.

ר' אליקים. נו וואָס, א גרויסע זאך, ר' אליקים! ר' אליקים איז אַלט, ר' אליקים איז א פשוט'ער איד, צו ר' אליקים'ען קומט נישט אין מיטען העלען טאָג קיין...

חיה גיטע (פאלט איהם אריין אין די רעד). האָסטו צירלען נישט בעגענענט?

ל י ו ב א. ניין. וואוהין האָסטו זי דען געשיקט?

חיה גיטע. וואוהין זאָל איך זי דען שיקען? א שטאַט א ביסעל. ר' אליקים איז געקומען...

ל י ו ב א (זעצט זיך צום טיש, קעגען פענסטער). וואָס האָט איהר דאָ אזוי אָהן מיר אָנגעוואָרען? איהר זייט איך גאנץ רוחיג געזעסען, געטרונקען טיי און גוט געזידעלט מיך אונטער די אויגען.

ר' אליקים. פששש, און אין די אויגען?...

ל י ו ב א. גיב מיר אויך א גלאַז טיי. עם פריערט מיך עפעס אזוי... ארהור-הו... (זי רייכט זיך די הענד).

ר' אליקים. און אין די אויגען וועל איך עם דען נישט טאָן? איך דארף דאָ האָבען פאר דיר גרויס דרך ארץ? אָט אין די אויגען זאָג איך דיר...

ל י ו ב א (לאכט אויף מיט א נערוועזען געלעכטער).

חיה גיטע (קוקט אויף איהר פערזאָגט). ביזט מיר עפעס... וואָס קוקסטו אלץ אין פענסטער?

ל י ו ב א. איך טראכט אלץ, פאר וואָס איז ר' אליקים אויף

מיר ברונג. ווען ער קומט נאָר צו אונז, וואָלט ער וועלען מיט
מיר קריענען זיך.

ר' אליקים (היציג). איך וועל דיר זאָגען, פאר וואָס.
דערפאר, וועל איך דיר זאָגען, דערפאר, וואָס, ווי דו פיהרסט דיך
אויף, דארף זיך אויפפיהרען אַ איך ווייס נישט ווער, אָבער נישט
רב מרדכי דעם גבאי'ס בת יחידה!

חיה גיטע (ווישט זיך די אויגען).

ר' אליקים (נאָר היציגער). אַז דיין טאטע וואָלט גע-
לעבט, וואָלט ער דיר צוואנציג מאָל אַ מאָג צופאטשט די צורה.
ליובא (איז), „ווייט פון דאָנען“. זי קוקט אין פענסטער
און הערט דאָכט זיך נישט, וואָס ער רעדט).

ר' אליקים (בעמערקט עס און מאַכט אוועק מיט דער האַנד).
נאָ, בעסער אַז מען רעדט נאָר נישט.

חיה גיטע (וויינענדיג). אָט אזוי איז זי. אַז מען רעדט
צו איהר, מאַכט זי זיך נישט הערענדיג.

ר' אליקים. אָט דאָס זיינען מיר מכלאָמפערסט די נייע
מענשען, די געבילדעטע. מישען זיך אין אַלין, ווילען ראטעווען
די וועלט און אַז דער טאטע-מאמע מאָג שטארבען ביי זיי אונטער
די פיס, וועלען זיי אפילו אין יענער זייט נישט אַ קוק טאָן. אַד,
אַ רוח אין אייערע צורות!... (צו חיה גיטע) ניין, און איהר
זייט ווערט!... אַז איהר וואָלט געוועזען אַ רעכטע מאמע... א
מענש מיט דעת, אַז איהר וואָלט געוועזען... ווייסט איהר, וואָס
איך וואָלט געטאָן, ווייסט איהר? איך וואָלט שוין לאנג דער-
לאנגט אין פאָליציע אויף מיידאנסקילען מיט דער גאנצער חברה.
אָט, דאָס וואָלט איך געטאָן!

ליובא. שיינע זאָכען וואָלט איהר אָבער געטאָן, ר' אליקים.
ר' אליקים. איך וואָלט עס געטאָן. ווי איך בין אַ איד,
איך וואָלט עס געטאָן. און דו רוח מיך „קנאקניסעל“, אויב דיר
געפעלט נישט. וואָרום וואָס מען טוט מיט אייער חברה, איז אלץ
אַ מצוה. אויף אייך איז גאָר אָסור לרחם! וואָרום איהר אליין

האָט גאָר שטיינערנע הערצער... איהר זייט גאָר קיין מענשען נישט...

ל יו ב א (בערוהיגענדיג). נו, גענוג, ר' אליקים. לאָמיר אויפהערען צו קריגען זיך. דערצעהלט בעסער, וואָס הערט זיך פאר אַ ניים ביי אייך, וואָס פאר אַ גוטס האָט איהר געבראכט. חיה גיטע. וואָלסט דו נאָר אזוי געוואָלט הערען, אָך, ווי גוט עס וואָלט שוין געוועזען דיר און מיר און אונז אלעמען. ל יו ב א (לוסטיג). ר' אליקים, גוטנקער, טייערינקער, רעדט, זעהט איך בעט אייך! איך וועל הערען, מיט ביידע אויערען וועל איך הערען. אָט איהר זעהט, אָ! (ציהט זיך די אויערען.) איז ער עפעס אַ שיינער בחור?

חיה גיטע. זעהט איהר, האָ? טאָ געהט רעדט מיט איהר. ר' אליקים (מיט כעס). דו ביזט נישט ווערט זיין פאָרד מיאָטקע אפילו! נישט ווערט, אז איך זאָל דיר גאָר אָנרופען זיין נאָמען!... איך וואָלט מיך אויסלייטערען נישט געקאָנט, ווען איך וואָלט צוגעלאָזען דעם שידוך, אויסלייטערען וואָלט איך מיך נישט געקאָנט!... דו...

חיה גיטע (וויינענדיג). איז ער דען נישט גערעכט? ר' אליקים (ארויסגעהענדיג פון הינטער'ן טיש). נאָ, איך האָב דאָ נישט וואָס צו זיצען און אויסעסען מיר דאָס האַרץ. ל יו ב א (לוסטיג און פרעהליך). נו שא, שא, ר' אליקים, איך וועל מעהר גאָר נישט רעדען.

חיה גיטע. בלייבט, ר' אליקים, בלייבט. וואָס דארפט איהר אייך אויסמאכען פון איהרע רעד.

ר' אליקים. ניין, איך וועל שוין געהן. (שטאַפט אָן העפטיג זיין ציבוק.) איך בין אריינגעגאנגען, בין איך אריינגעגאנגען נאָר פון אייערט וועגען. נישט פון מיינעטוועגען. איך בין קיין שדכן נישט און לעב, דאנק גאָט, נישט פון שדכנות. (צינדט אָן דעם ציבוק.) נאָ, איך האָב מיינס געטאָן. איך ווייס, איך האָב געוואָלט יוצא זיין. נאָ, מילא, אַ גוטען טאָג אייך!

נאָר דאָס זאָג איך דיר נאָך: זעה, דו זאָלסט נישט האָבען אזא פסק, ווי דיין מיידאָנסקי...

חיה גיטע (מיט שרעק). זאָל גאָט אָבהיטען, רבונו של עולם! אין קיין בייזער שעה זאָל עס נישט אויסגערעדט ווערען. ר' אליקים. נו, מילא איהר וועט דערמאָנען מיינע ווער-טער, וואָס אַרט איך. נא, אַ גוטען מאָג!

חיה גיטע (בעגלייטענדיג). אַ גוט יאָהר איך, ר' אליקים. ליובא (פון איהר אַרט). אַ גוט יאָהר. פאָזע.

ליובא (פערברעכט די הענד און לעגט זיי ארויף מיט דער אויבערסטער זייט אויף די אויגען. פלוצלונג רייסט זי פערנאָדער די הענד מיט אַ פערצווייפעלטען קרעכץ און לאָזט זיי אַראָב. באַלד שפאָרט זי זיך אָן אַן שטול, פערברעכט ווידער די הענד און לעגט זיי ארויף ווי פריהער אויף די אויגען).

חיה גיטע (קומט צוריק ארוין מיט אַ זיפן).

ליובא (נעמט שנעל אַראָב די הענד פון די אויגען און שטארקט זיך צו שמויכלען).

חיה גיטע (זיפצט). אַז ער וועט מעהר צו אונז נישט קומען, וועט ער זיין זעהר גערעכט. וואָרום נאָך אזא אויפגעם...

ליובא (שפרינגט אויף און נעמט ארום די מאַמען). ניין, ניין, מאמינקע, מעהר וועל איך עס נישט טאָן. (שטיפענדיג) אָט

זעהסטו מיין האַנד, טאק נא דיר מיין האַנד, אז מעהר וועל איך עס שוין נישט טאָן. (איהר קול ציטערט. זי כאפט ארום די מוטער

און העכט זיך אָן מיט איהר צו דרעהען, בעדעקענדיג זי מיט קוסען.) חיה גיטע (רייסענדיג זיך פון איהר). לאָז אָב, משוגענע.

ליובא (זעצט אַוועק די מוטער אויף אַ שטול, בלייבט שטעהן אָנגעשפאָרט אָן איהר אַקסעל און שאַקעלט זיך מיט איהר צוזאַמען).

חיה גיטע (בעפרייט די הענד, נעמט ארום איהר נאָז מיכעל און ווישט זיך די נאָז מיט די אויגען). אַך, טאָכטער, טאָכטער, טער, אזא גוטען מזל זאָלען מיר האָבען, ס'אַר אַ גוט האַרץ דו

האָסט. איך ווייס עס דען נישט? אָבער נאָר צו פרעמדע ביזטו
 נוט, נישט צו דיין מאמען און נישט צו דיר אליין. מיר וואָלטען
 דאָך אזוי גליקליך געלעבט. וואָלט איך דען געדארפט ווי איצטער
 וויינען נאָך מיינע יאָהרען און טעג? אז דו וואָלסט האָלט גע-
 האט דיין מאמען ווי דער סדר איז...

ל י ו ב א (קוסט זי שטארק אויפ'ן מויל). זעהסט, הא, מאמע!
 חיה גיטע. אך, וואָס קומט ארויס פון די קוסען! אז
 דו וואָלסט מיך האָלט געהאט ווי דער סדר איז, וואָלט איך דאָך
 געוועזען די גליקליכסטע אין דער גאנצער וועלט. וואָס וואָלט
 מיר געפעהלט?

ל י ו ב א (דריקט די מוטער צו זיך פעסטער).
 חיה גיטע. אך, טאָכטער, טאָכטער, וויפיעל מיר איז
 דאָרטין בעשערט צו לעבען, וואָלט איך דאָך געזעסען און גאָט
 געדראַנקט, און דיין טאטע אין הימעל וואָלט... (צואוויינט זיך
 ביטערליך).

ל י ו ב א (שטארק בלייך, מיט טרערען, וועלכע זי שטארקט זיך
 איינצוהאלטען, געהט צו צום פענסטער).

חיה גיטע (טריקענט זיך די אויגען). נא, וואָס איז די
 פעולה, אז איך רעד. מסתמא איז מיר בעשערט צרות צו האָבען.
 איין האָפנונג בלייבט נאָר, אפשר איז מיר געבליבען וועניג צו
 לעבען...

ל י ו ב א (נעמט ארויס איהר טיכעל פון קעשענע, דריקט עס איין
 אין האַנד און טראַגט עס לאַנגזאם צו די אויגען. — די ארויסגאַנגטיר
 ווערט האַסטיג צוגעמאַכט).

צירל (לופט אריין מיט אימפעט).
 חיה גיטע. קוים אמאָל געקומען.

צירל. אוועקגעפיהרט איהם. ערשט אוועקגעפיהרט. א
 מאסע פאָליצייסקע. אַי, וואָס עס האָט זיך צוטאָן! ער איז
 געוועזען אזוי בלייך... זיין מאמע און די שוועסטער האָבען גע-
 וויינט ווי אויף אַ לוייה. אי, אזא טייערען מענשען...

ל י ו ב א (פערדעקט די אויגען מיט'ן מיכעל, אָנגעשפּאַרט מיט
די עלענבויגענס אָן פענסטער).

חיה גיטע (וועלכע האָט דערווילע צונויפגעשטעלט די
גלעזער). נאָ, נאָ, פּערנעם עס אין קיך, און הער אויף צו דער-
צעהלען. מען פרעגט ביי דיר נישט.

צירל (נעמט ביי איהר דעם טאָץ מיט די גלעזער). אַי, וואָס
עס האָט זיך צוטאָן!...

ל י ו ב א (ווי מעגליך רוהיג). איז ער געוועזן אליין?

צירל. מיט די פּאָליצייסקע איז ער געוועזן. אַ סך פּאָ-
ליצייסקע. זיי האָבען איהם ארײַנגעזעצט אין אַ שוואַרצען וואָגען.
ער איז געוועזן אזוי בלייך. איך בין געשטאנען ביי דוואַשע'ן
אין קרעמעל לעבען גאַניק. די גאַס איז געוועזן שוואַרץ... אזא
טייערען, גאָלדענעם מענשען!...

חיה גיטע (שטופט זי צו דער טיר). נו, נוט, נוט, טראָג
ארויס.

צירל. אָ, עס האָט מיר... א... (פּערשווינדט).

פ א ז ע.

ל י ו ב א (העכט אָן ארומצוגעהן איבער'ן צימער, ציהט דאָס
מיכעל אין ביידע הענד, קויט עס אין מויל, העכט עס אויף איבער'ן
קאָפּ, קעמפּענדיג מיט טרערען).

חיה גיטע (וויל עפעס פרעגען און טריקענט זיך די אויגען).
ל י ו ב א. זאָג דעם אמת, מאַמע... (זי בייסט דאָס מיכעל,
זי קאָן נישט רעדען).

חיה גיטע. איך וועל דיר זאָגען דעם אמת, מיין טאָכ-
טער, איך האָב עס שוין געזאָגט ר' אליקים'ען אויך: ווען איך
וואָלט געוואוסט, אז דו — אין אַ בייזער שעה צו שווייגען, רבוננו
של עולם! — אז דו ביזט דאָ נישט פּערמישט, וואָלט איך זיין
זעהר צופריעדען, וואָס מען האָט איהם צוגענומען. ער איז ווערט
דעם שטעקען!...

ל י ו ב א (שמויכעלט; זי וויל עפעס זאגען, קאן נישט און בייסט דאָס שיכעל).

חיה גיטע (מיט אַ יאָמער). נאָר איך האָב מורא... אָ, רבונו של עולם, איך וועל עס נאָר נישט אריבערטראָגען מיט מיין געזונד! (יאָמערט).

ל י ו ב א (לויפט צו איהר צו און קוים וואָס זי רעדט). נו שא, שא, מאמע... הערסט דאָך, מאמע... פערשטעהסט, איך האָב ביי דיר געוואָלט פרעגען... ווי איז דיר בעסער... (זי קוקט זיך איין שטאַרק אין פענסטער). ווי איז דיר בעסער? ... גלייכער? ... איך זאָל ענטלויפען... אָדער... (זי ענדיגט נישט, שפּרינגט צו צום פענסטער און קוקט ארויס אין הויף און דאָן לויפט זי צו צו דער קאָמאָד, כאַפט דאָס הימעלע און רייסט אַראָב איהר מאַנטעל פון דער וואַנד און פערשווינדט).

חיה גיטע (שרויט). אַי, וואָס איז? וואָס איז? (זי לויפט אויך צו צום פענסטער, קוקט זיך איין). גאָטעניו, אַי, איך וועל משוגע ווערען... (לויפט צו דער טיר). וואוהין איז זי אנט-לאָפען?

צירל (שפּרינגט אריין מיט שרעק). אַי, בעל הבית'טינקע, פּאָליציע געהט צו אונז, פּאָליציע! ...

חיה גיטע (אויסער זיך, מיט די הענד אין די האָר). אַי, געוואַלד, וועה מיר נישט געשעהן, רבונו של עולם! ... צירל (קוקט מיט שרעק אויף דער טיר).

פּאָר האַנז.

